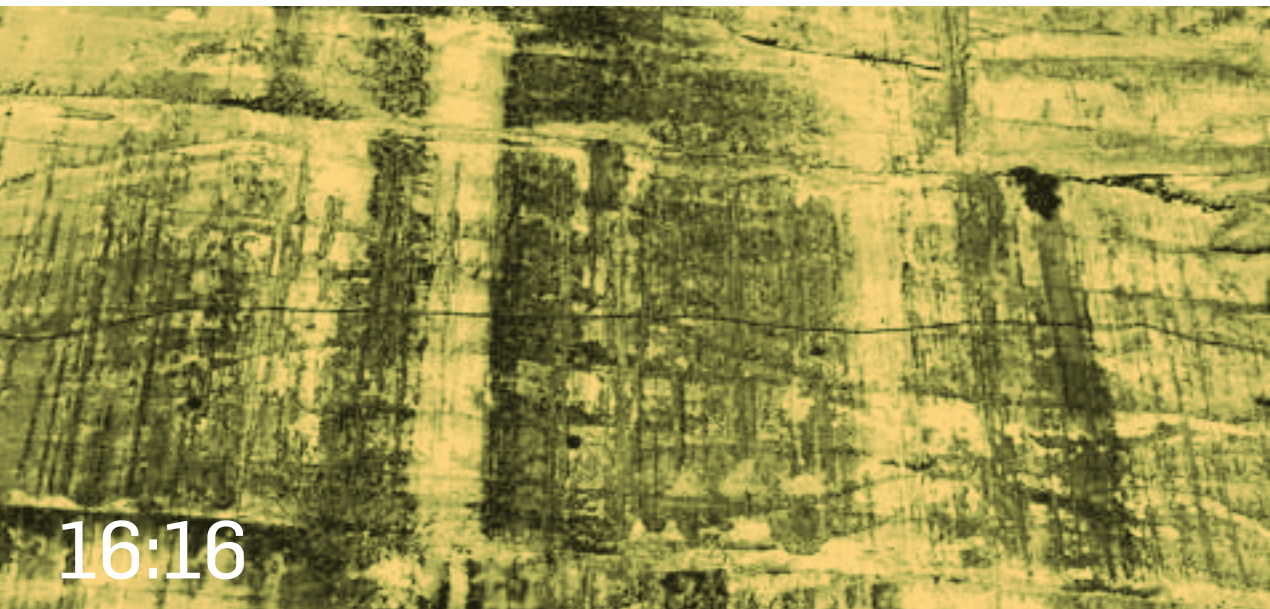

VOLD OG SEKSUELLE OVERGREB MOD BØRN OG UNGE I DANMARK 2016

16:16

HELENE OLDRUP
MOGENS NYGAARD CHRISTOFFERSEN
IDA LYKKE KRISTIANSEN
STINE VERNSTRØM ØSTERGAARD

16:16

VOLD OG SEKSUELLE OVERGREB
MOD BØRN OG UNGE I
DANMARK 2016

HELENE OLDRUP
MOGENS NYGAARD CHRISTOFFERSEN
IDA LYKKE KRISTIANSEN
STINE VERNSTRØM ØSTERGAARD

KØBENHAVN 2016
SFI – DET NATIONALE FORSKNINGSCENTER FOR VELFÆRD

VOLD OG SEKSUELLE OVERGREB MOD BØRN OG UNGE I DANMARK 2016

Afdelingsleder: Anne-Dorthe Hestbæk

Afdelingen for Børn og Familie

ISSN: 1396-1810

ISBN: 978-87-7119-378-7

e-ISBN: 978-87-7119-379-4

Layout: Hedda Bank

Forsidefoto: Hedda Bank

Oplag: 300

Tryk: Rosendahls a/s

© 2016 SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd

SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd

Herluf Trolles Gade 11

1052 København K

Tlf. 33 48 08 00

sfi@sfi.dk

www.sfi.dk

SFI's publikationer kan frit citeres med tydelig angivelse af kilden.

INDHOLD

	FORORD	7
	SAMMENFATNING	9
1	INDLEDNING OG BAGGRUND	27
	Konsekvenser af vold og overgreb	28
	Rapportens opbygning	30
2	DEFINITION AF FYSISK OG PSYKISK VOLD OG SEKSUELLE OVERGREB	31
	Samfundsmæssige definitioner af vold og overgreb	31
	Lovgivning om vold og seksuelle overgreb	33
	Forskningsdefinitioner af vold og seksuelle overgreb	34
	Risikofaktorer: Den udviklingsøkologiske model	38
	Andre Undersøgelser af fysisk og psykisk vold og seksuelle overgreb	40

3	METODE OG DATA	47
	Spørgeskemaundersøgelse blandt 8. klasser	48
	Registerundersøgelse af ofre og krænkere	57
4	OMFANG AF FYSISK OG PSYKISK VOLD	61
	Konfliktbillede i hjemmet	62
	Fysisk vold i familien	65
	Psykisk vold i familien	74
	Sammenfatning	77
5	RISIKOFAKTORER OG FYSISK VOLD	81
	Sammenhænge mellem faktorer og fysisk vold	82
	Sammenhænge mellem forskellige risikofaktorer	95
	Sammenfatning	100
6	OMFANG AF UØNSKEDE SEKSUELLE HÆNDELSER	103
	Unge seksuelle erfaringer	104
	Omfang af uønskede seksuelle hændelser	106
	Uønskede seksuelle hændelser med jævnaldrende	108
	Uønskede seksuelle hændelser med en voksen eller et familiemedlem	116
	Sammenfatning	123
7	RISIKOFAKTORER OG UØNSKEDE SEKSUELLE HÆNDELSER	127
	Sammenhænge mellem forskellige faktorer og uønskede seksuelle hændelser	129
	Sammenhænge mellem forskellige risikofaktorer	137
	Sammenfatning	140

8	BARRIERER FOR, AT UNGE TALER OM VOLD OG SEKSUELLE OVERGREB	143
	Har de unge nogen at tale med, når de har problemer?	144
	At tale om fysisk vold	145
	At tale om uønskede seksuelle hændelser med jævnaldrende	148
	At tale om uønskede seksuelle hændelser med voksne eller familiemedlemmer	150
	Sammenfatning	153
9	RISIKOFAKTORER VED DØMTE FOR VOLD OG SEKSUELLE OVERGREB	155
	Teorier om kriminel adfærd: De fem paradigmer	157
	Data og metode	158
	Hvem udøver personfarlig vold mod børn?	163
	Hvem udøver seksuelle overgreb mod børn?	169
	Sammenfatning	172
10	RISIKOFAKTORER VED BØRN, UDSAT FOR VOLD OG OVERGREB, HVOR GERNINGSMANDEN ER DØMT	175
	Tidligere undersøgelser af børn som ofre for vold og seksuelle krænkelser	175
	Data	177
	Hvilke 7-18-årige børn og unge udsættes for personfarlig vold?	178
	Hvilke 0-7-årige børn udsættes for personfarlig vold?	181
	Hvilke 7-18-årige børn og unge udsættes for seksuelle overgreb?	183
	Hvilke 0-7-årige børn udsættes for seksuelle overgreb?	187
	Sammenfatning	189
	BILAG	191
	Bilag 1 Metode og data: Spørgeskemaundersøgelse blandt 8. klasser	191
	Bilag 2 Registerundersøgelsen	201

Bilag 3 Dokumentation for figurer i kapitel 3-7	218
LITTERATUR	227
SFI-RAPPORTER SIDEN 2015	237

FORORD

Denne rapport er del af Overgrebspakken, der blev vedtaget i Folketinget i 2012. Målet er at give ny og systematisk viden om vold og overgreb, der kan give det bedst mulige grundlag for at forebygge og lave tidlig opsporing af vold og seksuelle overgreb. I rapporten fremlægger vi resultaterne af en national undersøgelse af omfanget af fysisk og psykisk vold og seksuelle overgreb, begået mod børn og unge i Danmark, samt hvad der er af væsentlige risikofaktorer for, at børn og unge kan risikere at blive udsat for vold og seksuelle overgreb. Undersøgelsen er baseret på en spørgeskemaundersøgelse blandt knap 2.000 elever i 8. klasse, og på registerdata.

Vi retter en stor tak til elever og personale i de klasser, som har medvirket i spørgeskemaundersøgelsen. Professor Ask Elklit, Videnscenter for Psykotraumatologi, Institut for Psykologi på Syddansk Universitet har været referee på undersøgelsen, og vi takker for værdifulde kommentarer til rapporten. Undersøgelsen har desuden været fulgt af en følgegruppe, som bestod af: Bente Boserup, Børns Vilkår, Else Christensen, pens. seniorforsker, udsatte familier, Susanne Dahl Graversen, Bryd Tavsheden, Ellids Kristensen, Sexologisk Klinik, Rigshospitalet, Niels Michelsen, professor emeritus, Københavns Universitet, speciallæge i pædiatri, og Mimi Strange, Januscenteret. Vi takker for et konstruktivt samarbejde.

Rapporten er udarbejdet af forsker Helene Oldrup, der også har været projektleder, seniorforsker Mogens Nygaard Christoffersen og videnskabelig assistent Stine Vernstrøm Østergaard.

Undersøgelsen er bestilt og finansieret af Socialstyrelsen.

København, maj 2016

AGI CSONKA

SAMMENFATNING

FORMÅL

Denne rapport belyser omfanget af fysisk og psykisk vold samt seksuelle overgreb mod børn og unge i Danmark. Undersøgelsen har et dobbeltblik på vold og seksuelle overgreb. Den belyser det brede spektrum af fysisk og psykisk vold og seksuelle overgreb, som børn og unge har været ude for. Det vil sige hændelser gående fra mindre grove til meget grove handlinger over for barnet. Derudover belyser den fysiske mishandlinger og seksuelle overgreb, som falder inden for straffelovens rammer, og hvor der er faldet en dom.

Rapporten afdækker desuden væsentlige risikofaktorer for, at børn eller unge bliver udsat for vold og seksuelle overgreb. Den afdækker også væsentlige risikofaktorer for at være udøver af vold eller være en krænker, der begår seksuelle overgreb mod et barn eller en ung. Disse kendetegn og risikofaktorer er på forskellige niveauer: det individuelle, det relationelle og det lokale niveau. Formålet er at skabe et større vidensgrundlag for disse risikofaktorer, så man i fremtiden bedre kan forebygge og forhindre vold og seksuelle overgreb mod børn og unge.

BAGGRUND

Vold og seksuelle overgreb mod børn er et alvorligt samfundsmæssigt problem. Det er veldokumenteret, at fysisk og psykisk vold og seksuelle

overgreb har stor betydning for børns trivsel. Det kan både på kort og langt sigt have omfattende konsekvenser for børns udvikling og kan følge børnene ind i voksenlivet. Vold og seksuelle overgreb kan påvirke fysisk sundhed og hjernens udvikling, give tilknytningsforstyrrelser, vanskeligheder med affektregulering, følelsesmæssige forstyrrelser og problemer med relationer. Det kan også have konsekvenser for faglig formåen og kognitiv udvikling.

Med vedtagelse af Overgrebspakken i 2012 blev der sat fornyet fokus på socialfaglige initiativer, der kan forebygge vold og seksuelle overgreb mod børn og hjælpe de børn, der har været udsat herfor. Initiativet til Overgrebspakken blev taget som følge af de seneste års alvorlige enkelt-sager om misrøgt og seksuelle overgreb. Denne rapport indgår i Overgrebspakken og giver ny og systematisk viden om vold og seksuelle overgreb, der kan understøtte fagpersoners indblik i vold og seksuelle overgreb mod børn og unge. På den baggrund skal rapporten give bedre grundlag for at forebygge, lave tidlig opsporing af vold og seksuelle overgreb, samt kvalificere den tværfaglige håndtering af børnesager, der involverer vold og seksuelle overgreb og mistanke herom.

UNDERSØGELSENS RESULTATER

Rapporten belyser to typer vold. Gennem en spørgeskemaundersøgelse belyser vi børns og unges erfaringer med et bredt spektrum af fysisk og psykisk vold og uønskede seksuelle hændelser. Det brede spektrum af vold og seksuelle overgreb fra forældre dækker over hændelser, der kan placeres på et kontinuum, gående fra mindre grove til meget grove voldshandlinger (fx fra lussinger til knytnæveslag og spark). Ligeledes indgår et kontinuum af uønskede seksuelle hændelser, gående fra blottelser og berøringer til samleje med kendte og ukendte jævnaldrende og voksne. Gennem en registerundersøgelse belyser vi sager med vold og seksuelle overgreb, som der er faldet dom i. Det vil sige sager med alvorlig vold og seksuelle overgreb mod børn. I det følgende redegør vi for omfanget af henholdsvis psykisk og fysisk vold og seksuelle overgreb på baggrund af vores spørgeskemaundersøgelse og registerundersøgelse. Vi redegør ligeledes for risikofaktorer for fysisk vold og seksuelle overgreb og for at blive dømt for at udøve vold eller være seksuel krænker.

OMFANG AF PSYKISK VOLD

I det socialfaglige arbejde har der været mindre opmærksomhed på psykisk vold mod børn og unge i familien. En af grundene er, at det kan være vanskeligt at definere, hvornår psykisk vold foregår, og fremlægge beviser for, at den har fundet sted. I forskningslitteraturen forstås psykisk vold som et gentaget mønster af utilstrækkelig omsorg og støtte fra omsorgsgiver, herunder handlinger, der viser barnet, at det er værdiløst, skadet, uelsket eller uønsket. Vi har undersøgt psykisk vold gennem spørgeskemaundersøgelsen, da vi ikke kan finde denne type oplysninger i registrene. For at undersøge psykisk vold, er den unge blevet spurgt om en række negative verbale reaktioner, f.eks. om den unge er blevet kaldt dum og grim, er blevet truet med vold eller er blevet truet med at blive smidt ud fra sit hjem. Vi definerer det som psykisk vold, når den unge af far og/eller mor er blevet kaldt mindst to af disse udsagn flere gange gennem det seneste år.

Undersøgelsen viser, at omkring 8 pct. af de unge har oplevet psykisk vold inden for det seneste år. Det svarer til, at hver 12. ung har oplevet det. Piger oplever psykisk vold i lidt højere grad end drenge. Far og mor er i samme omfang udøvere af psykisk vold. Det er med andre ord en relativt stor gruppe af unge, der oplever et sådant gentaget mønster af psykisk vold i deres hjem.

OMFANG AF FYSISK VOLD OG MISHANDLING

I spørgeskemaundersøgelsen har vi målt det brede spektrum af fysisk vold. Resultaterne viser, at 17 pct. eller knap hvert sjette barn har været udsat for en eller anden form for vold i hjemmet gennem det seneste år. I en klasse med 24 elever betyder det, at 3-4 børn er udsat for vold. Der er tale om et lille fald i omfanget af vold sammenlignet med SFI's undersøgelse af vold fra 2010, hvor 20 pct. af de unge rapporterede, at de var udsat for vold. Det er for tidligt at konkludere, om det er en varig tendens, men det kunne tyde på, at samfundets normer og lovgivning om vold mod børn påvirker forældres handlemønstre i retning af at reducere volden. Resultaterne viser også, at for nogle unge er vold et mere vedvarende livsvilkår. Ud af de 17 pct. af unge, udsat for vold inden for det seneste år, har 34 pct., dvs. hver tredje, været udsat for vold også før 6. klasse. Der er ikke store forskelle på, om det er drenge eller piger, der udsættes for den fysiske vold; dog er drenge lidt oftere udsat for den vold, der er sket det seneste år.

Ser vi endelig på udøveren af vold, er der ikke forskel på, om det er mor eller far, der udfører den.

Det er vigtigt at være opmærksom på, at unge ikke blot oplever vold mod dem selv. De kan overvære vold mod forældre (1 pct.) og søskende (5 pct.), og en mindre gruppe af unge er vidne til dette. En lille gruppe unge vokser op i særligt voldelige miljøer og oplever vold i to eller tre relationer: mod dem selv, mod forældre og mod søskende.

Fra registermaterialet ser vi, at den særligt grove vold og fysiske mishandling, som der er faldet dom i, både udøves af forældre og andre. De 0-7-årige børn har en risiko på 0,17 pct. for at være udsat for denne type af vold, der typisk vil være fra forældrene, mens de 7-18-årige børn og unge har 5 pct. risiko for at være udsat for denne vold af både forældre og andre. Drengene er, uanset alder, 40 pct. oftere end pigerne ofre for dømte voldshandlinger, altså næsten halvanden gang oftere. Udøvere af vold, som der er faldet dom i, er stort set alle mænd.

Vi kan ikke direkte sammenligne omfanget af vold i de to undersøgelser, da udøveren af vold i den vold, vi måler i registrene, både kan være forældre eller andre. Men vi kan se på betydningen af køn for ofre og udøvere. Drengene er lidt oftere ofre for vold fra forældre det seneste år (men ikke langvarig vold); ligeledes kan vi se, at drenge oftere er ofre for dømte voldshandlinger. Det ser derfor ud, som om drenge lidt oftere er ofre for vold, særligt den grove vold. Vi kan se, at både fædre og mødre i lige omfang er udøvere af vold mod de unge - det, man kan kalde hverdagsvold - mens mænd seks gange oftere end kvinder er udøvere af den grove vold, dvs. her de voldshandlinger, der senere har ført til dom.

SEKSUELLE OVERGREB

I spørgeskemaundersøgelsen har vi spurgt om de unges erfaringer med *uønskede seksuelle handlinger* fra henholdsvis jævnaldrende og voksne eller familiemedlemmer. Vi har valgt at anvende betegnelsen 'uønskede seksuelle handlinger', selvom betegnelserne 'krænkelser' eller 'overgreb' ville være mere præcise i strafferetlig forstand. Betegnelserne krænkelser eller overgreb ligger imidlertid langt væk fra hverdags sproget og er til dels så formelle, at de kan være vanskelige for unge at anvende til at skabe mening om deres erfaring. Vi har undersøgt et bredt spektrum af seksuelle handlinger, som vi i det følgende henviser til som handlinger vedrørende 'blottelser', 'berøringer' eller 'samleje'. 'Blottelser' dækker over handlinger, hvor nogen blottet sig for den unge eller den unge tvinges til at

blotte sig for andre. 'Berøringer' dækker over hændelser, hvor nogen berører den unge på en seksuel måde, har fået den unge til at røre ved sig selv på en seksuel måde eller hvor den unge har rørt en anden på en seksuel måde. Og 'samleje' skal forstås som forsøgt eller gennemført samleje, henholdsvis vaginalt, oralt eller analt.

Samlet set har 12 pct. af de unge angivet, at de har oplevet uønskede hændelser med blottelser, og samme andel af de unge har oplevet uønsket berøring. Omkring dobbelt så mange piger som drenge har oplevet dette. Ser vi på hændelser med samleje, har 7 pct. af pigerne og 5 pct. af drengene oplevet et forsøgt eller gennemført samleje, som var uønsket. I tre ud af fire tilfælde er udøveren en jævnaldrende, mens det i ét ud af fire tilfælde er en voksen eller et familiemedlem.

Ser vi på situationer, hvor krænkeren er en jævnaldrende, er det typisk en jævnaldrende og en person, som den unge allerede kender. Det er situationer, der indgår i konteksten af ungdomslivet og interaktioner med andre unge. Oftest er krænkeren af modsat køn, men drenge oplever lidt oftere, at krænkeren er en af samme køn. Ser vi på krænkerens alder, er de jævnaldrende, der krænker piger, typisk lidt ældre end dem, som krænker drenge. Hændelsen finder ofte sted i den unges eget hjem, i andre kendte omgivelser hos venner eller på skolen. Ser vi på selve situationen, angiver en femtedel af de unge, at de deltog frivilligt, men fortrød bagefter. Disse situationer kan ses som udtryk for, at de unge afprøver grænser i det seksuelle samvær med andre jævnaldrende, men det kan også være situationer, hvor de har vanskeligheder med at udtrykke grænser for det seksuelle samvær. Flere piger end drenge (knap en fjerdedel) angav, at de blev snydt, overtalt eller udsat for pres. Det kan ses som situationer, hvor de unge har været ude for egentlige krænkelser af deres grænser fra andre unge.

Ser vi på de hændelser med uønsket samleje, hvor udøveren er et familiemedlem eller anden voksen, er det hændelser, der i udgangspunktet falder indenfor straffelovens rammer. Samlet har 0,6 pct. af de unge oplevet dette, og det omfatter 1,1 pct. af pigerne og 0,2 pct. af drengene. Piger har således fire gange større sandsynlighed for at have oplevet dette. Piger og drenge, udsat for uønskede seksuelle hændelser med en voksen eller et familiemedlem, er generelt lidt yngre første gang, sammenlignet med aldersfordelingen for krænkelser udført af en jævnaldrende.

Pigernes erfaring med hændelser vedrørende berøring og samleje drejer sig i lidt over halvdelen af tilfældene om et familiemedlem (både

stedfamilie og biologisk familie), mens det i knap halvdelen af tilfældene er en voksen, som pigerne har mødt via internettet eller en anden voksen. For krænkerens køn gælder, at krænkeren oftest er af det modsatte køn (dog har vi ikke oplysninger om hændelser med berøringer og samleje for drenge på grund af for lille et antal). Færre af drengene er udsat for uønskede blottelser end pigerne, men når drenge er udsat for uønskede blottelser, er krænkeren – i modsætning til pigerne - i to tredjedel af tilfældene af det samme køn. Det tilsvarende tal for pigerne er 6 pct. Det er enten voksne mænd, som den unge dreng har mødt via internettet, andre voksne mænd eller voksne fra skolen eller fritidsinteressen, der er udøver af hændelsen.

Når pigerne beskriver situationerne, indgår fastholdelse og vold, alkohol, at de blev snydt, eller at de var for små til at forstå situationen, som vigtige forklaringer, og dermed er der tydeligt tale om overgrebssituationer. Det er 13 pct. af drengene, der angiver, at betaling eller gaver var en del af situationen. Fænomenet omkring 'sugar-dating' er dermed ikke synligt blandt piger for denne aldersgruppe.

Nogle seksuelle overgreb foregår via webcam, som udgør den vigtigste arena for de uønskede seksuelle hændelser, der handler om blottelser. Det gælder både tilfælde, hvor udøveren er jævnaldrende, og i tilfælde, hvor udøveren er en anden voksen eller et familiemedlem (henholdsvis halvdelen og en tredjedel). Når disse hændelser sker med jævnaldrende, er det typisk med både kendte og ukendte jævnaldrende. Når hændelserne sker med en voksen eller et familiemedlem, er det typisk en fremmed eller en såkaldt anden voksen.

Registerundersøgelsen, som omfatter seksuelle overgreb, der er faldet dom i, viser, at omkring 1 pct. af de 7-18-årige har været udsat for et sådant overgreb, mens det gælder 0,15 pct. af de 0-7-årige. De 0-7-årige piger har mere end tre gange større risiko end drengene for at blive offer for en seksualforbrydelse, mens de 7-18-årige piger har ni gange større risiko end drengene for at blive offer for et pådømt seksuelt overgreb.

I de to undersøgelser kan omfanget ikke direkte sammenlignes, da de omhandler forskellige typer af seksuelle overgreb og er opgjort på forskellige aldersgrupper. Det er dog samstemmende i både registerundersøgelse og spørgeskemaundersøgelse, at stort set alle former for uønskede seksuelle hændelser og seksuelle overgreb i langt højere grad finder sted over for piger. Denne sandsynlighed er dog mange gange større for de seksuelle overgreb, der er faldet dom om.

AT FORTÆLLE OM VOLD OG SEKSUELLE OVERGREB

For at opspore vold i hjemmet og uønskede seksuelle hændelser fra henholdsvis jævnaldrende, voksne og familiemedlemmer er det nødvendigt at identificere de unge. Vi har undersøgt, hvem de unge betror sig til, når de har været udsat for disse hændelser. Det er gennemgående og fælles for vold og seksuelle overgreb, at kammeratskabsgruppen er langt den vigtigste modtager, når de unge vælger at fortælle om vold og de uønskede hændelser. Herudover er der tendens til, at piger i højere grad vælger at fortælle om det. Det viser, at kammeratskabsgruppen spiller en vigtig rolle som social støtte og sparringspartner for de unge. Men det peger også på, at andre unge hjælper de unge, som er udsat for vold og overgreb, med at 'bære' deres belastning, og at andre unge derved også belastes og berøres sekundært af vold og seksuelle overgreb. Samtidig betyder det, at de unge derved ikke nødvendigvis kommer i kontakt med voksne, som kan hjælpe dem.

De unge, der ikke fortæller nogen om volden og overgrebene, angiver oftest, at grunden er, at de ikke synes, det er nødvendigt. Det peger på, at vold og seksuelle overgreb fortsat er hændelser, som er tabuiserede og noget, som den unge holder for sig selv.

RISIKOFAKTORER

Der er en række risikofaktorer, der kan være indikator for, om den unge er i risiko for at være udsat for fysisk vold, uønskede seksuelle hændelser eller overgreb. Ligeledes er der en række risikofaktorer, der er indikator for, om personen er i risiko for at blive dømt for vold eller seksuelle overgreb mod børn. I det følgende redegør vi for de risikofaktorer, vi har fundet i undersøgelserne. Vi ser på risikofaktorer for at være udsat for:

- Fysisk vold
- Uønskede seksuelle hændelser
- Fysisk mishandling og seksuelle overgreb i sager, hvor udøver får dom.

Endelig ser vi på risikofaktorer for:

- at blive dømt for fysisk vold eller seksuelle overgreb.

Vi viser risikofaktorerne for de forskellige typer af vold og seksuelle overgreb særskilt. De to typer data i undersøgelsen – spørgeskema og registerdata – giver mulighed for at analysere forskellige risikofaktorer, og de er derfor ikke direkte sammenlignelige.

RISIKOFAKTORER FOR FYSISK VOLD

Der er en række indikatorer på, at en ung er i risiko for at være udsat for uønskede seksuelle hændelser fra både jævnaldrende og fra voksne og familiemedlemmer. Vi ser på unge, udsat for vold det seneste år, og unge, udsat for langvarig vold, samlet, og fremhæver de situationer, hvor der er forskelle.

Undersøgelsen viser, at unge, udsat for vold, har dårligere trivsel end andre unge. Det gælder særligt for unge, udsat for langvarig vold, der har en dårligere trivsel målt på SDQ (Strengths and Difficulties Questionnaire) og på livstilfredshed. Det er en plausibel antagelse, at den oplevede vold påvirker de unge negativt, idet der findes mange undersøgelser, der påviser de omfattende konsekvenser, det har for unges trivsel og udvikling. Omvendt gælder det, at de unge, der har været udsat for vold det seneste år, ikke oplever samme påvirkning, formentlig fordi volden er mere enkeltstående.

Unge på efterskole er overrepræsenterede i antallet af unge, udsat for langvarig fysisk vold. Det peger på, at disse unge har faglige eller personlige udfordringer og har brug for at komme hjemmefra. Ser vi på de unges planer efter folkeskolen, er det særligt unge, der har oplevet vold det seneste år, som forventer at fortsætte med en praktisk uddannelse. Ellers er tendensen for begge grupper, at jo bedre den unge selv synes at klare sig fagligt set i skolen, desto mindre er sandsynligheden for, at den unge er udsat for vold. Vi ser også, at elever, som forventer at fortsætte med boglig uddannelse, i mindre grad udsættes for vold end elever, der vil tage en praktisk uddannelse. Når unge, udsat for vold, præsterer dårligere, kan det skyldes, at unge, udsat for vold, rent faktisk klarer sig dårligere fagligt og dermed har lavere uddannelsesmæssige forventninger. Men det kan også hænge sammen med, at disse unge er mere udsat for vold, som dermed undergraver deres selvtilid og gør det vanskeligere at passe skolen. Det betyder dog ikke, at unge, der ikke har boglige planer generelt, er mere udsat for vold, men man bør være opmærksom på, at vold påvirker elevernes faglige formåen og selvværd.

Der er også forhold i familiens baggrund, som man bør være opmærksom på. Den danske og internationale forskning viser, at unge med forældre, der har færre socioøkonomiske ressourcer, oftere er udsat for vold. Denne sammenhæng fremtræder i fordelingsanalyserne for den langvarige vold, men ikke i regressionsanalysen. Det er overraskende og peger på, at svagere socioøkonomiske ressourcer langt fra er den eneste indikator på vold. Vi må dog være forsigtige med at konkludere for håndfast, idet en vis andel af de unge ikke har svaret på spørgsmål om forældres uddannelse og arbejdsmarkedstilknnytning.

Ser vi på familietype, er der en sammenhæng mellem det at bo med kun den ene forælder. Den stærkeste indikator på vold i forhold til familietype er dog, at den unge ikke bor med sine forældre, dvs. typisk vil være anbragt. Det er ikke overraskende, da netop disse unge må formodes at komme fra familier med et højt konfliktniveau.

Vi ser desuden en sammenhæng mellem fysisk vold og etnisk baggrund, når det gælder den langvarige vold, dvs. situationer, hvor den unge er udsat for vold, både det seneste år såvel som tidligere i barndommen. Her er unge med anden etnisk baggrund overrepræsenterede. På grund af et spinkelt datagrundlag kan vi ikke kontrollere tilstrækkeligt for forældrenes socioøkonomiske ressourcer; men vi ved fra andre undersøgelser, at familier med anden etnisk baggrund gennemsnitligt har færre ressourcer hvad angår uddannelse og tilknytning til arbejdsmarkedet. En anden forklaring kan være, at gruppen af unge med anden etnisk herkomst end dansk kommer fra familier med opdragelsesmønstre, hvor vold er tilladt. Det kan vi dog ikke kontrollere for, da stikprøven er for lille. Denne sammenhæng bør derfor undersøges nærmere.

Herudover viser undersøgelsen, at faktorer, relateret til familiens funktion og støtte af barnet, har stor betydning for udsathed for fysisk vold. Der er en stærk sammenhæng mellem fysisk vold og psykisk vold (dvs. en adfærd, hvor forælderen er afvisende, viser barnet, at det er værdiløst, skadet, uelsket eller uønsket), såvel som mellem fysisk vold og den unges manglende oplevelse af harmoni i familien. Det tyder på, at fysisk vold ikke bør ses som et isoleret problem i familien, men at det kan ses i sammenhæng med familiens adfærd og samværs mønstre helt generelt.

RISIKOFAKTORER FOR UØNSKEDE SEKSUELLE HÆNDELSER

Der er en række indikatorer på, at en ung er i risiko for at være udsat for uønskede seksuelle hændelser fra både jævnaldrende og fra voksne og

familiemedlemmer. Disse indikatorer ser vi samlet på for de to typer af krænkere; kun hvor det fremhæves, ser vi på den ene type krænker.

Unge, der har oplevet uønskede seksuelle hændelser, har en dårligere trivsel end andre unge, uanset om krænkerne er jævnaldrende, familiemedlemmer eller andre voksne. Pigernes trivsel er lavere end drengenes. Det kan særligt fremhæves, at unge, der er blevet seksuelt krænket af jævnaldrende, har en lavere SDQ. Det kan ses som følge af de oplevede uønskede seksuelle hændelser. Mistrivslen kan skyldes den uønskede seksuelle hændelse, men kan også skyldes, at den unge i mistrivsel er mere udsat for uønskede hændelser. Unge, der går på efterskole, har langt større sandsynlighed for at have været udsat for uønskede seksuelle hændelser, både fra jævnaldrende og fra voksne, og det kan ses som indikator på, at den unge ikke har det godt derhjemme, idet efterskole i 8. klasse oftere vælges, fordi den unge har brug for at komme væk hjemmefra.

Ser vi på faktorer relateret til familien, ser det ud til, at forældrenes uddannelsesgrad, deres tilknytning til arbejdsmarkedet eller deres etniske baggrund ikke har sammenhæng med krænkelse. Familietype ser dog ud til at have betydning, idet unge, der bor hos far, har langt større sandsynlighed for at være udsat for en uønsket seksuel hændelse fra voksne eller familiemedlemmer. Dette mønster underbygges af forskningen, idet piger, der vokser op uden kontakt til mor, er i større risiko for seksuelle overgreb.

Der er sammenhæng mellem de unges oplevelse af familien og deres udsathed for uønskede seksuelle hændelser. Når der er psykisk vold i familien eller en lav grad af harmoni i familien, øger det sandsynligheden for udsathed for uønskede seksuelle hændelser med jævnaldrende. Samme sammenhæng gælder i endnu højere grad for unge, der oplever uønskede seksuelle hændelser fra familiemedlemmer eller andre voksne, idet unge, der oplever hjemmet som uharmonisk, i langt højere grad oplever uønskede seksuelle hændelser fra voksne eller jævnaldrende. Denne sammenhæng afspejler sig i forskningen, hvor seksuelle overgreb i langt højere grad findes i familier med dårlig funktion.

Samlet peger resultaterne altså på, at der er sammenhæng mellem unges mistrivsel, unges oplevelse af familien og uønskede seksuelle overgreb.

RISIKOFAKTORER FOR, AT BØRN ER UDSAT FOR VOLD OG SEKSUELLE OVERGREB, BASERET PÅ SAGER, HVOR DER ER FALDET DOM

Registerundersøgelsen har afdækket en række risikofaktorer, der er forbundet med at være udsat for særlig grov vold og seksuelle overgreb i sager, hvor der er faldet dom. Udoveren er her både forældre og andre voksne. For de 0-7-årige vil det dog typisk være forældrene. I det følgende ses på risikofaktorer, relateret til opvækstforhold i hjemmet, den unges individuelle ressourcer, den unges adfærd, lokalområde og etnicitet.

Der er en række forhold i familiens baggrund, man kan være opmærksom på i opsporingen af vold. I undersøgelsen af det brede spektrum af vold ser vi, at særligt børn i brudte familier er i risiko. Hertil kommer en række andre belastninger, som forældrene har samtidig, nemlig overhyppighed af mentale lidelser, selvmordsadfærd, og at forældrene oftere har været indlagt på hospital efter at have været udsat for vold eller dømt for vold. Dette billede går igen, både hos de børn, der har været ofre for vold, og for dem, der har oplevet seksuelle overgreb.

Ser vi på barnets individuelle ressourcer, er det særligt de 7-17-årige, der har en kronisk sygdom med fx funktionspåvirkning eller fysisk funktionsnedsættelse, der har en forhøjet risiko for at blive ofre for vold eller seksuelle overgreb.

De umiddelbare situationsforhold kan indirekte belyses, idet de 0-18-årige, der er impulsive og har en risikobetonet adfærd (ADHD-lignende adfærd), også ser ud til at have en forhøjet risiko for at blive udsat for vold og seksuelle overgreb. Der er omkring 6-7 pct. af ofrene for vold, der kan henføres til, at offeret havde ADHD. Omkring 11 pct. af de seksuelle overgreb kan henføres til, at offeret havde ADHD. Der er i disse familier også en relativt stor sandsynlighed for, at en af forældrene også har ADHD i større eller mindre grad.

Lokalområdet viser sig imidlertid som enkeltstående faktor at have en mindre betydning for vold og seksuelle overgreb, sammenlignet med de øvrige risikofaktorer. Det er således kun omkring 1 pct. af de dømte voldelige handlinger, der statistisk kan henføres til, at offeret bor i et udsat boligområde. Der ses ingen sammenhæng mellem det at bo i et udsat boligområde og risikoen for seksuelle overgreb, når man, som her, alene ser på de overgreb, hvor der er faldet dom.

Ser vi på de unges etnicitet, er førskolebørnene med anden etnisk baggrund end dansk lidt oftere udsat for den vold, der er faldet dom i, end førskolebørn med dansk baggrund. Dette mønster gør sig ikke

gældende for børn og unge i alderen 7-18 år. Vi havde forventet, at unge med anden etnisk baggrund end dansk havde en højere risiko for at blive ofre for vold end danske unge i samme aldersgruppe, da der i spørgeskemaundersøgelsen blandt 8. klasser er en overrepræsentation af unge med anden etnisk baggrund, der udsættes for vold. Men vi fandt ikke en tilsvarende overrepræsentation blandt ofrene i de tilfælde, hvor der falder dom. Men her er der ingen forskel på danske og ikke-danske børn og unge. Når vi ikke finder dette, kan det skyldes, at disse unge faktisk i mindre grad bliver udsat for personfarlig vold, end man skulle forvente. Det kan også skyldes, at disse voldshandlinger sjældnere bliver dømt og dermed bliver synlige i statistikken. Forklaringerne kan her være mange. Fx kan det være, at vold sjældnere anmeldes i disse grupper, at der ikke er vidner til overgrebene, der tør stå frem, eller at ofrene virker eller på forhånd skønnes at virke 'utroværdige' i en retssal, eller at disse grupper mangler den nødvendige sociale støtte fra miljø og politi til at kunne gå rettens vej.

Det forholder sig anderledes med hensyn til seksuelle overgreb på børn, idet de 7-18-årige danskere har en 60 pct. højere risiko for at blive udsat for seksuelle overgreb end ikke-danske børn og unge, mens der ikke ses nogen forskel for de 0-7-årige, hvor danske og ikke-danske børn har samme risiko for at blive udsat for seksuelle overgreb.

De børn og unge, der er udsat for den særligt grove vold, hvor der er faldet dom, har derfor en særdeles belastet baggrund, målt på disse parametre. For at forebygge og stoppe den særligt grove fysiske vold og mishandling bør der derfor især være fokus på de børn og unge, der vokser op i familier med voldsdomme, mentale lidelser, selvmordsadfærd mv.

Den mest betydende faktor, som statistisk ser ud til at beskytte børn og unge, er deres vellykkede skolegang. Omkring 16 pct. af volden hænger sammen med de unges mangelfulde skoleuddannelse, og omkring 37 pct. af de seksuelle overgreb har statistisk sammenhæng med, at de unge ikke fik en ungdomsuddannelse. Alternativt er vellykket skolegang en proxy for andre forhold, der virker beskyttende. Disse resultater kan ikke stå alene, men må lede til yderligere undersøgelser af, hvorvidt det er muligt, gennem en vellykket skolegang (eller eventuelle andre forhold), at give en beskyttelse mod såvel vold som mod seksuelle overgreb.

RISIKOFAKTORER HOS DØMTE UDØVERE AF VOLD OG/ELLER SEKSUELLE OVERGREB

Vi kan også pege på en række risikofaktorer for de personer, der bliver dømt for fysisk vold og/eller seksuelle overgreb mod børn og unge. I det følgende ser vi på opvækstforholdene i de dømtes familier, deres individuelle ressourcer inden de bliver dømt, de umiddelbare situationsforhold forud for handlingen samt etnicitet og lokalområdets betydning.

Undersøgelsen viser, at der er mange tegn på belastninger i den dømtes opvækst. Mange dømt har haft forældre, som har været i længerevarende ledighed. Denne faktor kan være en indikator på, at familien har oplevet en marginaliseret tilknytning til arbejdsmarkedet og dermed en grundlæggende økonomisk usikkerhed. Det tegner et billede af, at belastende opvækstforhold i lighed med andre indikatorer, som fx forældres selvmordsadfærd, vold i hjemmet, familiens opløsning og barnets anbringelse uden for hjemmet, vil være typiske træk i opvæksten hos senere dømte.

Hvis vi ser på gerningsmandens individuelle ressourcer, ses en tydelig signifikant sammenhæng mellem den dømtes skolegang og senere personfarlige kriminalitet, idet disse unge ikke gennemfører en ungdomsuddannelse. Omkring 75 pct. af volden og 67 pct. af de seksuelle overgreb kan statistisk set henføres til den manglende ungdomsuddannelse. Resultaterne leder frem til at undersøge, om investering i børns skoleuddannelse og erhvervsuddannelse kan vise sig at have den største indflydelse på nedbringelse af omfanget af voldshandlinger mod børn.

De umiddelbare forhold kan indirekte belyses ved gerningsmandens impulsivitet, hyperaktivitet og manglende koncentrationsevne (fx ADHD). Et alkohol- eller narkotikamisbrug kan også antyde, at dommen for vold kan være situationsbestemt. Undersøgelsen viser, at personer, dømt for vold mod børn, i højere grad end andre har ADHD og et alkoholmisbrug. Omkring 6 pct. af voldstilfældene kan henføres til, at gerningsmanden havde ADHD, mens 5 pct. kan henføres til, at gerningsmanden havde et alkoholmisbrug. Omkring 3 pct. af de seksuelle overgreb kan henføres til, at gerningsmanden havde et narkotikamisbrug.

Endelig kan vi se, at gerningsmandens bolig i et udsat boligområde kun kan tilskrives en mindre betydning for vold. Der er relativt flere

dømte for vold, der ikke har dansk statsborgerskab, men statistisk set kan etnicitet kun forklare 11 pct. af volden¹.

Undersøgelsen viser opsummerende, at der er en række fælles-træk for personer, dømt for seksualforbrydelser mod børn. Selvom gruppen af personer, der er dømt for seksuelle overgreb mod børn, er relativt lille, så er der nogle markante forskelle mellem de personer, der dømmes for seksuelle overgreb mod børn, og deres jævnaldrende:

Den dømtes opvækstforhold har ofte været belastende. I signifikant mange tilfælde har familien ikke haft ressourcer til at have børnene boende hjemme, og den dømte har som barn været anbragt uden for hjemmet. Forældrene har en overhyppighed af psykiske lidelser, og forældrenes erhvervstilknytning er ringere end gennemsnittet. Sandsynligheden taler for, at disse unge mænd har haft en stærkt belastet opvækst, uden at der er udviklet almindelige tilknytningsrelationer til forældrene.

Ser vi på individuelle ressourcer hos den dømte, er der relativt mange, der har en mangelfuld skolegang uden ungdoms- eller erhvervsuddannelse.

Det er kun ganske få kvinder, der dømmes for seksuelle overgreb mod børn. Således er der 50 gange flere mænd end kvinder, der dømmes.

Umiddelbare situationsforhold synes også at spille en rolle forud for de seksuelle overgreb. Flere af gerningsmændene har et narkotikamisbrug, og relativt flere af dem er tidligere dømt for vold og har dermed alvorlige voldsgerninger bag sig.

Gerningsmandens bolig i et udsat boligområde kan kun tilskrives en mindre betydning for seksuelle overgreb.

Der er relativt flere dømte for seksuelle overgreb, der ikke har dansk statsborgerskab, men de tegner sig kun for 8 pct. af samtlige pådømte seksuelle overgreb mod børn. Til sammenligning kan nævnes, at personer uden en ungdomsuddannelse tegner sig for 67 pct. af dem, der er dømt for seksuelle overgreb.

Undersøgelsens resultater peger således på et behov for yderligere forskning, der kan besvare spørgsmålet om, hvordan gerningsmændenes familiemæssige opvækst har været anderledes end deres jævnaldrende, både materielt og emotionelt. Besvarelsen af dette spørgsmål kan måske

---

1. Der er to forhold, man skal interessere sig for: Dels er **udbredelsen** af disse belastningsforhold en afgørende parameter, dels med hvilken **styrke** (odds ratio) de må forventes at fremkalde en uønsket kriminel adfærd. Der er ganske vist en overhyppighed blandt ikke-danske, men der er relativt få af dem, og derfor er det en begrænset del af den samlede vold, der kan tilskrives etnicitet.

lede til forslag til forebyggende foranstaltninger, der kan begrænse omfanget af seksuelle overgreb mod børn yderligere.

OPMÆRKSOMHEDSPUNKTER I FORHOLD TIL SOCIALFAGLIGT ARBEJDE

Samlet set viser undersøgelsen, at fysisk og psykisk vold og seksuelle overgreb er en del af danske børns liv, ligesom den peger på en række risikofaktorer og baggrundsforhold. I forhold til det socialfaglige arbejde med forebyggelse og tidlig identifikation af vold og seksuelle overgreb rejser undersøgelsen en række opmærksomhedspunkter.

I forhold til *opsporing og tidlig identifikation* af børn, udsat for vold og seksuelle overgreb, er der en række forhold, man kan være opmærksom på.

- Først og fremmest viser undersøgelsen, at både vold og seksuelle overgreb finder sted i alle typer af familier, også mere ressourcerstærke familier. Samtidigt sker vold og seksuelle overgreb mod børn og unge dog hyppigere i familier med færre socioøkonomiske ressourcer hvad angår uddannelse og tilknytning til arbejdsmarkedet. Børn er i særlig risiko for den særligt grove vold i familier, hvor forældrene har lav uddannelse, ringe tilknytning til arbejdsmarkedet, og hvor de tillige har psykisk sygdom, er selvmordstruede eller er misbrugende. Vold og seksuelle overgreb sker ligeledes hyppigere i brudte familier, og der bør være ekstra opmærksomhed på disse familier. Endelig, i forhold til etnicitet, peger undersøgelsen på, at børn og unge med anden etnisk baggrund i højere grad end etnisk danske børn lever med vold over længere tid. Ser vi på køn, er det især drenge, der udsættes for den personfarlige vold, hvor gerningsmanden dømmes, mens det særligt er piger, der er udsat for uønskede seksuelle hændelser og overgreb. Dog er drenge i risiko for at møde krænkere af samme køn.
- Spørgsmålet er, om skolen og andre institutioner for børn og unge i højere grad kan indgå i det opsporende arbejde. Undersøgelsen peger på, at unge, udsat for vold og seksuelle overgreb, mistrives i højere grad, ligesom de har lavere vurdering af egen faglig formåen og stiler mod praktisk uddannelse. Unge, udsat for seksuelle overgreb, mistrives i højere grad end andre unge. Denne mistrivsel kan derfor være synlig i skolen.

- Kammeratskabsgruppen er vigtig, når de unge vælger at fortælle om vold og seksuelle overgreb. Den spiller derfor en rolle i forhold til at støtte de unge og eventuelt også med at formidle kontakt til voksne. I det fremadrettede socialfaglige arbejde med at opspore vold og seksuelle overgreb kan kammeratskabsgruppen klædes på til denne rolle, fx gennem oplysningskampagner og gennem handlingsanvisende råd.

I forhold til det *forebyggende arbejde* af vold og seksuelle overgreb og i forhold til at *støtte børn*, der har været udsat for dette, kan der peges på en række fokuspunkter for det fremtidige arbejde.

- Undersøgelsen peger entydigt på, at unge, der klarer sig godt i skolen, og som gennemfører en ungdomsuddannelse, er mindre udsatte for fysisk vold. Bedre uddannelse af det enkelte barn kan naturligvis ikke hindre, at det er blevet udsat for vold, men på den lange bane kan styrkelse af unges uddannelse være med til at forebygge vold.
- Der bør være fokus på familiens trivsel. Undersøgelsen viser en tæt sammenhæng mellem fysisk vold og de unges oplevelser af trivsel i familien, ligesom den viser en tæt sammenhæng mellem unges oplevelser med uønskede seksuelle hændelser og trivsel i familien. Et centralt fokus i arbejdet med forebyggelse og støtte til børnene bør derfor være at styrke forældrenes kompetencer, adfærd over for børnene og andre måder at kommunikere med børnene på. I forlængelse heraf bør der være større socialfagligt fokus på psykisk vold i familierne.
- Der bør være opmærksomhed på, om den vold, som unge med anden etnisk baggrund udsættes for, i tilstrækkeligt omfang anmeldes.
- I forhold til uønskede seksuelle hændelser så vi, at pigerne i højere grad er udsat for uønskede hændelser blandt jævnaldrende, og ligeledes, at pigerne i højere grad end drengene angiver, at snyd og pres, vold eller alkohol er en del af situationen. Der synes derfor at være større risiko for, at pigerne bliver presset til at gå længere, end de selv ønsker. Der bør derfor fortsat være opmærksom på unges seksuelle adfærd og på at italesætte grænsesætning i det seksuelle møde.
- Der er derfor god grund til at italesætte og inddrage unge i at lave et kodeks for hensigtsmæssig adfærd for brug af webcam og sociale medier. Undersøgelsen viser, at mulighederne for webcam på de forskellige medier som computer, mobiltelefon mv. er en vigtig are-

na for krænkende adfærd med blottelser, og at den begås af både jævnaldrende eller voksne.

METODER & DATAINDSAMLING

Undersøgelsen bygger på to typer af data, spørgeskemadata og registerdata, der giver mulighed for at belyse vold og seksuelle overgreb på forskellige måder.

SPØRGESKEMADATA

Spørgeskemadata er indsamlet gennem en landsdækkende og repræsentativ undersøgelse blandt knap 2000 elever i 8. klasse på 92 forskellige skoler i Danmark. Blandt de udtrukne skoler i stikprøven var der en deltagelsesprocent på 46,9 pct. Mange skoler, der ikke ønskede at deltage, angav som hovedårsag, at de i forvejen deltog i mange undersøgelser. For at sikre så bred en ungegruppe som muligt, og for at sikre, at udsatte børn er repræsenteret i undersøgelsen, indgår i undersøgelsen unge fra alle typer skoler, herunder efterskoler, privatskoler, specialskoler og skoler med døgnbehandling. Da vi erfaringsmæssigt ved, at der kan være større frafald blandt børn på andre skoler end almindelige folkeskoler, er disse blevet oversamlet i stikprøven. For at disse skoler skal indgå i undersøgelsen på en repræsentativ måde, er tallene derfor blevet vægtet.

Overordnet viser vores repræsentativitetsanalyse, at stikprøven er repræsentativ på de udvalgte, testede karakteristika (køn, elever født i andet land, samt fars og mors beskæftigelse). Dog er andelen af mødre i beskæftigelse højere blandt deltagende unge end bl.a. mødre; ligesom vi har lidt flere med vestlig baggrund repræsenteret blandt de unge end blandt populationen af unge generelt. Herudover har vi vurderet elever i de enkelte klasser, der ikke deltog i undersøgelsen på baggrund af lærerens udsagn. Det tyder på, at disse elever adskiller sig systematisk fra de deltagende elever ved at være mere socialt udsatte og fagligt svage end de elever, der deltog i undersøgelsen. Samlet vil det betyde, at rapportens tal om vold og seksuelle overgreb formentligt vil være præget af underrapportering.

Undersøgelsen er gennemført i en skoletime med deltagelse af en professionel interviewer, der introducerede undersøgelsen for studerende, og som kunne hjælpe med at svare på spørgsmål undervejs. I undersøgelsen spørger vi til de unges erfaringer med fysisk og psykisk vold og seksuelle overgreb gennem en række konkrete spørgsmål til, hvad der

skete i situationen. Herudover er de unge blevet spurgt om forskellige baggrundsforhold, omhandlende egen trivsel, familiestruktur, ressourcer og relationer.

REGISTERDATA

Tidligere forskning har antaget, at langt de fleste volds- og sædelighedsforbrydelser begås af personer mellem 15 og 33 år, selvom det er vanskeligt at fastslå, da denne type forbrydelse trods alt sker sjældent. Vi har derfor valgt at undersøge ca. 950.000 personer, født 1980-88, som følges frem til 24-års-alderen, idet vi antager, at langt de fleste førstegangsovergreb har fundet sted inden 25-årsalderen. I analyserne inddrages den personfarlige vold eller seksuelle overgreb mod børn og unge efter 2001, hvor man starter med at registrere ofre for personfarlige kriminelle handlinger, som omfatter både voldshandlinger og seksuelle overgreb. Vi inddrager desuden potentielle risikoforhold, der i andre undersøgelser har vist sig at have et signifikant sammenfald med vold og seksuelle overgreb mod børn.

I registerundersøgelsen anvender vi en såkaldt prospektiv (dvs. fremadrettet) forløbsundersøgelsesmetode. Det giver os mulighed for at undersøge individuelle ændringer i risikofaktorerens statistiske sammenhæng med efterfølgende personfarlig kriminalitet mod børn. Derudover giver registrene mulighed for, at vi kan kontrollere for andre baggrundsforhold. En sådan prospektiv forløbsundersøgelse vil ofte give de bedste muligheder for at belyse prædiktorer for senere personfarligt kriminelle voldshandlinger og seksuelle overgreb mod børn.

INDLEDNING OG BAGGRUND

I denne rapport fremlægger vi resultaterne fra en national undersøgelse af omfanget af fysisk og psykisk vold og seksuelle overgreb mod børn og unge. Rapporten tager afsæt i henholdsvis en spørgeskemaundersøgelse om overgreb i 8. klasser, gennemført i foråret 2015, og i registerdata over personer, som er dømt for at udøve fysisk mishandling eller seksuelle overgreb mod børn og unge. Undersøgelsen er bestilt og finansieret af Socialstyrelsen og er gennemført af SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd.

Formålet med rapporten er at undersøge omfang og karakter af fysisk og psykisk vold og seksuelle overgreb mod børn og unge samt undersøge udvalgte kendetegn ved og risikofaktorer hos både offer og udøver. For at kunne sætte ind med en effektiv og tidlig præventiv indsats, der mindsker omfanget af overgreb mod børn, er det nødvendigt, at vi får mere grundig systematisk viden om dem, der udsætter børnene for overgreb. Hertil giver rapporten et bedre grundlag for at målrette indsatser til forebyggelse og tidlig opsporing af vold og seksuelle overgreb samt kvalificere den tværfaglige og tværsektorielle håndtering af børnesager, der involverer fysisk og psykisk vold og seksuelle overgreb og mistanke herom. Herudover kan viden om forekomsten af overgreb mod børn og unge være med til at synliggøre tilstedeværelsen af disse overgreb i samfundet.

Undersøgelsen skildrer omfang og karakter af den fysiske og psykiske vold og de seksuelle overgreb, som børn og unge udsættes for. Herudover skildrer undersøgelsen udvalgte kendetræk ved både offer og udøver af overgreb, såvel som udvalgte risikofaktorer, der øger sandsynligheden for overgreb. Undersøgelsen har et dobbeltfokus på vold og seksuelle overgreb. Den ser således på det brede spektrum af vold og seksuelle overgreb, som unge er udsat for, såvel som på den meget grove vold og seksuelle overgreb fra sager, hvori der er faldet dom (se boks 1.1 og 1.2).

BOKS 1.1

Spørgeskemaundersøgelsens fokus: det brede spektrum af vold og uønskede seksuelle hændelser, belyst fra de 14-15-åriges perspektiv.

I en landsdækkende og repræsentativ undersøgelse i 8. klasser i Danmark undersøger vi det brede spektrum af fysisk og psykisk vold og uønskede seksuelle hændelser. Det brede spektrum af vold og seksuelle overgreb dækker over hændelser, der kan placeres på et kontinuum, gående fra mindre grove til meget grove voldshandlinger (fx fra lussinger til knytneveslag og spark). I undersøgelsen har vi også spurgt om et spektrum af uønskede seksuelle hændelser, gående fra blottelser, berøringer og til samleje.

BOKS 1.2

Registerundersøgelsens fokus: vold og seksuelle overgreb, som der er faldet dom i.

Ved hjælp af registerdata undersøger vi fysisk vold og seksuelle overgreb mod børn og unge under 18 år, hvor der er faldet dom over gerningsmanden. Disse sager vil typisk omhandle vold og seksuelle overgreb af særlig grov karakter.

Der er ikke faldet dom om sager med psykisk vold, og vi kan derved ikke måle forekomsten af psykisk vold gennem registrene.

KONSEKVENSER AF VOLD OG OVERGREB

Fysisk og psykisk vold og seksuelle overgreb er et alvorligt problem for både samfundet og den enkelte. Der er tale om et fænomen, der har omfattende betydning for børn og unges livskvalitet og livschancer på både kort og langt sigt. Konsekvenser af vold og seksuelle overgreb er således veldokumenterede i den internationale forskning (Makoroff m.fl., 2002). I det følgende redegør vi helt overordnet for en række sammenhænge

mellem vold og seksuelle overgreb for at synliggøre, hvor alvorligt et problem de forskellige former for vold og seksuelle overgreb er. Vi tager dog forbehold for, at det kan være svært at differentiere konsekvenser af specifikke former for vold og overgreb. Ligeledes kan det være svært at adskille konsekvenserne af vold og seksuelle overgreb fra andre livsoms-tændigheder, idet en lang række faktorer har betydning for konsekven-serne heraf. I det følgende skitserer vi vigtige konsekvenser for hver type vold og overgreb.

Psykisk vold er mindre undersøgt end fysisk vold og seksuelle overgreb; måske fordi den er vanskeligere at definere. Psykisk vold har imidlertid vist sig at have sammenhæng med vanskeligheder i personlige relationer, depression, ængstelighed og somatiske problemer (Armour, Elklit & Christoffersen, 2014).

Fysisk vold mod børn og unge kan have omfattende konsekven-ser for børns udvikling og funktion inden for alle områder. Vold kan på- virke fysisk sundhed og hjernens udvikling. Den kan give tilknytningsfor- styrrelser, vanskeligheder med affektregulering, følelsesmæssige forstyr- relser og problemer med relationer. Endelig kan overgreb få konsekven- ser for den kognitive udvikling og den faglige formåen (Christoffersen m.fl., 2011; McWilliams m.fl., 2014; Cawson, Wattam, Brooker & Kelly, 2000). Langtidskonsekvenser af overgreb og mishandling omfatter risiko for forhøjet voldskriminalitet, adfærdsforstyrrelser, antisocial adfærd, selvmordsforsøg, depressioner og alkoholproblemer (Kolko, 2002; Ricci, 2000). Undersøgelser af fysisk vold mod små børn viser, at børn, udsat for fysisk vold helt fra 2-årsalderen, udviser symptomer på Post Trauma- tiske Stress Reaktionen (PTSD), søvnforstyrrelser, separationsangst, ag- gression, hyperaktivitet og følelsesmæssige forstyrrelser (Perry, 1997; Sterne & Poole, 2010).

Undersøgelser herhjemme viser, at børn, der har været udsat for mishandling og seksuelle overgreb, oftere end andre børn lider af lavt selvværd, PTSD og selvmordsovervejelser (Christoffersen, 2010). Det er også i denne gruppe, at vi finder flere, der skader sig selv og påfører sig selv smerte for at kunne håndtere de uudholdelige følelser, som dukker op – også lang tid efter, at overgrebene har fundet sted (Vammen & Christoffersen, 2013; Christoffersen, Møhl & Vammen, 2015).

Man er blevet opmærksom på, at børn, der er vidne til vold i familien – eller vidende om vold i familien – også kan betragtes som ofre for vold (Sudermann & Jaffe, 1999). Børnene, som har været vidner til

vold eller vidende om vold, udviser reaktioner, der minder om reaktioner på psykologisk mishandling eller PTSD. Børnene udviser i nogle tilfælde de samme symptomer, som hvis de selv var blevet udsat for fysisk mishandling (Sudermann & Jaffe, 1999; Christensen, 1988; Lehmann, 1997). Nogle forskere betegner børns viden om vold mellem forældrene som et eksempel på psykologisk mishandling (Sudermann & Jaffe, 1999).

Seksuelle krænkelser har belastende virkninger for børn og unge, og man finder i flere danske og udenlandske undersøgelser, at unge, som har oplevet seksuelle krænkelser, har en større tilbøjelighed til destruktive handlinger. Både mod andre i form af fx vold (Christoffersen, Shoothill & Francis 2003; Christoffersen Shoothill & Francis, 2007) og seksuelle overgreb (Møhl, 2006; Christoffersen, Shoothill & Francis, 2005). Eller mod sig selv, fx i form af selvskade, stofmisbrug, alkoholisme (Cadoret, 1986; Kendler, 1996; Kendler, 2006), spiseforstyrrelser, selvmordsovervejelser, selvmordsforsøg og selvmord (Harris, 2000; Christoffersen, 1993; Christoffersen, 1996; Harts, Brassard, Binggeli & Davidson 2002). Ligeledes kan konsekvenserne af seksuelle overgreb være en stigning i børn og unges hyper-seksualiserede adfærd (Arrauabarrena, 2014).

RAPPORTENS OPBYGNING

I kapitel 2 redegøres for definitioner og begreber, og i kapitel 3 beskrives de anvendte metoder og data. Kapitel 4 beskriver omfanget af fysisk og psykisk vold mod unge i familien, mens kapitel 5 beskriver risikofaktorer i forhold til fysisk vold. Kapitel 6 viser omfanget af seksuelle overgreb mod unge fra henholdsvis jævnaldrende, familien og andre voksne, og kapitel 7 beskriver risikofaktorer for seksuelle overgreb. Endelig viser vi i kapitel 8, om de unge fortæller om oplevet vold og seksuelle overgreb, og hvis de gør, til hvem. Kapitel 9 skildrer de risikofaktorer, der er for personer dømt for vold og seksuelle overgreb mod børn, mens kapitel 10 viser, hvilke risikofaktorer der er for disse ofre.

DEFINITION AF FYSISK OG PSYKISK VOLD OG SEKSUELLE OVERGREB

Vold og overgreb er komplekse fænomener. I dette kapitel præsenterer vi de definitioner, som undersøgelsen bygger på. Vi viser først de samfundsmæssige definitioner af vold og seksuelle overgreb og dernæst den lovgivning, der regulerer disse. Som afsæt for at foretage en undersøgelse af vold og seksuelle overgreb mod børn introducerer vi de forskningsmæssige definitioner og vores operationaliseringer af disse i forhold til henholdsvis registerundersøgelse og spørgeskemaundersøgelse. Vi viser den udviklingsøkologiske model, der bidrager med at forklare børn og unges udsathed for vold og seksuelle overgreb, og som danner afsæt for vores forståelse af risikofaktorer. Til slut skitserer vi andre nyere undersøgelser om fysisk og psykisk vold og seksuelle overgreb i en nordisk kontekst.

SAMFUNDSMÆSSIGE DEFINITIONER AF VOLD OG OVERGREB

Socialstyrelsen i Danmark har overordnede definitioner af vold og seksuelle overgreb, som det ses i boks 2.1 og 2.2. Socialstyrelsen anlægger i sine definitioner et etisk perspektiv på vold og seksuelle overgreb og giver udtryk for, at et barn har ret til at blive beskyttet mod sådanne hæn-

delser. Det ligger i forlængelse af Børnekonventionen,² hvor barnets integritet og ret til sund udvikling står centralt, såvel som Verdenssundhedsorganisationen WHO's definition af vold og overgreb, som fremhæver barnets ret til sundhed, udvikling og værdighed (se boks 2.3).

BOKS 2.1

Socialstyrelsens definition af vold mod børn og unge.

Vold er en handling eller trussel, der, uanset formålet, kan krænke en andens integritet, eller som skræmmer, smerter eller skader personen – uanset om personen er et barn eller en voksen. Volden kan have samme effekt på andre personer, der overværer eller overhører handlingen. Volden kan både være en bevidst handling eller en handling, der sker i affekt.

Uanset typen af vold, der begås mod et barn, så er der tale om en adfærd fra forældrene eller andre omsorgsgivere, som er ødelæggende for eller forhindrer udviklingen af et positivt selvbillede hos barnet. Enhver form for vold bringer barnets udvikling og sundhed i fare.

Kilde: Socialstyrelsens hjemmeside, marts 2016.

BOKS 2.2

Socialstyrelsens definition af seksuelle overgreb.

- Den voksne udnytter et barns tillid.
- Det seksuelle overgreb krænker barnets integritet.
- Det er en handling, som barnet ikke kan forstå eller misforstår, og som barnet ikke er modent til at give samtykke til.
- Det seksuelle overgreb er udtryk for den voksnes behov og på den voksnes betingelser, eller et udtryk for børn og unge, der udsætter andre børn og unge for seksuelt grænseoverskridende adfærd.
- Det er en handling, som overskrider samfundets lovgivning og den almindelige moral.

Kilde: Socialstyrelsens hjemmeside, januar 2015.

I Socialstyrelsens definition indgår – selvom det ikke står direkte i de medtagne citater – både fysisk vold, psykisk vold, vanrøgt og seksuelle overgreb. Denne opdeling af vold og seksuelle overgreb bygger på bl.a. WHO's forståelse af vold, se boks 2.3.

I denne undersøgelse belyser vi tre former for vold og overgreb, nemlig fysisk vold, psykisk vold og seksuelle overgreb. Vi undersøger ikke vanrøgt.

---

2. Se fx UNICEF's hjemmeside.

BOKS 2.3

WHO's definition af vold og overgreb mod børn.

'Child abuse or maltreatment constitutes all forms of physical and/or emotional ill-treatment, sexual abuse, neglect or negligent treatment or commercial or other exploitation, resulting in actual or potential harm to the child's health, survival, development or dignity in the context of a relationship of responsibility, trust or power.'

Kilde: Krug m.fl. 2002.

LOVGIVNING OM VOLD OG SEKSUELLE OVERGREB

Vold og seksuelle overgreb mod børn og unge er reguleret via lovgivningen. Ser vi på lovgivning om fysisk vold mod børn og unge i familien, blev denne type vold forbudt med afskaffelse af revselsesretten i 1997 som en del af forældreansvarsloven (§ 2, 2007). Denne lov indeholder dog ingen straffebestemmelser, og det reguleres i henhold til retspraksis, hvilke former for slag og anden behandling, der er i strid med loven. Her er det svært at få et klart billede. Der er faldet ubetingede domme i forbindelse med meget voldsomme voldsepisoder, hvor forældre har udøvet vold mod børn, eller hvor mor har forholdt sig passivt til, at en samlever har udøvet vold mod hendes barn (Kriminalpræventive Råd, 2007). Der er ikke eksempler på, at der er faldet dom ved mindre grove voldsformer.

Ser vi på lovgivning om psykisk vold, har man ikke herhjemme tradition for at retsforfølge psykisk vold mod børn i familien. Den manglende brug af straffeloven til at forhindre overgrebene kan hænge sammen med, at man tidligere ikke har været klar over, hvor destruktivt og ødelæggende disse former for mishandling er for barnets trivsel og udvikling, eller at man finder, at andre støtteforanstaltninger end retlige sanktioner er mere effektive. En del af modviljen imod at tage retlige skridt kan også hænge sammen med, at det er nemmere at føre bevis for fysisk vold og seksuelle overgreb, end det er at dokumentere psykiske overgreb. Eksempelvis indgår udredning af psykiske overgreb ikke i kommissoriet for de nye "Børnehuse"³.

---

3. I Kommissoriet står: "Hvis der er viden eller mistanke om, at et barn har været udsat for overgreb, og når politi eller sygehusvæsen er involveret i sagen, skal en kommune benytte et børnehuse som led i den børnefaglige undersøgelse. I børnehuse samles relevante myndigheder for at sikre en koordineret og tværfaglig indsats af høj kvalitet. I huset bliver barnet eller den unge mødt af professionelle, der er vant til at tale med børn og unge om overgreb. Det kan være politi, socialrådgivning, psykiatri, sundhedsforvaltning, børnehuse, kommunale myndigheder og andre relevante myndigheder."

Seksuelle overgreb er reguleret ud fra, hvad der i strafferetlig forstand regnes som seksuelle overgreb. I Danmark er den seksuelle lavalder 15 år, mens den er 18 år, hvis den unge er betroet til undervisning eller opdragelse (§§ 219, 222, 223, 225). Strafferetligt vil seksuelle hændelser, som finder sted mellem to personer, hvor den ene klart er under og den anden klart er over denne alder, kvalificeres som et overgreb, som er strafbart. Samtidigt bliver det, selvom det er ulovligt, ikke nødvendigvis oplevet som overgreb eller har skadelige konsekvenser, hvis handlingen er baseret på gensidighed, og den mindreårige er tilpas moden. Herudover falder incest ind under straffeloven (Straffeloven § 210). Ud over seksuelle hændelser omhandler straffeloven blufærdighedskrænkelser, der drejer sig om bl.a. blottelser og seksuelle berøringer (§§ 226, 232, 234, 235). Som med overgreb kan nogle unge opleve hændelser som krænkende, og de kan have skadelige konsekvenser, mens andre unge ikke oplever samme hændelser som krænkende. Andre unge kan opleve hændelser som krænkende, uden at de har skadelige konsekvenser.

FORSKNINGSDEFINITIONER AF VOLD OG SEKSUELLE OVERGREB

Med afsæt i forskningslitteraturen om vold og overgreb mod børn og unge definerer vi her de tre former for vold og overgreb, som vi undersøger i denne rapport:

- *Fysisk vold* defineres som den intentionelle brug af fysisk kraft, som resulterer i, eller har potentiale til, at forårsage fysisk skade. Sådanne skader kan være forårsaget af mange forskellige former for slag og med genstande. Det kan både være en enkeltstående handling eller gentagne episoder (Arruabarrena, 2014; Dubowitz, 2000; Straus m.fl., 1998; Kolko, 2002). Udover at være udsat for vold indgår det at overvære vold mod forældre eller søskende, dvs. hvor børn er vidende om eller vidne til vold i familien.
- *Psykisk vold* er den form for overgreb, der er vanskeligst at definere, og som fortsat er en udfordring. I litteraturen anvendes forskellige

---

givere og psykologer. Formålet er, at børn, der har været udsat for seksuelle eller voldelige overgreb, får en kvalificeret og skånsom indsats samlet på ét, børnevenligt sted” (Socialstyrelsen: Viden til gavn, marts 2016).

terminologier, og denne form for overgreb er også blevet kaldt for følelsesmæssige eller psykologiske overgreb (Binggeli, Hart & Brassard, 2001). De forskellige begreber afspejler forskellige teoretiske indfaldsvinkler, men også vanskeligheden ved at præcisere denne type overgreb. *American Society on the Abuse of Children* (APSAC, 1995) definerer psykisk vold (eller psykologisk mishandling) som et gentaget mønster af utilstrækkelig omsorg og støtte fra omsorgsgiver, der inkluderer handlinger, der viser barnet, at det er værdiløst, skadet, uelsket, uønsket eller kun brugbart for andres behov (WHO, 1999; APSAC, 1995; Binggeli, Hart & Brassard, 2001; Brassard & Hart, 2000; Harts, Brassard, Binggeli & Davidson, 2002). Psykisk vold er også blevet beskrevet som psykologiske, uhensigtsmæssige mønstre mellem barn og forældre, snarere end enkeltstående begivenheder.

- *Seksuelle overgreb* er beskrevet som alle former for seksuelle interaktioner, der involverer enten fysisk kontakt eller ingen fysisk kontakt (fx blottelser) mellem et barn eller en ung eller en voksen; eller mellem to jævnaldrende, hvor der anvendes tvang (Rind, Tromovitch & Bauseman, 1998). Seksuelle overgreb er også defineret som handlinger, der er seksuelt motiverede og involverer børn eller seksuel udnyttelse af børn (Berliner & Elliott, 2002; Berliner, 2000). Seksuelle overgreb kan være både enkeltstående tilfælde eller gentagne (Arruabarrena, 2014).

Der kan skelnes mellem grovheden i den udførte vold og seksuelle overgreb. Således anvendes betegnelsen fysisk, psykologisk og seksuel *mishandling* samt forsømmelse om de særligt grove sager, hvor der kan stilles en egentlig diagnose for fysisk, seksuel eller psykisk mishandling (Schjøler & Mosbech, 2005).

OPERATIONALISERING AF FYSISK OG PSYKISK VOLD OG SEKSUELLE OVERGREB

I dette afsnit beskriver vi, hvordan vi operationaliserer begreberne fysisk og psykisk vold og seksuelle overgreb i spørgeskema- hhv. registerundersøgelsen.

SPØRGESKEMAUNDERSØGELSEN

I spørgeskemaundersøgelsen undersøger vi det brede spektrum af fysisk og psykisk vold og seksuelle overgreb, som børn og unge er udsat for. For at operationalisere forståelsen af vold og seksuelle overgreb er vores fokus på de *konkrete handlinger*, der foregår i situationen. De konkrete handlinger kan defineres ud fra en række dimensioner: karakter, hyppighed, sted, relation mellem udøver og offer samt barnets alder. Disse forhold har betydning for, hvordan barnet påvirkes af den konkrete vold og det seksuelle overgreb (se kapitel 1 om konsekvenser). Med udgangspunkt i disse dimensioner er det i denne undersøgelse derfor selve handlingen i vold- og overgrebssituationen, der er i fokus. Det betyder, at vi afskærer os fra at beskæftige os med udøverens hensigt, konsekvenserne for den voldsudsatte og den voldsudsattes subjektive oplevelse af volden. Hermed løsrives volden og overgrebene fra den situation, den indgår i. Til gengæld kan vi gennem dette fokus sikre, at det, som vi undersøger, er det, vi definerer som vold og overgreb, uafhængigt af, om den unge eller dennes forældre i situationen har vurderet, om det skete var vold eller ej.

Vold- og overgrebsdimensionerne, som vi har defineret dem i denne undersøgelse, opsummeres gennem følgende spørgsmål, der udgør det analytiske perspektiv:

- Hvilke hændelser foregår?
- Hvor hyppigt foregår hændelserne?
- Hvad var barnets alder første gang?
- Hvor foregår hændelserne?
- Hvem udøver vold og overgreb?
- Hvem udsættes for vold og overgreb?
- Hvad er relationen mellem offer og udøver?

I tabel 2.1 er der en oversigt over, hvordan vi har operationaliseret de valgte dimensioner i spørgeskemaundersøgelsen. I kapitel 3 beskrives de enkelte variable nærmere.

TABEL 2.1

Operationalisering i spørgeskemaundersøgelse af fysisk og psykisk vold samt seksuelle overgreb.

	Fysiske overgreb vold	Psykisk vold	Seksuelle overgreb
Karakter	Kontinuum af handlinger, gående fra mindre grov (fx rusket eller slået med flad hånd) til grov vold (fx knytnæveslag, spark)	Forskellige typer af afvisende og nedsættende behandling (fx trusler om at blive smidt ud, kaldt nedsættende udtryk)	Blottelse, berøring, samleje
Hyppeghed og alder	Enkeltstående hændelse/flere hændelser Alder første gang	Enkeltstående/flere hændelser	Den første hændelse beskrives Alder første gang
Sted	Hjemmet	Hjemmet	Hjem, andre unges hjem, skole og fritidsarenaer, webcam, andre ungesteder
Relation offer/udøver	Far, mor (stedfar, stedmor)	Far, mor (stedfar, stedmor)	Familiemedlemmer, kendte og ukendte unge og voksne (dvs. min. 5 år ældre end den unge)
Kendetræk ved udøver			Køn, alder

Som det fremgår, er hverken fysisk eller psykisk vold klart afgrænsede handlinger. Når vi afrapporterer den fysiske vold, afgrænser vi det til to typer (se kapitel 4):

- Vold, som består af en eller flere voldelige reaktioner det seneste år
- Langvarig vold (dvs. består af en eller flere voldelige handlinger det seneste år – og i 6. klasse eller før)

Når vi afrapporterer psykisk vold, definerer vi det som at:

- Den unge har gentagne gange oplevet mindst to typer af nedgørende og afvisende reaktioner fra forældrene (se kapitel 4).

REGISTERUNDERSØGELSEN

Registerundersøgelsen tager afsæt i hændelser med fysisk vold og seksuelle krænkelser, som der er faldet dom i, og som optræder i registrene. Det er derfor hændelser, som der kan føres bevis for ved domstolen. I tabel 2.2 ses, hvilke domme der er medtaget, og som derfor indgår i undersøgelsen.

TABEL 2.2

Personfarlige kriminelle volds- eller overgrebshandlinger mod børn i offerregisteret.

Fysisk vold	Seksuelle overgreb
<ul style="list-style-type: none"> • Vold • Forsøg på manddrab • Simpel vold • Alvorligere vold • Særligt alvorlig vold • Forbrydelser mod liv og helbred 	<ul style="list-style-type: none"> • Blodskam (incest) • Voldtægt • Seksualforbrydelser mod børn under 12 år • Blufærdighedskrænkelser • Homoseksuelle og heteroseksuelle forbrydelser mod børn under 18 år

Kilde: (TIMES) www.dst.dk/da/Statistik/dokumentation/Times/kriminalstatistik.

Den fysiske vold og de seksuelle overgreb kaldes personfarlige kriminelle handlinger i registre, og vi bruger derfor også dette begreb.

RISIKOFAKTORER: DEN UDVIKLINGSØKOLOGISKE MODEL

Som forklaringsramme for at forstå børn og unges udsathed for vold og seksuelle overgreb anvender vi den økologiske model. Der er ikke kun én faktor, der kan forklare, hvorfor nogle personer opfører sig voldeligt over for andre, og hvorfor nogle børn og unge er udsat for vold og overgreb. I stedet kan vold ses som et resultat af et komplekst samspil mellem individuelle, mellem menneskelige, sociale, kulturelle og miljømæssige faktorer. Den økologiske model har været anvendt siden slutningen af 1970'erne til at forstå børnemishandling og senere til at forstå andre former for vold og seksuelle overgreb, fx vold i nære relationer. Den ligger desuden til grund for værktøjer, anvendt i det danske socialfaglige arbejde med børn, eksempelvis Integrated Children's System (ICS), der anvendes i op til 90 kommuner i Danmark.

Ud over den økologiske model, som vi anvender som overordnet forklaringsramme, trækker vi på en række teorier om kriminel adfærd (sammenfattet til fem paradigmer) for at forklare, hvorfor nogle personer begår personfarlig kriminalitet mod børn. Disse teorier præsenterer vi i kapitel 9.

Den økologiske model består af fire niveauer: det individuelle, det relationelle, det lokale og det samfundsmæssige niveau. *Det individuelle niveau* søger at identificere demografiske, biografiske og personligheds-mæssige faktorer, der frembringer en adfærd; dvs. træk hos individet, der

øger risikoen for at være voldsudøver. Eksempelvis kan impulsivitet, lav uddannelse og misbrug have betydning for at være udøver af vold. *Det relationelle niveau* undersøger, hvilke typer af nære sociale relationer der kan øge risikoen for vold. Eksempelvis hvordan risikoen for at være udsat for vold er højere hos enlige og udsatte unge forældre.

Det lokale niveau ser på den lokalsamfundskontekst, som sociale relationer er indlejret i, eksempelvis skoler, arbejdspladser og lokalområder, for at se, om de har kendetegn, der associeres med at være offer eller udøver af vold. Eksempelvis kan områder med mange socialt udsatte eller stor social isolation være områder med højere voldsrater. Endelig undersøger vi på *det samfundsmæssige niveau* faktorer på samfundsmæssigt plan, der kan have betydning for vold. Det kan fx være kulturelle normer, der understøtter vold som en måde at løse konflikter, eller normer, der giver forældres rettigheder prioritet over børns. I undersøgelsen har vi ikke mulighed for at inddrage det samfundsmæssige niveau.

Den økologiske model fremhæver, hvordan mange faktorer har betydning for vold, og at det er faktorer på forskellige niveauer. Nogle risikofaktorer er unikke for den specifikke type af vold, men oftest vil de forskellige typer af vold have den samme række risikofaktorer. Det er derfor heller ikke usædvanligt, at personer oplever mere end én type vold.

I tabel 2.3 og 2.4 er listet de risikofaktorer, som kan tænkes at øge sandsynligheden for vold eller seksuelle overgreb, og som vi afdækker i henholdsvis spørgeskemaundersøgelse og registerundersøgelse. I de enkelte kapitler uddyber vi og trækker på forskning om risikofaktorer.

TABEL 2.3

Risikofaktorer i spørgeskemaundersøgelsen på det individuelle og det relationelle niveau.

Niveau	Faktorer
Individuelle niveau – ung og forældre	<ul style="list-style-type: none"> • SDQ • Livstilfredshed • Faglig vurdering • Planer efter skolen • Skoletype • Forældres uddannelse • Forældres arbejdsmarkedstilknytning • Etnicitet
Relationelle niveau	<ul style="list-style-type: none"> • Konfliktåndtering – psykisk/fysisk vold • Harmoni i hjemmet

TABEL 2.4

Risikofaktorer i registerundersøgelsen på hhv. det individuelle, det relationelle og det lokale niveau.

Niveau	Faktorer
Individuelle niveau – barn og forældre	ADHD, psykiatriske lidelser, selvmordsforsøg, anbringelse
Forældre	Uddannelse, arbejdsmarkedstilknytning, psykiatriske lidelser, selvmordsforsøg, misbrug
Relationelle niveau	Anbringelse, forældreoplevelt vold fra partner, udsat for anden vold, dømt for vold
Lokale niveau	Boet i udsat boligområde

Se kapitel 3 og bilag 1 og 2 for nærmere beskrivelse af udvalgte variable.

De to metoder giver forskellige muligheder for at belyse risiko-variable. I registerundersøgelsen har vi mulighed for at belyse forholdsvis voldsomme belastninger, som det ses. I spørgeskemaundersøgelsen, hvor unge anvendes som kilde, vil det ikke være muligt at spørge om nogle risikoforhold, dels fordi den unge ikke ville kunne svare, dels fordi det ikke vil være etisk forsvarligt. Til gengæld giver spørgeskemaundersøgelsen mulighed for at spørge om forhold, der ligger tættere på den unges hverdagsliv.

ANDRE UNDERSØGELSER AF FYSISK OG PSYKISK VOLD OG SEKSUELLE OVERGREB

Afslutningsvist skitserer vi den forskningsmæssige kontekst for undersøgelsen i en dansk og nordisk kontekst. I gennemgangen tager vi kun de nyeste undersøgelser med, der har et særligt fokus på fysisk og psykisk vold og seksuelle overgreb.⁴ Gennemgangen skitserer, hvordan undersøgelserne definerer fysisk og psykisk vold og seksuelle overgreb, og hvilke designs der er anvendt. Det synliggør, at vold og overgreb defineres på flere måder, og at det derfor kan være vanskeligt at sammenligne resultater direkte. Vi refererer til resultater fra disse undersøgelser i de efterfølgende kapitler, hvor vi også inddrager udvalgt international forskning.

Overordnet kan det bemærkes, at forekomst af fysisk og psykisk vold og seksuelle overgreb blandt børn og unge og risikofaktorer herfor

4.Vi medtager således ikke undersøgelser, hvor vold er afdækket med et enkelt eller få spørgsmål, som i fx SFI's børneforløbsundersøgelse (BFU) (Mattson & Stefansen, 2008) og undersøgelsen Børn og Unge i Danmark (Ottosen m.fl., 2010; Ottosen m.fl., 2014).

kun i begrænset omfang er blevet undersøgt i repræsentative undersøgelser i Danmark eller i Norden. Der har eksempelvis ikke været udført gentagne repræsentative undersøgelser med samme metoder og mål for forekomsten af vold og seksuelle overgreb med voksne eller unge som respondenter. Det gør det vanskeligt at sige noget om udviklingen i forekomst af vold over tid. Der er heller ikke gennemført forløbsundersøgelser, hvor samme respondenter følges over tid med fokus på voldsudsathed, hvilket begrænser analyser af årsagssammenhænge.

DANSKE UNDERSØGELSER

Statens Institut for Folkesundhed (SIF) gennemførte i 2008 en landsdækkende repræsentativ spørgeskemaundersøgelse blandt elever i 9. klasse om vold og seksuelle overgreb (Helweg-Larsen, Schütt & Larsen, 2009), som byggede videre på en undersøgelse fra 2002 (Helweg-Larsen & Larsen, 2002). Undersøgelsen fra 2008 bygger på et datamateriale på 3.976 besvarelser fra unge og belyser omfanget af seksuelle overgreb og fysisk vold mod unge, karakteren af overgrebene, overgrebenes bagmand samt konsekvensen af overgrebene.

I undersøgelsen er *vold* defineret bredt, og de unge har angivet, om de har været udsat for en række konkrete reaktioner fra forældre i konfliktsituationer, rangerende fra verbale udfald til grov fysisk vold. Analyserne skelner mellem mild og grov vold, hvor mild vold dækker over at blive skubbet, rystet, trukket i håret og slået med flad hånd. Grov vold indbefatter at blive slået med knytnæve eller med en genstand, sparket, truet med kniv eller andet våben eller at blive udsat for noget andet voldsomt. Undersøgelsen fokuserer særligt på forskellene mellem pigers og drenges udsathed for vold.

I undersøgelsen defineres seksuelle overgreb som uønskede seksuelle kontakter med jævnaldrene, både erfaringer uden fysisk kontakt, med fysisk kontakt, men uden samleje/forsøg på samleje, oralsex og samleje/analsex, samt alle former for seksuel erfaring/kontakt med voksne, der er mindst 5 år ældre end barnet/den unge.

SFI gennemførte i 2010 en repræsentativ spørgeskemaundersøgelse om udsathed for fysisk vold blandt elever i 8. klasse. Heri indgår besvarelser fra 1.042 unge i datamaterialet. Undersøgelsens fokus er børn og unges udsathed for fysisk vold i nære relationer og fra andre unge, karakteren af vold samt trivsel og baggrundsfaktorer (Korzen, Fisker & Oldrup, 2010).

I undersøgelsen er vold bredt defineret og ses som et kontinuum af reaktioner i en konflikt mellem ung og forældre, gående fra, at de voksne reagerer ved at tale med den unge til forskellige voldelige handlinger som at slå med flad og knyttet hånd og ruske og sparke. Undersøgelsen opdeler også hyppigheden af vold og skelner mellem oplevet vold én eller flere gange det seneste år og oplevet vold det seneste år og i 5. klasse. I denne rapport anvender vi en tilsvarende definition af vold og operationalisering.

I 2009 gennemførte SFI en spørgeskemaundersøgelse med særligt fokus på vanrøgt, psykologisk, fysisk og seksuel mishandling. Undersøgelsen er gennemført som en retrospektiv spørgeskemainterviewundersøgelse blandt knap 3.000 unge fra årgang 1984, hvor surveydata suppleres med registerdata (Christoffersen m.fl., 2013; Christoffersen m.fl., 2010).

I undersøgelsen operationaliseres den kliniske definition af fysisk mishandling gennem forskellige konkrete spørgsmål om, hvad disse unge voksne som børn oplevede, at deres forældre havde gjort mod dem: slået med forskellige ting; truet med kniv eller håndvåben; kastet med ting; forsøgt at kvæle; forårsaget mærker som følge af slag; begået vold, som har resulteret i, at fagfolk har noteret sig skader på hjernen; eller begået vold, som har resulteret i mærker, blødninger eller andre fysiske skader. Hvis den unge har været udsat for en af de nævnte krænkelser, har han/hun, jf. undersøgelsens definition, været udsat for fysisk vold.

I undersøgelsen defineres seksuelle overgreb gennem fire former for krænkelser: oplevet seksuel berøring eller at én har blottet sine intime områder/kønsdele for vedkommende; oplevet forsøgt samleje; oplevet tvunget/gennemført samleje; oplevet andre former for seksuel adfærd. Hvis den unge har været udsat for en af disse krænkelser, har vedkommende, jf. undersøgelsens definition, været udsat for et seksuelt overgreb.

Endelig beskæftiger undersøgelsen sig med psykisk vold. I undersøgelsen måles psykisk vold ud fra seks former for krænkelser: blevet kaldt ydmygende ting af forældre/forsørgere (fx doven, dum eller uduelig); ydmyget eller degraderet offentligt af forældre/forsørgere; truet med at blive smidt ud hjemmefra af forældre/forsørgere; truet med voldelig afstraffelse af forældre/forsørgere; forældre/forsørgere har vist, at vedkommende er uønsket, uelsket og ikke noget værd; forældre/forsørgere har konstant kritiseret eller drillet vedkommende. Hvis den unge har været udsat for mindst tre af disse krænkelser, har vedkommende, jf. undersøgelsens definition, været udsat for psykisk vold.

NORDISKE UNDERSØGELSER

Fysisk og psykisk vold og seksuelle overgreb er også undersøgt i de nordiske lande. I en undersøgelse foretaget af NOVA (Norsk institutt for forskning om Oppvekst, Velferd og Aldring) er fokus på seksuelle krænkelser i den norske ungdomsbefolkning (Mossige & Haug, 2010). Gennemførelsen af spørgeskemaundersøgelsen er skolebaseret, hvor 7.033 unge, fordelt på tre klassetrin på 67 gymnasier, handelsskoler og tekniske skoler over hele landet blev udvalgt af Statistisk Sentralbyrå.

Undersøgelsen kortlægger seksuelle hændelser, som de unge oplevede som uønskede. Derfor er spørgsmålene i spørgeskemaet formuleret på en måde, så det er de unges *oplevelse* af hændelsen, der er i fokus og definerer, om der er tale om en seksuel krænkelse eller ej. Den seksuelle lavalder er fx ikke med til at definere, hvorvidt en seksuel oplevelse er en krænkelse (uønsket seksuel hændelse) eller ej. Uønskede seksuelle hændelser defineres ved, at den unge uønsket har oplevet én eller flere af følgende hændelser: Nogen har blottet sig for vedkommende; nogen har berørt vedkommende; vedkommende har berørt sig selv foran nogen; vedkommende har berørt en anden; vedkommende har onaneret, mens andre så på; vedkommende har haft samleje; vedkommende har haft oralsex; vedkommende har haft analsex; vedkommende har haft en anden form for sex. I undersøgelsen skelnes der mellem mildere seksuelle krænkelser og grove seksuelle krænkelser. Mildere seksuelle krænkelser bestod af alle uønskede seksuelle hændelser, der drejede sig om beføling og onani. Grove seksuelle krænkelser bestod af alle andre former for uønsket seksuelle hændelser, herunder voldtægt og voldtægtsforsøg.

En anden norsk undersøgelse har et fokus, der rummer både fysisk og psykisk vold samt seksuelle overgreb. I 2015 undersøgte NKVTS (Nasjonalt Kunnskapssenter om Vold og Traumatisk Stress) unge 16- og 17-åriges oplevelser af forskellige alvorlige hændelser (Myhre, Thoresen & Hjemdal, 2015). Undersøgelsen bygger på datamateriale fra telefoninterviews med et repræsentativt udvalg af 16-17-årige, udtrukket fra folkeregisteret. 1.012 piger og 1.050 drenge deltog i undersøgelsen. Undersøgelsen fokuserer bl.a. på fysisk og psykisk vold fra forældre/omsorgsgiver og på seksuelle overgreb i barndommen og ungdommen og kortlægger desuden sammenhængen mellem disse hændelser og livskvalitet og helse. Gennem situationskonkrete spørgsmål kortlægges, hvor mange af de unge der har været udsat for overgreb, og hvilke typer overgreb de har været udsat for.

I analyserne skelnes der mellem mindre alvorlig fysisk vold og alvorlig fysisk vold. Eksempler på mindre alvorlig fysisk vold er, hvis personen er blevet trukket, klemmt, skubbet eller slået med flad hånd. Eksempler på alvorlig fysisk vold er, hvis personen er blevet slået med knytnæve, sparket eller angrebet fysisk på andre måder. Psykisk vold fra omsorgsgivere defineres ved, om omsorgsgiveren gentagne gange har gjort nar ad, ydmyget, ignoreret eller fortalt, at barnet/den unge ikke dur til noget.

Seksuelle overgreb defineres gennem fem former for overgreb: seksuel kontakt før det fyldte 13. år med én, der er mindst 5 år ældre; voldtægt ved fysisk magt eller trusler; seksuel kontakt i bevidstløs tilstand; seksuel kontakt i bevidstløs tilstand, som inkluderer indtrængning; andre seksuelle overgreb. Har barnet/den unge oplevet én eller flere af de fem krænkelse, har vedkommende, jf. definitionen, været udsat for et seksuelt overgreb.

En finsk undersøgelse beskæftiger sig med sammenhængen mellem seksuelle overgreb på børn og forskellige risikofaktorer (Laaksonen m.fl., 2011). Data bygger på spørgeskemabesvarelser fra 4.561 mænd og 8.361 kvinder, som besvarer spørgsmål vedrørende deres barndom op til 16-årsalderen (gennemsnitsalderen for de medvirkende var cirka 29 år).

Begrebet seksuelle overgreb behandles gennem fem udtalelser. Respondenterne skal placere de fem udtalelser på en 5-punktsskala, der indikerer, i hvilken grad de er sande eller falske. De fem udtalelser dækker følgende fem krænkelsesformer: berøring; true; gøre noget/se noget; forulempelse og følelsen af krænkelse. Respondenter, der svarede ”slet ikke sandt”, blev kategoriseret som ikke-krænkede. Respondenter, der svarede andet end ”slet ikke sandt”, blev kategoriseret som krænkede.

En svensk spørgeskemaundersøgelse (Kroppslig bestraffning och annan kränkning av barn i Sverige – en nationell kartläggning, 2011) beskæftiger sig med børn og forældres egne erfaringer og indstillinger til opvækst og børnemishandling med særligt fokus på fysiske overgreb (Janson, Jernbro & Långberg, 2011). Studiet er en opfølgning på en række tidligere undersøgelser om emnet fra 1980, 2000 og 2006 (Edfeldt, 1985; Socialdepartementet, 2001; Janson, Långberg & Svensson, 2007), og disse studier udgør et sammenligningsgrundlag, der gør det muligt at kortlægge udviklingen over tid. Undersøgelsen fokuserer desuden på risikofaktorer som fx etnisk baggrund og træthed og stress blandt forældrene. Undersøgelsen består af to dele: en forældredel, bestående af 1.358 delta-

gere, primært mellem 30 og 50 år, og en børnedel, bestående af 3.207 børn under 13 år. I undersøgelsen bliver fysiske overgreb på børn defineret gennem følgende krænkelse: rusket hårdt; fået en lussing; fået lettere slag med hånden; fået kraftigere slag med hånden; blevet sparket; blevet brændt eller skoldet; blevet klemmt over struben; blevet slået med knytnæve.

Resultaterne fra de danske og nordiske undersøgelser inddrages undervejs til at diskutere og perspektivere denne rapport's resultater. Ikke alle resultater i rapporten kan perspektiveres med resultater fra andre undersøgelser, da de forskellige undersøgelser, som vi har redegjort for, har forskellige definitioner af fysisk og psykisk vold og seksuelle overgreb, forskellige måder at måle det på, såvel som forskellige designs.

METODE OG DATA

I dette kapitel gør vi rede for de anvendte metoder i undersøgelsen. Den baserer sig på to typer af data: spørgeskema- og registerdata. For den særligt interesserede læser henvises til bilag 1 og 2, hvor der med større detaljeringsgrad redegøres for metode og data.

Indledningsvist gives et kort overblik over de to datakilders fordele og begrænsninger.

TABEL 3.1

De forskellige datakilders bidrag.

Datakilde	Primær fordel ved metode	Primær begrænsning ved metode	Antal børn & svarprocent
Registerdata	Fuld repræsentativitet	Kun enkelte (og særligt grove) mål for vold og seksuelle overgreb	Kapitel 8 og 9: omkring 1,8 mill. børn (født 1984-2012) og omkring 950.000 voksne (født 1980-88) Svarprocent: 100 pct.
Spørgeskema	Nuanceret volds- og overgrebsdefinition, beskrivelse af voldsudøver og krænker, hyppighed, alder, sted, subjektive mål	Ej fuld repræsentativitet	Kapitel 4-8: 1927 elever (2,8 pct. af årgang) Svarprocent skoleniveau 46,9 pct.

Tabel 3.1 skal ses som en opsummering af de to datakilders bidrag. Tabellen viser, at vi med registerdata har høj validitet, idet vi kan sige noget om vold og overgreb for den fulde population på udvalgte årgange. Til

gengæld er det et afgrænset mål for vold og overgreb, nemlig dem, som der er faldet dom om og som dermed optræder i registre. Tabellen viser samtidigt, at repræsentativiteten begrænses med spørgeskemadata. Til gengæld er der et mere nuanceret mål for og beskrivelse af vold og seksuelle overgreb, som de unge er udsat for.

SPØRGESKEMAUNDERSØGELSE BLANDT 8. KLASSER

Spørgeskemaundersøgelsen er gennemført som en landsdækkende og repræsentativ undersøgelse i foråret 2015. I det følgende redegør vi for populationen af deltagende skoler, bortfaldsanalyse, gennemførelse af interview og etiske overvejelser samt spørgeskema og valgte variable.

POPULATION AF SKOLER

I undersøgelsen deltog 108 8. klasser, fordelt på 92 skoler. Der deltog 1.927 elever, eller hvad der svarer til 2,8 procent af hele 8. årgang i skoleåret 2014/15. For at sikre, at børn på mange typer af skoler deltog i undersøgelsen, har vi udtrukket flere forskellige typer af skoler, herunder både almindelige folkeskoler, efterskoler, privatskoler, specialskoler og skoler med døgnbehandling (se tabel 3.2).

TABEL 3.2

Fordeling på type af skoler (antal)

Skoletype	Antal
Folkeskoler	62
Friskoler, privatskoler	15
Efterskoler, specialskoler og skoler med døgnbehandling	15
I alt	92

BORTFALDSANALYSE

For at vurdere repræsentativiteten af vores analyseudvalg og sample har vi gennemført repræsentativitetsanalyser på skoleniveau og elevniveau, samt bortfaldsanalyser af de elever, der ikke var til stede og derfor ikke deltog i spørgeskemaundersøgelsen.

SKOLENIVEAU

I udgangspunktet blev 196 skoler udtrukket, og 92 deltog. Det gav en deltagelsesprocent på skoleniveau på 46,9 pct. Begrundelserne for ikke at

deltage var typisk, at skolerne i forvejen deltog i mange undersøgelser og derfor ikke havde ressourcer til at deltage.

Blandt skoler for børn med særlige behov forventede vi et større frafald, og disse er derfor blevet oversamlet i stikprøven. Det vil sige, at der er udvalgt flere af disse skoler i stikprøven, end hvis udvælgelsen blot havde været tilfældig. Disse skoler er derfor overrepræsenterede, og det betyder, at vi har valgt at bruge vægte for at rette stikprøven op. Det betyder, at vi i afrapporteringen af undersøgelsens resultater tildeler elever fra folkeskoler samt friskoler og private grundskoler, en større vægt end elever fra de øvrige skoler. Når vi bruger vægte, svarer fordelingen af skoletyper i analyseudvalget til fordelingen i hele populationen, hvorved analyseudvalget må anses som værende repræsentativt. Vægtene er anvendt gennem hele rapporten, hvis intet andet er anført.

ELEVNIVEAU

For elevpopulationen har vi undersøgt, om den er repræsentativ i forhold til hele populationen af 14-15-årige med fokus på de unges køn, fødeland og forældrenes jobsituation. Overordnet viser vores repræsentativitetsanalyse, at stikprøven er relativt repræsentativ på de udvalgte testede karakteristika. De deltagende 14-15-årige er repræsentative på køn og ligeledes på andelen af fædre i beskæftigelse. Andelen af mødre i beskæftigelse er dog signifikant højere blandt de deltagende unge end bl.a. kvinder i samme alder. I forhold til etnisk baggrund har vi lidt flere med vestlig baggrund repræsenteret, sammenlignet med populationen generelt. Alt andet lige vil vi forvente, at det betyder, at der er en vis underrapportering af tilfælde af vold.

Herudover har vi undersøgt elever i de deltagende klasser, som ikke deltog i spørgeskemaundersøgelsen. Læreren i klassen har svaret på spørgsmål om de elever, der ikke deltog, herunder om deres køn, årsag til, at eleven ikke deltager, elevens faglige niveau, om eleven er socialt udsat, og om han/hun generelt mistrives. På skoleniveau giver det en svarprocent i klasserne på 88 pct., hvilket er på linje med bortfaldet i andre undersøgelser. Vi har sammenlignet lærerens vurdering af de fraværende elever med de deltagende elever. Det tyder på, at der er en tendens til, at de fraværende elever er lidt fagligt svagere, at de i højere grad er socialt udsatte, og at de generelt mistrives lidt mere end de deltagende elever. Det ser derfor ud, som om de fraværende elever adskiller sig systematisk fra de deltagende elever og giver en skævhed i repræsentativiteten. Den-

ne skævhed genkendes dog fra andre undersøgelser med et skolebaseret undersøgelsesdesign.

SAMLET VURDERING AF ANALYSEUDVALGET

På baggrund af repræsentativitets- og bortfaldsanalyser i det ovenstående konkluderer vi, at analyseudvalget er repræsentativt for skoletype og for den samlede elevpopulation. Målt på skoletype har vi et bredt udvalg af skoletyper repræsenteret, herunder skoler, hvor vi forventer, at socialt udsatte unge er overrepræsenterede. For elevpopulation er eleverne repræsentative, målt på køn, elever født i et andet land, fars beskæftigelse og til dels mors beskæftigelse. Herudover har vi vurderet elever i de enkelte klasser, der ikke deltog i undersøgelsen, på baggrund af lærerens udsagn. Det tyder på, at disse elever adskiller sig systematisk fra de deltagende elever ved at være mere socialt udsatte og mere fagligt svage end de elever, der deltog i undersøgelsen. For undersøgelsens analyser betyder det, at de tal om vold og overgreb, der fremkommer, formentlig vil være præget af underrapportering

GENNEMFØRELSE AF INTERVIEW OG ETISKE OVERVEJELSER

Selve undersøgelsen er gennemført i en skoletime, hvor de unge har udfyldt spørgeskemaet i papirform. Undersøgelsen blev præsenteret for de unge af en interviewer fra Danmarks Statistiks surveyafdeling (som var ansvarlig for den praktiske gennemførelse), og som også var til stede, mens den unge udfyldte skemaet, og kunne bistå ved spørgsmål. For at sikre, at besvarelsene ikke blev set af klassekammeraterne, blev de unge instrueret i at sidde stille, så andre ikke kunne se deres besvarelser. På nogle specialskoler har eleverne haft brug for ekstra støtte, og her har intervieweren - ligesom pædagoger eller lærere - bistået ved behov.

ETISKE OVERVEJELSER

At skulle svare på spørgsmål om vold og overgreb i et spørgeskema kan være en følelsesmæssig belastning for den unge, som har været udsat for noget voldsomt. For at sikre, at undersøgelsen blev gennemført så skånsomt som muligt, blev der iværksat en række foranstaltninger.

I forbindelse med invitation og interviewaftale i de enkelte klasser er skoleleder og klassens kontaktperson (pædagog eller lærer) blevet informeret om undersøgelsens indhold. Gennemførelse af temaarbejde om børnerettigheder blev foreslået samt idéer til undervisningsmateriale, som læreren har kunnet anvende.

Som mini-beredskab i forhold til eventuelle reaktioner fik både elever og kontaktlærer udleveret visitkort til børnetelefonen og chatten hos Børns Vilkår. Vi indgik også aftale med en erfaren børne- og ungepsykolog om at stå til rådighed for de unge, og alle unge, samt kontaktlærere, fik information herom. Dog har ingen af de deltagende unge benyttet sig af dette tilbud. Inden SFI's besøg på skolerne er forældrene blevet orienteret kort om undersøgelsens indhold og deres børns deltagelse gennem et forældrebrev. De unges deltagelse var frivillig. Forældrene har haft mulighed for at frasige sig, at deres barn deltog. Den enkelte unge har også haft mulighed for at fravælge deltagelse. Blot ti unge valgte ikke at deltage.

De unge er fuldstændig anonyme i undersøgelsen, idet vi ikke har haft mulighed for efterfølgende at identificere den enkelte unge.

SPØRGESKEMAET

Spørgeskemaet bygger videre på opnåede erfaringer i allerede gennemførte spørgeskemaundersøgelser om vold, overgreb og børns trivsel i Danmark og i de øvrige nordiske lande (Mossige & Stefansen, 2007; Helweg-Larsen, 2009; Helweg-Larsen, Schütt & Larsen, 2009; Korzen, Fisker & Oldrup, 2010). Dette er for at sikre, at spørgeskemaet består af velafprøvede og robuste spørgsmål, som der er erfaring for fungerer i praksis. Tabel 3.3 giver en oversigt over temaer og emner i spørgeskemaet. I det følgende uddyber vi spørgsmål inden for temaerne fysisk og psykisk vold, seksuelle overgreb samt baggrunds- og risikofaktorer.

TABEL 3.3

Oversigt over emner i spørgeskemaet

Tema	Undertemaer
Fysisk vold mod den unge	Vold fra mor eller far (stedmor/stedfar) Graderet skala af voldsreaktioner Hyppighed De seneste 12 måneder Første gang den unge oplevede vold
Fysisk vold i nære relationer	Vold mod mor og far (stedmor/stedfar), som den unge overværer Vold mod søskende fra far eller mor (stedmor/stedfar) stedmor/stedfar), som den unge overværer Samlet mål for vold
Psykisk vold mod den unge	Fra mor eller far (stedmor/stedfar) Fire forskellige konflikreaktioner Hyppighed De seneste 12 måneder
At fortælle om vold	Om de unge har fortalt om volden Hvem de unge har fortalt om volden Hvorfor de evt. ikke har fortalt om volden
Konfliktbillede i hjemmet	Omfang af konflikter Evne til at håndtere konflikter
Seksuelle overgreb/uønskede seksuelle erfaringer	Den unges seksuelle erfaringer Type af overgreb: blottelse (den unge blottet sig/nogen blottet sig for den unge), berøring (den unge rører andre på en seksuel måde/den unge bliver rørt på en seksuel måde), forsøgt samleje/gennemført samleje For hver type af overgreb er spurgt om: Alder første gang det skete Køn på krænker Alder på krænker Relation til krænker Hvor det skete Forklaring på det skete
At fortælle om seksuelle overgreb	Om de unge har fortalt om overgrebene Hvem de unge har fortalt om overgrebene Hvorfor de evt. ikke har fortalt om overgrebene
Udvalgte baggrundsfaktorer	Forældrenes uddannelsesniveau Forældrenes tilknytning til arbejdsmarkedet Familietype (kernefamilie, bor hos mor/far, bor hos andre, bor på institution) Hvor tryk den unge føler sig i familien Hvilket land de unge selv og deres forældre er født i Sprog, der tales i hjemmet Om den unge har nogen at tale med, hvis vedkommende har problemer eller behov for støtte Om den unge modtager støtteundervisning i skolen
Trivselsmål	SDQ Livstilfredshed (Cantrils Ladder) De unges vurdering af deres egen faglige præstation i skolen De unges fremtidsplaner

FYSISK OG PSYKISK VOLD

For at spørge om fysisk og psykisk vold anvender vi det internationalt anerkendte mål Conflict Tactics Scale (CTS) (Straus m.fl., 1998). Her er fokus på de reaktioner, som de unge oplever i tilfælde, hvor der opstår konflikter eller uenigheder. Baggrunden herfor er at sætte volden i en konkret kontekst for de unge, når de skal svare på spørgsmålene i spør-

geskemaet. I det følgende anvendes begreberne uenighed og konflikter synonymt.

I forhold til spørgsmålet ”Hvad skete der?” har vi formuleret en række konkrete handlinger. Her har de unge skullet svare på, om de har været udsat for følgende i forbindelse med konflikter og uenigheder:

- at snakke sammen
- at blive råbt ad
- at blive udelukket med tavshed
- at græde
- at true med vold
- at blive kaldt noget, der gjorde den unge ked af det (fx dum, doven, grim)
- ikke at blive regnet for noget⁵
- at blive truet med at blive smidt ud hjemmefra
- at blive udsat for noget andet voldsomt
- at blive skubbet og rusket
- at blive revet i håret
- at blive slået med flad hånd
- at blive slået med knyttet hånd
- at blive slået med en ting
- at blive sparket
- at blive truet med at blive slået ihjel
- at blive truet med kniv eller skydevåben
- at blive udsat for noget andet voldsomt

Vi antager, at denne konkretisering af en konfliktsituation betyder, at færre fysiske og psykiske voldstilfælde rapporteres, end der faktisk forekommer. Det betyder, at de tilfælde, som ikke udspiller sig i forbindelse med en konfliktsituation, i udgangspunkt ekskluderes. Udover selv at være udsat for vold, kan den unge overvære vold. Vi spørger derfor, om den unge overværer vold, udført mod forældre eller søskende.

Det er vigtigt, hvem der udøver vold, og vi spørger, om det er far eller mor (stedfar/stedmor), der er udøver.

Hyppeghed og alder er vigtigt, og vi spørger derfor, om den unge oplever vold en enkelt gang eller flere gange inden for det seneste år, og hvornår han/hun første gang oplevede dette. Vi har givet den unge defi-

---

5. Dette spørgsmål kommer fra Christoffersen m.fl., 2013.

nerede svarkategorier: før skolestart, indskoling, mellemtrin og udskoling. Det giver en vis usikkerhed, idet den unge skal huske tilbage på, hvornår det egentlig skete første gang. Omvendt er spørgsmålet specifikt på den måde, at den unge skal huske tidspunktet for en konkret situation (den første gang). Det vurderes ofte i metodelitteraturen, at jo mere specifikke og konkrete spørgsmål er, desto lettere har respondenterne ved at besvare dem (Andersen & Kjærulff, 2007).

SEKSUELLE OVERGREB

Når vi spørger de unge om erfaringer med seksuelle overgreb, forsøger vi – som med vold – at spørge så konkret som muligt. Når vi spørger de unge om deres oplevede seksuelle overgreb, taler vi om *uønskede seksuelle hændelser*, selvom betegnelserne krænkelse eller overgreb vil være mere præcise i strafferetlig forstand. Specifikke seksuelle hændelser vil ikke nødvendigvis blive opfattet af alle som overgreb, selvom de er uønskede.

Betegnelserne krænkelse og overgreb ligger langt væk fra hverdagsproget og er så formelle, at de kan være vanskelige for unge at anvende til at skabe mening om deres erfaring. Det kunne betyde, at sådanne hændelser ikke ville blive rapporteret. Selvom betegnelsen 'uønskede seksuelle hændelser' ikke er hverdagsagtig, er den dog forholdsvis konkret og neutral.

For at gøre de uønskede seksuelle hændelser konkrete skelner vi mellem tre hovedtyper af seksuelle situationer: blottelser, berøring og forsøgt eller gennemført samleje. Disse situationer involverer i alt syv typer hændelser, se tabel 3.4.

For at få gjort disse erfaringer konkrete spørger vi om den første hændelse, som den unge oplevede i forhold til hver af disse situationer. Vi spørger om køn og alder på krænker, relation til krænker (forskellige faste svarmuligheder) og sted for hændelse. Til slut spørger vi, hvad der kendetegnede situationen, med en række faste svarmuligheder.

TABEL 3.4

Oversigt over typer af seksuelle hændelser.

Type	Situationer
Blottelser	1 Nogen har blottet sig for den unge 2 Den unge har blottet sig for nogen
Berøringer	3 Nogen har rørt ved den unge på en seksuel måde 4 Den unge har rørt ved en anden på en seksuel måde 5 Nogen har fået den unge til at røre ved sig selv på en seksuel måde
Samleje	6 Forsøgt samleje 7 Gennemført samleje (vaginalt, analt og oralt)

MÅL FOR BAGGRUNDS- OG RISIKOFAKTORER

Vi har spurgt de unge om en række baggrunds- og risikofaktorer, se tabel 3.3. Her uddyber vi enkelte af disse (tabel 3.5), nemlig etnicitet, SDQ (The Strengths and Difficulties Questionnaire), livstilfredsheds målet Cantril's Ladder og spørgsmål om harmoni i familien.

TABEL 3.5

Beskrivelse af udvalgte baggrunds- og risikofaktorer for unge.

Variabel	
Etnicitet	Vi har spurgt den unge om, hvor den unge selv og forældrene er født. I analysen bruger vi definitionen fra Damarks Statistik, hvor en person er defineret som havende dansk baggrund, hvis mindst én forælder er født i Danmark og har dansk statsborgerskab. Vi kender dog kun forældrenes fødeland og ikke statsborgerskab. Derfor vil vi ved opdelingen af de unge på baggrund kun tage højde for forældres fødeland. En person er indvandrer, hvis personen er født i udlandet, og ingen af forældrene er født i Danmark og ikke har dansk statsborgerskab. En person er efterkommer, hvis personen er født i Danmark, men begge forældre hverken er født i Danmark eller har dansk statsborgerskab.
SDQ	Den internationalt anerkendte SDQ-skala (Goodman, 1997) måler de unges trivsel ud fra 25 udsagn omkring den unges egen adfærd, hvor den unge selv vurderer, om udsagnet passer godt, passer delvist eller ikke passer. Den unges adfærd kategoriseres efterfølgende inden for normal-, grænse- eller uden for normalområderne. SDQ tager afsæt i et normalitetsbegreb, som identificerer unge med afvigende adfærd inden for følgende områder: emotionelle problemer, adfærdsproblemer, hyperaktivitet, problemer i relationer til jævnaldrende og prosocial adfærd. Emotionelle problemer, adfærdsproblemer, hyperaktivitet og relationer til jævnaldrende giver os et samlet mål for den unges sociale og psykiske problemer. Prosocial adfærd fortæller os noget om de børn, der klarer sig godt socialt. I analysen er det samlede mål for de unges sociale og psykiske problemer brugt.

Tabellen fortsættes

TABEL 3.5 FORTSAT

Beskrivelse af udvalgte baggrunds- og risikofaktorer for unge.

Variabel	
Tilfredhedsmålt (Cantril's Ladder)	Tilfredhedsmålet, Cantril's Ladder 2 (Cantril, 1965), måler de unges tilfredshed med livet. Spørgsmålsformuleringen lyder: "Hvor tilfreds er du for tiden med dit liv? – Angiv tilfredshed på en skala fra 0-10, hvor 10 betyder 'det bedst mulige liv', og 0 betyder 'det værst mulige liv' (Otto- sen m.fl., 2014; UNICEF, 2013).
Harmoni i familien	De unge er i spørgeskemaet blevet bedt om at vurdere, om de følgende tre udsagn: "Din familie kommer godt ud af det sammen", "Du føler dig tryk derhjemme" og "Du har tilstrækkeligt med privatliv derhjemme", <i>passer helt, passer delvist</i> , eller ikke passer. Herudfra er der skabt et samlet tryghedsmål, som karakteriserer, hvor harmonisk en familie den unge lever i. Målet er i Danmark anvendt i undersøgelsen Børn og Unge i Danmark (2010, 2014) og oversat fra Mainstage National Survey of Young People's Wellbeing 2008 (MNSYP).

BEGRÆNSNINGER VED AT MÅLE OMFANG AF VOLD GENNEM ET SPØRGESKEMA

Når vi kortlægger, hvor mange unge der udsættes for fysisk og psykisk vold og seksuelle overgreb, må vi samtidig påpege, at det er vanskeligt at måle det eksakte antal af unge, som er udsat for vold og overgreb.

I spørgeskemaundersøgelsen rapporterer de unge selv konkrete vold- og overgrebshandlinger. For det første vil udfyldelse af spørgeskemaer altid være påvirket af en række kontekstuelle faktorer, eksempelvis deltagerens hukommelse i forbindelse med deres opfattelse af spørgsmålene og af deres følelsesmæssige påvirkning af emnet (Hansen & Andersen, 2009). For det andet omhandler målinger af omfanget af vold og seksuelle overgreb handlinger, som kan ligge tilbage i tiden. For de unge, som skal besvare spørgsmålene om den vold eller overgreb, som de har været udsat for, betyder det, at de skal huske tilbage, og når deltagere i spørgeskemaundersøgelser bliver bedt om at huske tilbage i tiden, kan de huske forkert. Ligeledes vil erindringerne være påvirket af både tidligere og senere hændelser. For det tredje må det vurderes, at en række af de unge, som medvirkede i undersøgelsen, og som har været udsat for vold og seksuelle overgreb, af forskellige årsager ikke rapporterer det i spørgeskemaet, fx fordi disse hændelser ofte er traumatiserende og tabubelagte. Disse fejlkilder har vi minimeret ved at stille konkrete og simple spørgsmål (Hansen & Andersen, 2000).

Endelig kan man forvente, at en del af deltagerne i en spørgeskemaundersøgelse om et kontroversielt emne som udsathed for vold og overgreb vil angive, at de har været udsat for vold eller seksuelle over-

greb, selvom de ikke har. For at mindske sandsynligheden for dette besluttede vi, at udfyldelsen af skemaerne skulle foregå i skoleklassen med en interviewer fra SFI-survey til stede.

Endelig er målingerne af omfang i en spørgeskemaundersøgelse påvirket af faktorer som populationens sammensætning, frafald, konteksten for spørgsmålene og selve formuleringen af spørgsmålene. På baggrund af ovenstående og vores design af undersøgelsen mener vi, at det faktiske antal af unge i undersøgelsen, der har været udsat for vold og seksuelle overgreb, snarere er større – og ikke mindre – end resultaterne præsenteret i denne rapport.

REGISTERUNDERSØGELSE AF OFRE OG KRÆNKERE

I registerundersøgelserne belyser vi omfanget af børn og unge, som bliver udsat for registreret vold eller seksuelle krænkelse, belyst ud fra domstolsafgørelser samt karakteristika ved voldsudøveren. Formålet er at belyse både gerningsmandens baggrund og offerets baggrund for derigennem at få en viden, der kan vise sig at være nyttig i en forebyggelses-sammenhæng. Først i de senere år er det blevet muligt at undersøge dette på registerbasis. Offerstatistikken giver mulighed for at undersøge såvel offer som gerningsmand for fysisk vold og seksuelle overgreb, der er blevet dømt efter 2001. Denne delundersøgelse af børn og unge, der er ofre for fysisk vold og seksuelle overgreb, omfatter alle børn og unge, der i tiden efter den 1. januar 2001 er registreret for dette ifølge offerstatistikken. Alle børn, der er under 18 år i perioden 2001-2012, inddrages i denne analyse, der således vil omfatte omkring 1,8 mio. børn. Det drejer sig om alle børn, født i perioden 1984-2012.

Langt de fleste volds- og sædelighedsforbrydelser begås af personer mellem 15 og 33 år, og vi har derfor valgt at undersøge ca. 950.000 personer, født 1980-88, som følges frem til 24-årsalderen, idet vi antager, at langt de fleste førstegangsovergreb har fundet sted inden 25-årsalderen. I analyserne inddrages deres eventuelle personfarlige vold eller seksuelle overgreb mod børn og unge efter 2001 i undersøgelsen. Vi inddrager desuden potentielle risikoforhold, der i andre undersøgelser har vist sig at have et signifikant sammenfald med vold og seksuelle overgreb mod børn. Det er vanskeligt at få fyldestgørende og repræsentativ viden om gerningsmændene, men dette forsøger vi at råde bod på i denne under-

søgelse, hvor vi inddrager ni fødselsårgange, født i 1980-88, i en prospektiv forløbsundersøgelse⁶.

Vi ønsker at undersøge en række baggrundsforhold vedrørende såvel gerningsmand som offer med henblik på at beskrive kendetegn og risikofaktorer, der gik forud for den første overgrebshandling. Nedenfor nævner vi de risikofaktorer, som tidligere danske registerundersøgelser har vist er udslagsgivende forud for det første overgreb/den første voldshandling, såvel som for børn og unges udsathed for vold og seksuelle overgreb. I tabel 3.6 har vi angivet en foreløbig oversigt over relevante persongrupper og risikofaktorer i registerundersøgelsen.

Det usædvanlige ved vores offeranalyser er, at vi undersøger, om offeret har haft en opvækst, der ligner gerningsmandens – eller med andre ord, om det er de samme risikofaktorer, der genfindes blandt ofrenes opvækstforhold, som det er tilfældet for gerningsmændene. Dette undersøger vi for at få en større indsigt i, hvilke belastende risikoforhold der potentielt kan indgå i en nærmere undersøgelse af forebyggelse af denne personfarlige adfærd.

TABEL 3.6.

Persongrupper og udpluk af risikovariabeler i registerundersøgelsen.

Krænker	Krænkerens forældre	Barnet	Barnets forældre
		Udsat for personfarlig vold/seksuelle krænkelser	
Misbrug (alkohol, stoffer)	Misbrug (alkohol, stoffer)		Misbrug (alkohol, stoffer)
Anbringelse uden for hjemmet	Anbringelse uden for hjemmet	Anbringelse uden for hjemmet	Anbringelse uden for hjemmet
	Dømt for vold		Dømt for vold
Psykiatriske lidelser	Psykiatriske lidelser	Psykiatriske lidelser	Psykiatriske lidelser
Selv mord/selv mordsforsøg	Selv mord/selv mordsforsøg	Selv mord/selv mordsforsøg	Selv mord/selv mordsforsøg
	Udsat for vold fra partner		Udsat for vold fra partner
Udsat andre for personfarlig vold/seksuelle krænkelser	Udsat andre for personfarlig vold/seksuelle krænkelser		Udsat andre for personfarlig vold/seksuelle krænkelser
Dømt for ikke-personfarlig kriminalitet	Dømt for ikke-personfarlig kriminalitet		Dømt for ikke-personfarlig kriminalitet
Kort skoleuddannelse	Kort skoleuddannelse		Kort skoleuddannelse
Længerevarende arbejdsløshed	Længerevarende arbejdsløshed		Længerevarende arbejdsløshed
Boet i udsat boligområde	Boet i udsat boligområde	Boet i udsat boligområde	Boet i udsat boligområde

6. I en prospektiv forløbsundersøgelse, også kaldet et kohortestudie, observeres en gruppe af personer fremadrettet (prospektivt) over en længerevarende periode. Ofte drejer det sig om mange år, hvilket giver mulighed for pålidelige oplysninger om de ændringer og hændelser, der sker med personerne i perioden.

BEGRÆNSNINGER VED AT MÅLE VOLD OG SEKSUELLE OVERGREB GENNEM REGISTRE

Som andre indsamlingsmetoder har registre også bestemte begrænsninger. I registerundersøgelsen anvender vi prospektivt indsamlede data fra mange administrative registre (se bilagstabel B2.2). Begivenheder kan på denne måde nøjagtigt tidsfæstes for det enkelte individ. De mange tidligere interviewbaserede forløbsundersøgelser, hvor børn følges gennem en længere årrække, lider alle under, at det er en forholdsvis begrænset stikprøve af børn, der følges, og det kan derfor være vanskeligt at generalisere resultaterne til resten af befolkningen, når man som her undersøger meget sjældne hændelser. Mange af de tidligere undersøgelser inden for dette område anvender også retrospektive data, som kan være behæftet med fejlkilder, fordi informanterne kan have vanskeligt ved nøjagtigt at tidsfæste begivenheder, der har fundet sted flere år tidligere. Det forsøger vi at råde bod på i en registerundersøgelse, hvor vi kan følge hele årgange af børn.

Et særligt register (offerregisteret), der er etableret i 2001, giver fyldestgørende opgørelser over dels dømte, og dels ofre for personfarlig kriminalitet. Dette har gjort det muligt specielt at beskrive og analysere gerningsmænd, hvor offeret for en forbrydelse af voldelig eller seksuel karakter har været et barn. Baggrundsforhold og risikofaktorer for resten af befolkningen, der var i samme aldersgruppe, er herefter inddraget i analyserne, hvorved man kan se, på hvilken måde gerningsmanden eller offeret adskiller sig fra deres jævnaldrende. Det er således noget nyt, i forhold til, hvad der er muligt i andre lande, der ikke har adgang til administrative registre.

Begrænsningen i dette er, at registeret alene indeholder dømte, men ikke sigtelser eller anmeldelser, fordi der i disse tilfælde ikke har kunnet knyttes en sikker forbindelse mellem offer og gerningsmand. I nogle sager kan bevisbyrden derfor ikke løftes. Det kan også være en situation, hvor offeret ikke synes, det er umagen værd at gå igennem retsmaskineriet, da der kan være meget ubehag ved en sådan proces. Under en retssag kan offeret blive 'anklaget for selv at være skyld i volds handlingen eller den seksuelle krænkelse', og offeret kan således ende i en proces, hvor udfaldet ikke på forhånd er givet. Indvandrere og minoritetsgrupper kan på grund af kulturelle forskelle føle, at de er uden for majoritetskulturen. Mennesker, der er ensomme, magtesløse, deprimerede og med et lavt selvværd kan lettere vælge ikke at skulle indgå i en retssag, og disse ofre kan også tage skylden på sig og bebrejde sig selv for

voldshandlingen eller det seksuelle overgreb. Det kan betyde, at mange voldshandlinger og seksuelle overgreb mod børn under 18 år forbliver uopklarede, og disse vil således aldrig indgå i registerundersøgelsen.

OMFANG AF FYSISK OG PSYKISK VOLD

I dette kapitel viser vi omfanget af fysisk og psykisk vold mod unge i de nære relationer, dvs. i familien. Det gør vi på baggrund af de unges besvarelser i spørgeskemaet, hvor vi har spurgt de unge om forskellige kendetegn ved volden for at finde frem til mønstre i den udøvede fysiske og psykiske vold. Vi kortlægger følgende spørgsmål: hvilke konflikreaktioner oplever de unge fra deres forældre, hvem udøver vold mod dem, hvor hyppigt sker det, og hvornår skete det første gang. Ligeledes har vi spurgt, om de har overværet vold mod søskende og forældre.

Vi har ikke spurgt til situationen og dermed udøverens hensigt og den voldsudsatte unges subjektive oplevelse af volden. Vi kan derfor ikke sige noget om, hvordan de unge opfatter voldssituationen. Til gengæld kan vi med det konkrete fokus sikre, at det, som vi undersøger, er det, som vi definerer som vold, uafhængigt af, om den unge (eller dennes forældre i situationen) har vurderet, om det, der skete, var vold eller ej. I dette kapitel afdækker vi mange grader af den fysiske vold. Måling af omfang af fysisk vold i dette kapitel adskiller sig fra den fysiske vold, der undersøges i kapitel 10, hvor det udelukkende er egentlig fysisk mishandling, dvs. vi undersøger fysisk vold, hvor der er afsagt en dom i sagen. Den psykiske vold undersøges udelukkende i dette kapitel gennem en række spørgsmål om forældrenes negative og afvisende verbale reaktioner.

Vi begynder med at undersøge konfliktbilledet i hjemmet og ser herefter på den fysiske vold, de unge selv er ude for i deres hjem, og den vold, som de overværer i familien mod søskende og mod forældre. Endelig ser vi på den psykiske vold, som de er ude for i deres hjem. Her belyser vi, hvem der udøver den psykiske vold. Kapitlet rundes af med en sammenfatning af de vigtigste resultater. Hvor det er relevant, inddrager vi andre undersøgelser undervejs i kapitlet.

KONFLIKTBILLEDE I HJEMMET

Både fysisk og psykisk vold kan ses som del af det generelle konfliktmønster, som de unge oplever i deres hjem, og vi har derfor spurgt de unge om, hvordan de oplever konfliktniveauet i deres familie. I tabel 4.1 kan vi se, at over halvdelen af de unge oplever et lavt eller moderat konfliktniveau i deres familie. På spørgsmålet om, hvor tit de er uenige med deres forældre, svarer 77 pct. af de unge, at de *næsten aldrig* (21 pct.) eller *indimellem* (56 pct.) er uenige med deres forældre. Omvendt svarer 22 pct., at de *tit* eller *meget tit* er uenige med deres forældre.

TABEL 4.1

De unge, fordelt efter, hvor ofte de er uenige med deres forældre de seneste 12 måneder. Særskilt for køn. Procent.

	Dreng	Pige	Total
Meget tit	5	7	6
Tit	14	18	16
Indimellem	56	55	56
Næsten aldrig	23	19	21
Ved ikke/Ubesvaret	1	1	1
I alt	100	100	100
Antal	947	959	1.906

Anm. Testet med z- test. Signifikant forskel mellem køn, bortset fra i kategorien "Indimellem". Signifikant flere piger end drenge oplever "Meget tit" eller "Tit" at være uenige med deres forældre. Signifikant flere drenge end piger oplever "Næsten aldrig" at være uenige med deres forældre.

Kilde: SFI's undersøgelse: Vold og seksuelle overgreb mod børn og unge i Danmark 2016.

En større andel af pigerne (25 pct.) end drengene (19 pct.) oplever, at de tit er uenige eller har konflikter med deres forældre. Samtidig svarer en mindre andel af pigerne end drengene, at de næsten aldrig er uenige eller har konflikter med deres forældre. Forskellen mellem de to køns oplevelse er statistisk signifikant. Når drenge og piger har forskellige oplevelser

af uenigheder i familien, kan det ikke entydigt tages som udtryk for, at der er flere konflikter mellem forældre og deres døtre. Flere undersøgelser peger på, at drenge og piger oplever uenigheder og konflikter i hjemmet forskelligt, men også, at forældre reagerer forskelligt over for piger og drenge, når der er uenigheder i familien. Uenigheder mellem forældre og de unge kan derfor opleves forskelligt og komme forskelligt til udtryk. Et tilsvarende mønster findes i andre undersøgelser (Helweg-Larsen, Schütt & Larsen 2009; Korzen, Fisker & Oldrup, 2010; Mattsson, Hestbæk & Andersen, 2008; Ottosen m.fl., 2014).

I forlængelse af konfliktmønstre i familien er det også vigtigt at se på, om de unge vurderer, at der findes løsninger, som de oplever som gode, og hvor de føler sig hørt. Det fremgår af tabel 4.2, at langt de fleste unge synes, at de selv og deres forældre *tit* eller *meget tit* finder en løsning, hvor de unge føler sig hørt (tilsammen 75 pct.), mens 18 pct. føler, at de bliver hørt *indimellem*, og 6 pct. føler, at de *næsten aldrig* bliver hørt, når de sammen med deres forældre skal finde løsninger på uenigheder.

TABEL 4.2

De unge, fordelt efter, hvor ofte de sammen med deres forældre finder løsninger på uenigheder, hvor de unge føler sig hørt. Særskilt for køn. Procent.

	Dreng	Pige	Total
Meget tit	36	37	37
Tit	40	37	38
Indimellem	17	20	18
Næsten aldrig	6	5	6
Ved ikke/ubesvaret	1	1	1
I alt	100	100	100
Antal	947	959	1.906

Anm. Testet med en z-test. Ingen signifikant forskel mellem kønnene.

Kilde: SFI's undersøgelse: Vold og seksuelle overgreb mod børn og unge i Danmark 2016.

En samlet konklusion på spørgsmålene om konflikt med forældre og de unges inddragelse i løsningen af disse konflikter er, at piger oftere end drenge har konflikter med deres forældre, men de oplever lige så hyppigt som drenge at blive hørt i forbindelse med løsningen af disse. Der er dog en del unge, der oplever, at der ikke er god konflikthåndtering i hjemmene. I resten af kapitlet undersøger vi, hvordan unge beskriver forældrenes reaktioner på konflikter i hjemmet med fokus på reaktioner, kendetegnet ved fysisk og psykisk vold.

UNGES VURDERING AF FORÆLDRES REAKTIONER PÅ KONFLIKTER

Forældre kan reagere på konflikter med den unge på forskellige måder. Vi har spurgt de unge, om de har oplevet, at deres mor og/eller far (evt. stedmor og/eller stedfar) det seneste år har reageret på uenigheder på en række forskellige måder, og i tabel 4.3 vises en fuld oversigt. Langt størstedelen af de unge har oplevet, at deres forældre har reageret ved *at tale med dem* om deres uenighed. 95 pct. af de unge har oplevet, at deres mor har talt med dem om uenighederne, mens lidt færre, 87 pct., har oplevet, at deres far har gjort det samme. En medvirkende forklaring på denne forskel kan være, at der er flere familier uden en far end familier uden en mor.

Mange unge har oplevet, at deres forældre har *råbt ad dem*, når der opstår uenigheder. 64 pct. har oplevet, at deres mor har råbt ad dem, mens 61 pct. har oplevet, at deres far har råbt ad dem.

TABEL 4.3

De unge, fordelt efter deres forældres reaktioner på uenigheder det seneste år. Procent.

	Morens reaktion	Farens reaktion	Mindst én forælder
Vedkommende har snakket med mig om det	95	87	97
Vedkommende har råbt ad mig	64	61	76
Vedkommende har ikke talt til mig i flere dage	6	8	12
Vedkommende har grædt	32	8	33
Vedkommende har kaldt mig noget, som gør mig ked af det	26	22	34
Vedkommende har vist, at jeg ikke regnes for noget	11	10	16
Vedkommende har truet med at smide mig ud hjemmefra	10	6	13
Vedkommende har truet mig med noget voldsomt	5	4	8
Vedkommende har kastet med og ødelagt ting	7	6	11
Vedkommende har skubbet og rusket mig	9	10	15
Vedkommende har revet mig i håret	3	1	3
Vedkommende har slået mig med flad hånd	5	4	8
Vedkommende har slået mig med knyttet hånd	1	2	3
Vedkommende har slået mig med en ting	2	2	3
Vedkommende har sparket mig	1	2	3
Vedkommende har udsat mig for noget andet voldsomt	2	2	3

Anm.: I gennemsnit svarer 1.879 på spørgsmålene om morens reaktion, og 1.834 svarer i gennemsnit på spørgsmålene om farens reaktion. 12 svarer, at de ingen mor (eller stedmor) har, og 49 unge svarer, at de ingen far (eller stedfar) har.

Testet med z-test. Signifikant forskel på morens og farens reaktion i "Vedkommende har talt med mig om det", "udelukket mig med tavshed", "Vedkommende har grædt", "Vedkommende har kaldt mig ting, som gjorde mig ked af det", "Vedkommende har truet med at smide mig ud hjemmefra" og "Vedkommende har revet mig i håret".

Kilde: SFI's undersøgelse: Vold og seksuelle overgreb mod børn og unge i Danmark 2016.

Nogle unge oplever imidlertid en lang række mere voldsomme og afvisende reaktioner, og disse behandler vi i de næste afsnit og opdeler reak-

tionsmåderne i henholdsvis fysisk og psykisk vold. Oplevelsen af mødres og fædres brug af forskellige former for fysisk vold (rusket, slået, sparket) er nogenlunde ens med usystematiske forskelle. Dog synes mødre oftere at true med sanktioner og med en stærkt følelsesmæssig reaktion i form af gråd. Her har næsten fire gange så mange unge oplevet, at deres mødre har reageret ved at græde i forhold til unge, der har oplevet deres fædre græde, i alt 32 pct. mødre og 8 pct. fædre. Tidligere undersøgelse viser samme mønster for både fars og mors reaktionsmåder (Korzen, Fisker & Oldrup, 2010).

Sammenfattende kan man sige, at forældrene oftest reagerer med samtale og dialog og til dels med at råbe, og der er ikke store forskelle mellem far og mor. I det følgende ser vi på de reaktioner, vi betegner som fysisk og psykisk vold.

FYSISK VOLD I FAMILIEN

I dette afsnit belyser vi fysiske vold som reaktionsmåde i de nære relationer, set fra den unges perspektiv. Vi ser først på vold mod den unge og herefter på vold mod søskende og mod forældre, som den unge overværer. Til slut ser vi samlet på de unges oplevelse af vold i nære relationer.

FYSISK VOLD MOD DEN UNGE - UDVIKLING OVER TID

I denne undersøgelse definerer vi, at en ung har oplevet fysisk vold, hvis vedkommende inden for det seneste år har oplevet at blive skubbet og rusket, revet i håret, slået med flad eller knyttet hånd, slået med en ting eller er blevet sparket af enten mor eller far. Tilsammen oplyser 17 pct. (knap hver sjette) af de unge i spørgeskemaundersøgelsen, at de har været udsat for fysisk vold fra mindst en af deres forældre inden for de seneste 12 måneder, enten én eller flere gange (figur 4.1). Det svarer til 323 unge i undersøgelsen. Ser vi på hele populationen af 8. klasses elever, svarer de 17 pct. til, at 11.625 unge ud af 68.384 elever i 8. klasse har været udsat for vold det seneste år. I en klasse med 24 elever betyder det, at 3-4 børn er udsat for vold.

Vi har sammenlignet omfanget af vold, målt i denne undersøgelse, med målingen fra voldsundersøgelsen, gennemført af SFI i 2010 (Korzen, Fisker & Oldrup, 2010). De to undersøgelser bruger samme spørgsmål om vold, men baserer sig på forskellige stikprøver, hvorfor

konklusioner må drages med forsigtighed. Det ses i figur 4.1, at andelen af unge, som har været udsat for fysisk vold i hjemmet, er faldet. I 2010 oplyste 20 pct. af de unge, at de havde oplevet fysisk vold i hjemmet inden for de seneste 12 måneder, mens tallet i denne undersøgelse er 17 pct. Det fremgår, at især gruppen af unge, som har oplevet fysisk vold én gang de seneste 12 måneder, er blevet mindre.⁷

Spørgsmålet er, om der reelt er tale om en faldende tendens. I to gentagne trivselsundersøgelser i 2010 og 2014 af 15-årige er der spurgt om unges oplevelse af 'tæv' – en lidt grovere form for fysisk vold (Ottosen m.fl., 2010; Ottosen m.fl., 2014), og også de viser et lille fald. Ser vi mere bredt på danske og nordiske undersøgelser, er der dog en vis variation i omfangsmålinger. En dansk undersøgelse fra 2008 har en tilsvarende definition af vold som denne undersøgelse, og den viste, at omfanget af børn, udsat for vold, var 14,3 pct. (Helweg-Larsen, Schütt & Larsen, 2009). Altså lidt mindre omfang, end vi finder her.

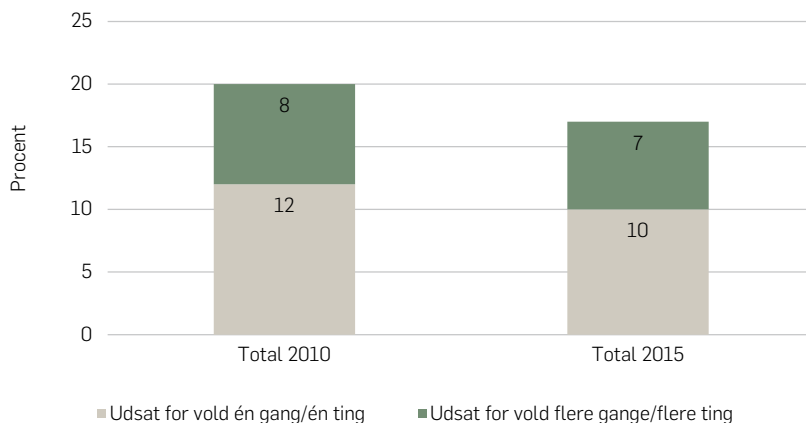
Målinger af vold udviser med andre ord visse svingninger, som vi også ser, når vi sammenligner med de nordiske undersøgelser. En gennemgang af nordiske undersøgelser i 2010 viste, at ca. hver femte ung på tværs af de nordiske lande er udsat for vold (Korzen, Fisker & Oldrup, 2010). En nyere svensk undersøgelse viser, at 15,2 pct. af børn er udsat for vold i familien (Annerbäck, Wingren, Svendin & Gustafsson, 2010), en finsk undersøgelse viser, at 20 pct. af unge er udsat for vold (Ellonen & Pösö, 2011), mens en helt ny norsk undersøgelse viser, at 9,6 pct. af unge er udsat for vold fra forældre (Myhre, Thoresen & Hjemdal, 2015). Som nævnt i kapitel 2 kan det hænge sammen med forskellige aldersgrupper, forskellige måder at måle på eller metodiske forhold (se kapitel 3). Disse variationer kan dog også være udtryk for, at lovgivning om forbud mod vold i nære relationer blev indført på forskellige tidspunkter i de nordiske lande. Samlet set er det derfor for tidligt at sige, om dette fald, vi finder i denne undersøgelse, er udtryk for en tendens. Det må kommende undersøgelser vise.

---

7. Sammenligningen skal dog tages med et vist forbehold. Hvor de unge i denne undersøgelse er udtrukket gennem en repræsentativ og landsdækkende stikprøve, blev de unge i 2010-undersøgelsen trukket i otte strategisk udvalgte kommuner i hele landet.

FIGUR 4.1

De unge, fordelt efter, hvorvidt de har oplevet vold i hjemmet inden for de seneste 12 måneder. Særskilt for køn, samt resultatet fra 2010-rapporten. Procent.

Anm.: 2 pct. svarer ikke på spørgsmålet om vold i undersøgelsen fra 2015. "Total 2010" svarer til total i 2010-undersøgelsen. Forskellene mellem total i denne undersøgelse og total i 2010 er signifikant i tilfældene "Udsat for vold i hjemmet" og "Udsat for vold flere gange/flere ting" på et 5-procents signifikansniveau. Se bilag 3 for tal.

Kilde: SFT's undersøgelse: Vold og seksuelle overgreb mod børn og unge i Danmark 2016.

For lidt over halvdelen af de unge, som har været udsat for fysisk vold i hjemmet inden for de seneste 12 måneder, har volden været et enkeltstående tilfælde. Det svarer til, at 10 pct. af de adspurgte unge har været udsat for én fysisk voldelig episode fra én forælder. For 7 pct. af de unge i undersøgelsen er volden ikke et enkeltstående tilfælde. Disse unge har oplevet voldsomme handlinger mere end én gang fra mindst én forælder, eller én voldsom handling fra begge forældre inden for det seneste år. Der ses ingen signifikant forskel mellem drenge og piger: begge køn er stort set lige udsat for vold en enkelt gang eller flere gange gennem de seneste 12 måneder (resultat ikke vist). Det skal dog bemærkes, at vi i næste kapitel foretager en regressionsanalyse, og den viser, at drenge i lidt højere grad er i risiko for vold.

Det varierer, hvorvidt andre undersøgelser understøtter, at piger og drenge er lige udsatte for fysisk vold. Eksempelvis fandt en måling af tæv, en lidt grovere form for fysisk vold (Ottosen m.fl., 2014), at piger og drenge var lige udsatte herfor, mens to tidligere undersøgelser af vold i Danmark (Helweg-Larsen, 2009; Korzen, Fisker & Oldrup, 2010) begge

viste, at piger i højere grad end drenge angav, at de var udsat for vold. Samlet set må det dog konkluderes, at der ikke er stor forskel på, hvor udsatte de to køn er for at opleve fysisk vold.

HVEM UDØVER VOLD?

De unge oplever lige ofte, at mor og far udøver volden. Fordelt på den unges køn er der heller ingen signifikant forskel på, hvorvidt det er mor eller far, der udfører de voldelige handlinger i hjemmet, jf. tabel 4.4. Ligeledes er der ikke forskel på, om det er sønner eller døtre, som forældrene udøver vold mod.

Der er heller ikke noget særligt mønster i, hvorvidt den unge oplever det fra én eller begge forældre (se tabel 4.4). Næsten lige store andele af de unge (6-7 pct.) oplyser, at de har oplevet vold kun fra mor, kun fra far og fra begge forældre. Det svarer til, hvad de to tidligere undersøgelser af vold i Danmark fandt i 2008 og 2010 (Helweg-Larsen, Schütt & Larsen, 2009; Korzen, Fisker & Oldrup, 2010), og hvad en svensk undersøgelse fandt (Annerbäck, Wingren, Svendin & Gustafsson, 2010). I en ny norsk undersøgelse er far dog oftere udøver af vold, særligt den grovere og mere gentagne vold (Annerbäck, Wingren, Svendin & Gustafsson, 2010; Myhre, Thoresen & Hjemdal, 2015). Set fra et udsathedsperspektiv er der formentlig størst grund til bekymring for de 6 pct., der oplever vold fra begge forældre.

TABEL 4.4

De unge, fordelt efter, om de har oplevet vold fra mor, far eller begge inden for de seneste 12 måneder. Procent.

	Ikke vold fra far	Vold fra far	Ubesvaret
Ikke vold fra mor	77	6	2
Vold fra mor	7	6	1
Ubesvaret	0	0	1

Anm.: 51 af de unge svarer, at de ingen far har. Og 16 svarer, at de ingen mor har. Disse unge er ikke med i udregningerne.

I alt svarer 1.856 på spørgsmålet om vold, udført af far, og 1.891 svarer på spørgsmålet om vold, udført af mor.

Kilde: SFT's undersøgelse: Vold og seksuelle overgreb mod børn og unge i Danmark 2016.

KONFLIKTHÅNDTERING

I dette afsnit viser vi, at der er en sammenhæng mellem udsathed for vold og konflikthåndtering i familien. Som vi så i tabel 4.2, er de unge blevet spurgt om, hvor ofte de i familien finder løsninger i forbindelse med uenigheder, så den unge føler sig hørt. I tabel 4.5 er resultatet for-

delt på, hvorvidt den unge har oplevet vold i hjemmet inden for de seneste 12 måneder eller ej.

TABEL 4.5

De unge, fordelt efter, hvor ofte de føler, at der findes løsninger i hjemmet, så den unge føler sig hørt, særskilt for, om den unge én eller flere gange har oplevet vold i hjemmet inden for de seneste 12 måneder. Procent.

Hvor ofte findes der løsninger?	Ikke udsat for vold	Udsat for vold én gang	Udsat for vold flere gange
Tit eller meget tit	80	64	39
Indimellem	10	25	42
Næsten aldrig	4	10	10
Ved ikke	1	1	2
I alt	100	100	100
Antal	1.565	183	140

Anm.: "Tit" og "meget tit" er slået sammen.

Testet med z-test. Alle forskelle mellem "Ikke udsat for vold" og "Udsat for vold" er signifikante på et 0,0-procents signifikansniveau. Forskellen mellem "Udsat for vold én gang" og "Udsat for vold flere gange" er signifikant, bortset fra i "Næsten aldrig".

Kilde: SFI's undersøgelse: Vold og seksuelle overgreb mod børn og unge i Danmark 2016.

Unge, der har oplevet fysisk vold fra forældrenes side, har i klart mindre omfang end andre unge oplevet at blive hørt i forbindelse med forældrenes konflikthåndtering. Det gælder særligt unge, der har været udsat for vold flere gange. Når forældres adfærd i konflikter med deres børn indebærer brug af vold, kan det således ses som udtryk for, at de har opgivet dialogens vej og i stedet forsøger at bestemme med magt. Omvendt oplever unge, der meget tit og tit føler sig hørt, sjældnere at være udsat for vold fra forældrene. Det kan ses som udtryk for, at forældrene i vidt omfang anvender dialogens vej.

LANGVARIG FYSISK VOLD MOD UNGE

Vi har i det ovenstående vist, i hvilket omfang de unge har været udsat for vold inden for de sidste 12 måneder fra deres forældre i hjemmet. Vi ønsker imidlertid også at belyse, om nogle unge oplever mere langvarige forløb af fysisk vold. For at kunne undersøge, om de unge tidligere i deres liv var udsat for vold, blev de i undersøgelsen bedt om at svare på, hvornår de første gang oplevede fysisk vold (rusket, slået eller andet voldsomt) fra mor og far (stedmor/stedfar). Den første voldshændelse vil ligge tilbage i tid og kan være svær for de unge at tidsfæste præcist. Analyserne skal derfor tages med det forbehold. For at hjælpe børnene

på vej i deres tidsmæssige placering af hændelserne, har vi foreslået nogle brede, men konkrete, aldersinddelinger, opgjort i forhold til børnenes skolegang: førskole, indskoling, mellemtrin og udskoling. Vi tager afsæt i de 323 unge, som har oplevet fysisk vold i hjemmet inden for de seneste 12 måneder⁸. Det skal dog bemærkes, at 47 pct. af de unge, som har oplevet fysisk vold inden for de seneste 12 måneder, ikke har oplyst, hvornår de første gang oplevede fysisk vold i hjemmet.⁹ Det betyder, at opgørelsen af, hvornår volden startede, må tages med forhold, da den er baseret på en mindre gruppe unge.

TABEL 4.6

De unge, fordelt efter, hvornår de oplevede fysisk vold første gang, givet, at de har oplevet vold inden for de seneste 12 måneder. Procent.

	Total
Jeg er ikke blevet behandlet voldsomt i hjemmet	47
Før jeg kom i skole	5
0.-3. klasse	10
4.-6. klasse	14
7.-8. klasse	13
Sådan har det altid været	5
Ved ikke/Ubesvaret	5
I alt	100
Antal	323

Anm.: I tabellen vises kun de unge, som har oplevet vold inden for de seneste 12 måneder. De unge, som har oplevet vold tidligere i opvæksten, men ikke inden for de seneste 12 måneder, er ikke medtaget i tabellen. Der er taget udgangspunkt i den tidligste handling, uafhængigt af, hvilken forælder der har udført handlingen.

Fordeles tabellen på henholdsvis morens og farens reaktion, ses ingen signifikant forskel – derfor er disse kolonner ikke medtaget i tabellen.

Kilde: SFT's undersøgelse: Vold og seksuelle overgreb mod børn og unge i Danmark 2016.

Der er ikke forskel på, om det er far eller mor, der udøver vold, i forhold til, hvornår volden startede, og vi har derfor opgjort en total. Starttidspunktet fordeler sig mellem de forskellige aldersgrupper, men det ses, at volden især starter i de større klasser. 13 pct. af de unge, som har oplevet vold inden for de seneste 12 måneder, oplyser, at volden startede i 7.-8. klasse, og samme andel oplyser, at volden startede i 4.-6. klasse. 5 pct. svarer, at volden startede, før de kom i skole.

8. Bemærk, at unge, der ikke har oplevet vold inden for det seneste år, men har oplevet vold tidligere, ikke indgår.

9. Det kan skyldes, at vi i vores filterspørgsmål spurgte de unge, om de har oplevet noget voldsomt hjemme. Vi antager, at de unge her har en anden forståelse af 'at blive behandlet voldsomt', end vi har.

For at identificere en gruppe af unge, som er mere udsatte for vold, indkredser vi en gruppe af unge, som oplever langvarig vold. Vi undersøger således, om de unge, der har oplevet vold de seneste 12 måneder, har oplevet det før 6. klasse, jf. tabel 4.7. Tabellen viser, at 34 pct. af de unge, som har oplevet vold inden for de seneste 12 måneder, også har oplevet vold i 6. klasse eller før. Det svarer til knap 4.000 unge blandt alle 8. klasser, eller knap 1 barn per klasse, som har oplevet langvarig vold, hvis man opskalerer resultatet til nationale tal. Hertil kommer, at hvis man har oplevet vold inden for de seneste 12 måneder, har man større sandsynlighed for også at have været udsat for vold tidligere i opvæksten. Det understøtter resultater i andre undersøgelser (Korzen, Fisker & Oldrup, 2010). Når vold forekommer igennem flere perioder af barnets liv, kan det ses som en del af et u hensigtsmæssigt konflikthåndteringsmønster i familien, hvor volden er et vedvarende livsvilkår for barnet.

Når vi i næste kapitel undersøger, hvilke risikofaktorer der øger sandsynligheden for at være udsat for vold, opdeler vi i to grupper: udsat for vold de seneste 12 måneder, men ikke i 6. klasse eller før, og udsat for vold de seneste 12 måneder og i 6. klasse eller før, for at sammenligne mellem to grupper, der i forskellig grad oplever vold i opvæksten.

TABEL 4.7

De unge, fordelt efter, hvorvidt de har oplevet vold inden for de seneste 12 måneder, og om de har oplevet vold i 6. klasse eller før. Procent.

	Har ikke været udsat for vold inden for de seneste 12 måneder	Har været udsat for vold inden for de seneste 12 måneder	Ubesvaret
Har ikke været udsat for vold i 6. klasse eller før	90	61	52
Har været udsat for vold i 6. klasse eller før	6	34	10
Ubesvaret	4	5	38
I alt	100	100	100
Antal	1.566	323	38

Anm. Testet med z-test. Alle forskelle er signifikante på et 5-procents signifikansniveau.
 Kilde: SFI's undersøgelse: Vold og seksuelle overgreb mod børn og unge i Danmark 2016.

UNGES OPLEVELSE AF VOLD MELLEM FORÆLDRE OG MOD SØSKENDE

Det er veldokumenteret, at overværelse af vold kan være skadeligt for børn og unges trivsel og udvikling. I dette afsnit undersøger vi, om de unge har overværet fysisk vold mellem deres forældre, eller om mor eller far har brugt fysisk vold mod deres søskende.

UNGES OPLEVELSE AF VOLD MELLEM FORÆLDRE

De unge er i spørgeskemaet blevet bedt om at svare på, om de inden for de seneste 12 måneder har oplevet en række situationer mellem deres forældre eller de voksne, som de bor sammen med. Vi definerer, at den unge har overværet vold mellem forældre ved, at den unge har oplevet en af følgende situationer mellem de voksne, som den unge bor sammen med: ”De har slået eller sparket hinanden”, ”De har truet hinanden med knive eller våben” eller ”De har gjort noget andet voldsomt”. Det er relativt få af de unge, som har overværet voldelige konflikter mellem deres forældre.

Ser vi samlet på voldsomme handlinger mellem forældrene, ser vi, at 93 pct. af de unge ikke har oplevet nogen voldsomme handlinger mellem de voksne, som de bor sammen med, inden for de seneste 12 måneder. 3 pct. af de unge har oplevet en af ovenstående situationer mindst én gang, og 1 pct. har oplevet mere end én handling. I alt 4 pct. af de unge har derfor oplevet voldsomme handlinger mellem de voksne. Det svarer til omkring 2.700 unge blandt alle elever i 8. klasse.

TABEL 4.8

De unge, fordelt efter, om de har oplevet voldsomme handlinger mellem de voksne, som de bor sammen med, inden for de seneste 12 måneder. Procent.

	Total
Aldrig	93
Én ting	3
Mere end én ting	1
Ubesvaret	3
I alt	100
Antal	1927

Anm.: Vi definerer at den unge har overværet vold mellem forældre, hvis den unge har overværet mindst en af følgende situationer: De har slået eller sparket hinanden, de har truet hinanden med knive eller våben, eller de har gjort noget andet voldsomt.

Kilde: SFI's undersøgelse: Vold og seksuelle overgreb mod børn og unge i Danmark 2016.

Vores tal for vold mellem forældre er på niveau med andre tilsvarende undersøgelser. I tidligere danske undersøgelser er det lidt over 3 pct. (Korzen, Fisker & Oldrup, 2010) og lidt over 6 pct. (Helweg-Larsen, Schütt & Larsen, 2009). En ny norsk undersøgelse viser, at lidt over 3 pct. har oplevet nogen form for vold mellem forældre (Myhre, Thoresen & Hjemdal, 2015). Et svensk studie viser dog, at hele 10 pct. af unge mellem 13 og 17 år har oplevet vold mellem primære omsorgspersoner (Annerbäck, Wingren, Svendin & Gustafsson, 2010).

UNGES OPLEVELSE AF FORÆLDRES VOLD MOD SØSKENDE

De unge er blevet spurgt, om de har overværet vold mod søskende, udført af far eller mor, inden for de sidste 12 måneder. Det kan fx være at ruske, sparke eller slå. Der skelnes ikke mellem søskende og stedsøskende.

TABEL 4.9

De unge, fordelt efter, om de har overværet fysisk vold mod søskende, udført af mor eller far inden for de seneste 12 måneder. Procent.

	Mor	Far	Fra mindst én forælder
Nej, aldrig	90	88	86
Ja, én gang	4	5	7
Ja, flere eller mange gange	1	2	3
Ved ikke/Ubesvaret	4	5	4
I alt	100	100	100
Antal	1.927	1.927	1.927

Anm. Ingen signifikant forskel mellem de to forældre, bortset fra i "Nej, aldrig".

Kilde: SFTI's undersøgelse: Vold og seksuelle overgreb mod børn og unge i Danmark 2016.

Langt størstedelen af de adspurgte unge, i alt 86 pct., har ikke overværet, at hverken mor eller far har udøvet fysisk vold mod deres søskende inden for de seneste 12 måneder. Af de unge, som har overværet fysisk vold mod søskende, har dette for de fleste været et enkeltstående tilfælde, nemlig 7 pct. Få unge svarer, at de har overværet vold mod søskende flere eller mange gange, nemlig 3 pct. Det fremgår af tabellen, at de unge i lidt højere grad *aldrig* har overværet, at deres mødre har udøvet fysisk vold mod søskende i forhold til deres fædre. En tidligere dansk undersøgelse viste, at omkring 15 pct. af unge overværede vold mod søskende (Helweg-Larsen, Schütt & Larsen, 2009).

VOLD I FLERE RELATIONER

Afslutningsvist undersøger vi, om der er overlap mellem den vold, de unge oplever i forskellige relationer i familien, enten mod dem selv, eller vold de overværer mod forældre eller søskende. I tabel 4.10 viser vi, om det er de samme unge, som har oplevet vold mod dem selv, og som har overværet vold mod søskende og mellem forældre de seneste 12 måneder. Det ses, at 10 pct. af de unge, som har oplevet vold, udført mod dem selv, *ikke* har overværet fysisk vold mod søskende eller mellem forældre. Når den unge oplever vold i to relationer, er det hyppigste, at den unge oplever vold, udført mod sig selv, inden for de seneste 12 måneder

og har overværet vold mod søskende, udført af enten mor eller far. Det gælder 4 pct. En lille gruppe unge (1 pct.) er særligt udsat og har oplevet vold i alle tre relationer: mod dem selv og overværet fysisk vold mod søskende og mellem forældre.

TABEL 4.10

De unge, fordelt efter, om de har oplevet vold selv, overværet vold mod søskende og overværet vold mellem forældre inden for de seneste 12 måneder. Procent.

	Procent
<i>En oplevelse med vold</i>	
Oplevet vold selv	10
Overværet vold mod søskende	5
Overværet vold mellem forældre	1
<i>To oplevelser med vold</i>	
Oplevet vold selv og overværet vold mod søskende	4
Oplevet vold selv og overværet vold mellem forældre	1
Overværet vold mod søskende og mellem forældre	1
<i>Tre oplevelser med vold</i>	
Oplevet vold selv, overværet vold mod søskende og mellem forældre	1

Kilde: SFI's undersøgelse: Vold og seksuelle overgreb mod børn og unge i Danmark 2016.

PSYKISK VOLD I FAMILIEN

I dette afsnit belyser vi psykisk vold. Vi definerede psykisk vold som et gentagende mønster af utilstrækkelig omsorg og støtte til barnet (se kapitel 2). For at operationalisere psykisk vold har vi spurgt de unge om fem forskellige negative og afvisende typer af verbale reaktioner fra forældre, rettet mod den unge. Først undersøger vi omfanget af fem enkeltstående negative og nedsættende typer af reaktioner fra forældre. Dernæst definerer vi psykisk vold som bestående af mindst to reaktioner gentagne gange, og belyser omfanget heraf.

OMFANG AF NEGATIVE REAKTIONER

Vi har undersøgt følgende typer af verbale reaktioner, som de unge kan opleve: at blive kaldt negativt ladede navne, som har gjort den unge ked af det; blive udelukket med tavshed i flere dage; at forælderen har vist, at den unge ikke regnes for noget; at den unge er blevet truet med at blive smidt ud hjemmefra; eller at den unge er blevet truet med noget andet

voldsomt. I tabel 4.11 kan vi se, hvordan disse reaktionstyper fordeler sig på piger og drenge.

Der ses en tendens til, at pigerne i undersøgelsen i højere grad end drengene for alle fem reaktionsmåder oplever, at forældrene reagerer på konflikter med negative reaktionsmåder. Særligt har pigerne i undersøgelsen i højere grad end drengene oplevet, at en forælder har kaldt dem ting, som gjorde den unge ked af det. Vi så desuden tidligere, at piger har lidt flere konflikter med deres forældre end drengene. Det tyder på, at disse konflikter mellem forældre og piger har en hårdere tone.

TABEL 4.11

De unges oplevelse af følgende negative reaktionsmåder mindst én gang fra mindst én forælder inden for de seneste 12 måneder. Særskilt for køn. Procent.

	Drenge	Piger	Total
Har kaldt mig ting, som gjorde mig ked af det	28	40	34
Har vist, at personen ikke regnede mig for noget	13	18	16
Har udelukket mig med tavshed	12	13	12
Har truet med at smide mig ud hjemmefra	11	15	13
Har truet mig med noget andet voldsomt	7	8	8
Antal	947	959	1.906

Anm.: 20 svarer ikke på spørgsmål om køn. Disse er ikke medregnet i ovenstående tabel.

Testet med z-test. Alle forskelle, bortset fra "Har udelukket mig med tavshed" og "truet mig med noget andet voldsomt", er signifikante på et 5-procents signifikansniveau.

Kilde: SFI's undersøgelse: Vold og seksuelle overgreb mod børn og unge i Danmark 2016.

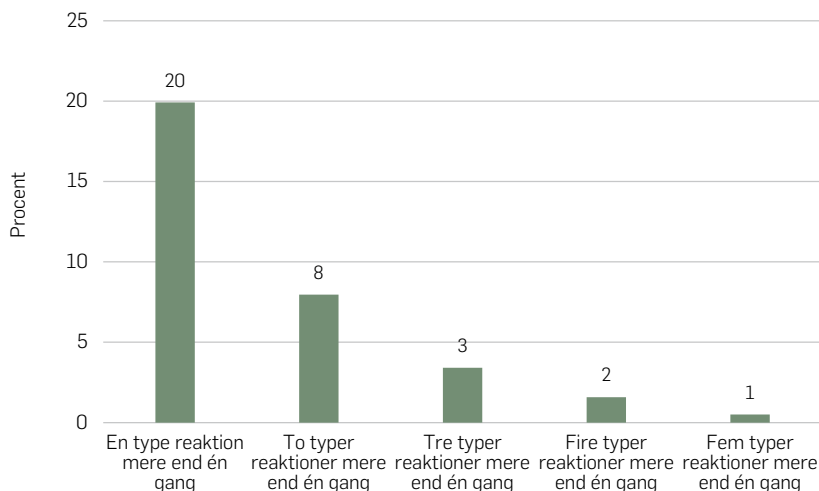
OMFANG AF PSYKISK VOLD

Som vi beskrev i kapitel 2, er psykisk vold ikke veldefineret og dermed svært at afgrænse. Dog er det et karaktertræk, at det består af mere end enkeltstående reaktioner og i stedet må ses som et mønster af gentagne negative reaktioner, som den unge oplever. Vi har valgt at definere, at den unge er udsat for psykisk vold, hvis den unge har oplevet mindst to negative reaktioner gentagne gange fra mindst én forælder. Vi har valgt ikke at vise, når den unge en enkelt gang har oplevet en sådan reaktionsmåde.

Vi har lavet en oversigt over, hvor mange unge der gentagne gange oplever henholdsvis 1, 2, 3, 4 eller 5 negative reaktionsmåder i de seneste 12 måneder, jf. Figur 4.2. I den første kolonne har den unge oplevet én negativ reaktionsmåde flere gange, mens kolonne fem viser andelen af unge, der har oplevet fem negative reaktionsmåder flere gange.

FIGUR 4.2

Andelen af unge, som har været udsat for negative, verbale reaktionsmåder fra forældre inden for de seneste 12 måneder, fordelt på forskellige definitioner. Procent.

Anm.: Definitionerne adskiller sig ved antallet af reaktioner, den unge skal have oplevet af følgende fem reaktioner: En forælder har kaldt den unge noget, som gjorde den unge ked af det, udelukket den unge med tavshed, en forælder har vist, at den unge ikke blev regnet for noget, den unge er blevet truet med at blive smidt ud hjemmefra, og den unge er blevet truet med noget andet voldsomt.

Kilde: SFI's undersøgelse: Vold og seksuelle overgreb mod børn og unge i Danmark 2016.

Vi kan se, at 20 pct. af de unge har oplevet én negativ reaktionsmåde flere gange, 8 pct. har oplevet mindst to negative reaktionsmåder flere gange, og henholdsvis 3 pct. og 2 pct. har oplevet mindst tre og fire negative reaktionsmåder, mens 1 pct. af de unge har oplevet alle fem negative reaktionsmåder. Ved den nævnte definition på psykisk vold er der i alt 8 pct. af de unge i spørgeskemaundersøgelsen, som har været udsat for psykisk vold i hjemmet inden for de seneste 12 måneder. Det svarer til, at omkring to elever i en klasse på 24 vil opleve dette.

Når vi definerer psykisk vold som *mindst to forskellige reaktioner gentagne gange fra mindst én forælder*, kan det selvfølgelig diskuteres, om det bør være mere eller mindre, men det er et forslag til en måde at opgøre det på. Som med fysisk vold er det forskelligt, hvordan psykisk vold de-

fineres og operationaliseres, og derfor er det vanskeligt at sammenligne. Denne måde at definere det på ligger tæt op ad en anden dansk måling, der viser, at 5,2 pct. unge voksne rapporterede om psykisk vold i barndommen (Christoffersen m.fl., 2013). En ny norsk undersøgelse har spurgt unge om deres erfaringer med psykisk vold (Myhre, Thoresen & Hjemdal, 2015). Den viser, at 6,6 pct. af de unge var udsat for psykisk vold, og at tre gange så mange piger som drenge var udsat herfor. Det er dog vanskeligt at sammenligne, da psykisk vold defineres forskelligt. I forhold til at give psykisk vold opmærksomhed i det socialfaglige arbejde med forebyggelse og identifikation er det nødvendigt at udvikle brugbare definitioner og forståelser.

Vi har også undersøgt, om enten piger eller drenge er mere udsatte for psykisk vold, og om det er mor eller far, der udøver den. Vi kan se, at pigerne signifikant oftere (1,5 gange så hyppigt) end drengene udsættes for psykisk vold i hjemmet, jf. tabel 4.12. Der ses ingen forskel i, om det er moren eller faren, som udfører de nævnte former for psykisk vold, jf. tabel i bilag 3.

TABEL 4.12

De unge, fordelt efter, om de har oplevet psykisk vold i hjemmet inden for de seneste 12 måneder. Særskilt for køn. Procent.

	Drenge	Piger	Total
Har oplevet psykisk vold i hjemmet inden for de seneste 12 måneder	6	9	8
I alt	100	100	100
Antal	947	959	1.906

Anm.: Definitionerne adskiller sig ved antallet af reaktioner, den unge skal have oplevet af følgende fem reaktioner: En forælder har kaldt den unge noget, som gjorde den unge ked af det, udelukket den unge med tavshed, en forælder har vist, at den unge ikke blev regnet for noget, den unge er blevet truet med at blive smidt ud hjemmefra, og den unge er blevet truet med noget andet voldsomt.

Testet med z-test. Forskellen mellem køn er signifikant på et 5-procents signifikansniveau i tilfældet "Har oplevet psykisk vold i hjemmet inden for de seneste 12 måneder".

Kilde: SFI's undersøgelse: Vold og seksuelle overgreb mod børn og unge i Danmark 2016.

SAMMENFATNING

I dette kapitel har vi redegjort for omfanget af fysisk og psykisk vold og for en række mønstre i særligt den fysiske vold. Indledningsvist undersøgte vi konfliktniveauet i de unges familier, og resultaterne viste, at langt de fleste unge oplever et lavt eller moderat konfliktniveau med deres forældre, nemlig knap 80 pct. Ligeledes vurderer langt de fleste, at famili-

en er god til at finde løsninger på konflikter, så den unge bliver hørt (75 pct.), og langt størstedelen af de unge oplever, at forældrene snakker med dem om konflikter. Samtidigt finder vi dog også, at særligt i de familier, der ikke er så gode til at finde løsninger, hvor den unge ikke føler sig hørt, anvendes voldelige reaktionsmåder over for de unge, herunder psykisk vold (vi har defineret psykisk vold som minimum to ud af fem negative reaktionstyper, som den unge kunne være ude for gentagne gange). Vi har derfor nærmere undersøgt de situationer, hvor de unge har været udsat for fysisk henholdsvis psykisk vold i familien. Vi ser følgende tendenser:

- 17 pct. af de unge har været udsat for fysisk vold én eller flere gange fra én eller begge forældre inden for det seneste år. Det er lidt lavere end voldsundersøgelsen fra 2010, hvor 20 pct. unge angav, at de var udsat for fysisk vold. Resultatet peger dermed på en tendens til fald i omfanget af vold.
- Blandt de unge, udsat for vold det seneste år, finder vi, at 34 pct. eller omkring en tredjedel, også oplevede vold i 6. klasse eller før. For denne gruppe ser volden ud til at være en del af et mere vedvarende livsvilkår.
- Drengene og pigerne udsættes i lige stor udstrækning for vold, både hvad angår enkeltstående tilfælde af vold og gentagen vold. Ser vi på forskelle mellem drenge og piger i forhold til at være udsat for vold inden for de seneste 12 måneder, men ikke i 6. klasse eller før, har drenge en forhøjet sandsynlighed, mens der ikke er kønsforskel i forhold til den langvarige vold.
- Der er ikke markant forskel på, om den unge blev udsat for vold fra far, mor eller begge forældre. Både mor og far er således i lige stort omfang udøvere af voldshandlinger.
- 4 pct. har oplevet at overvære vold mod en af forældrene, mens 10 pct. af de unge har oplevet at overvære vold mod søskende.
- Vi har defineret psykisk vold som minimum to ud af fem negative reaktionstyper, som den unge kunne være ude for gentagne gange. Undersøgelsen viser, at 8 pct. af de unge er udsat for psykisk vold,

piger lidt hyppigere. Begge forældre er i lige høj grad udøvere af psykisk vold.

RISIKOFAKTORER OG FYSISK VOLD

I dette kapitel viser vi, hvilke udvalgte risikofaktorer og baggrundsforhold for børn og unge der har betydning for, om den unge er udsat for fysisk vold i familien. Det gør vi med afsæt i de unge, der har deltaget i spørgeskemaundersøgelsen. På grund af anonymiteten i spørgeskemaundersøgelsen er der ikke muligheder for at trække på data fra registre, og kapitlet tager afsæt i de oplysninger, vi har spurgt de unge om.

Mange danske og internationale undersøgelser om risikofaktorer for vold undersøger børn og unge, udsat for særlig grov vold og mishandling. Som vi skal se i kapitel 10, er risikofaktorer for denne vold og mishandling et sammenfald af belastninger som fattigdom, udsatte boligområder med kriminalitet, social isolation, eneforsørgerfamilier og etnicitet. Hertil kommer forældres vanskeligheder med psykisk sygdom, misbrug m.v. Når vi i dette kapitel undersøger vold, tager vi afsæt i unge, der har oplevet et bredt spektrum af vold, dvs. fra en enkeltstående handling som en lussing til et gentaget og vedvarende mønster af voldelige handlinger mod barnet. Det vil sige, at både situationer, hvor det er grov og gentagen vold såvel som situationer, hvor det er en enkeltstående hændelse, er medtaget. De risikofaktorer, som vi har udvalgt, uddyber de udsathedsfaktorer, der optræder i litteraturen (se kapitel 10) med risiko- og baggrundsforhold, der ligger tættere på barnets hverdag. Hvor det er relevant, refererer vi undervejs i analysen til andre studier.

De udvalgte risikofaktorer afdækker både betydningen af forhold hos den enkelte unge, forældrenes ressourcer og familiens funktion (se kapitel 2), der beskriver risikofaktorer for vold på forskellige niveauer. De faktorer, som vi inddrager, er vist i tabel 5.1 (se kapitel 2 og 3 for yderligere uddybning).

TABEL 5.1

Oversigt risikofaktorer for vold.

Niveau	Faktorer
Individuelle niveau – ung og forældre	SDQ Livstilfredshed Faglig vurdering Planer efter skolen Skoletype
Relationelle niveau	Forældres uddannelse Forældres arbejdsmarkedstilknytning Etnicitet Konflikthåndtering – psykisk/fysisk vold Harmoni i hjemmet

Vi viser betydningen af faktorer hos den unge selv, nemlig trivsel, livstilfredshed, egen faglig vurdering, planer efter folkeskolen og skoletype, såvel som faktorer knyttet til forældre og familie, nemlig forældrenes socioøkonomiske ressourcer (uddannelsesniveau og tilknytning til arbejdsmarkedet) samt familietype og etnicitet. Endelig viser vi betydningen af familiens funktion, nemlig psykisk vold i familien og den unges oplevelse af harmoni i familien.

Vi starter med at beskrive fordelingen af de enkelte faktorer, og dernæst laver vi en multivariant analyse for at undersøge, hvordan de forskellige faktorer påvirker sandsynligheden for at have været udsat for vold i hjemmet. Vi afslutter med en sammenfatning.

SAMMENHÆNGE MELLEML FAKTORER OG FYSISK VOLD

I denne del undersøger vi sammenhænge mellem forskellige risikofaktorer og forekomsten af fysisk vold for at beskrive, hvilke unge der har en større risiko for at blive udsat for vold end andre. Vi sammenligner følgende tre grupper af unge (jf. tabel 4.7):

- Unge, som aldrig har været udsat for vold
- Unge, der har oplevet vold det seneste år (unge, som har været udsat for vold inden for de seneste 12 måneder, men *ikke* i 6. klasse eller før).
- Unge, der lever med langvarig vold (unge, som har oplevet vold inden for de seneste 12 måneder *og* i 6. klasse eller før).¹⁰

Unge, der lever med langvarig vold, ser vi som mere udsatte.

RISIKOFAKTORER PÅ DET INDIVIDUELLE NIVEAU

I det følgende ser vi på faktorer på det individuelle niveau. Vi ser først på faktorer, relateret til den unges trivsel og skolegang, og dernæst på faktorer, relateret til ressourcer hos forældre, familietype og etnicitet.

DE UNGES TRIVSEL

For at undersøge de unges trivsel har vi anvendt to indikatorer, SDQ-score (The Strengths and Difficulties Questionnaire) og et livstilfredsheds-mål.

SDQ identificerer unge, som afviger i adfærd fra det normale inden for fem forskellige problemområder: emotionelle problemer, adfærdsproblemer, hyperaktivitet, problemer med relationer til jævnaldrende og prosocial adfærd. SDQ'en måler de unges trivsel ud fra 25 udsagn, som den unge vurderer passer godt, passer delvist eller ikke passer på dem selv. Den unges adfærd kategoriseres efterfølgende inden for normal-, grænse- eller uden for normalområderne.¹¹ I figur 5.1 er det den samlede SDQ-score inden for emotionelle problemer, adfærdsproblemer, hyperaktivitet og relationer til jævnaldrende, som er vist, og den giver et samlet mål for den unges sociale og psykiske velbefindende.

Der er en tydelig tendens til, at unge, udsat for vold, har en dårligere trivsel, målt på SDQ, end unge, der ikke har oplevet vold. Vi ser, at 62 og 67 pct. af de unge, der har oplevet vold, placeres inden for normalområdet, jf. figur 5.1, mens 88 pct. af de unge, der ikke har oplevet vold, placeres her. I alt omkring en tredjedel af de to grupper af unge, der har oplevet vold, befinder sig enten i grænseområdet (17 og 21 pct.) eller uden for normalområdet (13 og 14 pct.), mens det er 10 pct. blandt

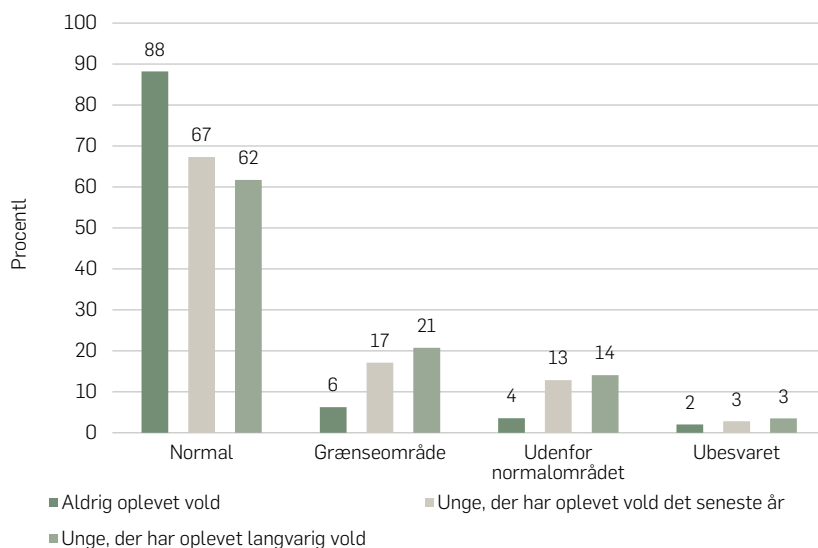
10. Herudover har vi en gruppe af unge, som har oplevet vold i 6. klasse eller før, men ikke oplevet vold inden for de seneste 12 måneder. Disse unge indgår ikke i sammenligningen, da de ikke adskilte sig markant fra gruppen af unge, der har oplevet vold det seneste år.

11. Dog indgår prosocial adfærd ikke i det samlede SDQ-mål, som derved baserer sig på 20 items.

de unge, der aldrig har oplevet vold. Der er ikke signifikant forskel mellem de to grupper, der har oplevet vold.

FIGUR 5.1

De unges SDQ-score, fordelt efter, om de har været udsat for vold det seneste år, eller har været udsat for langvarig vold. Procent.

Anm. Testet med z-test. "Aldrig oplevet vold" mod "Unge, der har oplevet vold det seneste år": Alle forskelle er signifikante på et 5-procents signifikansniveau. Se bilag 3 for tal.

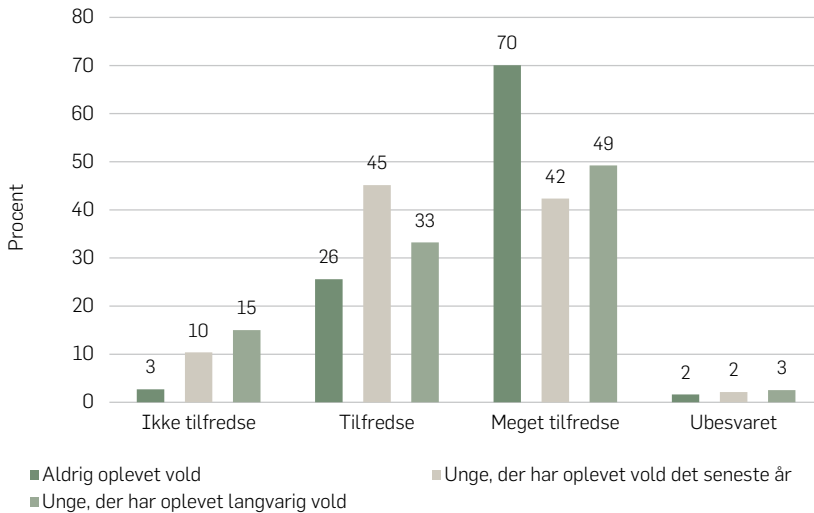
Kilde: SFT's undersøgelse: Vold og seksuelle overgreb mod børn og unge i Danmark 2016.

Tilfredhedsmålet Cantril's Ladder 2 (Cantril, 1965) måler de unges tilfredshed med livet. De unge er blevet spurgt om: "Hvor tilfreds er du for tiden med dit liv? – Angiv tilfredshed på en skala fra 0-10, hvor 10 betyder 'det bedst mulige liv', og 0 betyder 'det værste mulige liv'". Spørgsmålet er en måde at få den unges vurdering af sit subjektive velbefindende i øjeblikket på. En langt større andel af de unge, som har oplevet vold, svarer, at de ikke er tilfredse med deres liv (figur 5.2). 15 pct. af de unge, som har oplevet direkte vold inden for de seneste 12 måneder og i 6. klasse eller før, svarer, at de ikke er tilfredse med deres liv, mens det gælder 3 pct. af de unge, som aldrig har oplevet vold. Der ses ingen signifikant forskel mellem de to grupper af unge, som har oplevet vold. Omvendt svarer 70 pct. af de unge, som aldrig har oplevet vold, at de er *meget*

tilfredse med deres liv. Blot 49 pct. af de unge, som har oplevet vold inden for de seneste 12 måneder og i 6. klasse eller før, oplyser det samme.

FIGUR 5.2

De unges livstilfredshed, fordelt efter, hvornår de har oplevet vold. Procent.

Anm.: De unge har svaret, hvor tilfredse de er med deres liv på en skala fra 1-10, hvor 10 er den højeste score. Har de unge svaret et tal mellem 1-3, er de unge blevet kategoriseret som "Ikke tilfreds". Har de svaret 4-7, er de blevet kategoriseret som "Tilfreds", og "Meget tilfreds", hvis de har svaret et tal mellem 7-10.

Testet med z-test. "Aldrig oplevet vold" mod "Unge, der har oplevet vold det seneste år": Alle forskelle er signifikante på et 5-procents signifikansniveau. Forskellen mellem "Unge, der har oplevet vold det seneste år" og "unge, der har oplevet langvarig vold" er ikke signifikant, kun i tilfældet "Tilfreds". Se bilag 3 for tal.

Kilde: SFI's undersøgelse: Vold og seksuelle overgreb mod børn og unge i Danmark 2016.

Både SDQ og livstilfredsheds målet indikerer, at unge, der er udsat for vold, generelt trives signifikant dårligere. Dette ses også i andre tilsvarende undersøgelser, men mistrivsel kan dog være målt på forskellige måder (Korzen, Fisker & Oldrup, 2010; Myhre, Thoresen & Hjemdal, 2015; Ellonen & Pösö, 2011; Annerbäck, Wingren, Svendin & Gustafsson, 2010). Når analysen viser, at unge, udsat for vold, har dårligere trivsel end unge, der ikke er udsat for vold, formoder vi, at mistrivsel kan være en konsekvens af at have været udsat for vold og dermed en indikator på, at den unge har været udsat for vold.

Endelig er det værd at bemærke, at for en betydelig andel unge, udsat for vold, (i begge grupper) ligger SDQ-målet inden for normalområdet, ligesom en andel angiver i tilfredsmålet, at de trives. Det kan hænge

sammen med, at nogle unge i denne undersøgelse kun i begrænset omfang er udsat for vold, dvs. at den oplevede vold er et enkeltstående tilfælde. Eller at den unge på trods heraf formår at have et meningsfuldt liv.

SKOLEGANG

En anden måde at undersøge unges trivsel på er ved at spørge om deres skolegang, idet dårlig trivsel typisk ofte vil påvirke skolegangen. Vi har bedt de unge om at angive, hvilken skoletype de går på, og vurdere deres eget faglige niveau samt deres planer efter folkeskolen.

TABEL 5.2

De unge, fordelt på skoletype, og efter hvorvidt de har oplevet vold det seneste år eller langvarig vold. Procent.

	Aldrig oplevet vold	Unge, der har oplevet vold det seneste år	Unge, der har oplevet langvarig vold
Folkeskole	81	77	70
Efterskole	1	4	6
Friskole og privat grundskole	18	18	24
Specialskoler og dagtilbud	0	1	0
I alt	100	100	100
Antal	1.415	213	110

Anm.: Testet med z-test. "Aldrig oplevet vold" mod "Unge, der har oplevet vold det seneste år". Forskellen i tilfældet "Efterskole" er signifikant på et 5-procents signifikansniveau. Ingen signifikante forskelle mellem "Unge, der har oplevet vold det seneste år" og "Unge, der har oplevet langvarig vold".

Kilde: SFI's undersøgelse: Vold og seksuelle overgreb mod børn og unge i Danmark 2016.

Det ses i tabel 5.2, at unge, som går på efterskole, er overrepræsenterede i antallet af unge, som har været udsat for vold inden for de seneste 12 måneder, men ikke før, såvel som gruppen af unge, som har oplevet langvarig vold. Elevsammensætningen på efterskolernes 8. klassetrin er meget anderledes end i 10. klasse, hvor det vil være et bredere udsnit af unge med lyst til personlig udvikling, der tager dette "ekstra" skoleår. På 8. klassetrin er det i højere grad unge med faglige og personlige udfordringer og behov for at komme væk hjemmefra, der udgør elevmassen. Derfor er det ikke overraskende, at der blandt voldsramte unge er relativt mange på efterskole.

De unge er i spørgeskemaundersøgelsen blevet bedt om at vurdere, hvor godt de klare sig rent fagligt i skolen¹², jf. tabel 5.3. Vi ser, at

12. Dette simple mål for fagligt niveau har vist sig at være i god overensstemmelse med de karakterer, eleverne opnår (Andersen, 2012).

en større andel af begge grupper af unge, som har oplevet vold, mener, at de klarer sig *dårligt* i skolen, sammenlignet med unge, der ikke har oplevet vold (hhv. 14 og 11 pct. over for 5 pct. hos unge, der aldrig har oplevet vold). Omvendt mener en større andel af de unge, der ikke har oplevet vold, sammenlignet med unge, der har oplevet vold, at de klarer sig godt i skolen.

TABEL 5.3

De unges faglige niveau og planer efter folkeskolen, fordelt efter, hvorvidt de har været udsat for vold det seneste år eller for langvarig vold. Procent.

	Aldrig oplevet vold	Unge, der har oplevet vold det seneste år	Unge, der har oplevet langvarig vold
<i>Fagligt niveau</i>			
Godt	66	43	39
Nogenlunde	25	36	45
Dårligt	5	14	11
Ved ikke	4	7	5
I alt	100	100	100
<i>Hvad skal du efter 9. eller 10. klasse?</i>			
Arbejde	3	5	2
Gymnasiet	67	51	50
Praktisk uddannelse	10	19	19
Andet	8	10	6
Ved ikke	12	16	23
I alt	100	100	100
Antal	1.415	213	110

Anm.: I spørgsmålet omkring fagligt niveau er kategorierne slået sammen. Hvis den unge har svaret "Virkelig godt" eller "Godt", er den unge blevet karakteriseret som havende et "Godt" fagligt niveau. Hvis den unge har svaret "Ikke så godt" eller "Dårligt", er den unge blevet karakteriseret som havende et "Dårligt" fagligt niveau.

Testet med z-test. "Aldrig oplevet vold" mod "Unge, der har oplevet vold det seneste år": Alle forskelle i "Fagligt niveau" er signifikante på et 5-procents signifikansniveau. I tilfældet "Planer efter folkeskolen" er forskellen mellem grupperne signifikant i tilfældene "Gymnasiet" og "praktisk uddannelse". Ingen af forskellene mellem "Unge, der har oplevet vold det seneste år" og "Unge, der har oplevet langvarig vold" er signifikante.

Kilde: SFI's undersøgelse: Vold og seksuelle overgreb mod børn og unge i Danmark 2016.

Ser vi på den unges planer efter folkeskolen, fremgår det af tabel 5.3, at der er en sammenhæng mellem disse og oplevelsen af vold i hjemmet. Unge, der har oplevet vold, ønsker i højere grad end unge, der ikke har været udsat for vold, at fortsætte med en praktisk uddannelse efter folkeskolen. Ser vi på gruppen af unge, der oplever langvarig vold, siger langt flere (23 pct.), at de ikke ved, hvad de skal lave efter skolen, sammenlignet med unge, der aldrig har oplevet vold (12 pct.). Tilsvarende svarer flere af de unge, som aldrig har oplevet vold, at de ønsker at fortsætte på gymnasiet efter folkeskolen.

Vi har påvist en sammenhæng mellem oplevelsen af vold og af skolefaglig formåen, samt af tilfredshed med eget liv. Høj tilfredshed kan ses som udtryk for højt selvværd og selvtillid. I næste afsnit påvises yderligere en sammenhæng med forældrenes uddannelsesniveau. Vi kan imidlertid ikke sige, hvad der er årsag til hvad.

En mulig tolkning er, at eksistensen af vold i hjemmet, som oftere forekommer i uddannelsesfremmede hjem end blandt højtuddannede forældre, gør de unge utrygge, undergraver deres selvtillid, og gør det vanskeligere at passe skolegangen. En anden mulighed er, at unge, der har svært ved at præstere i skolen, har større risiko end andre for at miste deres selvtillid og blive skoletrætte. De mister også lysten til og troen på, at de kan gennemføre en teoretisk betonet uddannelse og vælger derfor noget mere praktisk. Det vil også ofte være i tråd med deres hjemlige baggrund i en familie uden tradition for længerevarende uddannelse.

FORÆLDRES SOCIO-ØKONOMISKE RESSOURCER

Vi undersøger forældrenes tilknytning til arbejdsmarkedet og dernæst deres uddannelsesbaggrund. Det skal bemærkes, at en større andel af de unge, der har været udsat for vold, sammenlignet med unge, der aldrig har været udsat for vold, ikke svarer på, hvad deres forældres tilknytning til arbejdsmarkedet er, eller hvad deres uddannelsestype er. Børn og unges viden om deres forældres uddannelse og erhverv er ofte mangelfuld, især hvis forældrene har meget lidt uddannelse og er beskæftiget i underordnede jobs. Det fører til en skæv sammensætning af gruppen, der ikke kan besvare disse spørgsmål (Andersen & Kjærulff, 2007).

Ser vi på morens tilknytning til arbejdsmarkedet og morens uddannelsestype (tabel 5.4.), fremgår det, at der ikke er stor forskel på mødrene i gruppen af unge, der ikke oplever vold, og gruppen af unge, der har oplevet vold det seneste år. For gruppen af unge, der lever med langvarig vold, ser vi imidlertid vigtige forskelle til de to andre grupper. De har i højere grad mødre med en svagere tilknytning til arbejdsmarkedet. Deres mødre er hyppigere praktisk uddannede og sjældnere bogligt uddannede, sammenlignet med de to andre grupper af unge.

TABEL 5.4

De unges mødres tilknytning til arbejdsmarkedet og uddannelse, fordelt efter, hvorvidt de unge har været udsat for vold inden for det seneste år, eller har været udsat for langvarig vold. Procent.

	Aldrig oplevet vold	Unge, der har oplevet vold det seneste år	Unge, der har oplevet langvarig vold
<i>Morens tilknytning til arbejdsmarkedet</i>			
Arbejder	85	82	68
Arbejder ikke	9	11	12
Andet	2	1	6
Ved ikke	4	6	14
I alt	100	100	100
<i>Morens uddannelsesstype</i>			
Grundskole	5	9	8
Praktisk uddannelse	31	34	46
Boglig uddannelse	49	44	25
Ved ikke	15	13	21
I alt	100	100	100
Antal	1415	213	110

Anm.: "Min mor arbejder ikke, men søger arbejde", "Min mor arbejder ikke, og søger ikke arbejde" og "Min mor er hjemmegående" er slået sammen til "Min mor arbejder ikke".

Testet med z-test. "Aldrig oplevet vold" mod "Unge, der har oplevet vold det seneste år": Ingen signifikant forskel i tilfældet morens tilknytning til arbejdsmarkedet. I tilfældet med morens uddannelsesniveau er forskellen i tilfældet "Grundskole" signifikant på et 5-procents signifikansniveau. I tilfældet mellem "Unge, der har oplevet vold det seneste år" og "Unge, der har oplevet langvarig vold" er forskellen mellem "Arbejder" i morens tilknytning til arbejdsmarkedet signifikant på et 5-procents- signifikansniveau. I morens uddannelsesstype er forskellene i "Praktisk uddannelse" og "Boglig uddannelse" signifikante på et 5-procents signifikansniveau.

Kilde: SFT's undersøgelse: Vold og seksuelle overgreb mod børn og unge i Danmark 2016.

I forhold til fædrenes tilknytning til arbejdsmarkedet og uddannelsesniveau ses samme tendens som i tilfældet med mødrene. Unge, der oplever langvarig vold, har oftere fædre med svagere tilknytning til arbejdsmarkedet end de to andre grupper af unge. I forhold til uddannelsesniveau har fædrene, ligesom for mødrenes vedkommende, også lidt lavere uddannelsesniveau end de to andre grupper af unge. Der er dog en del unge (28 pct.), der ikke svarer på spørgsmålet (tabel ikke vist).

Det er altså særligt for gruppen af unge, der oplever langvarig vold, at fædre og mødre har svagere tilknytning til arbejdsmarkedet og lavere uddannelsesniveau. Det peger på, at unge, der oplever langvarig vold, kommer fra familier med færre socioøkonomiske ressourcer. Fra mange andre danske (Korzen, Fisker & Oldrup, 2010; Christensen & Pedersen, 2004; Helweg-Larsen, Schütt & Larsen, 2009), nordiske (Myhre, Thoresen & Hjemdal, 2015; Mossige & Stefansen, 2007) og internationale undersøgelser (se kapitel 9) ved vi, at dårligere socioøkonomiske

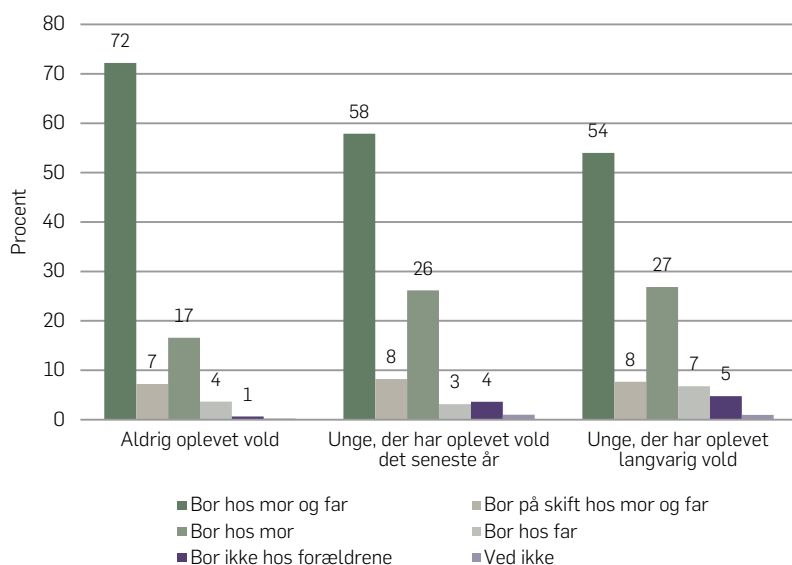
ressourcer i hjemmet forøger risiko for vold i hjemmet. Det er derfor ikke overraskende, at det er den gruppe, der lever med langvarig vold, som også kommer fra hjem med de relativt svage socioøkonomiske ressourcer i form af uddannelse og tilknytning til arbejdsmarkedet.

FAMILIETYPE OG ETNISK BAGGRUND

I figur 5.3 undersøger vi sammenhængen mellem familietype og udsathed for vold. Det ses, at unge, som aldrig har oplevet vold, i højere grad end unge, som har oplevet vold, bor i kernefamilier, dvs. med både den biologiske mor og far.

FIGUR 5.3.

De unge, fordelt på familietype, særskilt for, hvorvidt de har været udsat for vold det seneste år eller for langvarig vold. Procent.

Anm.: "Bor hos mor – kommer hos far" og "kommer hos mor – ser ikke far" er slået sammen til "Bor hos mor". Tilsvarende for "Bor hos far". "Bor hos andre i familien" og "Bor hos plejefamilie eller på døgninstitution" er slået sammen til "Bor ikke hos forældrene".

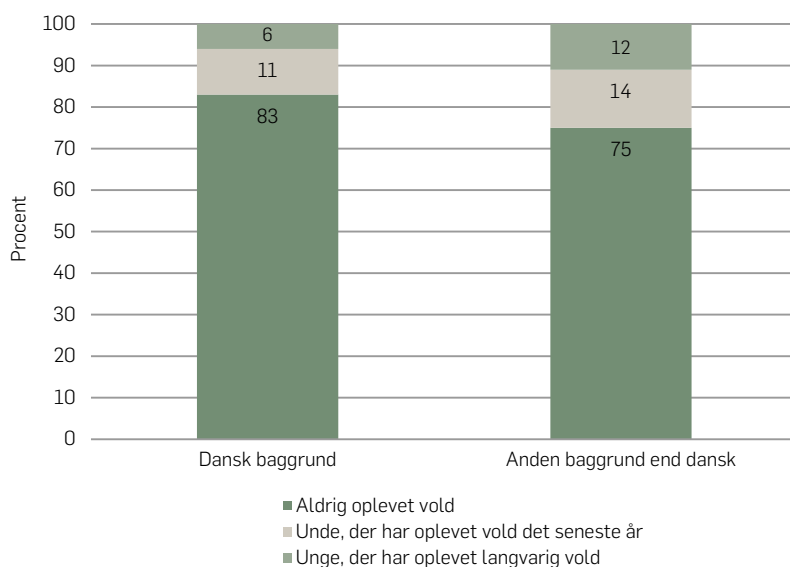
Testet med z-test. "Aldrig oplevet vold" mod "Unge, der har oplevet vold det seneste år": Forskellen i tilfældene "Bor hos mor og far", "Bor hos mor" og "Bor ikke hos forældre" er signifikant på et 5-procents signifikansniveau. Ingen signifikant forskel mellem "Unge, der har oplevet vold det seneste år" og "Unge, der har oplevet langvarig vold". Se bilag 3 for tal.

Kilde: SFI's undersøgelse: Vold og seksuelle overgreb mod børn og unge i Danmark 2016.

Samtidigt ses det, at unge, der har oplevet vold, i højere grad end andre unge bor hos deres mor (som kan være alene eller bo sammen med en ny mand) eller hos andre end deres forældre, fx andre familiemedlemmer, plejefamilier eller lignende. At unge, der har oplevet vold, i højere grad bor hos andre end deres familie, er ikke overraskende. En højere andel af disse unge vil formentlig være anbragt eller flyttet fra forældrene netop på grund af konflikter og voldelige handlinger. Sammenhængen mellem at vokse op med en enlig mor og udsathed for vold findes i andre nordiske undersøgelser (Myhre, Thoresen & Hjemdal, 2015) og i internationale studier (Krug m.fl., 2002). Ser vi på de unges etniske baggrund, er der en tendens til, at unge med en anden baggrund end dansk i højere grad har oplevet langvarig vold, jf. figur 5.4.

FIGUR 5.4.

De unges baggrund, fordelt efter, hvorvidt de har været udsat for vold det seneste år eller for langvarig vold. Procent.

Anm.: En ung er karakteriseret som havende en anden baggrund end dansk, hvis begge forældre er født i et andet land end Danmark.

Testet med z-test. Ingen signifikant forskel mellem "Aldrig oplevet vold" mod "Unge, der har oplevet vold det seneste år", og "Unge, der har oplevet vold det seneste år" og "Unge, der har oplevet langvarig vold". Forskellene mellem "Aldrig oplevet vold" og "Unge, der har oplevet langvarig vold" er signifikante på et 5-procents- signifikans-niveau. Se bilag 3 for tal.

Kilde: SFI's undersøgelse: Vold og seksuelle overgreb mod børn og unge i Danmark 2016.

Blandt unge med dansk baggrund gælder, at 83 pct. aldrig har oplevet vold, mens det samme gælder for 75 pct. af unge med anden etnisk baggrund end dansk. Unge med en anden baggrund end dansk er altså overrepræsenterede i gruppen af unge, som har oplevet vold i 6. klasse eller før. Der er ingen signifikant forskel mellem de unge, som aldrig har oplevet vold, og de unge, som har oplevet vold inden for de seneste 12 måneder og ikke i 6. klasse eller før. Dette indikerer, at vold for nogen unge med en anden baggrund end dansk i højere grad er et levevilkår igennem længere tid, hvor volden hos de unge med en dansk baggrund i højere grad er sket inden for det seneste år.

DET RELATIONELLE NIVEAU

I dette afsnit ser vi på faktorer på det relationelle niveau. De forhold vi ser på, er tilstedeværelse af psykisk vold i hjemmet og den unges vurdering af harmoni i familien

BETYDNINGEN AF PSYKISK VOLD OG HARMONI I FAMILIEN

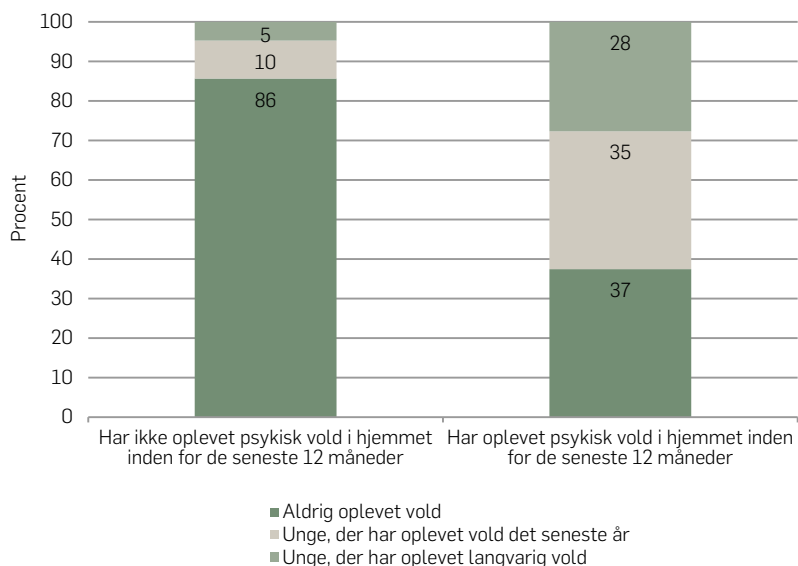
Vi undersøger sammenhængen mellem den unges oplevelse af fysisk vold og den unges oplevelse af psykisk vold og vurdering af harmoni i familien.

I det foregående kapitel definerede vi psykisk vold ved, at den unge har oplevet to ud af følgende fem situationer mere end én gang fra mindst én forælder inden for de seneste 12 måneder: blevet kaldt negativt ladede navne, som gjorde den unge ked af det, blevet udelukket ved tavshed, en forælder har vist, at vedkommende ikke regnede den unge for noget, blevet truet med at blive smidt ud hjemmefra eller truet med noget andet voldsomt.

Det fremgår af figur 5.5, at unge, som har oplevet fysisk vold i hjemmet, i langt højere grad end unge, som aldrig har oplevet fysisk vold, *også* har oplevet psykisk vold i hjemmet inden for de seneste 12 måneder. 23 pct. af de unge, som har oplevet fysisk vold i hjemmet inden for de seneste 12 måneder, men ikke før, har oplevet psykisk vold i hjemmet. Sammenligner vi med unge, som aldrig har oplevet vold i hjemmet, har blot 3 pct. oplevet psykisk vold i hjemmet inden for de seneste 12 måneder. Der ses ingen nævneværdig forskel mellem de to grupper af unge, udsat for vold.

FIGUR 5.5.

Unge, der har oplevet psykisk vold i hjemmet de seneste 12 måneder, fordelt efter, hvorvidt de har været udsat for fysisk vold det seneste år eller for langvarig vold. Procent.

Anm.: Psykisk vold er defineret ved, at den unge har oplevet to ud af følgende fem situationer mere end én gang fra en forælder inden for de seneste 12 måneder: blive råbt af, blive udelukket ved tavshed, en forælder har vist, at personen ikke regnede den unge for noget, blive truet med at blive smidt ud hjemmefra eller truet med noget andet voldsomt.

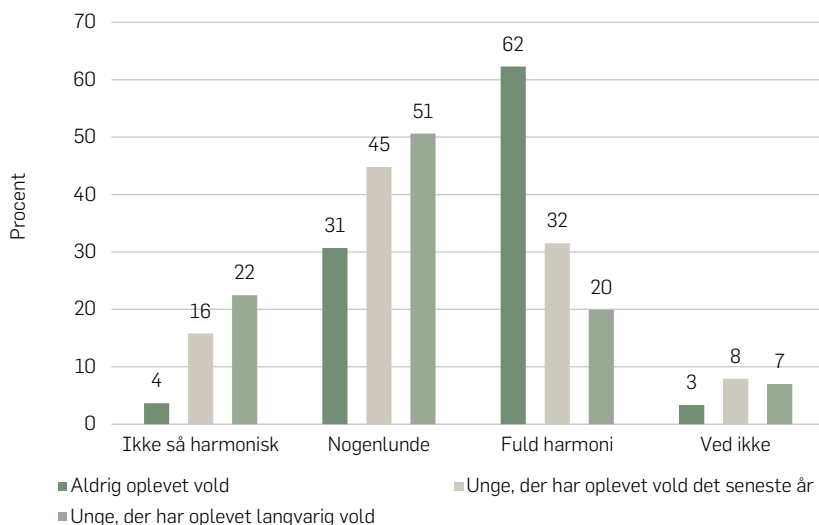
Testet med z-test. Alle forskelle mellem "Aldrig oplevet vold" mod "Unge, der har oplevet vold det seneste år" er signifikante på et 5-procents signifikansniveau. Ingen signifikant forskel mellem de to grupper, som har oplevet vold. Se bilag 3 for tal.

Kilde: SFI's undersøgelse: Vold og seksuelle overgreb mod børn og unge i Danmark 2016.

Vi måler også, hvordan de unge vurderer harmonien i hjemmet, jf. figur. 5.6. Det gør vi ved at bede den unge om at vurdere tre udsagn: "Din familie kommer godt ud af det sammen", "Du føler dig tryk derhjemme" og "Du har tilstrækkeligt med privatliv derhjemme". Hvis den unge svarer *passer ikke* til alle tre udsagn, er den unge blevet karakteriseret som værende fra en *ikke så harmonisk* familie. Har den unge svaret *passer ikke* til ét eller to udsagn og *passer* til de øvrige udsagn, karakteriseres den unge som værende fra en *nogenlunde* harmonisk familie. Ellers karakteriseres den unge som værende fra en familie med *fuld harmoni*.

FIGUR 5.6

De unges oplevelse af harmoni i familien, særskilt for, hvor harmonisk de unge oplever familien, fordelt efter, hvorvidt de har været udsat for vold det seneste år eller for langvarig vold. Procent.

Anm.: Testet med z-test. Alle forskelle mellem "Aldrig oplevet vold" mod "Unge, der har oplevet vold det seneste år" er signifikante på et 5-procents signifikansniveau. Forskellen mellem "Unge, der har oplevet vold det seneste år" og "Unge, der har oplevet langvarig vold" i tilfældet "Fuld harmoni" er signifikant på et 5-procents signifikansniveau. Se bilag 3 for tal.

Kilde: SFI's undersøgelse: Vold og seksuelle overgreb mod børn og unge i Danmark 2016.

De fleste unge, som aldrig har oplevet vold, kommer fra en familie, hvor der er fuld harmoni (62 pct.), mens det gælder signifikant færre af de unge, som har oplevet vold inden for de seneste 12 måneder (32 pct.) eller langvarig vold (20 pct.). De unge, som har oplevet fysisk vold i hjemmet, lever derfor i højere grad i nogenlunde eller ikke så harmoniske familier.

I forskningen om fysisk vold viser internationale studier ligeledes, at der er sammenhæng mellem fysisk vold og psykisk vold i familien (Kolko, 2002). Forskningen om vold pointerer således også, at fysisk og psykisk vold kan optræde samtidigt (Krug m.fl., 2002; Myhre, Thoresen & Hjemdal, 2015; Arruabarrena, 2014). Der skal derfor være opmærksomhed på, at fysisk vold kan hænge tæt sammen med negative interaktionsmønstre i familien såsom psykisk vold og manglende harmoni. Disse kan igen hænge sammen med faktorer, som vi ikke har mulighed for

at belyse i denne undersøgelse, eksempelvis forældres psykiske sygdom, misbrug og marginalisering.

SAMMENHÆNGE MELLEM FORSKELLIGE RISIKOFAKTORER

I de foregående afsnit danner der sig et billede af, hvem der er særligt udsatte for fysisk vold. Det er imidlertid svært at sige noget om betydningen af de forskellige faktorer på de forskellige niveauer, knyttet til den unge, henholdsvis forældrene og familien. I det følgende ønsker vi derfor at teste betydningen af de forskellige faktorer på de forskellige niveauer. Den følgende analyse er baseret på en logistisk regression med estimerede sandsynligheder. Denne sandsynlighed fortæller os, hvor meget en enkelt risikofaktor bidrager til sandsynligheden for, at den unge er udsat for vold, i en betragtning, hvor alle andre risikofaktorer holdes konstante.

I tabel 5.5 præsenterer vi en model, der undersøger sammenhænge mellem at være udsat for vold for alle de undersøgte risikofaktorer for de to voldsudsatte grupper, vi arbejder med: unge, der har oplevet vold senere i barndommen, og unge, der har været udsat for langvarig vold. Vi har indikeret det statistiske signifikansniveau med stjerner. Én stjerne betyder et signifikansniveau på 10 pct., to stjerner betyder et signifikansniveau på 5 pct., og den stærkeste sammenhæng er 1 pct. signifikansniveau med tre stjerner. Der er tale om en statistisk sammenhæng, men analysen kan ikke dokumentere kausalitet. Det vil sige, at der både kan være tale om faktorer, der fremmer eksponering for vold, og faktorer, der kan være en konsekvens af volden.

TABEL 5.5.

Faktorer, der øger sandsynligheden for at have været udsat for fysisk vold i hjemmet inden for det seneste år eller for at være udsat for langvarig vold. Logistisk regression (odds ratio).

	Vold inden for de seneste 12 måneder, men ikke før			Langvarig vold, dvs. inden for de seneste 12 måneder og i 6. klasse eller før		
	Sandsynlighed (odds ratio)	Øger (+)/mindsker (-) risiko	Signifikans	Sandsynlighed (odds ratio)	Øger (+)/mindsker (-) risiko	Signifikans
<i>Individuelle niveau – ung og forældre</i>						
<i>Køn (dreng som referencegruppe)</i>						
Pige	0,7	-	**	-		
<i>SDQ (Normal SDQ som referencegruppe)</i>						
Grænseområdet	-			1,8	+	*
<i>Tilfredshed med livet (meget tilfreds som referencegruppe)</i>						
Tilfreds	0,7	-	**	-		
Ikke tilfreds	-			2,4	+	**
<i>faglig vurdering (God som referencegruppe)</i>						
Nogenlunde	1,5	+	***	1,8	+	**
<i>Skoletype (Folkeskole som referencegruppe)</i>						
Efterskoler	-			2,5	+	**
Friskoler og private grundskoler	-			1,7	+	*
<i>Planer efter folkeskole (gymnasium som referencegruppe)</i>						
Praktisk uddannelse	1,7	+	**	-		
<i>Morens uddannelse (ingen uddannelse ud over grundskole som referencegruppe)</i>						
Boglig uddannelse	-			0,5	-	**
<i>Baggrund (Dansk baggrund som referencegruppe)</i>						
Anden baggrund end dansk	-			2,3	+	*
<i>Familietype (Bor med mor og far som referencegruppe)</i>						
Bor ikke med forældre	2,8	+	**	4,5	+	***
<i>Relationelle niveau</i>						
<i>Psykisk vold (ingen psykisk vold som referencegruppe)</i>						
Udsat for psykisk vold i hjemmet inden for de seneste 12 måneder	3,5	+	***	6,5	+	**
<i>Har den unge nogen at tale med (Ja, altid som referencegruppe)</i>						
Aldrig	2,2	+	***	-		
<i>Familieharmonier (fuldkommen harmoni som referencegruppe)</i>						
Nogenlunde	2,1	+	***	2,9	+	***
Ikke så harmonisk	2,5	+	***	4,9	+	***

Anm.: *** p < 0,01 ** p < 0,05 * p < 0,1. – viser, at faktoren er medtaget i regressionsanalysen, men ikke er signifikant.

Analysen er lavet på uvægtede tal, da der er kontrolleret for institutionstype. Den fulde tabel er i bilag 3.

Kilde: SFI's undersøgelse: Vold og seksuelle overgreb mod børn og unge i Danmark 2016.

Det individuelle niveau – de unge

Piger har mindre risiko for at være udsat for vold det seneste år end drenge. Der er ikke forskel mellem de to køn i forhold til den langvarige vold.

Ikke overraskende viser analysen, at unges (mis)trivsel hænger tæt sammen med vold, som vi også så tidligere i kapitlet. Det skal dog bemærkes, at ingen af de to grupper af unge, udsat for vold, falder uden for normalområdet. For gruppen af unge med en SDQ i grænseområdet gælder, at de har øget sandsynlighed for at have oplevet langvarig vold i forhold til unge med en SDQ i normalområdet. Unge, som har en SDQ-score, som ligger i grænseområdet, har 1,8 gange større sandsynlighed for at have været udsat for langvarig vold i forhold til unge, som har en SDQ-score inden for normalområdet. I forhold til den unges livstilfredshed er unge, udsat for vold det seneste år, i større risiko for ikke at være livstilfredse. Lavere trivsel hos de unge kan derfor være indikator på vold.

Ser vi på de unges skoletype, ser vi, at unge, der går på efterskole, har 2,5 gange større risiko for at være udsat for langvarig vold, og unge, der går på fri- eller efterskole, har 1,7 gange større sandsynlighed for at være udsat for langvarig vold. Der ses også en sammenhæng mellem de unges faglige vurdering og uddannelsesplaner. Unge, som ønsker at starte på en praktisk uddannelse efter folkeskolen, har en forøget risiko for at have været udsat for vold inden for de seneste 12 måneder i forhold til unge, som ønsker at starte på gymnasiet. Samtidig ses det, at unge, som synes, at de klarer sig nogenlunde fagligt fremfor godt, har en mindre sandsynlighed for at have været udsat for vold inden for de seneste 12 måneder.

Ser man på, hvilken type institution den unge går på, fremgår det af tabellen, at unge, som går på efterskole eller friskole, har en øget sandsynlighed for at have været udsat for langvarig vold i forhold til unge, som går på en almindelig folkeskole. Går den unge på efterskole, er der over dobbelt så stor sandsynlighed for, at den unge har været udsat for langvarig vold i forhold til, hvis den unge går på en almindelig folkeskole. Som beskrevet tidligere i kapitlet kan en forklaring være, at elevsammensætningen på efterskolernes 8. klassetrin i højere grad består af unge med faglige og personlige udfordringer og behov for at komme væk hjemmefra.

Det individuelle niveau – forældre, familietype og etnicitet

Tidligere i kapitlet så vi, at der er en sammenhæng mellem vold og forældres uddannelsestype og arbejdsmarkedstilknytning, således at særligt

unge, udsat for langvarig vold, har forældre med færre af disse ressourcer. Det fremgår af analysen, at forældres uddannelse og arbejdsmarkedstilknytning ikke har betydning for sandsynligheden for at have været udsat for vold inden for de seneste 12 måneder. Det er overraskende, da mange danske og internationale undersøgelser netop viser, at der er tæt sammenhæng mellem få socioøkonomiske ressourcer og vold mod børn (Kolko, 2002; Helweg-Larsen, Schütt & Larsen, 2009; Korzen, Fisker & Oldrup, 2010). Dog har unge, der oplever langvarig vold, og som har mødre med boglige uddannelser, en mindre sandsynlighed for at have været udsat for vold inden for de seneste 12 måneder og i 6. klasse eller før, i forhold til unge, som har mødre med en grundskoleuddannelse. Det ses også i kapitel 9, hvor vi undersøger sager om fysiske vold, hvor der er faldet dom.

En mulig forklaring på, at vi i undersøgelsen ikke ser nogen sammenhæng mellem socioøkonomiske faktorer og vold mod de unge, kan ligge i undersøgelsesdesignet. Vi har spurgt de unge selv om deres forældres uddannelsestype og arbejdsmarkedstilknytning, og vi har ikke haft mulighed for at få adgang til denne information på andre måder, fx gennem registre. Selvom vi har forsøgt at spørge med konkrete og anvendt velafprøvede spørgsmål, så har en stor andel – særligt de unge, udsat for vold – ikke svaret på disse spørgsmål, som det ses i tabel 5.4. Det giver derfor en skævhed i den population, der indgår i regressionsanalysen.

I forhold til etnicitet viser regressionsanalysen, at unge med en anden etnisk baggrund end dansk har over dobbelt så stor sandsynlighed for at have været udsat for langvarig vold i forhold til unge med en dansk baggrund. En forklaring herpå kan være, at nogle familier med etnisk baggrund har et andet opdragelsesmønster, hvor det er tilladt at slå børn. Det kan dog være svært at sige noget om etnisk baggrund specifikt. Gruppen af unge med anden etnisk baggrund har forskellige oprindelseslande, dvs. både nordiske, europæiske, mellemøstlige og andre (se bilag 1). På grund af stikprøvens størrelse har vi ikke mulighed for at opdele gruppen af unge med anden etnisk baggrund end dansk og undersøge betydningen af etnicitet nærmere.

Andre undersøgelser viser, at unge med anden etnisk baggrund end dansk ofte kommer fra hjem med færre socioøkonomiske ressourcer og med andre udfordringer, og vi tror derfor, at det kan være forklaringen på, at etnicitet har betydning for udsathed for vold. Eksempelvis viser en trivselsundersøgelse af børn og unge i Danmark, at knap halvdelen

af efterkommere bor i familier, hvor der er en forælder, der ikke er i beskæftigelse (Ottosen m.fl., 2010). SFI's forløbsundersøgelse af børn med henholdsvis dansk baggrund og anden etnisk baggrund, baseret på årgang 1995, viste, at både mor og far i langt højere grad ikke havde en erhvervskompetencegivende eksamen, dvs. havde mindre end 9. klasse/grundskole/gymnasial uddannelse (Deding & Olsson, 2009). Der er altså god grund til at være opmærksom på børn og unge af anden etnisk baggrund i forhold til udsathed for vold.

Endelig viser regressionen, at unge, som bor med andre end deres forældre, har 4,5 gange så stor sandsynlighed for at have været udsat for langvarig vold, og 2,8 gange så stor sandsynlighed for at have været udsat for vold det seneste år i forhold til unge, som bor med deres mor og far. At de ikke bor hos deres forældre, kan altså – ikke overraskende – være en indikation på store familieproblemer, herunder eksempelvis vold.

Det relationelle niveau

Analysen viser tæt sammenhæng mellem henholdsvis tilstedeværelsen af psykisk vold i hjemmet og fysisk vold. Unge, som har været udsat for psykisk vold i hjemmet det seneste år, har dobbelt så stor sandsynlighed for at have været udsat for vold det seneste år, og over seks gange så stor sandsynlighed for at have været udsat for langvarig vold i forhold til unge, som ikke har været udsat for psykisk vold inden for de seneste 12 måneder.

Unge, som ikke føler, at deres familie er harmonisk, har stærkt øget sandsynlighed for at have været udsat for vold. Unge, som angiver, at deres familier kun er nogenlunde harmoniske, har 1,6 gange større sandsynlighed for at have været udsat for vold inden for de seneste 12 måneder, og en næsten tre gange større sandsynlighed for at have været udsat for langvarig vold. Unge, som angiver, at deres familier ikke er harmoniske, har over fire gange så stor sandsynlighed for at have været udsat for langvarig vold i forhold til unge, som angiver deres familie til at være harmonisk.

Endvidere ses det, at unge, som ikke føler, at de har nogen at tale med, har mere end en dobbelt så stor risiko for at have været udsat for vold inden for de seneste 12 måneder. Denne sammenhæng gælder ikke for unge, der oplever langvarig vold.

Samlet set viser den logistiske analyse, at der er en stærk sammenhæng mellem udvalgte faktorer på det relationelle og det individuelle niveau og den unges risiko for at være udsat for vold: psykisk vold i fa-

milien, manglende harmoni og isolation i form af ikke at have nogen at tale med er risikofaktorer, der øger sandsynligheden for vold. Ligeledes er der en sammenhæng, hvor unge af anden etnisk oprindelse har større risiko for at opleve langvarig vold.

SAMMENFATNING

Der er forskellige faktorer, der har betydning for, om en ung er i risiko for at være udsat for fysisk vold. Gennemgående peger analyserne i kapitlet på, at unge, udsat på de forskellige risikoparametre, vi undersøger, er mere udsatte end andre unge. Det betyder ikke, at det kun sker for unge, kendetegnet ved de pågældende variable. Unge, der angiver, at de trives, at de kommer fra veludannede familier, fra kernefamilier, og som oplever harmoni i hjemmet, kan også være udsat for vold, men de har en statistisk set mindre risiko herfor. Vi har fundet følgende indikatorer på udsathed for fysisk vold:

- Der er sammenhæng mellem den unges (mis)trivsel og udsathed for vold, målt på SDQ og livstilfredshed. Eksempelvis er unge, som efter SDQ-skalaen placeres i normalområdet, i signifikant mindre grad i risiko for at være udsat for vold. En forklaring på, at de unge mistrives, kan være den vold, som de unge er ude for. Dog er der også en del voldsudsatte unge, der er i trivsel; det peger på, at de formår at leve et meningsfyldt liv, eller at volden er et enkeltstående tilfælde.
- Der er sammenhæng mellem den unges skolegang og fysisk vold. Unge på efterskole og på fri- og privatskole har større risiko for at være udsat for langvarig vold. Elevsammensætningen i efterskolerne 8. klasse vil i højere grad end elever i 10. klasse være præget af elever med faglige eller personlige udfordringer, der har behov for at komme hjemmefra.
- Ser vi på den enkelte ung, viser analysen, at jo bedre den unge selv synes, vedkommende klarer sig fagligt set i skolen, desto mindre er sandsynligheden for, at den unge er udsat for vold. Ligeledes viser vores tal, at elever, som forventer at fortsætte med en boglig uddannelse, i mindre grad udsættes for vold end elever, der vil tage en praktisk uddannelse. En forklaring på, at de unge vurderer, at de kla-

rer sig dårligere, og at de ikke så hyppigt har boglige planer efter folkeskolen, kan være, at de har et lavere selvværd.

- Sammenhæng mellem risiko for fysisk vold og forældres uddannelse og arbejdsmarkedstilknytning er mindre tydelig i denne undersøgelse. Analysen peger på en sammenhæng mellem unges risiko for langvarig fysisk vold og det at have forældre med svagere tilknytning til arbejdsmarkedet og mindre uddannelse. Sammenhængen mellem socioøkonomiske ressourcer og vold mod unge kan dog ikke underbygges af regressionsanalysen, udover at mødre med boglig uddannelse kan virke beskyttende i forhold til unge, udsat for langvarig vold. Det peger derfor på, at socioøkonomiske ressourcer ikke entydigt prædikerer risiko for vold. Omvendt må vi tage visse forbehold i denne analyse. Op mod en fjerdedel af de unge, udsat for vold, har ikke svaret på spørgsmål om forældrenes ressourcer, hvilket muligvis har spillet en rolle i undersøgelsen af sammenhængen mellem socioøkonomiske forhold og vold mod unge.
- Unge, der ikke bor hos forældrene har størst risiko for at have været udsat for vold. Dette er ikke overraskende, da vi antager, at en del af netop disse unge må formodes at komme fra familier med mange konflikter.
- Der er sammenhæng mellem etnicitet og risiko for vold: unge med anden etnisk baggrund er i højere grad udsat for den langvarige vold. På grund af spinkle data kan vi ikke kontrollere tilstrækkeligt for etniske forældres socioøkonomiske ressourcer; men en forklaring kan være, at netop disse forældre har færre ressourcer, eksempelvis i form af uddannelse og tilknytning til arbejdsmarkedet. En anden forklaring kan være, at disse familier har andre opdragelsesmønstre, hvor vold i højere grad er socialt tilladt. Gruppen af unge med anden etnisk baggrund har dog forskellige oprindelseslande, dvs. både europæiske og mellemøstlige m.fl. Vi kan ikke undersøge gruppen nærmere, da stikprøvens størrelse ikke tillader det.
- Tilstedeværelse af psykisk vold og manglende harmoni i hjemmet forøger risikoen for, at den unge er udsat for fysisk vold. Den sammenhæng gælder for begge grupper af unge, udsat for fysisk vold, men risikoen er stærkt forøget blandt unge, udsat for langvarig vold.

OMFANG AF UØNSKEDE SEKSUELLE HÆNDELSER

I dette kapitel redegør vi for de unges seksuelle erfaringer, og særligt for omfang og kendetræk ved de uønskede seksuelle hændelser. Det gør vi på baggrund af de unges besvarelser i spørgeskemaet, og vi har her fokus på det brede spektrum af uønskede seksuelle hændelser, mens vi i kapitel 9 belyser de seksuelle overgreb, der er faldet dom i. Vi har spurgt de unge om forskellige kendetegn ved de uønskede seksuelle hændelser for at finde frem til, hvilke mønstre der kendetegner disse. Vi spørger de unge om typen af uønsket seksuel hændelse, alder på den unge, da det skete første gang, køn, alder, sted og relation til udøver ved første hændelse, samt hvad der kendetegnede situationen.

Vi anvender betegnelsen uønsket seksuel hændelse om det skete for at være så konkrete som muligt. Vi belyser de uønskede seksuelle hændelser ved at se på henholdsvis uønskede hændelser med *jævnaldrende* og uønskede hændelser fra *voksne eller familiemedlemmer*. Det gør vi for at synliggøre, at uønskede hændelser fra de to typer af krænkere har forskellige kendetegn og indgår i forskellige kontekster. Når vi belyser uønskede seksuelle hændelser med jævnaldrende, er det hændelser, der må ses i konteksten af ungdomsliv og som del af interaktioner mellem den unge og kendte og fremmede unge. De seksuelle interaktioner kan bidrage positivt til den seksuelle erfaring, men den kan også være en negativ oplevelse i form af magtkampe, pres osv., der kan præge den enkeltes ople-

velse. Når vi belyser uønskede seksuelle hændelser fra familiemedlemmer eller voksne, vil det være hændelser, som i udgangspunktet falder inden for rammerne af straffeloven på grund af stor aldersforskel og på grund af familiære relationer eller tillidsrelationer.

Først ser vi på de unges ønskede seksuelle erfaringer med andre, som den unge har kendt på en kæresteagtig måde. Efterfølgende ser vi på unges uønskede seksuelle erfaringer med alle typer af krænkerere. Herefter opdeler vi hændelser, hvor udøveren er henholdsvis jævnaldrende, familiemedlem eller en anden voksen. Vi viser omfanget samt karakteristika forbundet med offeret, krænkeren og situationen i forbindelse med uønskede seksuelle erfaringer fra jævnaldrende henholdsvis voksne eller familiemedlemmer. De unge er blevet spurgt om den første situation, hvor de oplevede uønskede blottelser, berøring og samleje. Tallene fungerer derved som en minimumsangivelse af, hvor mange unge der har disse erfaringer.

UNGES SEKSUELLE ERFARINGER

I spørgeskemaundersøgelsen er de unge blevet spurgt om deres seksuelle erfaringer. De er blevet spurgt, om de har prøvet at kysse nogen på munden, har haft sex, hvor de selv har ønsket det, og hvor seksuelt erfaren de selv mener, at de er i forhold til deres jævnaldrende klassekammerater. I det følgende tages der udgangspunkt i alle de unge i analyseudvalget.

Drengene i spørgeskemaundersøgelsen har i lidt højere grad end pigerne prøvet at kysse nogen på munden og har haft sex, hvor de selv ønskede det. I alt har 66 pct. af de adspurgte unge prøvet at kysse nogen på munden (jf. tabel 6.1), mens 14 pct. oplyser, at de har haft sex, hvor de selv ønskede det (jf. tabel 6.1). Det mønster er kendt fra andre undersøgelser, der viser, at omkring en femtedel af de unge er seksuelt aktive fra 15-årsalderen (Ottosen m.fl., 2014).

TABEL 6.1

De unge, fordelt efter erfaringer med kys og sex, særskilt for køn. Procent.

	Dreng	Piger	Total
<i>De unge, fordelt efter, om de har kysset nogen på munden</i>			
Ja	71	62	66
Nej	23	35	29
Ubesvaret	6	3	5
I alt	100	100	100
<i>De unge, fordelt efter, om de har haft sex, hvor de selv ønskede det</i>			
Ja	16	13	14
Nej	75	83	79
Ubesvaret	9	4	7
I alt	100	100	100
Antal	647	659	1906
<i>De unge, fordelt efter, hvor gamle de var, første gang de havde sex, hvor de selv ønskede det</i>			
Under 13 år	7	2	5
13-14 år	61	70	64
15-16 år	23	20	22
Ubesvaret	9	8	9
I alt	100	100	100
Antal	156	121	277

Anm.: Alle forskelle mellem køn er signifikante på et 5-procents signifikansniveau. Bortset fra i tilfældet "Hvor gamle de var første gang, de havde sex, hvor de selv ønskede det" i kategorien 15-16 år.

Kilde: SFI's undersøgelse: Vold og seksuelle overgreb mod børn og unge i Danmark 2016.

For den lille gruppe, der har debuteret seksuelt, har lidt flere drenge tidligere seksuelle erfaringer i forhold til pigerne, se tabel 6.1. I alt 7 pct. af drengene oplyser, at de var under 13 år første gang, de havde sex, hvor de selv ønskede det, mens 2 pct. af pigerne var under 13 år første gang, de havde sex, hvor de selv ønskede det. Størstedelen af de unge, som har haft sex, hvor de selv ønskede det, svarer, at de var mellem 13 og 14 år, da de første gang prøvede dette. De unge er i spørgeskemaundersøgelsen blevet bedt om at vurdere, hvor seksuelt erfarne, de mener, de er i forhold til deres jævnaldrende klassekammerater, jf. tabel 6.2. Drengene føler sig generelt lidt mere seksuelt erfarne, sammenlignet med pigerne. Dog svarer 25 pct. af de unge ikke på dette spørgsmål.

TABEL 6.2

De unge, fordelt efter, hvor seksuelt erfarne de føler, at de er i forhold til deres jævnaldrende klassekammerater. Særskilt for køn. Procent

	Dreng	Piger	Total
Mere erfaren	16	13	14
Lige som dem	50	45	47
Mindre erfaren	11	16	13
Ubesvaret	23	26	25
I alt	100	100	100
Antal	947	959	1.906

Anm. Testet med en z-test. Alle forskelle mellem køn er signifikante på et 5-procents signifikansniveau.

Kilde: SFI's undersøgelse: Vold og seksuelle overgreb mod børn og unge i Danmark 2016.

OMFANG AF UØNSKEDE SEKSUELLE HÆNDELSE

Vi definerer uønskede seksuelle hændelser som tre typer af situationer, se tabel 6.3 (jf. kapitel 2). Af praktiske grunde henviser vi til hændelser vedrørende henholdsvis blottelser, berøringer og samleje som samlet betegnelse. Vi har spurgt om den første hændelse, og de unge, der svarer, har derfor oplevet mindst én hændelse.

TABEL 6.3

Oversigt over typer af seksuelle hændelser.

Type	Hændelser
Blottelser	Nogen har blottet sig for den unge
	Den unge har blottet sig for nogen
Berøringer	Nogen har rørt ved den unge på en seksuel måde
	Den unge har rørt ved en anden på en seksuel måde
	Nogen har fået den unge til at røre ved sig selv på en seksuel måde
Samleje	Forsøgt samleje
	Gennemført samleje (vaginalt, analt og oralt)

I tabel 6.4 ser vi det samlede omfang af uønskede seksuelle hændelser. Vi kan se, at blottelser og berøring er de to typer uønskede seksuelle hændelser, som flest oplever. 12 pct. af de unge har angivet, at de har oplevet begge typer. Omkring dobbelt så mange piger som drenge har oplevet de nævnte hændelser. Når det gælder forsøgt og gennemført samleje, er det 6 pct. af de unge, fordelt på henholdsvis 7 pct. af pigerne og 5 pct. af drengene, der har oplevet denne hændelse.

TABEL 6.4

De unges erfaringer med uønskede seksuelle hændelser, både jævnaldrende og voksne. Procent.

	Drenge	Piger	Total
<i>Blottelser</i>			
Nogen har blottet sig for dig	7	14	10
Du har blottet dig for nogen	2	5	4
I alt	8	16	12
<i>Berøring</i>			
Nogen har rørt ved dig på en seksuel måde	5	15	10
Du har rørt ved nogen på en seksuel måde	4	5	5
Nogen fik dig til at røre ved dig selv på en seksuel måde	1	2	2
I alt	7	16	12
<i>Samleje</i>			
Nogen har haft forsøgt samleje med dig	4	6	5
Nogen har haft gennemført samleje med dig	3	5	4
I alt	5	7	6
Antal	947	959	1.906

Anm.: I alt viser andelen af unge, som har oplevet mindst en af situationerne i typen af krænkelse, idet situationerne ikke er gensidigt udelukkende.

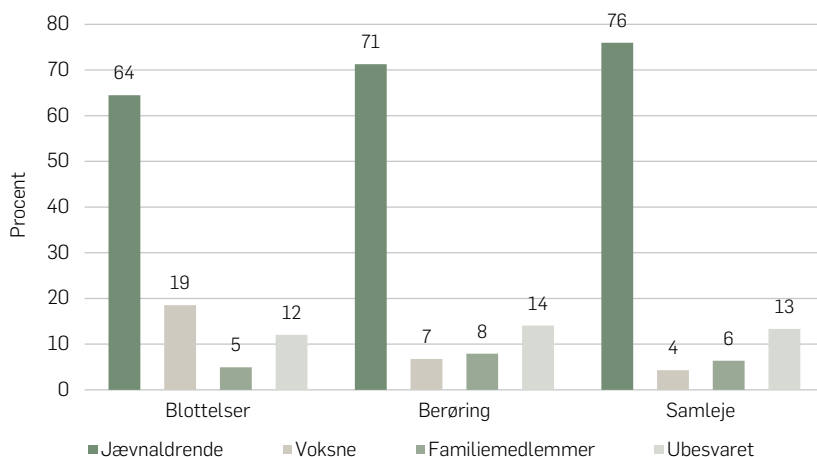
Forskellene mellem drenge og piger er signifikante på et 5-procents signifikansniveau i alle tilfælde med blottelser, samt i tilfældene "Nogen har haft forsøgt samleje med dig" og "Nogen har haft gennemført samleje med dig".

Kilde: SFI's undersøgelse: Vold og seksuelle overgreb mod børn og unge i Danmark 2016.

Ser vi nærmere på, *hvem* der er udøvere af de uønskede seksuelle hændelser, kan vi se i figur 6.1, at langt de fleste uønskede erfaringer sker med jævnaldrende, nemlig mellem 64 og 76 pct., afhængigt af type af seksuel hændelse. Det er et mønster, der kendes fra andre nordiske undersøgelser (Mossige & Huang, 2010; Helweg-Larsen, Schütt & Larsen, 2009). Uønskede seksuelle hændelser med samleje er den type hændelse, hvor udøveren typisk er en jævnaldrende. Vi har derfor valgt at behandle uønskede seksuelle erfaringer med jævnaldrende adskilt fra uønskede seksuelle erfaringer med voksne eller familiemedlemmer.

FIGUR 6.1

Forekomsten af de tre typer uønskede seksuelle hændelser, fordelt på, om udøveren var jævnaldrende, andre voksne eller et familiemedlem. Procent.

Anm.: Jævnaldrende er defineret ved, at krænkeren var under 19 år og karakteriseret som "Jævnaldrende ven/bekendt/kæreste/ex-kæreste", "Træner, instruktør, underviser i fritiden" eller "En jævnaldrende mødt via internettet". En voksen er defineret ved, at krænkeren er over 19 år og karakteriseret ved "Lærer eller anden voksen fra skolen", "Træner, instruktør, underviser i fritiden", "En voksen mødt via internettet" eller "Anden voksen". Familiemedlemmer er defineret ved, at krænkeren var "Far", "Mor", "Søskende", "Stedsøskende", "Bedstefar", "Bedstemor", "Stedfar", "Stedmor" eller "Andet familiemedlem". Se bilag 3 for tal.

Kilde: SFI's undersøgelse: Vold og seksuelle overgreb mod børn og unge i Danmark 2016.

UØNSKEDE SEKSUELLE HÆNDELSER MED JÆVNALDRENDE

Vi undersøger først omfanget af uønskede seksuelle erfaringer med jævnaldrende personer og dernæst karakteristika, knyttet til henholdsvis den unge, krænkeren samt sted for hændelsen og situationen første gang, den unge oplevede situationen.

OMFANG

Vi kan se i tabel 6.5, at 8 pct. af de unge har oplevet en uønsket seksuel hændelse med blottelser, mens 9 pct. af de unge har oplevet en uønsket hændelse med berøring. For begge typer af hændelser svarer det til omkring to elever i en klasse. Endelig har 4 pct. oplevet en uønsket hændelse med samleje. Estimeret svarer det til knap én elev per klasse.

Der er et tydeligt mønster i forekomsten af uønskede seksuelle erfaringer, fordelt på køn, se tabel 6.5. Det fremgår af tabellen, at piger i

højere grad end drenge oplever uønskede seksuelle erfaringer med jævnaldrende i alle typer af hændelser, både hvad angår blottelser, berøring og forsøgt eller gennemført samleje. At piger oftere er udsat for uønskede seksuelle hændelser, er et mønster, der genfindes i mange andre undersøgelser (Myhre, Thoresen & Hjemdal, 2015; Mossige & Huang, 2010; Helweg-Larsen, Brassard, Binggeli & Davidson, 2002; Helweg-Larsen, 2009). Mere end dobbelt så stor en andel af piger end drenge har haft uønskede seksuelle erfaringer med berøring. Ser vi på den danske undersøgelse fra 2008 (Schütt, Frederiksen & Helweg-Larsen, 2008), er niveauet stort set det samme som i denne undersøgelse, om end lidt flere unge rapporterede om gennemført samleje i denne undersøgelse.

TABEL 6.5

De unges erfaringer med uønskede seksuelle hændelser med en jævnaldrende. Procent.

	Drenge	Piger	Total
<i>Blottelser</i>			
Nogen har blottet sig for dig	4	9	7
Du har blottet dig for nogen	2	3	3
I alt	6	10	8
<i>Berøring</i>			
Nogen har rørt ved dig på en seksuel måde	4	11	8
Du har rørt ved nogen på en seksuel måde	3	4	4
Nogen fik dig til at røre ved dig selv	1	1	1
I alt	5	12	9
<i>Samleje</i>			
Nogen har forsøgt at have samleje med dig	3	5	4
Nogen har haft gennemført samleje med dig	2	3	3
I alt	4	5	4
Antal	947	959	1906

Anm.: I alt viser andelen af unge, som har oplevet mindst en af situationerne i typen af krænkelse, at situationerne er ikke gensidigt udelukkende.

Testet med z-test. Forskellene mellem køn er signifikante på et 5-procents signifikansniveau i tilfælde af "Blottelser", "Nogen har blottet sig for dig", "Nogen har rørt ved dig på en seksuel måde", "Berøring" og "Nogen har forsøgt at have samleje med dig".

Kilde: SFI's undersøgelse: Vold og seksuelle overgreb mod børn og unge i Danmark 2016.

De unge, som har haft en uønsket oplevelse med berøring, er blevet spurgt om typen af berøring, jf. tabel 6.6. Pigerne oplever især at blive berørt uden på tøjet, under eller uden tøj. Drengene oplever især at blive berørt uden på tøjet, og at de skulle røre ved en anden uden på tøjet.

TABEL 6.6

De unge, som har oplevet uønsket berøring fra en jævnaldrende, fordelt på typen. Procent.

	Drenge	Piger	Total
Jeg blev berørt uden på tøjet	53	41	45
Jeg blev berørt under tøjet og/eller uden tøj	13	32	26
Jeg skulle røre ved en anden uden på tøjet	9	1	3
Jeg skulle røre ved en anden under tøjet og/eller uden tøj	2	4	4
Jeg rørte ved mig selv intimt	2	2	2
Ubesvaret	21	19	20
I alt	100	100	100
Antal	51	112	163

Anm.: Testet med z-test. Forskellen mellem køn er signifikant på et 5-procents signifikansniveau i tilfældene "Jeg blev berørt uden på tøjet/eller uden tøj" og "Jeg skulle røre ved en anden uden på tøjet".

Kilde: SFT's undersøgelse: Vold og seksuelle overgreb mod børn og unge i Danmark 2016.

Vi har også undersøgt, om nogle unge har oplevet flere typer af seksuelle uønskede hændelser, idet de forskellige situationer med uønskede hændelser vist i tabel 6.6 ikke er gensidigt udelukkende. I tabel 6.7 er situationerne fra tabel 6.6 således inddelt i tre typer hændelser: blottelser, berøring og samleje. Tabellen viser, at de deltagende elever i undersøgelsen er fordelt efter, hvorvidt de har oplevet én, to eller alle tre typer af uønskede seksuelle hændelser fra en jævnaldrende, samt hvilke typer af hændelse, som den unge har oplevet. Derved kan vi se, hvor mange af de unge, som tæller med i flere af hændelserne. Vi kan se, at 10 pct. af de unge har haft én uønsket seksuel erfaring med en jævnaldrende, mens 4 pct. af de deltagende i spørgeskemaundersøgelsen har oplevet to typer hændelser, og 2 pct. af pigerne har oplevet alle tre typer hændelser. Det gælder for ca. 700 af de unge piger i 8. klasse. Dette niveau er ikke meget forskelligt fra den tidligere danske undersøgelse fra 2009 (Helweg-Larsen, Schütt & Larsen, 2009).

TABEL 6.7

De unge, fordelt efter, hvorvidt de har oplevet én eller flere typer seksuelle overgreb fra jævnaldrende. Fordelt på typen. Særskilt for køn. Procent.

	Drenge	Piger	Total
<i>Én oplevelse</i>			
Blottelse	3	6	4
Berøring	2	6	4
Samleje	2	1	1
I alt	7	12	10
<i>To oplevelser</i>			
Blottelse og berøring	2	2	2
Blottelse og samleje	0	1	1
Berøring og samleje	1	2	1
I alt	3	4	4
<i>Alle tre oplevelser</i>			
Blottelse, berøring og samleje	0	2	1

Anm.: Testet med z-test. Signifikant forskel mellem køn på et 5-procents signifikansniveau i alle tilfælde med én oplevelse og i tilfældet med alle tre oplevelser.

Kilde: SFI's undersøgelse: Vold og seksuelle overgreb mod børn og unge i Danmark 2016.

Der er altså flere piger, der har oplevet uønsket samleje med en jævnaldrende, som også har oplevet uønskede blottelser og berøring, end piger, som har oplevet samleje alene. Det kan tyde på, at piger, som har oplevet uønsket samleje, har en øget risiko for også at have oplevet de andre typer af uønskede seksuelle hændelser.

TABEL 6.8

De unge, som har oplevet uønskede seksuelle hændelser med en jævnaldrende, fordelt efter, hvor gamle de var første gang, de oplevede typen af hændelse. Særskilt for typen af krænkelse og køn. Procent.

	Blottelser		Berøring		Samleje	
	Drenge	Piger	Drenge	Piger	Drenge	Piger
Under 13 år	20	17	15	14	14	5
13-14 år	65	74	58	68	59	85
15 år eller over	11	6	12	13	21	11
Ubesvaret	4	2	14	5	6	0
I alt	100	100	100	100	100	100
Antal	53	100	51	112	35	50

Anm.: Testet med z-test. Forskellen mellem køn er signifikant på et 5-procents signifikansniveau i tilfældet "Samleje" "13-14 år".

Kilde: SFI's undersøgelse: Vold og seksuelle overgreb mod børn og unge i Danmark 2016.

Ud over køn har vi undersøgt den unges alder ved hændelserne. I tabel 6.8 kan vi se en fordeling over den unges alder første gang, den unge

havde en uønsket seksuel erfaring med en jævnaldrende i de tre situationer: blottelser, berøring og samleje. De unge er opdelt i aldersgrupperne under 13 år, 13-14 år og 15 år eller derover.

Der ses ingen særlige mønstre i offerets alder, hverken i tilfælde af blottelser, berøring eller samleje. Dog ses det, at en femtedel eller mindre af de unge under 13 år er udsat for uønskede seksuelle hændelser. De fleste unge er mellem 13 og 14 år første gang, de blev krænket af en jævnaldrende. Det gælder alle typer af krænkelser.

KRÆNKERENS KARAKTERISTIKA

Vi har undersøgt, hvilket køn og alder krænkeren har. Der ses en klar tendens, fordelt på køn, i krænkelserne, jf. tabel 6.9 Pigerne i undersøgelsen er i højere grad blevet udsat for krænkelser fra drenge i alle typer af overgreb fra jævnaldrende. Tilsvarende er drengene i undersøgelsen i højere grad blevet udsat for krænkelser fra piger. Eksempelvis oplyser 96 pct. af pigerne, som har haft en uønsket erfaring med berøring, at krænkeren var en dreng. Dog oplyser 17 pct. af drengene, at krænkeren, der udøvede berøring, var en dreng. Dermed viser undersøgelsen, at drengene i højere grad end pigerne bliver udsat for uønskede seksuelle erfaringer fra en af samme køn. Dette mønster genfindes i nordiske undersøgelser (Helweg-Larsen, 2009; Mossige & Huang, 2010). I en dansk undersøgelse fra 2002 rapporterer drenge dog i lidt mindre omfang, at krænkeren var en pige, end de gør i denne undersøgelse, særligt når det gælder hændelser vedrørende blottelser (Helwig-Larsen & Larsen, 2002). Denne forskel kan muligvis ses som udtryk for, at færre kvinder udøver uønskede seksuelle handlinger mod drenge end før; men den kan muligvis også ses som udtryk for, at tærsklen for at få drenge til at rapportere om uønskede hændelser er blevet lavere.

I tabel 6.10 ses det, at de jævnaldrende, der krænker pigerne, er ældre end dem, som krænker drengene, for alle typer af situationer. Der tegner sig et billede af, at en stor del af de drenge, der oplever uønskede seksuelle hændelser, oplever det i 13-14-årsalderen, hvorefter tallene falder markant i 15-16-årsalderen. De piger, der oplever seksuelle krænkelser, oplever dem mere jævnt hen over de to aldersintervaller. Fx var 59 pct. af de drenge, der har oplevet uønsket samleje, 13-14 år, mens 30 pct. var 15-16 år. Hos pigerne var tallene for den samme seksuelle krænkelser henholdsvis 46 pct. for de 13-14-årige og 44 pct. for de 15-16-årige.

TABEL 6.9

De unge, som har oplevet uønskede seksuelle hændelser med en jævnaldrende, fordelt efter krænkerens køn. Særskilt for typen af krænkelse og køn. Procent.

	Blottelser		Berøring		Samleje	
	Dreng	Pige	Dreng	Pige	Dreng	Pige
<i>Krænkerens køn</i>						
Dreng	17	97	16	96	9	100
Pige	79	3	82	2	91	0
Ubesvaret	4	0	2	2	0	0
I alt	100	100	100	100	100	100
Antal	53	100	51	112	35	50

Anm.: Testet med z-test. Alle forskelle i krænkerens køn er signifikante på et 5-procentsniveau.

Kilde: SFI's undersøgelse: Vold og seksuelle overgreb mod børn og unge i Danmark 2016.

TABEL 6.10

De unge, som har oplevet uønskede seksuelle hændelser med en jævnaldrende, fordelt efter krænkerens alder. Særskilt for typen af krænkelse og køn. Procent.

	Blottelser		Berøring		Samleje	
	Dreng	Pige	Dreng	Pige	Dreng	Pige
Under 13 år	12	13	14	6	8	3
13-14 år	49	35	53	48	59	46
15-16 år	26	41	27	33	30	44
17-19 år	7	10	5	12	3	7
Ubesvaret	6	1	0	0	0	0
I alt	100	100	100	100	100	100
Antal	53	100	51	112	35	50

Anm.: Testet med z-test. Ingen signifikant forskel mellem køn på krænkerens alder, bortset fra i tilfældet "berøring" - "17 år eller over".

Kilde: SFI's undersøgelse: Vold og seksuelle overgreb mod børn og unge i Danmark 2016.

Vi har samtidig undersøgt den relation, som den unge har til krænkeren, og stedet for hændelsen, jf. tabel 6.11 og tabel 6.12. Vi kan se, at krænkeren oftest er en jævnaldrende ven eller bekendt. Det gælder for alle typer af uønskede seksuelle hændelser. Særligt for forsøgt eller gennemført samleje oplyser 96 pct. af drengene og 98 pct. af pigerene, at krænkeren var en ven eller bekendt (tabel 6.11). Ikke overraskende har den unges relation til krænkeren betydning for stedet for den uønskede hændelse. Vi kan se, at hændelser med samleje oftest finder sted i eget hjem eller hos en jævnaldrende. Det samme gælder særligt pigers erfaringer med berøring (tabel 6.11).

Ser vi særskilt på situationer med uønskede blottelser med en jævnaldrende, foregår over halvdelen (hhv. 51 og 56 pct.) på webcam eller

på de sociale medier. Krænkeren er her typisk en ven, men for knap en femtedel af de unge er krænkeren en jævnaldrende, som de unge har mødt via internettet. En stor andel af unges uønskede erfaringer med blottelser foregår altså via nettet, især med kendte, men også ukendte, unge.

TABEL 6.11

De unge, som har oplevet uønskede seksuelle hændelser med en jævnaldrende, fordelt efter relationen til krænkeren. Særskilt for typen af krænkelser og køn. Procent.

	Blottelser		Berøring		Samleje	
	Dreng	Pige	Dreng	Pige	Dreng	Pige
Jævnaldrende ven	66	61	89	80	97	98
Træner, instruktør eller underviser i fritiden	0	1	0	0	0	0
En jævnaldrende, mødt via internettet	16	20	0	1	3	2
Anden jævnaldrende	18	18	11	19	0	0
I alt	100	100	100	100	100	100
Antal	53	100	51	112	35	50

Anm.: Testet med z-test. Ingen signifikant forskel mellem køn.

Kilde: SFI's undersøgelse: Vold og seksuelle overgreb mod børn og unge i Danmark 2016.

TABEL 6.12

De unge, som har oplevet uønskede seksuelle hændelser med en jævnaldrende, fordelt efter, hvor krænkelser fandt sted. Særskilt for typen af krænkelser og køn. Procent.

	Blottelser		Berøring		Samleje	
	Dreng	Pige	Dreng	Pige	Dreng	Pige
Dér, hvor jeg bor	2	10	12	24	33	30
Hos en jævnaldrende	14	6	24	22	30	42
I skolen, uden for skolen eller på vej i skole	17	9	39	19	12	1
Dér, hvor jeg går til fritidsinteresse	6	1	9	5	0	3
Udenfor	4	3	9	9	15	11
Foran et webcam	51	56	0	0	-	-
Et andet sted	6	11	0	1	3	6
Ubesvaret	0	3	7	20	6	8
I alt	100	100	100	100	100	100
Antal	53	100	51	112	35	50

Anm.: Testet med z-test. Forskellen mellem køn er signifikant på et 5-procents signifikansniveau i tilfældet "I skolen" i "Berøring" og "Samleje".

Kilde: SFI's undersøgelse: Vold og seksuelle overgreb mod børn og unge i Danmark 2016.

SITUATIONEN

De unge er blevet spurgt om, hvad der kendetegnede situationen, hvor en jævnaldrende udsatte dem for en uønsket seksuel erfaring. De er i spørgeskemaet blevet bedt om at karakterisere situationen og svare på,

hvor godt det passer på deres situation. Den unge kan svare: *Passer rigtig godt*, *Passer delvist godt*, *Passer delvist dårligt* eller *Passer slet ikke*. Situationens karakteristika kan angive, i hvor høj grad tvang/frivillighed samt magt og vold kendetegner hændelsen. De unge er blevet inkluderet i nedenstående tabel, hvis de har svaret *passer rigtig godt*. Nogle af betegnelserne er anvendt af meget få unge, og de er derfor blevet lagt sammen. Hvis den unge har svaret *passer rigtig godt* til mindst én af betegnelserne, tælles den unge med.

TABEL 6.13

De unge, som har oplevet uønskede seksuelle hændelser med en jævnaldrende, fordelt efter, hvordan de ville karakterisere situationen. Særsigt for typen af krænkelse og køn. Mulighed for flere svar. Procent.

	Blottelser		Berøring		Samleje	
	Dreng	Pige	Dreng	Pige	Dreng	Pige
Jeg var for lille til at forstå	10	11	9	8	6	11
Jeg deltog frivilligt, men fortrød bagefter	16	13	16	19	19	18
Jeg blev snydt, overtalt eller udsat for pres	16	24	10	24	3	23
Jeg blev holdt fast, truet med vold, slået eller på anden måde gjort ondt	2	9	2	9	3	5
Jeg fik gaver eller betaling	2	0	0	1	0	0
Den, der gjorde det, eller jeg selv, var påvirket af alkohol eller stoffer	8	2	7	17	6	20
Andet	16	16	12	7	9	3
Antal	53	100	51	112	35	50

Anm.: Testet med z-test. Forskellen mellem køn er signifikant på et 5-procents signifikansniveau i tilfældet med berøring i tilfældet af "Jeg blev snydt, overtalt eller udsat for pres". I tilfældet med samleje er forskellen mellem køn signifikant i tilfældet af "Jeg blev snydt, overtalt eller udsat for pres".

Kilde: SFI's undersøgelse: Vold og seksuelle overgreb mod børn og unge i Danmark 2016.

Som vi har set, begås stort set alle krænkelse blandt jævnaldrende af unge, som den unge betegner som venner. Det gælder særligt hændelser som samleje og berøringer. Vi ved ikke, om det er personer, som den unge er kæreste med, men det er en person, som den unge føler sig tæt på. At hændelserne især finder sted i den unges hjem eller hos en jævnaldrende, er med til at understrege, at det er hændelser, der sker i et kendt miljø. Netop sådanne hændelser kan være sværere at kategorisere som overgreb end overgreb fra fremmede (Stefansen, Smette & Bossy, 2014). En del unge angiver da også, at de var for små til at forstå, hvad der skete. Fx angav 10 pct. af drengene og 11 pct. af pigerne, som havde været udsat for uønsket seksuel blottelse, at de var for små til at forstå,

hvad der skete. En del af de unge angiver også, at de fortrød bagefter, og at de altså umiddelbart indgik med accept i hændelsen (mellem 13 og 19 pct.).

Samtidigt angiver mange unge vold, pres, overtalelse eller snyd som hyppige forklaringer på det skete, dvs. situationer, hvor hændelsen gennemføres, selvom de protesterer. Dog gælder det hyppigere for piger end for drenge. Der ses desuden en tendens til, at pigerne i højere grad end drengene oplyser om former for tvang eller fysisk vold fra krænkerens side. Pigerne oplyser, at de enten blev holdt fast, truet med vold, slået eller på anden måde gjort ondt i forbindelse med henholdsvis blottelser (9 pct.), berøring 9 pct. og samleje 5 pct. For drengene gælder det henholdsvis 2 pct., 2 pct. og 3 pct.

Alkohol eller stoffer indgår i mindre end 10 pct. af hændelserne. Undtaget er hændelser med berøring og samleje for piger, hvor de indgår i henholdsvis 17 og 20 pct. af hændelserne, dvs. knap en femtedel. Henholdsvis 7 og 6 pct. af drengene svarer det samme.

UØNSKEDE SEKSUELLE HÆNDELSER MED EN VOKSEN ELLER ET FAMILIEMEDLEM

I dette afsnit har vi undersøgt de unges erfaringer med uønskede seksuelle hændelser med voksne eller familiemedlemmer. Vi skelner ikke mellem, om krænkeren er et familiemedlem eller en voksen. For begge hændelser gælder, at de i vidt omfang vil falde ind under straffelovens bestemmelser om overgreb, idet krænkeren er et familiemedlem eller i en tillidsrelation til den unge eller mindst 5 år ældre. Der kan dog også være hændelser, begået af jævnaldrende familiemedlemmer, eksempelvis søskende, sted-søskende, fætre eller kusiner, og de indgår her.

OMFANG

Som i tilfældet, hvor krænkeren var en jævnaldrende, ses et tydeligt mønster i krænkelser, fordelt på køn. Pigerne i undersøgelsen er i langt højere grad udsat for uønskede seksuelle overgreb fra voksne eller familiemedlemmer. 4 pct. af pigerne i undersøgelsen har oplevet, at en voksen eller et familiemedlem har blottet sig for den unge, mens 1,3 pct. af drengene har oplevet det (jf. tabel 6.14). Ser vi på forsøgt eller gennemført samleje,

har 1,1 pct. af pigerne oplevet det, mens det samme gælder 0,2 pct. af drengene.

TABEL 6.14

De unge, fordelt efter, hvorvidt de har oplevet følgende uønskede seksuelle hændelser fra en voksen og et familiemedlem, samt særskilt for familiemedlem. Procent.

	Dreng	Piger	Total	Heraf familiemedlemmer
<i>Blottelser</i>				
Nogen har blottet sig for dig	1,3	4,0	2,6	-
Du har blottet dig for nogen	0,1	1,5	0,8	-
I alt	1,4	4,5	2,9	1,4
<i>Berøring</i>				
Nogen har rørt ved dig på en seksuel måde	0,1	3,2	1,7	-
Du har rørt ved nogen på en seksuel måde	0,0	0,9	0,4	-
Nogen har fået dig til at røre ved dig selv på en seksuel måde	0,1	0,8	0,5	-
I alt	0,1	3,4	1,7	0,6
<i>Samleje</i>				
Nogle har forsøgt at have samleje med dig	0,2	1,0	0,6	-
Nogen har haft gennemført samleje med dig	0,0	1,1	0,5	-
I alt	0,2	1,1	0,6	0,4
Antal	947	959	1.906	1.906

Anm.: I alt viser andelen af unge, som har oplevet mindst en af situationerne i typen af krænkelse, at situationerne ikke er gensidigt udelukkende. Ikke testet pga. små celler.

Kilde: SFI's undersøgelse: Vold og seksuelle overgreb mod børn og unge i Danmark 2016.

Vi kan også se, hvor mange krænkelse der finder sted fra nære familiemedlemmers side. Det gælder, at 1,4 pct. af de unge har oplevet uønskede blottelser fra familiemedlemmer, mens 0,4 pct. har oplevet uønskede hændelser med samleje (jf. 5.15).

Vi kan også se, om de unge har oplevet flere typer krænkelse fra en voksen eller et familiemedlem, se tabel 6.15. Det gælder blot et fåtal af de unge, idet 1,9 pct. af de unge har oplevet én uønsket seksuel hændelse med en voksen eller et familiemedlem. 0,2 pct. har oplevet to typer af uønskede seksuelle hændelser, og 0,1 pct. har oplevet alle tre typer af hændelser.

TABEL 6.15

De unge, fordelt efter, hvorvidt de har oplevet én eller flere typer af seksuelle overgreb fra en voksen eller et familiemedlem. Fordelt på typen af hændelse. Særskilt for køn. Procent.

	Drenge	Piger	Total
<i>Én oplevelse</i>			
Kun blottelse	0,7	1,6	1,15
Kun berøring	0,1	1,1	0,6
Kun samleje	0,1	0,1	0,1
I alt	0,8	2,9	1,9
<i>To oplevelser</i>			
Kun blottelse og berøring	0,0	0,2	0,1
Kun blottelse og samleje	0,0	0,1	0,1
Kun berøring og samleje	0,0	0,1	0,1
I alt	0,0	0,4	0,2
<i>Alle tre oplevelser</i>			
Blottelse, berøring og samleje	0,0	0,3	0,1

Kilde: SFI's undersøgelse: Vold og seksuelle overgreb mod børn og unge i Danmark 2016.

I det følgende ser vi på den unges alder ved den første uønskede seksuelle hændelse. Vi viser ikke tallene for drenge, som har oplevet berøring eller samleje med en voksen eller et familiemedlem i resten af kapitlet, da der er under tre drenge, som svarer, at de har oplevet denne type krænkelse. Hertil må vi generelt tage forbehold for små tal, særligt når det gælder pigers erfaring med samleje og drenges erfaringer med blottelser.

I tabel 6.16 ses fordelingen af de unges alder første gang, de oplevede en seksuel krænkelse fra en voksen eller et familiemedlem. Det er bemærkelsesværdigt, at en så stor andel af de piger (3/4), der oplevede uønskede hændelser med samleje, var under 13 år. Sammenligner vi med krænkelse, udført af jævnaldrende, er de unge generelt yngre første gang, de oplever uønskede seksuelle erfaringer med voksne eller familiemedlemmer. Ser vi på erfaringer med uønsket forsøgt eller gennemført samleje med en voksen eller et familiemedlem, var 76 pct. af pigerne under 13 år, mens kun 5 pct. af pigerne, som oplevede denne type krænkelse fra en jævnaldrende, var under 13 år (tabel 6.9). Samme tendens viser sig i de andre typer af krænkelse. Når krænkeren er en voksen eller et familiemedlem, starter krænkelseerne altså særlig tidligt for pigernes vedkommende. Sammenligner vi de tre typer af situationer, ses en tendens til, at pigerne generelt er yngre, når de oplever samleje og berøring første gang fra en voksen eller et familiemedlem, i forhold til piger, som har oplevet blottelser.

TABEL 6.16

De unge, som har oplevet uønskede seksuelle hændelser fra en voksen eller et familiemedlem, fordelt efter, hvor gamle de var første gang, de oplevede typen af hændelsen. Særskilt for typen af krænkelse og køn. Procent

	Blottelser		Berøring		Samleje	
	Dreng	Pige	Dreng	Pige	Dreng	Pige
Under 13 år	26	37	-	49	-	76
13-14 år	58	63	-	45	-	24
15 år eller over	8	0	-	3	-	0
Ubesvaret	8	0	-	3	-	0
I alt	100	100	-	100	-	100
Antal	13	43	-	32	-	10

Anm. Testet med z-test. Ingen forskel mellem køn i blottelser. Forskellen mellem piger i "under 13 år" og "13-14 år" mellem blottelser og samleje er signifikant på et 5-procents signifikansniveau.

Kilde: SFI's undersøgelse: Vold og seksuelle overgreb mod børn og unge i Danmark 2016.

KRÆNKERENS KARAKTERISTIKA

Tabel 6.17 viser krænkerens køn og alder. Som i tilfældet, hvor krænkeren er en jævnaldrende, ses igen en klar tendens til, at pigerne krænkes af mænd eller drenge. I alt 92 pct. af de piger, som har oplevet uønskede seksuelle hændelser med blottelser fra en voksen eller jævnaldrende, oplyser, at krænkeren var en mand/dreng. Der ses en anden tendens for drenge, idet 68 pct. af drengene, som har oplevet uønskede seksuelle hændelser med blottelser, hvor krænkeren var en voksen eller et familiemedlem, oplyser, at krænkeren var en mand/dreng. Drenge oplever derfor oftere end piger, at krænkeren er af samme køn, også når det gælder krænkelse fra voksne eller familiemedlemmer. Vi har ikke oplyst tal for berøring og samleje pga. få besvarelser, men for blottelser ses en tydelig tendens til, at drengene i undersøgelsen i højere grad krænkes af én af samme køn.

Ser vi på krænkerens alder, har over halvdelen af de drenge, som har oplevet uønsket blottelse fra en voksen eller et familiemedlem, oplyst, at krænkeren var over 40 år. For pigerne gælder, at for hændelser vedrørende blottelser og berøring er krænkernes alder mere jævnt spredt ud. For hændelser vedrørende forsøgt og gennemført samleje er der dog en overvægt af krænkerer over 30 år, nemlig 66 pct., mens 34 pct. var under 20 år (tabel 6.17). Grundet for små tal må vi dog tage forbehold for dette mønster.

TABEL 6.17

De unge, som har oplevet en uønsket seksuel hændelse fra en voksen eller et familiemedlem, fordelt efter krænkerens køn og krænkerens alder. Procent.

	Blottelser		Berøring		Samleje	
	Dreng	Pige	Dreng	Pige	Dreng	Pige
<i>Krænkerens køn</i>						
Mand	68	92	-	92	-	86
Kvinde	32	6	-	1	-	14
Ubesvaret	0	2	-	7	-	0
I alt	100	100	-	100	-	100
<i>Krænkerens alder</i>						
Under 20 år	8	31	-	22	-	34
20-29 år	32	21	-	26	-	0
30-39 år	8	24	-	28	-	39
40 år eller over	52	17	-	24	-	27
Ubesvaret	0	6	-	0	-	0
I alt	100	100	-	100	-	100
Antal	13	43	-	32	-	10

Anm. Testet med z-test. Forskellen mellem køn i blottelser i "Krænkerens køn" er signifikant på et 5-procents signifikansniveau. Ingen forskel mellem typer af krænkelser i krænkerens køn. Forskellen mellem drenge og piger i krænkerens alder "40 år eller over" er signifikant.

Kilde: SFT's undersøgelse: Vold og seksuelle overgreb mod børn og unge i Danmark 2016.

Vi har også undersøgt de unges relation til krænkeren og sted for hændelsen, jf. tabel 6.18 og tabel 6.19. Når det gælder hændelser, hvor familie og stedfamilie er krænkeren, tegner de sig for lidt over halvdelen af pigernes oplevelser, hvad angår berøring og samleje. Dette mønster underbygges af sted for hændelserne, idet disse hændelser ofte finder sted dér, hvor den unge bor, særligt i tilfælde af hændelser vedrørende samleje.

En anden gruppe af voksne er dem, de unge må forventes at have en tillidsrelation til, og som de møder i skolen og fritiden. Omkring en fjerdedel af drengene oplever hændelser vedrørende blottelser fra denne gruppe. Det afspejler sig i stedet for hændelser med blottelser, idet omkring en fjerdedel af disse steder er i skolen eller i forbindelse med fritidsinteresser. Pigerne rapporterer kun i begrænset omfang om hændelser med voksne fra skole og fritidsklub.

Over halvdelen af drengene (60 pct.) og tre fjerdedele af pigerne (77 pct.) har oplevet uønskede hændelser med blottelser fra en person, de har mødt på internettet. En del af disse hændelser foregår via webcam, idet henholdsvis 32 pct. og 37 pct. for drenge og piger angiver dette.

TABEL 6.18

De unge, som har oplevet en uønsket seksuel hændelse fra en voksen eller et familiemedlem, fordelt efter relationen til krænkeren. Procent.

	Blottelser		Berøring		Samleje	
	Dreng	Pige	Dreng	Pige	Dreng	Pige
Biologisk familie	16	11	-	26	-	17
Stedfamilie	0	11	-	26	-	38
Voksne i den unges skole og fritid, fx lærer, træner mv.	24	0	-	7	-	0
En voksen, mødt via internettet, eller en anden voksen	60	77	-	42	-	45
Ubesvaret	0	0	-	0	-	0
I alt	100	100	-	100	-	100
Antal	13	43	-	32	-	10

Anm.: Far, mor, søskende, bedstefar og bedstemor er slået sammen til "biologisk familie". Stedfar, stedmor, stedsøskende og andre familiemedlemmer er slået sammen i "Stedfamilie". Lærer eller anden voksen fra skole, træner, instruktør og underviser i fritiden er slået sammen til "Voksne i den unges fritid". Voksne, mødt via internettet, og andre voksne er ligeledes slået sammen.

Testet med z-test. Forskellen i "En voksen mødt via internettet eller en anden voksen" mellem "Blottelser" og "Berøring" for piger er signifikant på et 5-procents signifikansniveau.

Kilde: SFI's undersøgelse: Vold og seksuelle overgreb mod børn og unge i Danmark 2016.

TABEL 6.19

De unge, som har oplevet en uønsket seksuel hændelse fra en voksen eller et familiemedlem, fordelt efter, hvor krænkelser fandt sted. Procent.

	Blottelser		Berøring		Samleje	
	Dreng	Pige	Dreng	Pige	Dreng	Pige
Dér, hvor jeg bor	18	13	-	28	-	55
Hos en jævnaldrende	0	5	-	0	-	0
I skolen eller dér, hvor jeg går til fritidsinteresser	26	12	-	7	-	24
Udenfor	8	18	-	20	-	21
På webcam	32	37	-	0	-	-
Et andet sted	16	13	-	34	-	21
Ubesvaret	0	2	-	12	-	0
I alt	100	100	-	100	-	100
Antal	13	43	-	32	-	10

Anm.: Testet med z-test. Ingen signifikante forskelle.

Kilde: SFI's undersøgelse: Vold og seksuelle overgreb mod børn og unge i Danmark 2016.

SITUATIONEN

Ligesom med uønskede hændelser med jævnaldrende er de unge blevet spurgt om, hvad der kendetegner situationen, hvor en voksen eller et familiemedlem har udsat dem for en uønsket seksuel erfaring. De er i spørgeskemaet blevet stillet over for nogle karakteriseringer, som de unge kan bedømme i forhold til, hvor godt den passer på deres situation. Den unge kunne svare: *Passer rigtig godt, Passer delvist godt, Passer delvist dårligt*.

ligt eller *Passer slet ikke*. Karakteriseringerne kan angive, i hvor høj grad tvang/frivillighed samt magt og vold kendetegner hændelsen. I tabel 6.20 medvirker de unge, som har svaret *passer rigtig godt*. Nogle af betegnelserne er lagt sammen for ikke at få for små celler.

TABEL 6.20

De unge, som har oplevet en uønsket seksuel hændelse fra en voksen eller et familiemedlem, fordelt efter, hvordan de ville karakterisere situationen. Procent.

	Blottelser		Berøring		Samleje	
	Dreng	Pige	Dreng	Pige	Dreng	Pige
Jeg var for lille til at forstå	18	14	-	26	-	23
Jeg deltog frivilligt, men fortrød bagefter	10	6	-	0	-	0
Jeg blev snydt	18	15	-	12	-	10
Jeg blev holdt fast, truet med vold eller på anden måde gjort ondt	10	10	-	15	-	38
Jeg fik gaver eller betaling	13	0	-	0	-	0
Den, der gjorde det, eller jeg selv, var påvirket af alkohol	8	7	-	17	-	14
Andet	18	18	-	7	-	0
Antal	13	43	-	32	-	10

Anm.: Flere af variablene er lagt sammen pga. små celler. Navnet på rækken indikerer, hvilke variable der er lagt sammen.

De unge tæller med i tabellen, hvis de har svaret *Passer rigtig godt* til et af spørgsmålene, som er lagt sammen.

Hvis den unge har svaret *passer rigtig godt* til mindst en af betegnelserne, tælles den unge med.

Testet med z-test. Ingen signifikante forskelle.

Kilde: SFT's undersøgelse: Vold og seksuelle overgreb mod børn og unge i Danmark 2016.

Over en tredjedel af de piger, der har oplevet samleje (38 pct.), har angivet, at fastholdelse og vold var involveret (tabel 6.20). Sammenlignet med pigerne, som blev seksuelt krænket af en jævnaldrende, var vold og magt en del af hændelsen for 5 pct., og forskellen er signifikant på et 5-procents signifikansniveau. Vold og magt virker dermed til at være mere fremtrædende i forhold til hændelser med samleje, når krænkeren er en voksen eller et familiemedlem.

Ser vi på pigernes erfaringer med uønskede berøringer og samleje, angiver omkring en fjerdedel, at de var for små til at forstå, dvs. at de først efter hændelsen har forstået, hvad der skete.

Ser vi på hændelser vedrørende blottelser, er der ikke noget særligt mønster i, hvordan de unge karakteriserer disse, undtagen at drenge har oplevet at få penge eller gaver som betaling i 13 pct. af tilfældene. Det kan overraske, at dette ikke gør sig gældende hos pigerne i forlængelse af fænomenet omkring sugardating.

SAMMENFATNING

I dette kapitel har vi redegjort for unges erfaringer og oplevelser med uønskede seksuelle hændelser. Indledningsvist har vi undersøgt de unges ønskede seksuelle erfaringer, og det ses, at omkring en femtedel af de unge i 8. klasse i undersøgelsen har debuteret seksuelt.

Vi har opdelt omfang af uønskede seksuelle hændelser i henholdsvis hændelser med jævnaldrende og hændelser med familiemedlemmer eller voksne. Helt generelt må vi tage forbehold for analyserne, da nogle situationer, som eksempelvis pigers uønskede seksuelle hændelser med samleje og drenges uønskede seksuelle hændelser med blottelser, sker for en lille gruppe.

Blottelser og berøringer er de to typer uønskede hændelser, som flest unge oplever. Det gælder for 12 pct. af de unge for begge typer hændelser. Omkring dobbelt så mange piger som drenge har oplevet de nævnte hændelser. Når de har forsøgt og gennemført samleje, er det 6 pct. af de unge, der har oplevet dette, fordelt på henholdsvis 7 pct. af pigerne og 6 pct. af drengene.

Når det gælder *uønskede seksuelle hændelser med jævnaldrende*, ser vi følgende tendenser:

- Pigerne har hyppigere været udsat for uønskede seksuelle hændelser for alle tre typer af situationer, blottelser, berøring og forsøgt eller gennemført samleje. Der er ingen særlige mønstre i den unges alder, men lidt flere drenge end piger har oplevet en uønsket hændelse før, de er fyldt 13 år.
- Den jævnaldrende krænker er typisk en jævnaldrende ven og en person af modsat køn. Dog oplever drenge lidt oftere end piger, at krænkeren er en af samme køn. De jævnaldrende, der krænker piger, er typisk lidt ældre end dem, som krænker drenge. Det gælder særligt for hændelser vedrørende samleje. For blottelser gælder, at det ofte er en jævnaldrende, de unge har mødt via internettet, ligesom omkring halvdelen af hændelser med blottelser foregår via webcam.
- Ser vi på selve situationen, gælder det, at en femtedel af de unge svarer, at de deltog frivilligt, men fortrød bagefter. Langt flere piger (knap en fjerdedel) angav, at de blev snydt, overtalt eller udsat for pres. I hændelser vedrørende berøring og samleje har knap en femtedel af pigerne svaret, at alkohol var involveret.

Når det gælder *uønskede seksuelle hændelser med familiemedlemmer eller andre voksne*, må vi tage forbehold for de små tal, når vi ser følgende mønster:

- Krænkeren er i mindre omfang en voksen eller et familiemedlem, men når det sker, er pigerne langt hyppigere end drenge udsat for uønskede seksuelle hændelser med familiemedlemmer eller andre voksne. Af de unge angiver 1,1 pct. af pigerne at have været udsat for forsøgt eller gennemført samleje, mens det gælder for 0,2 pct. af drengene. Piger og drenge, udsat for uønskede seksuelle hændelser med en voksen eller et familiemedlem, er generelt lidt yngre første gang, sammenlignet med aldersfordelingen for krænkelser, udført af en jævnaldrende.
- For krænkerens køn gælder, at krænkeren oftest er af det modsatte køn. Der er imidlertid en tendens til, at drenge i undersøgelsen i højere grad i forhold til blottelser krænkes af én af samme køn (68 pct.), når krænkeren er en voksen eller et familiemedlem. Det tilsvarende tal for pigerne er 6 pct. På grund af for få tilfælde har vi ikke et resultat for drenge i forhold til hændelser med berøringer og samleje. For drengenes vedkommende er krænkeren ofte ældre, idet over halvdelen af drengene oplyser, at krænkeren er over 40 år. For pigerne gælder, at krænkerens alder varierer mere. For hændelser vedrørende samleje er der dog en overvægt af ældre krænkerer over 30 år, nemlig 66 pct., mens 34 pct. af krænkerne var under 20 år.
- Som med jævnaldrende gælder, at hændelser med blottelser ofte foregår med en voksen, de har mødt på internettet; det gælder både piger og drenge. Særligt for drenge gælder, at i omkring en fjerdedel af hændelserne omhandlende blottelser er krænkeren en voksen, enten fra skolen eller dér, hvor den unge går til fritidsinteresse.
- Over en tredjedel af hændelser med blottelser finder sted på webcam for både piger og drenge.
- Pigeres erfaring med hændelser vedrørende berøring og samleje drejer sig i lidt over halvdelen af tilfældene om et familiemedlem (både stedfamilie og biologisk familie), mens det i knap halvdelen af tilfældene er en voksen, som pigerne har mødt via internettet eller en anden voksen.
- Ser vi på, hvad der kendetegner situationen, er der ikke noget særligt mønster, undtagen når det gælder pigers uønskede seksuelle hændelser med samleje. Her er vold og magt mere betydelig, når krænkeren

er en voksen eller et familiemedlem, idet omkring en tredjedel har angivet, at fastholdelse og vold var involveret. En andel af drengene (13 pct.) nævner, at betaling eller gaver var begrundelse for en del af situationen med blottelser.

RISIKOFAKTORER OG UØNSKEDE SEKSUELLE HÆNDELSER

I dette kapitel viser vi, hvilke udvalgte risikofaktorer og baggrundsforhold der har betydning for, om den unge er udsat for uønskede seksuelle hændelser. Det gør vi med afsæt i besvarelser fra de unge, der har deltaget i spørgeskemaundersøgelsen. Det er derfor med afsæt i en gruppe unge, der har oplevet et bredt spektrum af uønskede seksuelle hændelser, dvs. fra blottelser, berøringer og til forsøgt eller gennemført samleje. På grund af anonymiteten i spørgeskemaundersøgelsen er der ikke mulighed for at trække på data fra registre.

Studier om risikofaktorer for uønskede seksuelle hændelser og overgreb er særligt amerikanske. Tidligere undersøgelser af seksuelle overgreb fra familiemedlemmer og voksne (Berliner & Elliot, 2002) viser bl.a., at piger er i større risiko for overgreb, at etnicitet kan have betydning, og at familier, hvor der sker incest, oftere er kendetegnet ved at være mere desorganiserede og dysfunktionelle end andre familier. Børnene er oftere i risiko, hvis de lever uden deres egne forældre, uden deres mor, eller hvis de opfatter deres familieliv som ulykkeligt (Berliner & Elliot, 2002). Ulig andre former for vold og overgreb viser studier forskellige resultater, når det gælder socioøkonomisk status: Nogle studier viser, at det har betydning; andre, at det ikke har (ibid.; kapitel 10). Kun få studier har fokuseret på risikofaktorer for første uønskede seksuelle hændelse fra jævnaldrende (Bramsen m.fl., 2012; National Centre for Injury

Prevention and Control; 2009). De studier viser bl.a., at unge, udsat for vanrøgt, er i større risiko for at udøve uønskede hændelser med jævnaldrende. Hertil kommer udsathedsproblemer som opvækst med misbrug, ringe socioøkonomiske ressourcer, forældrekonflikter og manglende støtte fra voksne (Wolfe & Feiring, 2000). Andre studier har vist, at unge, der har svært ved at signalere deres seksuelle grænser, oftere vil være ofre for uønskede seksuelle hændelser. Samtidigt er der ikke enkelte faktorer, der kan forklare uønskede seksuelle hændelser mellem unge, og det må snarere ses som kompleks interaktion mellem forskellige faktorer. Vi har udvalgt en række risikofaktorer inden for rammerne af den udførte spørgeskemaundersøgelse blandt unge, se tabel 7.1 (se kapitel 2 og 3 for yderligere uddybning). De risikofaktorer, som vi har udvalgt, uddyber de udsathedsfaktorer, der optræder i litteraturen (se kapitel 10) med risiko- og baggrundsforhold, der ligger tættere på barnets hverdag. Hvor det er relevant, refererer vi undervejs i analysen til andre studier. De udvalgte risikofaktorer afdækker både betydningen af forhold hos den enkelte unge, forældrenes ressourcer og familiens funktion. De faktorer, som vi inddrager, er vist i tabel 7.1 (se kapitel 2 og 3 for yderligere uddybning).

TABEL 7.1

Oversigt over risikofaktorer for uønskede seksuelle hændelser.

Niveau	Faktorer
Individuelle niveau – ung og forældre	SDQ Livstilfredshed Faglig vurdering Planer efter skolen Skoletype
	Forældres uddannelse Forældres arbejdsmarkedstilknøytning Etnicitet
Relationelle niveau	Konflikthåndtering – psykisk/fysisk vold Harmoni i hjemmet

Vi viser betydningen af faktorer hos den unge selv, nemlig trivsel, livstilfredshed, egen faglige vurdering, planer efter folkeskolen og skoletype, såvel som faktorer knyttet til forældre og familie, nemlig forældrenes socioøkonomiske ressourcer (uddannelsesniveau og tilknytning til arbejdsmarkedet) samt familietype og etnicitet. Endelig viser vi betydningen af familiens funktion, nemlig psykisk vold i familien og den unges oplevelse af harmoni i familien.

Igennem kapitlet ser vi samlet på risikofaktorer på uønskede hændelser for jævnaldrende og familiemedlemmer eller voksne, idet vi i de indledende analyser fandt, at samme tendenser gør sig gældende for begge typer af krænkere for de risikofaktorer, vi undersøger. Først beskriver vi fordelingen af de enkelte faktorer, og dernæst laver vi en multivariabel analyse for at undersøge, hvordan de forskellige faktorer påvirker sandsynligheden for at have været udsat for uønskede seksuelle hændelser fra henholdsvis jævnaldrende og familiemedlemmer og voksne. Til sidst giver vi en sammenfatning af resultaterne.

SAMMENHÆNGE MELLEM FORSKELLIGE FAKTORER OG UØNSKEDE SEKSUELLE HÆNDELSER

I denne del viser vi sammenhænge mellem forskellige faktorer for at beskrive, hvilke unge der har størst risiko for at blive udsat for seksuelle overgreb, idet vi ønsker at finde ud af, om seksuelle overgreb forekommer oftere i nogle miljøer end i andre. Vi sammenligner:

- Unge, som har oplevet uønskede seksuelle hændelser (fra jævnaldrende og fra familiemedlemmer og voksne)
- Unge, som ikke har oplevet uønskede seksuelle hændelser

Vi sammenligner særligt drenge og piger.

RISIKOFAKTORER PÅ DET INDIVIDUELLE NIVEAU

I dette afsnit undersøger vi faktorer, relateret til den unge. Vi ser først på faktorer, relateret til den unges trivsel og skolegang, og dernæst på faktorer, relateret til ressourcer hos forældre, familietype og etnicitet.

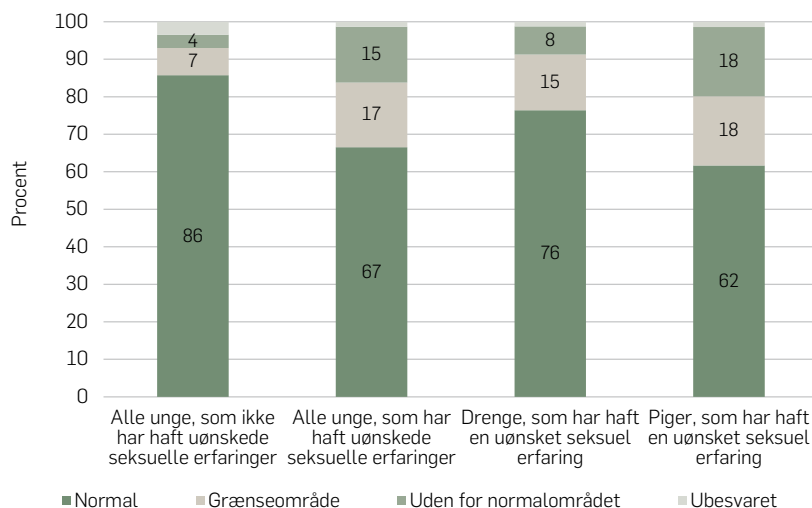
TRIVSEL

I figur 7.1 ses de unge, som har oplevet uønskede seksuelle hændelser, fordelt efter køn, samt de unge, som ikke har. Deres SDQ-score vises som et forenklet udtryk for den unges socioemotionelle trivsel. Det fremgår, at unge, som har oplevet uønskede seksuelle hændelser, trives i mindre grad (67 pct. trives) end deres jævnaldrende, som ikke har oplevet uønskede seksuelle hændelser (86 pct. trives). En større andel af de unge, som har oplevet en uønsket seksuel hændelse, ligger således i græn-

seområdet eller uden for normalområdet. Der ses en tendens til, at pigerne i undersøgelsen har en dårligere trivsel, målt med SDQ, i forhold til drengene, idet 18 pct. af pigerne ligger uden for normalområdet mod 8 pct. af drengene.

FIGUR 7.1

De unges SDQ-score, fordelt efter, hvorvidt de har oplevet en uønsket seksuel hændelse, samt særskilt for køn. Procent.

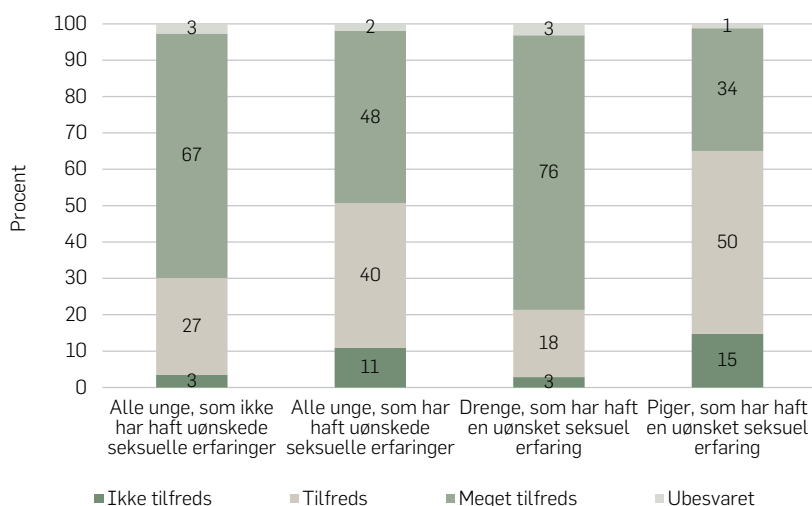
Anm.: Testet med z-test. Testet "Alle unge, som ikke har oplevet uønskede seksuelle hændelser med en jævnaldrende" mod "Alle unge, som har oplevet uønskede seksuelle hændelser med en jævnaldrende". Alle forskelle mellem disse to grupper er signifikante på et 5-procents signifikansniveau. Alle forskelle mellem køn er signifikante på et 5-procents signifikansniveau i alle tilfælde, bortset fra i SDQ "Grænseområde". Se bilag 3 for tal
 Kilde: SFI's undersøgelse: Vold og seksuelle overgreb mod børn og unge i Danmark 2016.

I figur 7.2 ses det endvidere, at unge, som har oplevet en uønsket seksuel hændelse, i mindre grad er tilfredse med deres liv. I alt 11 pct. af de unge, som har oplevet en uønsket seksuel hændelse, er *ikke tilfredse* med deres liv, mens dette gælder 3 pct. af de unge, som ikke har oplevet en uønsket seksuel hændelse. Det ses også, at pigerne, som har oplevet en uønsket seksuel hændelse, i højere grad end drengene er mindre tilfredse med deres liv. Langt flere piger, som har oplevet uønskede seksuelle hændelser, er ikke tilfredse med livet, nemlig 15 pct. mod 3 pct. af drengene. Forskellen er signifikant. Det kan indikere, at uønskede seksuelle hændelser kan have en mere negativ indvirkning på pigers livstilfredshed end på

drenges. Det modsatte kan dog også være tilfældet, at lav livstilfredshed (og en SDQ-score uden for normalområdet) gør de unge mere udsatte for seksuelle overgreb.

FIGUR 7.2

De unges livstilfredshed, fordelt efter, hvorvidt de har oplevet en uønsket seksuel hændelse, samt særskilt for køn. Procent.

Anm.: De unge svarer på en skala på 1-10, hvor tilfredse de er med deres liv, hvor 10 er den højeste score. Har de unge svaret et tal mellem 1-3, er de blevet kategoriseret som "Ikke tilfreds". Har de svaret 4-7, er de blevet kategoriseret som "Tilfreds", og "Meget tilfreds", hvis de har svaret et tal mellem 7-10.

Alle forskelle mellem grupperne og køn er signifikante på et 5-procents signifikansniveau.

Se bilag 3 for tal

Kilde: SFT's undersøgelse: Vold og seksuelle overgreb mod børn og unge i Danmark 2016.

SKOLE

En anden måde at undersøge unges trivsel på er ved at spørge om deres skolegang. Vi har spurgt om, hvilken skoletype den unge går på, den unges vurdering af eget faglige niveau og planer efter folkeskolen.

Vi kan se, at unge, der har oplevet uønskede seksuelle hændelser, i lidt større omfang går på efterskoler end andre unge (5 pct. sammenholdt med 1 pct., resultatet er ikke vist). Som tidligere nævnt kan det være en indikation på, at barnet har godt af ikke at bo hjemme i denne periode.

De unge er i spørgeskemaundersøgelsen blevet bedt om at vurdere, hvor godt de klarer sig rent fagligt i skolen. Unge, som har haft en uønsket seksuel erfaring, mener generelt, at de klarer sig dårligere end

unge, som ikke har haft en uønsket seksuel erfaring med en jævnaldrende, jf. tabel 7.2

TABEL 7.2

De unges faglige niveau og planer efter folkeskolen, fordelt efter, hvorvidt de har oplevet en uønsket seksuel hændelse, samt særskilt for køn. Procent.

	Alle unge, som ikke har oplevet uønskede seksuelle hændelser		Alle unge, som har oplevet uønskede seksuelle hændelser	
	Total	Total	Drenge	Piger
<i>Fagligt niveau</i>				
Godt	61	55	61	53
Middel	27	29	28	30
Dårligt	6	12	8	14
Ubesvaret	6	3	3	3
I alt	100	100	100	100
<i>Planer efter folkeskole</i>				
Arbejde	3	3	6	2
Gymnasiet	63	62	54	65
Praktisk uddannelse	12	13	19	10
Andet	8	6	6	7
Ved ikke/ubesvaret	14	16	14	17
I alt	100	100	100	100
Antal	1.585	339	112	227

Anm.: I spørgsmålet omkring fagligt niveau er kategorierne slået sammen. Hvis den unge har svaret "Virkelig godt" eller "Godt", er den unge blevet karakteriseret som havende et "Godt" fagligt niveau. Hvis den unge har svaret "Ikke så godt" eller "Dårligt", er den unge blevet karakteriseret som havende et "Dårligt" fagligt niveau. Testet med z-test. Testet "Alle unge, som ikke har oplevet uønskede seksuelle hændelser med en jævnaldrende" mod "Alle unge, som har oplevet uønskede seksuelle hændelser med en jævnaldrende". Forskellen i Fagligt niveau – "Godt" og "Dårligt" er signifikant på et 5-procents signifikansniveau. Ingen forskel mellem køn. Ingen signifikant forskel på planer efter folkeskolen i de to grupper. Forskellen mellem køn er signifikant i tilfældet "Praktisk uddannelse".

Kilde: SFI's undersøgelse: Vold og seksuelle overgreb mod børn og unge i Danmark 2016.

I alt 12 pct. af de unge, som har haft en uønsket seksuel erfaring, oplever, at de klarer sig decideret dårligt, mens 6 pct. af de unge, der ikke har en uønsket seksuel erfaring, oplever dette. Det er navnlig piger med den slags oplevelser, der synes at klare sig dårligt i skolen. Når det kommer til de unges planer for uddannelse efter folkeskolen, er der ingen forskel på, om den unge har oplevet et seksuelt overgreb eller ej. Derimod ses nogle forskelle, som har med den unges køn at gøre. Piger sigter i højere grad end drenge mod gymnasiet, mens drengene mere er til noget praktisk betonet.

SOCIOØKONOMISKE RESSOURCER I FAMILIEN

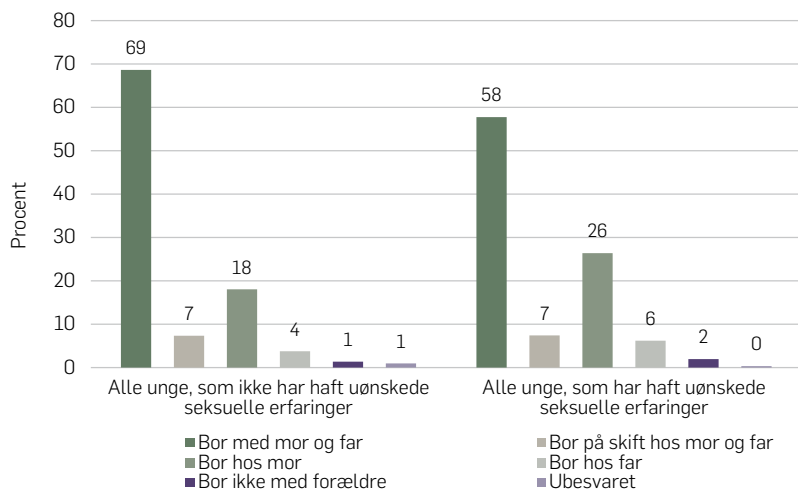
Vi har undersøgt fars og mors uddannelsestype og tilknytning til arbejdsmarkedet – om de arbejder eller ej – fordelt efter, om den unge har haft en uønsket seksuel erfaring eller ej. Disse analyser viste, at der ingen signifikant forskel er på unge, som har og ikke har oplevet en uønsket seksuel hændelse (se bilagstabel i bilag 3). Den internationale forskning viser ikke et entydigt mønster for sammenhæng mellem socioøkonomiske ressourcer og udsathed for seksuelle overgreb. Nogle undersøgelser viser, som denne analyse, at der ikke er sammenhæng mellem forældreuddannelse og arbejdsmarkedstilknytning og udsathed for seksuelle overgreb (Berliner & Elliott, 2002; Finkelhor, 1993; Kolko, 2002). Som det fremgår af kapitel 10, viser analysen, at forældres manglende ressourcer har betydning for børnenes udsathed, når volden er så alvorlig, at der er blevet afsagt dom.

FAMILIETYPEN OG ETNISK BAGGRUND

I figur 7.3 ses en tabel over familietype, fordelt efter, om den unge har haft en uønsket seksuel erfaring eller ej. Det fremgår, at unge, som ikke har haft en uønsket seksuel erfaring, i højere grad bor i en kernefamilie med begge forældre, i forhold til unge, som har haft en uønsket seksuel erfaring. Omvendt bor unge, som har haft en uønsket seksuel erfaring, i højere grad hos den ene forælder. Det er i tråd med tidligere danske, nordiske og internationale undersøgelser (Helweg-Larsen & Larsen, 2002). De viser generelt, at børn, der vokser op uden én eller begge deres forældre, er i større risiko for seksuelle overgreb (Finkelhor, 1993; Finkelhor, 1979).

FIGUR 7.3

De unges familietype, fordelt efter, hvorvidt de har oplevet en uønsket seksuel hændelse, samt særskilt for køn. Procent.

Anm.: "Bor hos mor – kommer hos far" og "kommer hos mor – ser ikke far" er slået sammen til "Bor hos mor". Tilsvarende for "Bor hos far". "Bor hos andre i familien" og "Bor hos plejefamilie eller på døgninstitution" er slået sammen til "Bor ikke hos forældrene"

Testet med z-test. Testet "Alle unge, som ikke har oplevet uønskede seksuelle hændelser med en jævnaldrende" mod "Alle unge, som har oplevet uønskede seksuelle hændelser med en jævnaldrende". Forskellen i "Bor med mor og far" og "Bor hos mor" er signifikant på et 5-procents signifikansniveau. Forskellen mellem drenge og piger er signifikant i tilfældene "Bor på skift" og "Bor hos mor". Se bilag 3 for tal.

Kilde: SFI's undersøgelse: Vold og seksuelle overgreb mod børn og unge i Danmark 2016.

Ser vi på etnisk baggrund, ses der ingen signifikant forskel på familiebaggrund for de unge, som har oplevet en uønsket seksuel hændelse i forhold til de unge, som ikke har (se bilag 3).

FAKTORER RELATERET TIL DEN UNGES RELATIONELLE KONTEKST

I dette afsnit ser vi på faktorer, der relaterer sig til barnets relationelle kontekst. Vi ser på tilstedeværelse af fysisk og psykisk vold i hjemmet, og om den unge oplever harmoni i hjemmet.

BETYDNINGEN AF FYSISK OG PSYKISK VOLD OG HARMONI I HJEMMET

Vi har undersøgt, om psykisk vold har betydning for, om den unge oplever uønskede seksuelle hændelser. Psykisk vold er defineret ved, at den

unge har oplevet *mindst to ud af følgende fem situationer mere end én gang fra en forælder*.

- Blive råbt ad
- Blive udelukket ved tavshed
- Én forælder har vist, at vedkommende ikke regnede den unge for noget
- Blive truet med at blive smidt ud hjemmefra
- Blive truet med noget andet voldsomt (jf. kapitel 3).

I tabel 7.3 ses de unge, som har, og som ikke har haft uønskede seksuelle erfaringer, fordelt efter, om de har oplevet psykisk vold i hjemmet inden for de seneste 12 måneder.

Det fremgår, at unge, som har oplevet en uønsket seksuel hændelse, i signifikant højere grad end unge, som ikke har oplevet en uønsket seksuel hændelse, har været udsat for *psykisk vold* i hjemmet inden for de seneste 12 måneder. Blandt de unge, som har oplevet en uønsket seksuel hændelse, har 19 pct. oplevet psykisk vold i hjemmet inden for de seneste 12 måneder. Dette set i forhold til de unge, som ikke har oplevet en uønsket seksuel hændelse, hvoraf 6 pct. har oplevet psykisk vold i hjemmet inden for de seneste 12 måneder.

Vi har også undersøgt, om tilstedeværelsen af *fysisk vold* hænger sammen med, om den unge er udsat for uønskede seksuelle hændelser. Fysisk vold er defineret som, at den unge inden for det seneste år har oplevet at blive skubbet og rusket, revet i håret, slået med flad eller knyttet hånd, slået med en ting eller blevet sparket af enten mor eller far. Vi kan se, at unge, som har været udsat for en uønsket seksuel hændelse, i højere grad end unge, som ikke har været udsat for en uønsket seksuel hændelse, kommer fra et hjem, hvor der er fysisk vold. Således har 26 pct. af de unge, som har været udsat for en seksuel krænkelse, også været udsat for fysisk vold, mens det gælder for 15 pct. af de unge, som ikke har været udsat for en seksuel krænkelse (jf. tabel 7.3). Forskellen mellem drenge og piger er ikke signifikant.

TABEL 7.3

Psykisk og fysisk vold i hjemmet inden for de seneste 12 måneder, fordelt efter, hvorvidt den unge har været udsat for en uønsket seksuel hændelse, særskilt for køn. Procent.

	Alle unge som ikke har været udsat for uønskede seksuelle hændelser	Alle unge som har været udsat for uønskede seksuelle hændelser
	Total	Total
<i>Psykisk vold</i>		
Ikke oplevet psykisk vold	93	81
Oplevet psykisk vold	6	19
Ubesvaret	2	0
I alt	100	100
<i>Fysisk vold</i>		
Ikke oplevet fysisk vold	83	74
Oplevet fysisk vold	15	26
Ubesvaret	2	1
I alt	100	100
Antal	1.585	339

Anm.: Psykisk vold er defineret ved, at den unge har oplevet to ud af følgende fem situationer mere end én gang fra en forælder inden for de seneste 12 måneder: blive råbt af, blive udelukket ved tavshed, en forælder har vist, at personen ikke regnede den unge for noget, eller blive truet med at blive smidt ud hjemmefra eller truet med noget andet voldsomt. Fysisk vold er defineret ved, at den unge inden for de seneste 12 måneder har oplevet at blive skubbet og rusket, revet i håret, slået med flad eller knyttet hånd, slået med en ting eller blevet sparket af enten mor eller far. Testet med z-test. Testet "Alle unge, som ikke har oplevet uønskede seksuelle hændelser med en jævnaldrende" mod "Alle unge, som har haft uønskede seksuelle erfaringer med en jævnaldrende". Alle forskelle er signifikante på et 5-procents signifikansniveau.

Kilde: SFT's undersøgelse: Vold og seksuelle overgreb mod børn og unge i Danmark 2016.

Vi har også undersøgt harmoni i hjemmet. Af tabel 7.4 ses de unge, fordelt efter, hvor harmonisk de vurderer deres familie. Det fremgår, at unge, som har oplevet uønskede seksuelle hændelser, lever i mindre harmoniske familier. 34 pct. af de unge, som har oplevet uønskede seksuelle hændelser, lever i en familie med fuld harmoni, hvor det samme gælder for 58 pct. af de unge, som ikke har oplevet uønskede seksuelle hændelser. De unge, som har oplevet uønskede seksuelle hændelser, lever i højere grad i *ikke så harmoniske* familier (14 pct. over for 6 pct., jf. tabel 7.4).

TABEL 7.4

Hvor harmonisk en familie de unge oplever at leve i, fordelt efter, hvorvidt de har oplevet en uønsket seksuel hændelse, samt særskilt for køn. Procent.

	Alle unge, som ikke har oplevet uønskede seksuelle hændelser	Alle unge, som har oplevet uønskede seksuelle hændelser
	Total	Total
Ikke så harmonisk	6	14
Nogenlunde	32	46
Fuld harmoni	58	34
Ved ikke	4	6
I alt	100	100
Antal	1.585	339

Anm. Testet med z-test. Alle forskelle mellem "Alle unge, som ikke har oplevet uønskede seksuelle hændelser med en jævnaldrende" og "Alle unge, som har oplevet uønskede seksuelle hændelser med en jævnaldrende" er signifikante på et 5-procents signifikansniveau.

Kilde: SFI's undersøgelse: Vold og seksuelle overgreb mod børn og unge i Danmark 2016.

Når vi finder en stor sammenhæng mellem psykisk vold, fysisk vold og mindre harmoni i familien, er det relateret til resultater fra internationale undersøgelser om seksuelle overgreb. Her er det påvist, at børn og unge, som har oplevet seksuelle overgreb, kommer fra familier, der i højere grad er mere desorganiserede og dysfunktionelle end andre familier (Kolko, 2002). Børn, der har oplevet seksuelle overgreb i familien, rapporterer ligeledes om et mere ulykkeligt familieliv, afstraffende forældreskab og forældrerelationer med mange konflikter (Finkelhor, 1993). For professionelle på området er en synlig risikoindikator således, når et barn eller en ung vokser op i en familie med tydelig disharmoni.

SAMMENHÆNGE MELLEM FORSKELLIGE RISIKOFAKTORER

I de foregående afsnit danner der sig et billede af, hvem der er særligt udsatte for uønskede seksuelle hændelser. Det er imidlertid svært at sige noget om betydningen af de forskellige faktorer, knyttet til den unge, henholdsvis forældrene og familien. Som vi gjorde i analysen af risikofaktorer ved vold, ønsker vi derfor at teste betydningen af de forskellige faktorer. Den følgende analyse er baseret på en logistisk regression med estimerede sandsynligheder, der fortæller, hvor meget en enkelt risikofaktor bidrager til sandsynligheden for, at den unge er udsat for uønskede seksuelle hændelser i en betragtning, hvor alle andre risikofaktorer holdes konstante.

TABEL 7.6

Faktorer, der øger sandsynligheden for at have oplevet en uønsket seksuel hændelse (u.s.h.) fra en jævnaldrende og henholdsvis familiemedlemmer eller andre voksne. Logistisk regression (odds ratio).

	Uønskede seksuelle hændelser med jævnaldrende			Uønskede seksuelle hændelser fra en voksen eller et familiemedlem		
	Sandsynligheden for at have været udsat for en uønsket seksuel hændelse (u.s.h.) inden for de seneste 12 måneder (odds ratio)	Øger (+)/mindsker (-) risiko	Signifikans	Sandsynligheden for at have været udsat for en uønsket seksuel hændelse (u.s.h.) inden for de seneste 12 måneder (odds ratio)	Øger (+)/mindsker (-) risiko	Signifikans
<i>Faktorer relateret til den unge</i>						
Køn (dreng som referencegruppe)						
Pige	1,8	+	***	4,0	+	***
SDQ (Normal SDQ som referencegruppe)						
Grænseområde	2,3	+	***	-		
Uden for normalområdet	3,0	+	***	-		
Tilfredshed med livet (meget tilfreds som referencegruppe)						
Tilfreds	-			0,5	-	**
Skoletype (Folkeskole som referencegruppe)						
Efterskoler	1,7	+	**	3,2	+	***
Familietype (Bor med mor og far som referencegruppe)						
Bor hos far	-			3,0	+	***
<i>Faktorer relateret til familiepraksis</i>						
Psykisk vold (ingen psykisk vold som referencegruppe)						
Udsat for psykisk vold i hjemmet inden for de seneste 12 måneder						
	2,0	+	***	-		
Familieharmonif (fuldkommen harmonif som referencegruppe)						
Nogenlunde	1,7	+	***	2,9	+	***
Ikke så harmonisk	-			6,0	+	***

Anm.: *** p < 0,01 ** p < 0,05 * p < 0,1. "-" viser, at faktoren er medtaget i regressionsanalysen, men ikke er signifikant.

Regressionen er lavet på ikke-vægtede tal, da der kontrolleres for institutionstype.

Kilde: SFI's undersøgelse: Vold og seksuelle overgreb mod børn og unge i Danmark 2016.

I tabel 7.6 viser vi en logistisk model, der undersøger sammenhænge mellem at være udsat for uønsket seksuel hændelse for alle de undersøgte faktorer for de to typer af krænkerer: jævnaldrende samt voksne eller familiemedlemmer. Vi har indikeret det statistiske signifikansniveau med stjerner. En stjerne betyder et signifikansniveau på 10 pct., to stjerner betyder et signifikansniveau på 5 pct., og den stærkeste sammenhæng er 1 pct.– et signifikansniveau med tre stjerner.

Der er tale om en statistisk sammenhæng, men analysen kan ikke dokumentere kausalitet. Det vil sige, at der både kan være tale om fakto-

rer, der fremmer eksponering for uønskede seksuelle hændelser, og faktorer, der kan være en konsekvens af de uønskede seksuelle hændelser.

Individuelle niveau - den unge

Det ses, at piger har en øget sandsynlighed for at have oplevet en uønsket seksuel hændelse fra begge typer af krænkerer. Piger har dog en fire gange større risiko end drenge for at være udsat for en uønsket seksuel hændelse fra et familiemedlem eller andre voksne og 1,8 gange større risiko for at være udsat for det samme med en jævnaldrende. Det er også det, vi har set af samtlige tabeller: at flere piger end drenge har oplevet uønskede seksuelle hændelser med jævnaldrende.

Der er en signifikant sammenhæng mellem den unges trivsel og sandsynligheden for at have oplevet en uønsket seksuel hændelse med en jævnaldrende. Unge, som har en SDQ-score uden for normalområdet, har tre gange større risiko for at have oplevet uønskede seksuelle hændelser med jævnaldrende end unge, der har en SDQ-score inden for normalområdet. Spørgsmålet er, om de unges mistrivsel betyder, at de er i større risiko for at være udsat for uønskede seksuelle hændelser med jævnaldrende, eller om mistrivsel er en konsekvens af de uønskede hændelser. Der ses ingen sammenhæng mellem SDQ og uønskede seksuelle hændelser fra familiemedlemmer og andre voksne. Derimod er disse unge lidt mindre tilfredse. Det er umiddelbart overraskende, men vi må tage forbehold for små tal.

Der ses ingen sammenhæng med den unges vurdering af egen faglighed eller planer efter folkeskolen for begge grupper. Skoletyper spiller en rolle, idet unge, som går på efterskole i 8. klasse, har større sandsynlighed for at have været udsat for uønskede seksuelle hændelser. Unge, som går på en efterskole, har over tre gange så stor sandsynlighed for at have været udsat for et overgreb fra en voksen eller et familiemedlem og 1,7 gange så stor sandsynlighed for at have været udsat for uønsket seksuel hændelse med jævnaldrende i forhold til unge, som går på en almindelig folkeskole. Det er måske også en af årsagerne til, at de overhovedet er på efterskole.

Individuelle niveau – forældrene:

Ingen af faktorerne, knyttet til forældres socioøkonomiske ressourcer og etnicitet, er signifikante i regressionsanalysen. Ser vi på familietype, har unge, som har været udsat for uønskede seksuelle hændelser fra familie-

medlemmer eller voksne, over tre gange så stor sandsynlighed for at bo alene med deres far – og dermed ikke i kernefamilie. Det understøttes af den internationale forskning, der viser, at unge, der vokser op uden kontakt til mor, er i større risiko for at være udsat for seksuelle overgreb (Berliner & Elliot, 2002). I opgørelsen tidligere i kapitlet så vi, at disse unge særligt boede hos enlige forældre.

Det relationelle niveau

Unge, som har oplevet psykisk vold inden for de seneste 12 måneder, har dobbelt så stor sandsynlighed for at have haft uønskede seksuelle erfaringer med en jævnaldrende i forhold til unge, som ikke har været udsat for psykisk vold i hjemmet. En del af de unge er derfor ”dobbelt-ramt”. Hvis de er ramt af det ene, øger det sandsynligheden for, at de også er ramt af det andet.

Ligeledes har unge, som kommer fra en nogenlunde harmonisk familie, en større sandsynlighed for at have haft en uønsket seksuel erfaring med en jævnaldrende i forhold til unge, som lever i en fuldt harmonisk familie. Det tyder på, at unge fra familier med dårlig konflikthåndtering og uden harmoni er i større risiko for at være udsat for uønskede seksuelle hændelser.

Unge i decideret disharmoniske familier har seks gange større sandsynlighed for at opleve uønskede seksuelle hændelser end unge fra harmoniske hjem. Unge fra nogenlunde harmoniske hjem har 2,9 gange så stor sandsynlighed for at opleve uønskede seksuelle hændelser. Der er altså her tæt sammenhæng mellem de uønskede seksuelle hændelser på den ene side og manglende harmoni og psykisk vold i familien på den anden side.

SAMMENFATNING

I dette kapitel har vi vist risikofaktorer for at være udsat for uønskede seksuelle hændelser med jævnaldrende og fra voksne og familiemedlemmer.

- Piger har en større risiko for at være udsat for uønskede seksuelle hændelser. Det gælder i særlig høj grad, når krænkeren er et familiemedlem eller voksen.

- Unge, der oplever uønskede seksuelle hændelser, har en dårligere trivsel end andre unge. Det gælder særligt unge, der oplever uønskede seksuelle hændelser med jævnaldrende. Piger, der har haft en uønsket seksuel hændelse, har en lavere trivsel end drengene, der har haft en sådan hændelse. Mistrivslen kan skyldes den uønskede seksuelle hændelse, som den unge har været ude for, men kan også skyldes, at unge i mistrivsel af forskellige grunde kommer til at være mere udsatte for sådanne hændelse, idet de har sværere ved fx grænsesætning (Berliner & Elliot, 2002; Bramsen m.fl. 2012).
- Unge, der går på efterskole, har større sandsynlighed for at være udsat for uønskede seksuelle hændelser fra både jævnaldrende og voksne eller familiemedlemmer. Det kan være en indikator på, at de ikke har haft det godt hjemme og har haft brug for at komme væk.
- Der ses ikke en sammenhæng mellem uønskede seksuelle hændelser og forældres uddannelsesniveau, arbejdsmarkedstilknytning og etnisk baggrund.
- Ser vi på familietype, har unge, der bor hos faren, større sandsynlighed for at blive udsat for uønskede seksuelle hændelser fra familiemedlemmer og andre voksne.
- Det relationelle miljø i familien har stor betydning for unges udsathed for uønskede seksuelle hændelser. Når der er psykisk vold i familien, eller der er en lav grad af harmoni i familien, øger det sandsynligheden for udsathed for uønskede seksuelle hændelser med jævnaldrende, mens unge, der oplever hjemmet som uharmonisk, i langt højere grad oplever uønskede seksuelle hændelser fra voksne eller jævnaldrende.

Samlet set peger denne analyse derfor på, at der bør være opmærksomhed på faktorer, relateret til unges og familiens trivsel. Det er særligt unge i mistrivsel, der er udsatte for uønskede seksuelle hændelser med jævnaldrende og dermed kan ses som i risiko for sådanne hændelser.

Ligeledes er det unge i familier med psykisk vold og manglende harmoni, som er udsatte for uønskede seksuelle hændelser. Det tyder derfor på en sammenhæng mellem familiens og den unges mistrivsel, idet unge i familier med fx psykisk vold må formodes at mistrives.

BARRIERER FOR, AT UNGE TALER OM VOLD OG SEKSUELLE OVERGREB

Når de unge er udsat for vold og seksuelle overgreb, er det vigtigt, at de får hjælp. Første skridt er ofte, at de unge tager kontakt til nogen og fortæller, at de har været udsat for vold eller seksuelle overgreb. Det at tale om vold og seksuelle overgreb kan være en måde for den unge at blive bekræftet i, at forældres, voksnes eller jævnaldrenes adfærd ikke er i orden, og at den unge ikke er ansvarlig for situationen. Det at gøre andre opmærksomme på vold eller seksuelle overgreb, kan også medføre en længerevarende hjælp, som skal bidrage til, at de voldsomme hændelser ikke gentager sig, og at de bliver bearbejdet. I forhold til både vold og seksuelle overgreb viser undersøgelser, at det er til gavn for både barnet og den unge (Paine & Hansen, 2002).

I kapitlet starter vi med at undersøge, om de unge helt generelt har nogen at tale med, når de har problemer. Herefter viser vi, om de unge fortæller nogen om, at de har været udsat for henholdsvis fysisk vold, uønskede seksuelle hændelser med jævnaldrende eller fra voksne eller familiemedlemmer. Hvis de unge har fortalt det til andre, har vi spurgt om, hvem de har fortalt det til. Nogle unge har ikke fortalt det til nogen, og dem har vi spurgt om, hvorfor de ikke har snakket med nogen.

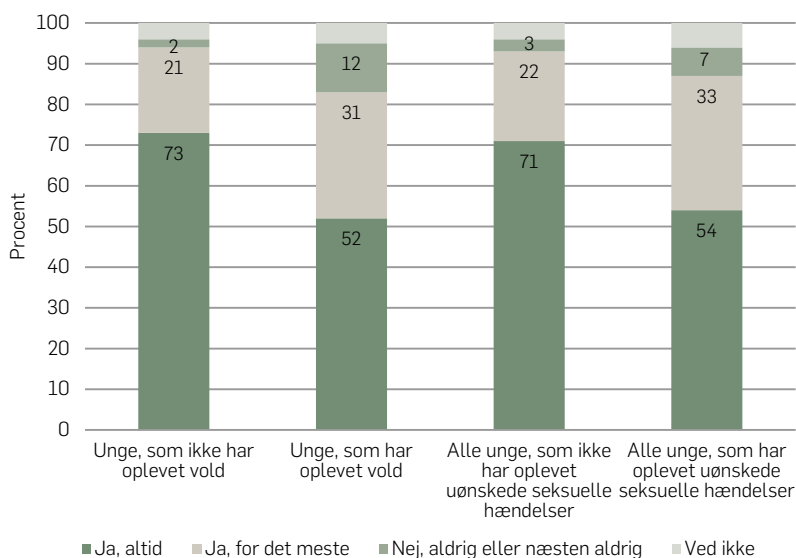
Der skal gøres opmærksom på, at en stor andel af de unge har svaret, at de ikke har været ude for noget voldsomt eller en seksuel hændelse – selvom de et andet sted i spørgeskemaet har svaret, at de har væ-

ret udsat for noget. Vi tror, at de unges definition af noget voldsomt eller en uønsket seksuel hændelse i dette spørgsmål er en anden end vores, og at de derfor ikke her tager udgangspunkt i, at de har været udsat for noget. Vi må derfor tage det forbehold i analysen, at færre unge end dem, som faktisk har oplevet vold og overgreb, har besvaret spørgsmålene.

HAR DE UNGE NOGEN AT TALE MED, NÅR DE HAR PROBLEMER?

FIGUR 8.1

Føler de unge, at de har nogen at tale med, når de har problemer, fordelt efter, hvorvidt de har været udsat for vold og uønsket seksuel hændelse. Procent.

Anm.: "Ja, for det meste" og "Ja, nogle gange" er slået sammen i "Ja, for det meste".

Testet med z-test. Alle forskelle mellem "Unge, som ikke har oplevet vold" mod "Unge, som har oplevet vold", samt

"Alle unge, som ikke har oplevet uønskede seksuelle hændelser med en jævnaldrende" mod "Alle unge, som har oplevet uønskede seksuelle hændelser med en jævnaldrende" er signifikante på et 5-procents signifikansniveau.

"Unge, som har oplevet vold", består af unge, som har oplevet vold inden for det seneste år, og unge, som har oplevet langvarig vold.

Se bilag 3 for tal.

Kilde: SFI's undersøgelse: Vold og seksuelle overgreb mod børn og unge i Danmark 2016.

Vi har undersøgt, om de unge har nogen at tale med, når de har problemer, se figur 8.1. De unge, som er udsat for fysisk vold, er i højere grad kendetegnet ved ikke at have en person at støtte sig til og have fortrolighed med. Unge, som har oplevet fysisk vold i hjemmet, føler i mindre grad end de unge, som aldrig har oplevet vold i hjemmet, at de har nogle at tale med om deres problemer. Blandt unge, der har oplevet vold inden for det seneste år eller langvarig vold har 12 pct. aldrig eller næsten aldrig nogen at tale med. Det gælder 2 pct. af unge, der aldrig har oplevet vold. Det samme gælder unge, der er udsat for uønskede seksuelle hændelser. Her oplever 7 pct., at de aldrig eller næsten aldrig har nogen at tale med. Det gælder særligt for pigerne, at de i markant mindre omfang oplever, at de oplever at have nogen at tale med (resultat ikke vist, se bilag 3).

De unge, der oplever vold eller uønskede seksuelle hændelser, er derfor i større omfang end unge, der ikke oplever dette, socialt isolerede og oplever at mangle støtte.

AT TALE OM FYSISK VOLD

De unge er i spørgeskemaundersøgelsen blevet spurgt, om de har fortalt nogen om vold i hjemmet inden for de seneste 12 måneder. Det kan enten være, hvis den unge selv har oplevet at blive udsat for vold, eller har overværet vold mod enten søskende eller mellem forældre.

I tabel 8.1 ser vi, om unge har fortalt til nogen, at de selv har været udsat for vold eller har overværet, at enten søskende eller forældre er blevet behandlet voldsomt i hjemmet inden for de seneste 12 måneder. Af de unge, som svarer, at de har oplevet noget voldsomt, svarer 18 pct., at de har fortalt det til nogen, med en lille overvægt af piger (22 pct.) i forhold til drenge (14 pct.). 13 pct. har ikke fortalt det til nogen.

TABEL 8.1

Har den unge fortalt om den fysiske vold i hjemmet inden for de seneste 12 måneder. Særskilt for køn. Procent.

	Dreng	Piger	Total
Har ikke oplevet, at forældre, søskende eller jeg selv er blevet behandlet voldsomt derhjemme	65	51	58
Nej, jeg har ikke fortalt det til nogen	11	14	13
Ja, jeg har fortalt det til nogen	14	22	18
Ønsker ikke at svare/ubesvaret	10	12	11
I alt	100	100	100
Antal	220	224	444

1. Testet med z-test. Forskellen mellem køn er signifikant på et 5-procents signifikansniveau i "Jeg har ikke oplevet, at mine forældre, mine søskende eller jeg selv er blevet behandlet voldsomt derhjemme", "Ja, har fortalt det til nogen".

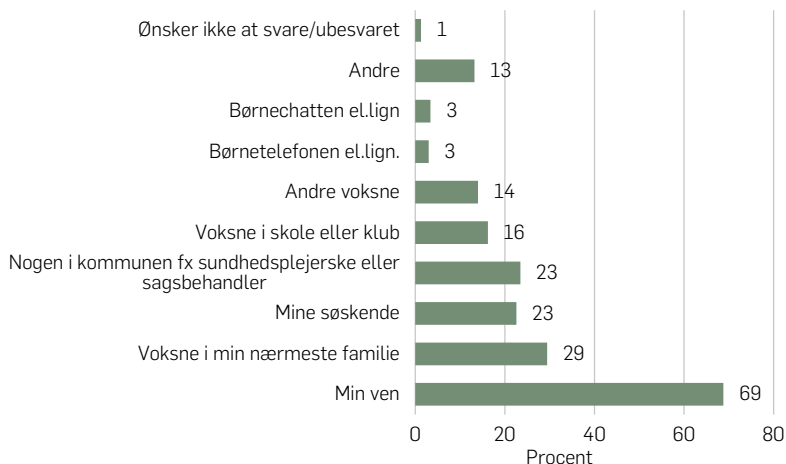
Kilde: SFI's undersøgelse: Vold og seksuelle overgreb mod børn og unge i Danmark 2016.

HVEM TALER DE UNGE MED?

Ser vi på de unge, som har fortalt nogen om volden, ser vi i figur 8.1, at de unge i høj grad bruger deres venner til at tale med omkring voldelige hændelser i hjemmet.

FIGUR 8.2.

De unge, fordelt efter, hvem de har talt med omkring volden i hjemmet. Mulighed for flere svar. Procent.

Anm.: I alt svarer 82, at de har fortalt om volden til nogen. Se bilag 3 for tal.

Kilde: SFI's undersøgelse: Vold og seksuelle overgreb mod børn og unge i Danmark 2016.

69 pct. af de unge, som har talt med nogen om volden, har fortalt om hændelserne til en ven. Knap en tredjedel (29 pct.) taler med voksne i familien, mens knap en fjerdedel taler med søskende. Volden er derfor noget, der særligt tales om i de private arenaer. De unge har i mindre omfang henvendt sig til voksne i skolen eller i fritidsklubber (16 pct.) eller til kommunen, fx sundhedsplejerske eller sagsbehandler (23 pct.). Rådgivningstilbud som børnetelefonen eller børnechatten bruges kun i meget lav grad af de unge. Her svarer 3 pct., at de har henvendt sig.

HVORFOR FORTÆLLER NOGLE UNGE IKKE OM VOLDEN?

Mens nogle unge har talt med nogen om deres voldelige oplevelser, holder andre unge sådanne oplevelser for sig selv. Af de unge, som har oplyst, at de har oplevet noget voldsomt i hjemmet, har 13 pct. ikke fortalt om hændelserne til nogen (tabel 8.1). Disse unge er blevet spurgt om, hvorfor de ikke har fortalt om volden til nogen, jf. tabel 8.2, og de har haft mulighed for at angive flere årsager. I det nedenstående tager vi udgangspunkt i de unge, som ikke har talt med nogen omkring de voldelige hændelser.

TABEL 8.2

Unge, som har oplevet vold og ikke fortalt det til nogen, fordelt efter, hvorfor de ikke har talt med nogen om volden i hjemmet. Mulighed for flere svar. Procent.

	Total
Jeg har mest lyst til at glemme det	30
Jeg synes ikke, at det er nødvendigt	26
Jeg synes, at det er svært at tale om	26
Jeg tror ikke, at de kan hjælpe mig	24
Jeg vil ikke gøre mine forældre kede af det	20
Jeg er bange for, at mine forældre vil få det at vide	16
Der er ikke nogen, som jeg kan snakke med	15
Jeg er bange for, at min familie skal få problemer	16
Jeg er bange for, at jeg vil blive straffet	9
Jeg synes, at det er pinligt	8
Ingen af de ovenstående	4
Ønsker ikke at svare/ubesvaret	0

Anm.: I alt svarer 62, at de ikke har fortalt om volden til nogen.

Kilde: SFT's undersøgelse: Vold og seksuelle overgreb mod børn og unge i Danmark 2016.

De tre hyppigste begrundelser for ikke at fortælle nogen om oplevet vold i hjemmet er, at de unge har mest lyst til at glemme det (30 pct.), at de ikke synes, det er nødvendigt (26 pct.), og at det er svært at tale om (26 pct.). Det er begrundelser, hvor de unge underkender, at det er vigtigt at

fortælle om volden og derfor forbliver tavse. Det viser, hvordan vold i hjemmet er tabuiseret, og at det er oplevelser, som den unge finder det svært at tage op. I forlængelse heraf er en hyppig forklaring, at den unge ikke tror, at det hjælper (24 pct.). Hensynet til forældrene og familien ligger også bag nogle af begrundelserne: Nogle af de unge begrundet det med, at de ikke vil gøre deres forældre kede af det (20 pct.), eller de er bange for, at familien får problemer (16 pct.). Frygt ligger bag andre begrundelser: Nogle er bange for, at forældrene vil få det at vide (16 pct.), mens andre er bange for, at de vil blive straffet (9 pct.). Nogle af de unge har ikke nogen at tale med om det (15 pct.), og nogen synes, det er pinligt (8 pct.).

AT TALE OM UØNSKEDE SEKSUELLE HÆNDELSER MED JÆVNALDRENDE

De unge er blevet spurgt, om de har fortalt nogen om uønskede seksuelle hændelser med jævnaldrende, og tabel 8.3 viser de unge, som har haft en uønsket seksuel erfaring med en jævnaldrende, fordelt efter, hvorvidt de har fortalt om hændelserne til nogen. Knap en tredjedel (29 pct.) oplyser, at de har fortalt om hændelsen til nogen, mens omkring halvdelen har angivet, at de ikke har haft en uønsket seksuel hændelse.

TABEL 8.3

Om de unge har fortalt om den uønskede seksuelle hændelse med en jævnaldrende. Særskilt for køn. Procent.

	Drenge	Piger	Total
Jeg har ikke haft uønskede seksuelle oplevelser	51	45	47
Nej	16	16	16
Ja	24	32	29
Ved ikke	9	7	8
I alt	100	100	101
Antal	100	179	279

1. Testet med z-test. Ingen signifikant forskel mellem køn.

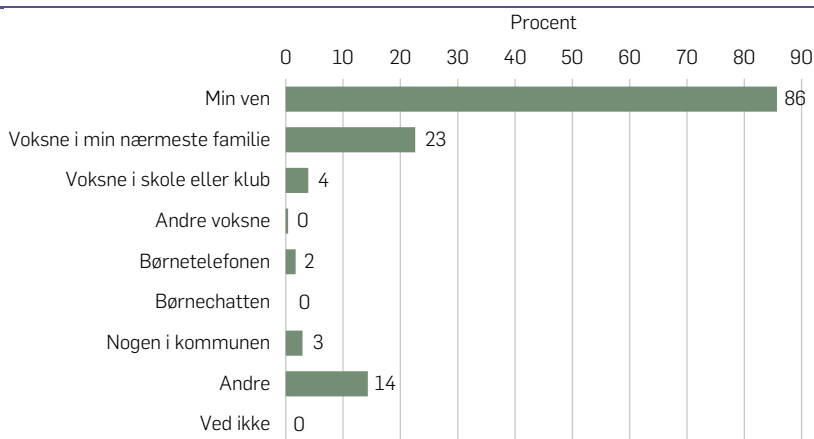
Kilde: SFI's undersøgelse: Vold og seksuelle overgreb mod børn og unge i Danmark 2016.

HVEM TALER DE UNGE MED?

Der vil i det nedenstående blive taget udgangspunkt i de unge, som har oplevet uønskede seksuelle hændelser med jævnaldrende, og de 29 pct. af denne gruppe, der har talt med nogen om dem.

FIGUR 8.3

Unge, der har talt med nogen omkring uønskede seksuelle hændelser med jævnaldrende, fordelt efter, hvem de har talt med. Mulighed for flere svar. Procent.

Anm. I alt svarer 82 unge, at de har fortalt om overgrebene til nogen. Se bilag 3 for tal.

Kilde: SFT's undersøgelse: Vold og seksuelle overgreb mod børn og unge i Danmark 2016.

Som i tilfældet med vold i hjemmet fremgår det af tabel 8.4, at de unge, som har haft en uønsket seksuel oplevelse med en jævnaldrende, i høj grad bruger deres venner til at tale med om disse hændelser, nemlig 86 pct., mens omkring en fjerdedel (23 pct.) fortæller det til voksne i deres familie. Kun få fortæller det til voksne i klub eller skole. Det er derfor hændelser, som der tales om i private arenaer med venner eller familie, men ikke på de arenaer, hvor de unge mødes med andre unge og professionelle voksne i skolen eller fritiden.

HVORFOR FORTÆLLER NOGLE UNGE IKKE OM DE UØNSKEDE HÆNDELSER?

De hyppigste forklaringer på, at de unge ikke fortæller det til nogen, er, at de ikke synes, det er nødvendigt (49 pct.), eller at de har mest lyst til at glemme det (38 pct.). Andre hyppige forklaringer er, at det er svært at tale om, og at de unge ikke tror, at andre kan hjælpe dem. Som ved fysisk vold er det forklaringer, hvor de unge underkender, at det er en krænkelse af dem selv, der skal deles med andre, og dermed bærer de det selv. En anden hyppig forklaring er, at den unge synes, det er pinligt, og dermed kan være bange for at blive drillet (24 pct.). Endelig er en hyppig

forklaring, at den unge er bange for, at forældrene skal få det at vide (32 pct.). Endelig oplyser 6 pct. af de unge, at de er bange for at blive straffet, eller at de ikke vil gøre deres forældre kede af det (8 pct.). Kun få oplyser, at de ikke har nogen at tale med (8 pct.).

TABEL 8.4

De unge, som har haft uønskede seksuelle erfaringer med en jævnaldrende og ikke fortalt det til nogen, fordelt efter, hvorfor de ikke har talt med nogen om hændelsen. Mulighed for flere svar. Procent.

	Procent
Jeg synes ikke, at det er nødvendigt	49
Jeg har mest lyst til at glemme det	38
Jeg er bange for, at mine forældre vil få det at vide	32
Jeg synes, at det er pinligt	25
Jeg synes, det er svært at tale om	23
Jeg tror ikke, de kan hjælpe mig	20
Ved ikke	15
Jeg vil ikke gøre mine forældre kede af det	8
Der er ikke nogen, jeg kan snakke med	8
Ingen af de ovenstående	7
Jeg er bange for, at jeg vil blive straffet	6
Jeg er bange for, at min familie skal få problemer	0

Anm.: I alt svarer 46 unge, at de ikke har fortalt det til nogen.

Kilde: SFI's undersøgelse: Vold og seksuelle overgreb mod børn og unge i Danmark 2016.

AT TALE OM UØNSKEDE SEKSUELLE HÆNDELSER MED VOKSNE ELLER FAMILIEMEDLEMMER

De unge er også blevet spurgt, om de har fortalt om uønskede seksuelle hændelser med voksne eller familiemedlemmer, jf. tabel 8.5.

TABEL 8.5

Om den unge har talt om den uønskede seksuelle hændelse med en voksen eller et familiemedlem. Særskilt for køn. Procent.

	Dreng	Piger	Total
Jeg har ikke haft uønskede seksuelle oplevelser	48	50	50
Nej	20	11	12
Ja	11	35	30
Ved ikke	22	4	8
I alt	100	100	101
Antal	16	68	84

Anm.: Ikke testet pga. små celler.

Kilde: SFI's undersøgelse: Vold og seksuelle overgreb mod børn og unge i Danmark 2016.

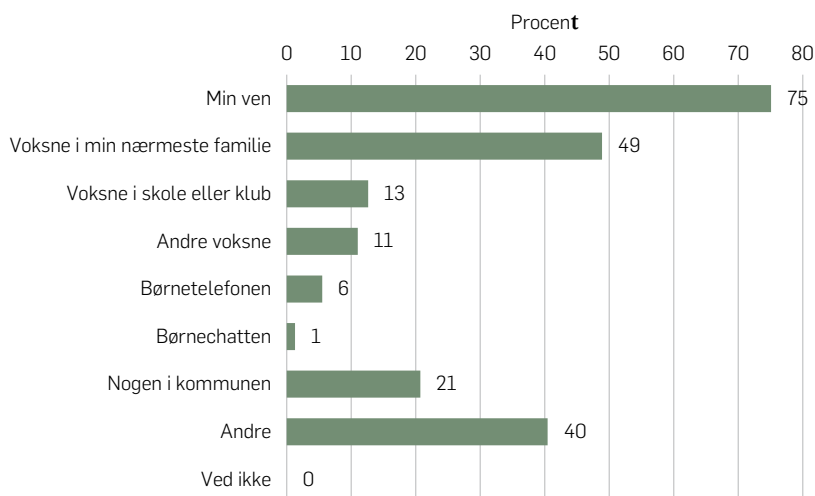
Halvdelen af de unge, som i spørgeskemaundersøgelsen har oplyst om uønskede seksuelle hændelser fra voksne eller familiemedlemmer, oplyser, at de ikke har haft uønskede seksuelle oplevelser, når det bliver formuleret direkte. 30 pct. af de unge, som har oplevet en uønsket seksuel hændelse med en voksen eller et familiemedlem, har fortalt det til nogen, mens 12 pct. ikke har. Der ses en tendens til, at pigerne i højere grad end drengene (35 pct. over for 30 pct.) taler om deres erfaringer med uønskede seksuelle hændelser.

HVEM TALER DE UNGE MED?

Som vold og uønskede seksuelle hændelser fra jævnaldrende taler de unge i vidt omfang med deres venner (75 pct.) om uønskede seksuelle hændelser med voksne eller familiemedlemmer, se figur 8.4. Unge, som har uønskede seksuelle hændelser med voksne og familiemedlemmer, taler i meget højere grad med voksne i familien omkring hændelserne end unge, som har uønskede hændelser med jævnaldrende (49 pct. i forhold til 22 pct.). Herudover bruger de unge i mindre omfang flere af de forskellige andre muligheder: voksne i klub eller skole, andre voksne, børnetelefon, børnechat, andre voksne i kommunen. Der ses altså samme tendens til, som ved uønskede hændelser fra jævnaldrende, at de unge taler med venner og familiemedlemmer i de private arenaer. Men til forskel fra uønskede seksuelle hændelser fra jævnaldrende taler de unge med en række andre voksne om disse hændelser med forskellige personer. Det kan være voksne i klub eller skole, men det kan også være personer, som ikke er tæt på den unges hverdag. Det ser altså ud, som om den unge opsøger støtte mange forskellige steder, hvor der er mulighed for det.

FIGUR 8.4.

De unge, fordelt efter, hvem de har talt med omkring uønskede seksuelle hændelser fra en voksen eller et familiemedlem. Mulighed for flere svar. Procent.

Anm.: I alt svarer 25 unge, at de har fortalt om overgrebene til nogen. Se bilag 3 for tal.

Kilde: SFI's undersøgelse: Vold og seksuelle overgreb mod børn og unge i Danmark 2016.

HVORFOR FORTÆLLER NOGEN UNGE IKKE OM DE UØNSKEDE HÆNDELSER?

Meget få har besvaret dette spørgsmål, hvorfor vi har valgt at angive svarene i absolutte tal, hvilket betyder, at analysen sker på et spinkelt grundlag. Det er dog bemærkelsesmæssigt, at 7 ud af 10 unge, som har besvaret spørgsmålet, svarer, at de ikke synes, at det var nødvendigt. Resten af begrundelserne er kun brugt af 1-2 unge. Fx synes én, at det er pinligt, mens to begrundes det med, at de mest har lyst til at glemme det.

TABEL 8.6

De unge, som har oplevet uønskede seksuelle hændelser fra en voksen eller et familiemedlem og ikke fortalt det til nogen, fordelt efter, hvorfor de ikke har talt med nogen om hændelsen. Mulighed for flere svar. Antal.

	Procent
Jeg synes, at det er pinligt	1
Jeg synes ikke, at det er nødvendigt	7
Jeg tror ikke, de kan hjælpe mig	1
Jeg synes, det er svært at tale om	2
Jeg er bange for, at mine forældre vil få det at vide	1
Jeg er bange for, at jeg vil blive straffet	1
Jeg er bange for, at min familie skal få problemer	1
Jeg vil ikke gøre mine forældre kede af det	2
Jeg har mest lyst til at glemme det	2
Der er ikke nogen, jeg kan snakke med	1
Ingen af de ovenstående	0
Ved ikke	1

Anm.: I alt svarer 10 unge, at de ikke har fortalt det til nogen.

Kilde: SFT's undersøgelse: Vold og seksuelle overgreb mod børn og unge i Danmark 2016.

SAMMENFATNING

For at kunne forebygge en indsats over for børn og unge, udsat for vold og overgreb, er det nødvendigt at få viden om hændelserne. Det er derfor vigtigt at få en viden om, hvem de unge betror sig til.

- Unge, der oplever vold eller uønskede seksuelle hændelser, oplever i mindre grad end unge, der ikke er udsat for dette, at have nogen at tale med, dvs. at have støtte i forhold til deres problemer.
- Fælles for de tre typer af overgreb er, at jævnaldrende kammerater er de vigtigste modtagere, når de unge vælger at fortælle, at de er udsat for både vold eller uønskede seksuelle hændelser fra både jævnaldrende eller voksne og familiemedlemmer, da mindst 69 pct. af de unge vælger at fortælle det til andre unge.
- Piger vælger i højere grad at fortælle andre det, når de har været udsat for vold eller uønskede seksuelle hændelser.
- Ser vi på erfaringer med vold i familien, er voksne i familien og søskende de vigtigste personer, som den unge betror sig til (udover jævnaldrende). I mindre omfang anvendes professionelle voksne i den unges hverdag som voksne i skole, klub eller sundhedsplejerske og

- sagsbehandler. Vold er derfor kun i begrænset omfang noget, der italesættes med de professionelle voksne, den unge møder i sin dagligdag.
- Når det gælder uønskede seksuelle hændelser med jævnaldrende, er voksne i familien (udover jævnaldrende) den vigtigste gruppe af voksne, som de unge taler med (23 pct.). Der er stort set ikke andre grupper af voksne, som de unge bruger til at tale med om de uønskede hændelser.
  - Ser vi på, hvem de unge taler med om uønskede seksuelle hændelser fra voksne eller familiemedlemmer, er voksne i familien den hyppigste gruppe af voksne, som de unge taler med (omkring halvdelen). Herudover anvender den unge i mindre omfang voksne i skole, klub, andre voksne og i kommunen. Samtidigt anvender den unge i større omfang end ved de andre typer vold og uønskede seksuelle hændelser andre grupper af voksne. Omkring 40 pct. af de unge har angivet, at de taler med 'andre' om disse hændelser, og flere anvender børnetelefonen end for de andre typer af vold og hændelser. Det tyder på, at de unge inddrager forskellige 'andre' voksne personer, som de har adgang til, men som ved de andre typer af vold og hændelser er det ikke professionelle i dagligdagen.
  - Det er fremherskende på tværs af de tre typer af hændelser, at de unge hyppigst ikke synes, det er nødvendigt at snakke med nogen om det. Ser vi på hændelser med fysisk vold og uønskede seksuelle hændelser fra jævnaldrende, er vigtige begrundelser, at de unge helst vil glemme det, eller at det er svært at tale om. For vold gælder tillige, at en del af de unge sætter hensynet til forældrene højt; de vil ikke gøre forældrene kede af det eller give dem problemer. For uønskede seksuelle hændelser gælder tillige, at de unge især synes, det er pinligt, og at de er bange for, at deres forældre får det at vide.

Afslutningsvist er det vigtigt at konstatere, at der er en andel af de unge, som ikke får snakket med nogen om det, de har oplevet. Og vi kan af besvarelsene se, at det bl.a. handler om skyld og skam, og om ikke at have viden om, at det faktisk er alvorligt og kan give psykiske efterslæb mange år frem.

RISIKOFAKTORER VED DØMTE FOR VOLD OG SEKSUELLE OVERGREB

I dette kapitel beskriver vi gerningsmændenes baggrund såvel som de forhold, der kan være med til at forudsige personfarlige overgreb mod børn. I næste kapitel beskriver vi børn og unge, der er ofre for fysisk vold og seksuelle overgreb, hvor gerningsmændene er dømt. Vi tager i begge kapitler afsæt i de data, der er i registrene over dømte for personfarlig kriminalitet mod børn. Det vil sige, at vores undersøgelser alene omfatter *personfarlig kriminalitet*, der består af *vold og seksuelle overgreb mod børn under 18 år*.¹³ I alle tilfælde drejer det sig om strafbare handlinger, hvor ofret er direkte konfronteret med gerningsmanden¹⁴.

Som afsæt for at forstå, hvorfor nogle udøver personfarlig vold og seksuelle overgreb, har vi taget udgangspunkt i teorier om kriminalitet og kriminalitetsforebyggende indsatser. Der er en række teorier, som potentielt kan anvendes i en indsats til at begrænse personfarlige, kriminelle handlinger. Hope, Kahn, Soothill, Christoffersen og andre har udfoldet forskellige paradigmer, der kan være relevante i en strategi for at reducere omfanget af kriminelle handlinger. Vi vil tage udgangspunkt i disse paradigmer for at se, om de også kan anvendes, når det drejer sig om overgreb mod børn (Christoffersen & Joshi, 2015; Hope, 2000; Kahn, 1968;

---

13. Offerstatistikken omfatter ofre for personfarlige forbrydelser under straffeloven. Det vil sige stort set alle sædeligheds- og voldsforbrydelser samt enkelte kategorier af ejendomsforbrydelser og andre straffelovsforbrydelser, hvor offeret er direkte konfronteret med lovovertræderen (TIMES).

14. Kilde: TIMES www.dst.dk/da/Statistik/dokumentation/Times/kriminalstatistik.

Soothill, Christoffersen, Hussain & Francis, 2010). Disse paradigmer – som vil blive uddybet i det følgende – afføder en række spørgsmål, både om krænkerens relationer til betydningsfulde voksne gennem opvæksten, og krænkerens situation umiddelbart inden overgrebet fandt sted: Hvilke forældre-barn-relationer har krænkerne selv haft i deres barndom? Hvilke strukturelle forhold har præget familieforholdene? Bor krænkeren i et belastet boligområde? Og hvilke personlige, ressourcemæssige begrænsninger har krænkerne, som adskiller dem fra deres jævnaldrende? Er gerningsmanden påvirket af den aktuelle situation (impulsivitet)? Spørgsmålene udspringer af de forskellige paradigmer, der potentielt kan supplere hinanden og dermed give en indsigt, der kan bidrage til præventive strategier. Vi ønsker dermed at undersøge, om forskningsparadigmerne er relevante for netop den type af kriminalitet, som vi undersøger her. Paradigmerne kan også hjælpe os med at forstå muligheder og begrænsninger i de data, som vi analyserer.

Der er nogle vigtige begrænsninger ved at bruge registerdata, som det er vigtigt at have for øje, når man læser de følgende analyser, der beskriver gerningsmand (kapitel 8) og offer (kapitel 9). I en del tilfælde, hvor der er tale om personfarlige, strafbare handlinger mod børn, bliver forholdet anmeldt og undersøgt, uden at det er lykkedes at finde gerningsmanden. For at være sikre på, hvem der har udført overgrebene, har vi derfor valgt at fokusere på dem, der er blevet dømt for overgreb på børn. Det betyder, at vi alene undersøger de former for pådømt kriminel adfærd, som går ud over børn, dvs. personer, der endnu ikke er fyldt 18 år. I dette kapitel beskriver vi først teorier om personfarlig kriminel adfærd, som har inspireret os til at uddrage data om risikofaktorer fra de administrative registre om såvel ofre som gerningsmænd. Teorierne vil også kunne hjælpe os til at se begrænsninger i de data, vi har til rådighed. Herefter beskrives analysemetoden nærmere sammen med de forskningsspørgsmål, vi søger at belyse i undersøgelsen af gerningsmændene. Analysen af gerningsmændene er opdelt i dels personfarlige voldshandlinger mod børn, dels en beskrivelse af de gerningsmænd, der har udøvet seksuelle overgreb mod børn.

TEORIER OM KRIMINEL ADFÆRD: DE FEM PARADIGMER

Vi har valgt at tage udgangspunkt i teorier om kriminel adfærd for at få kendskab til, hvilke forhold der vil kunne beskrive krænkerens baggrund, og samtidig også kunne se, hvilke data der mangler for at kunne give et grundigt overblik over relevante risikofaktorer. Vores tidligere forskning i personfarlig kriminel adfærd har taget udgangspunkt i teorier, der indgår i de følgende fem paradigmer med hver deres forklaringer på og potentielle forslag til reduktion af personfarlig kriminel adfærd (Christoffersen, Soothill & Francis, 2003; Christoffersen, Soothill & Francis, 2007; Christoffersen, Soothill & Francis, 2005; Soothill, Christoffersen, Hussain & Francis, 2010).

- **Karakteristika ved lokalområdet:** Forskere inden for ét paradigme mener, at risikoen for at blive kriminel primært afhænger af karakteristika ved lokalområdet, de unges vennekreds, risikomiljøer, den lokale sammenhængskraft og social kontrol snarere end persons individuelle forhold.
- **Opvækstforhold:** Forskere inden for et andet paradigme fokuserer på opvækstforholdene i familien for her at finde baggrunden for de unges eller voksnes afvigende adfærd. Har gerningsmanden som barn været udsat for mishandling og vanrøgt? Er barnet blevet anbragt uden for hjemmet? Har familieforholdene været præget af forældrenes misbrug, vold eller forældres psykiske lidelser? Har der været manglende støtte som følge af familiens opløsning? Har familien været præget af langvarig arbejdsløshed eller lav forældreevne, og at moren allerede fik børn i teenageårene? I følge dette paradigme er disse vanskelige familieforhold med til at øge risikoen for, at børn senere udviser afvigende adfærd med bl.a. personfarlig kriminalitet.
- **Individuelle ressourcer:** Inden for et tredje paradigme forklarer forskerne risikoen for kriminel adfærd med gerningsmandens aktuelle individuelle ressourcer. Inden for dette paradigme fokuseres der på betydningen af gerningsmandens arbejdsløshed, fattigdom og manglende uddannelse.
- **Umiddelbare situationsforhold:** Inden for et fjerde paradigme lægger forskerne vægten på, at det er 'de umiddelbare situationsforhold', der påvirker risikoen for kriminel adfærd. Den præventi-

ve indsats vil i denne sammenhæng fokusere på forhold i situationen (Clarke, 1980), der ville kunne opfordre, fremprovokere, presse eller tillade et individ at begå personfarlige kriminelle handlinger som fx fodboldvold. Er overgrebsmanden impulsiv (fx pga. ADHD) og derfor lettere påvirkelig af et opstået pres eller provokationer?

- **Rationelle handlinger:** Et femte paradigme betragter kriminel adfærd som et udtryk for en rationel handling, der kan øge den enkeltes behovstilfredsstillelse (Becker, 1968). I den rationelle handling indgår overvejelser om risikoen for at blive opdaget og om straffens hårdhed. I dette paradigme indgår muligheder for, at personens behovstilfredsstillelse kan ske på legal vis. Hvad er omkostningerne for gerningsmanden ved fx voldtægt (Thornhill & Palmer, 2001)? Endvidere indgår individets risikovillighed. Det er inden for dette paradigme, man stiller forskningsspørgsmålet: hvor stor en reduktion af overgrebene må man forvente ved en udvidelse af strafferammen, fx sammenlignet med en indsats, hvor man øger risikoen for at blive retsfulgt? Endelig indgår også individets beholdning af social kapital, som han eller hun risikerer at miste, som fx tab af partner eller tab af venskaber. Man kunne inden for dette paradigme fx stille spørgsmålet: Har gerningsmanden, der har udført et personfarligt overgreb mod et barn, tidligere været dømt for vold mod andre? Denne 'økonomiske' teori om kriminalitet angiver således potentielle veje for at påvirke den rationelle handling ved at ændre på betingelser for denne handling.

DATA OG METODE

For at kunne sammenligne og vurdere, hvilke forhold i krænkerens baggrund, der er anderledes end deres jævnaldrendes baggrund, er det nødvendigt at følge en fødselsårgang gennem en længere årrække. Dette giver mulighed for at belyse, om ændrede forhold øger eller mindsker risikoen for efterfølgende overgreb.

Vi inddrager ni fødselsårgange, født i 1980-88.¹⁵ Det er et begrænset udsnit, der giver mulighed for at belyse overgreb mod børn, idet de tidligste data om personfarlig vold og seksualforbrydelser mod børn forelå i 2001, og de seneste data, der er til rådighed på tidspunktet for denne rapport's udarbejdelse, er data fra kalenderåret 2012.

I første omgang vil vi undersøge, hvilke risikofaktorer der viser sig at have en statistisk sammenhæng med, at en person begår personfarlig kriminalitet, når man følger en række fødselsårgange fra de er børn til de er 24 år. Fødselsårgangene 1980-1988 består af 233.618 mænd og 224.412 kvinder, som var bosiddende her i landet den 1. januar 2001.¹⁶ Datamaterialer og baggrunden for analysemetoden er nærmere beskrevet i bilag 2.

Af figur 9.1 kan man se sammenhængen mellem alder og fødselsår i et såkaldt 'Lexis Skema'. Her ses, at forløbsundersøgelsen omfatter alle personer, født 1980-88, som følges fra fødslen til de bliver 24 år. Det vil sige indtil 2004-2012. Vi har her prioriteret, at der forelå data for alle fødselsårgangene lige fra fødslen og til mindst 24-årsalderen. Vi har endvidere prioriteret at kunne sammenligne alle fødselsårgangene inden for samme ét-årsaldersgruppe blandt de 15-24-årige. Således har vi ikke medtaget fødselsårgange, der er født efter 1988, fordi de nyeste data, der er til rådighed, er data fra kalenderåret 2012, og de ville således ikke kunne nå at blive 24 år inden for undersøgelsens 'vindue'.

Som det fremgår af Lexis Skema figur 9.1, er det ikke alle årgangene, der når at blive mindst 15 år inden 2001, så der er nogle person-år, der udgår af analyserne. Samlet bliver der tale om 3,7 millioner person-år, der opfylder betingelserne.

Vi undersøger, hvad der gik forud for det første dømte overgreb for derigennem at få mere viden om risikofaktorer, der potentielt kan bruges i et forebyggelsesarbejde.

Vi har forudsat, at langt de fleste tilfælde af førstegangs-personfarlig kriminalitet finder sted inden 24-årsalderen, men der vil også

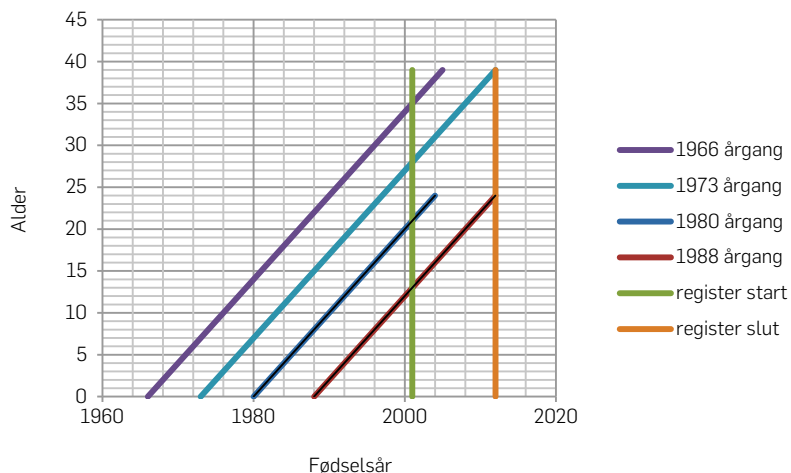
15. I en prospektiv forløbsundersøgelse, også kaldet et kohortestudie, observeres en gruppe af personer fremadrettet over en længerevarende periode. Ofte drejer det sig om mange år, hvilket giver mulighed for pålidelige oplysninger om de ændringer og hændelser, der sker med personerne i perioden. I modsætning til en retrospektiv undersøgelse gælder det for en fremadrettet undersøgelse, at data indsamlet på tidspunkt 't' ikke kan påvirkes af data indsamlet på tidspunkt 't+1'.

16. Det samlede antal levendefødte i 1980-88 var 489.788, henholdsvis 251.407 drenge og 238.381 piger (Danmarks Statistik, Statistikbanken). På grund af demografiske bevægelser, dvs. dødsfald, indvandring og udvandring, var der 1. januar 2001 i alt 458.030 med henholdsvis 233.618 drenge og 224.412 piger i vores undersøgelse.

være en del vold og seksuelle overgreb, der vil blive udført af personer, der er ældre end 24 år. For at få indblik i, hvor mange dette omfatter, har vi udtaget to fødselsårgange, født hhv. 1966 og 1973, som følges fra de er henholdsvis 35-39 år og 28-39 år i perioden 2001-2012 (se figur 9.1).

FIGUR 9.1

Lexis Skema¹ for fødselsårgangene 1966, 1973, 1980-1988, sammenholdt med start for dataoplysninger om overgreb (2001).

Anm.: Offerstatistik er afgrænset til at omhandle personfarlig kriminalitet. Offerstatistikken omfatter ofre for personfarlige forbrydelser under straffeloven. Dvs. stort set alle sædeligheds- og voldsforbrydelser samt enkelte kategorier af ejendomsforbrydelser og andre straffelovsforbrydelser, hvor offeret er direkte konfronteret med lovovertræderen, fx taske- og lommetyveri, røverier eller overtrædelser af politiudstedte advarsler (Times).

1. Lexis skema er et diagram, hvor man afsætter kalenderårstal ud ad x-aksen (vandrette akse) og personernes alder afsættes op ad y-aksen. Skemaet er opkaldt efter den tyske økonom og statistiker Wilhelm Lexis (Gyldendal den store danske, besøgt 5.2.2016).

Kilde: TIMES: www.dst.dk/da/Statistik/dokumentation/Times/kriminalstatistik.

PROSPEKTIV FORLØBSUNDERSØGELSE

Der er mange fordele ved en prospektiv forløbsundersøgelsesmetode¹⁷. Dels kan vi undersøge individuelle ændringer i risikofaktorer statistiske sammenhæng med efterfølgende personfarlig kriminalitet, dels kan vi kontrollere for andre baggrundsforhold. En sådan prospektiv forløbsundersøgelse vil ofte give de bedste muligheder for at belyse prædiktorer for senere personfarlig kriminel adfærd (Murray, Farrington & Eisner, 2009).

17. Metoden og den bagvedliggende statistiske model beskrives indgående i bilag 2.

Svagheden ved denne undersøgelse er, at vi alene kan inddrage oplysninger fra en række etablerede registre, som langt fra indeholder alle de oplysninger, der kunne tænkes at være relevante i henhold til de gennemgæede paradigmer om kriminalitetsforebyggelse. Men der er ganske mange af de oplysninger, som man traditionelt regner for at være potentielle risikofaktorer, som vi kan belyse enten direkte eller indirekte ved hjælp af de registrerede oplysninger, som kan fungere som indikatorer for de ønskede baggrundsoplysninger.

Vi vil i registrene se på baggrundskaraktistika for gerningsmændene fra fødselsårgangene 1980-1988 (jf. paradigme 2). Vi vil koncentrere os om forhold, der i tidligere undersøgelser har vist sig at kunne påvirke risikoen for, at personen udfører personfarlig kriminalitet mod et barn (Christoffersen, Soothill & Francis, 2003; Christoffersen, Soothill & Francis, 2005). Mere specifikt vil vi se på vilkårene i det hjem, hvor gerningsmanden er vokset op. Vi vil se på indikationer på, om gerningsmandens opvækst har været præget af vold, misbrug eller forældres mentale lidelser. Forældrenes tilknytning til arbejdsmarkedet, og om de har været længerevarende ledige, vil ligeledes blive belyst.

Andre forhold i gerningsmandens opvæksthjem, som er blevet fremhævet som risikofaktorer i de nævnte paradigmer, er forældrenes indbyrdes konflikter og barnets separation fra den ene forælder. Meget unge forældre, hvor moren allerede starter med at få børn som teenager, ses i nogle undersøgelser som en potentiel risikofaktor for børnene (Christoffersen, 2004).

Vi har ikke alene inddraget forældrenes forhold. Vi har også udtrukket registeroplysninger om, hvorvidt gerningsmandens boligområde kunne anses for at være belastet¹⁸ (jf. paradigme 1), og om, hvorvidt gerningsmandens skole- og uddannelsessituation potentielt kunne udgøre en risiko, som kunne være korreleret med risikoen for, at personen senere slog ind på en kriminel løbebane (jf. paradigme 3). Endelig har vi undersøgt, om gerningsmandens eventuelle misbrug af alkohol/stoffer¹⁹ samt

---

18. Regeringen har udpeget de mest udsatte boligområder. Der findes 135 områder, som alle er socialt boligbyggeri. Der bor omkring 200.000 eller 4 pct. af den samlede population i disse områder. Hvert område består i gennemsnit af 1.500 beboere, men spænder fra 30 til 14.000 beboere. (Boligministeriet, 1993; Gravensen m.fl., 1997; Hummelgaard m.fl., 1997). De udsatte boligområder blev inddelt i kvintiler, og de to mest udsatte kvintiler figurerer her som den dikotomiserede variabel 'udsat boligområde'.

19. Diagnoser i forbindelse med indlæggelse på en sygehusafdeling eller skadestuebehandling. Narkotikamisbrug omfatter her: afhængighed af morfika, syntetiske morfika, kokain, hallucinogener, forgiftninger af opium eller syntetiske analoger, forgiftninger med LSD, forgiftninger med andre

psykiske lidelser kunne udgøre en potentiel forhøjet risiko for en senere straffelovsafgørelse (jf. paradigme 4) (se bilag 2).

FORSTÅElsen AF RISIKOFAKTORER

For at kunne forstå den måde, vi i det følgende præsenterer resultaterne i tabellerne 9.1, 9.2 og 9.3 på, skal man som læser være opmærksom på vores brug af begrebet risikofaktor. For det første baserer analyserne sig på, at risikofaktorerne bliver sidestillet med beskyttelsesfaktorerne. Beskyttelsesfaktorerne²⁰ er derved defineret som 'modsatte' risikofaktorer. Et kontinuum med risiko i den ene pol og beskyttelse i den anden. Vi skelner således ikke i denne analyse mellem risikofaktorer og beskyttelsesfaktorer, men undersøger alene, hvorfor der opstår større sandsynlighed for, at nogle børn bliver kriminelle i forhold til andre børn, og hvorfor nogle børn har lavere sandsynlighed for at blive kriminelle, selvom der er en række risikofaktorer til stede i deres liv.

For det andet må læseren være opmærksom på en vigtig egenskab ved den metode, vi anvender: De enkelte risikofaktorer kan variere fra det ene år til det næste for alle de personer, der indgår i undersøgelsen. Vi undersøger således den risiko, der er for hvert person-år. Risikofaktorerne er opdelt i tre typer: Risikofaktorer af type I ses som værende et tegn på en tilstand i hele risikoperioden. Derfor vil en mor, der er indlagt på et hospital med en alkoholrelateret sygdom²¹, antages at være udtryk for forældrenes alkoholmisbrug eller stofmisbrug i hele personens barndom og ungdom og er dermed en risikofaktor for alle år i den undersøgte periode. Risikofaktorer af type II konstaterer tilstedeværelsen af denne faktor i det foregående år og på intet andet tidspunkt. Hvis en person fx bor i et belastet boligområde, når personen er 17 år, vil denne type fungere som en risikofaktor, når personen er 18 år i det følgende kalender-

---

midler med stimulerende virkning på centralnervesystemet (bl.a. amfetamin og beslægtede stoffer), forgiftninger med opiumsderivater i kombination med andre lægemidler, forgiftninger med opiumsderivater i kombination med alkohol. (Kilde: Det Psykiatriske centralregister og Landspatientregisteret samt lægemiddelregisteret).

20. En analyse af beskyttelsesfaktorer som mediator mellem risikofaktorer og udfaldsvariable indgår ikke i nærværende undersøgelse.

21. Diagnoser i forbindelse med indlæggelse på en sygehusafdeling eller behandling på en skadestue. Alkoholmisbrug omfatter her: alkoholpsykose, alkoholisme (dog undtaget 303.90 ebrietas), åreknuder på spiserøret, skrumpeliver (alkoholisk), fedtlever (alkoholisk), pankreatitis: bugspytkirtlen defekt pga. alkohol, delirium, forgiftninger med alkohol tillige med antabus/dipsan forgiftningsulykker med alkohol (for 1987), forgiftninger med alkohol. Forgiftninger i forbindelse med narkotika medtages ikke her. Ambulant behandling, fx hos egen læge, er heller ikke medtaget. (Kilde: Det Psykiatriske centralregister og Landspatientregisteret).

år. Risikofaktorer af type III er derimod udslagsgivende på både det følgende kalenderår og alle efterfølgende år. Type III anses for at være tegn på en tilstandsændring for personen. Hvis personens forældre blev separeret, da vedkommende var 15 år, vil dette placere personen i skilsmissekategorien fra 15 år og fremefter. For en nærmere uddybning, se bilag 2.

HVEM UDØVER PERSONFARLIG VOLD MOD BØRN?

Vi begynder med at undersøge, hvem og hvor mange der udøver personfarlig vold mod børn, og herefter undersøger vi, hvilke risikofaktorer de har. Personfarlig vold er i registrene defineret som:

- vold
- forsøg på manddrab
- simpel vold
- alvorligere vold
- særligt alvorlig vold
- forbrydelser mod liv og helbred.

OMFANG

Vi fokuserer på personer, der er i alderen 15-24 år i perioden 2001-2012. Omkring 3,8 pct. af disse unge blev dømt for en voldshandling i henhold til straffeloven. Men personfarlige, kriminelle handlinger, rettet mod børn under 18 år, er sjældent forekommende. Blandt de unge, der er født i 1980-88, er der i alt 458.030 personer, hvoraf 0,7 pct. (dvs. 3.186 personer), der blev dømt for sådanne handlinger i perioden 2001-2012, mens de var 15-24 år.

Der var blandt de dømte en stor overvægt af drenge: 2.799, mens pigerne udgjorde 387 af de dømte. For nemheds skyld vil vi omtale de dømte som 'gerningsmændene'. Hvis man tager højde for andre betydende baggrundsforhold, ses det, at unge mænd eller drenge har seks gange højere risiko end piger i samme aldersgruppe for at blive dømt for personfarlige, voldelige handlinger mod børn. Se tabel 9.1. Vi vil, for at gøre det kort, kalde disse handlinger for vold mod børn.

En tidligere dansk undersøgelse af alle unge mænd, født i 1966, viser, at 4,6 pct. af de unge mænd var dømt for vold i perioden 1981-93, mens de var i aldersgruppen mellem 15 og 27 år (Christoffersen, Soothill

& Francis, 2003). Det er uvist, hvor stor en del af ofrene, der har været børn på gerningstidspunktet, fordi man dengang ikke førte statistik over ofrene.

HVILKE RISIKOFAKTORER KARAKTERISERER GERNINGSMÆND

I det følgende vil vi beskrive, på hvilke måder gerningsmændene adskiller sig fra deres jævnaldrende. Kan man ud fra kendskab til risikofaktorer i året eller årene forud for voldshandlingen finde særlige forhold, der adskiller gerningsmændene fra de andre?

Risikofaktorer under gerningsmandens opvækst viser en signifikant sammenhæng med risikoen for senere at blive dømt for vold mod et barn – også når man har taget højde for de øvrige faktoreres statistiske indflydelse. Det vil sige, at det kun er risikofaktorer, der bidrager med ny signifikant information til forklaring af de voldelige handlinger, der er medtaget i tabel 9.1 ²².

Risikofaktorerens statistiske sammenhæng med voldshandlingerne er udtrykt med odds ratio i tabellen. Nogle af risikofaktorerne har en meget stærk sammenhæng med forekomst af vold mod et barn. Således ser gerningsmandens køn og manglende ungdomsuddannelse ud til at øge risikoen seks gange eller mere (odds ratio 6,1-6,6) for, at den unge dømmes for voldshandlinger mod et barn. Andre risikoforhold fordobler risikoen, som fx ikke-dansk statsborger (odds ratio 2,8), mens andre risikoforhold øger risikoen med 50 pct. eller mere (odds ratio 1,6-1,7). Det gælder fx vold i gerningsmandens barndomshjem, gerningsmandens tidligere anbringelse uden for hjemmet, hans ADHD-diagnose, hans alkoholmisbrug eller hans manglende erhvervsuddannelse.

De øvrige nævnte risikoforhold øger den statistiske sandsynlighed med 10-40 pct. (odds ratio 1,1-1,3). Gerningsmandens forældres separation, deres længerevarende ledighed og gerningsmandens egen fysiske funktionsnedsættelse ligger i denne ende af skalaen.

Imidlertid er der meget store forskelle mellem alle de nævnte risikoforhold, idet nogle risikoforhold er meget sjældne, mens det for andre risikoforhold gælder, at der er mange børn og unge, der udsættes for dem. Både styrken (her udtrykt i odds ratio) og udbredelsen (udtrykt ved pct. person-år i tabellerne) er afgørende for, hvor stor statistisk sammenhæng, man kan observere. En lille odds ratio, fx på 1,2, kan, hvis rigtig mange udsættes for belastningen, vise sig at kunne forklare en stor del af

---

22. I bilag 2 er der nøjere redegjort for regressionsanalysen.

samtligte overgreb. Det er med andre ord en kombination af de to forhold, nemlig risikofaktorens sandsynlighed og risikofaktorens udbredelse, der statistisk set er afgørende for det samlede antal voldelige handlinger mod børn.

Børn og unge, der har haft et barsk opvækstmiljø i hjemmet, ser gennemgående ud til at have en forhøjet risiko for selv at blive dømt for vold mod et barn. Forældres selvmordsforsøg/selv mord, forældres vold i hjemmet og deres længerevarende arbejdsløshed ser alle hver for sig ud til at øge risikoen for barnets senere personfarlige, voldelige adfærd mod børn. Gerningsmandens anbringelse uden for hjemmet, da han selv var barn, indikerer også manglende ressourcer i hjemmet. Ved forældres separation ses ligeledes en øget risiko for barnets senere voldshandlinger mod et barn.

Gerningsmandens mangelfulde uddannelse viser sig at være en markant indikator på en relativt forøget risiko for senere personfarlig vold. Hvis den unge mand klarer sig godt i skolen og får en ungdomsuddannelse og senere en erhvervsuddannelse, ses en betydeligt mindre risiko for voldshandlinger, sammenlignet med dem, der ikke gennemfører disse uddannelser.

Man må antage, at en stor del af de pådømte handlinger er spontane og afhængige af de umiddelbare situationsforhold. I hvert fald kan man konstatere, at der er forholdsvis mange af de dømte, der har fået stillet en diagnose for ADHD, og der er relativt mange med et alkoholmisbrug. Dette skal ses i sammenhæng med, at andre psykiatriske diagnoser, samlet set, ser ud til at mindske risikoen for personfarlig vold mod børn.

Ikke-danske unge har en øget risiko for at udføre vold mod børn, antageligt fordi flere af de nævnte risikoforhold forstærker hinanden hos en minoritet af denne gruppe. En nærmere analyse må kunne belyse, om en kombination af en barsk opvækst med vold i hjemmet, mangelfuld skoleuddannelse og erhvervsuddannelse kan være en del af forklaringen.

Også boligmiljøet ser ud til at spille en selvstændig rolle. Man kan således konstatere, at unge mennesker, der bor i et udsat boligområde, efterfølgende har en øget risiko for at blive dømt for en voldshandling.

Vi anvender i analysen den såkaldte ætiologiske fraktion, forkortet EF, i tabel 9.1 (Szklo & Nieto, 2012). Den ætiologiske fraktion beregnes under forudsætning af, at der er tale om en kausal sammenhæng. Den ætiologiske fraktion viser, hvor stor den procentvise nedgang i antallet af

voldshandlinger mod børn, man må forvente, hvis man kan minimere antallet af unge, der blev eksponeret for den pågældende risikofaktor.

Det fremgår således, at en investering i børnenes skoleuddannelse og erhvervsuddannelse ser ud til at have den største indflydelse på nedbringelse af omfanget af voldelige overgreb mod børn. Vel at mærke under den forudsætning, at risikofaktorerne udgør en kausal sammenhæng. Selvom der i undersøgelsen har vist sig at være en tydelig signifikant sammenhæng mellem de unges skolegang og senere personfarlige kriminalitet, så giver dette således ikke en fuldt tilstrækkelig vished for, at en forbedring i risikofaktoren også automatisk vil medføre en nedgang i omfanget af vold mod børn.

Forældres længerevarende ledighed kan forklare ét ud af otte tilfælde af vold mod børn (EF 12). Odds ratio er her blot 1,2, men der er relativt mange af de unge, der på et eller andet tidspunkt har oplevet, at den ene eller begge forældre har været længerevarende ledige. Denne faktor kan være en indikator på, at familien har oplevet en marginaliseret tilknytning til arbejdsmarkedet og dermed en grundlæggende økonomisk usikkerhed; dette tegner et billede på belastende opvækstforhold i lighed med andre indikatorer som fx forældres selvmordsadfærd, vold i hjemmet, familiens opløsning og barnets anbringelse uden for hjemmet. Vold i gerningsmændenes barndomshjem, forældres selvmordsadfærd, anbringelse uden for hjemmet og forældrenes længerevarende ledighed ses således som de næstvigtigste faktorer.

Gerningsmænd, der ikke har dansk statsborgerskab²³, tegner sig for 13 pct. af volden, mens personer med ADHD og alkoholmisbrug tegner sig for hhv. 6 pct. og 5 pct. af volden.

---

23. Man defineres som dansk, hvis man opfylder en af de følgende betingelser: (a) At mindst en af forældrene har dansk statsborgerskab og er født i Danmark. (b) At der ikke findes noget information om, hvorvidt forældre har dansk statsborgerskab eller ej, og at barnet har dansk statsborgerskab og er født i Danmark. Alle andre er defineret som ikke-danske.

TABEL 9.1

Logistisk regression. Baggrundskaraktetika, der estimerer sandsynligheden for at være blevet førstegangsdømt for personfarlig, voldelig straffelovsovertrædelse mod et barn inden 24-årsalderen. Fødselsårgange 1980-1988. Procent, Odds ratio og Ætiologiske fraktioner (EF).

Risikofaktorer vedr. gerningsmand som barn og ung:	Pct. person-år	Odds ratio	CI-95 pct. sikkerhedsgrenser		EF pct.
<i>Opvækstforhold i familien</i>					
Forældrene udstv selvmordsadfærd (I)	5,0	1,1	1,0	1,3	1
Vold i hjemmet (I)	11,7	1,7	1,6	1,9	8
Barnet anbragt uden for hjemmet (III)	3,0	1,6	1,4	1,8	2
Forældrene er separeret (III)	21,8	1,2	1,1	1,3	4
Forældrene var arbejdsløse (III)	66,1	1,2	1,1	1,4	12
<i>Individuelle ressourcer</i>					
Barn fysisk handicap (I)	19,4	1,1	1,0	1,2	2
Barn fik ikke ungdomsuddannelse (I)	55,3	6,6	5,7	7,6	76
Barn fik ikke erhvervsuddannelse (I)	40,7	1,7	1,6	1,9	22
Barn har psykisk lidelse (III)	6,2	0,7	0,6	0,9	-
<i>Køn (mand) (I)</i>	50,9	6,1	5,5	6,8	-
<i>Umiddelbare situationsforhold:</i>					
Vedkommende har ADHD (I)	8,5	1,7	1,5	1,9	6
Vedkommende har alkoholmisbrug (III)	7,0	1,7	1,4	1,9	5
<i>Lokalområdet:</i>					
Bor i udsat boligområde (II)	1,7	1,3	1,1	1,6	1
Er ikke dansk statsborger (II)	8,5	2,8	2,5	3,0	13

Anm.: Odds ratio på 1 betyder, at der ikke er statistisk sammenhæng. Justeret odds ratio er beregnet med 'stepwise regression', dvs. kun de risikofaktorer, der kan bidrage med signifikant ny information medtages i modellen (Hosmer og Lemeshow 2013). Test godkender den justerede model ($P > 0.12$). EF kan kun estimeres for odds ratio > 1 (se bilag 2).

Der var i alt 3.186 dømtte for personfarlige, kriminelle handlinger mod børn. De ni fødselsårgange omfatter i alt 458.030 personer, født 1980-88. Det samlede antal person-år for de ni fødselsårgange var 3.757.624 inden for 'vinduet' mellem 2001-2012.

Kilde: Registerdata 2013.

28-39-ÅRIGE OVERGREBSMÆND

I første omgang valgte vi at undersøge de børn og unge, der begår overgreb, og som er født 1980-88. Det gjorde vi, fordi der foreligger registerdata, der gør det muligt at undersøge førstegangsovergreb fra de er 15 til deres 24. år. Derved kom vi til at mangle et overblik over vold mod børn, der udføres af ældre gerningsmænd (se figur 9.1). I anden omgang har vi derfor også udvalgt to ældre årgange, født i henholdsvis 1966 og 1973, som inden for perioden 2001-2012 var i aldersgruppen 28-39 år. I alt var der 149.311 med henholdsvis 81.677 født i 1966 og 67.634 født i 1973, der var opført i registeret den 1. januar 2001.

I dette tidsinterval, vi har kunnet følge de to fødselsårgange fra 1966 og 1973, fandt vi 144 førstegangstilfælde med vold mod børn i de 1.233.334 person-år, som de to fødselsårgange gennemløb²⁴. Dette svarer til 0,01 pct. af person-årene. Til sammenligning kan det nævnes, at de yngre aldersgrupper, der blev fulgt fra 15-årsalderen til 24-årsalderen, havde 3.186 førstegangstilfælde, svarende til 0,08 pct. af person-årene, altså væsentligt flere overgreb set i forhold til de gennemløbne person-år.

Førstegangsovergreb mod børn og unge under 18 år udføres oftere af personer i aldersgruppen 15-24 år end blandt de 28-39-årige. Det er med andre ord relevant at undersøge de yngre aldersgruppers personfarlige overgreb mod børn, fordi relativt mange af gerningsmændene befinder sig i disse aldersgrupper første gang, de bliver dømt for personfarlig kriminalitet mod børn.

Men der kan være forskelle imellem de yngre og de ældre gerningsmænds profil. Det færre antal sager betyder i sig selv, at flere af de risikofaktorer, vi fandt for gerningsmændene i aldersgruppen 15-24 år, ikke kan reproducere for de 28-39-årige. Det gælder fx for opvækst med vold i hjemmet, forældres længerevarende ledighed, familiens opløsning samt sjældne risikofaktorer som at være bosat i et udsat boligområde.

Som det ses af tabel 9.2, genfindes de væsentlige risikofaktorer dog blandt de ældre gerningsmænd såsom belastninger i barndomshjemmet (anbringelse uden for hjemmet, teenagemoder) og begrænsede individuelle ressourcer (ingen ungdomsuddannelse eller erhvervsuddannelse). Derudover er de umiddelbare situationsforhold relativt oftere præget af ADHD, og endelig er ikke-danske statsborgere overrepræsenterede blandt de 28-39-årige gerningsmænd. Selvom datamaterialet er reduceret, giver undersøgelsen af de 28-39-årige gerningsmænd således ikke et væsentligt anderledes billede end det mere fyldestgørende billede, vi har af de 15-24-årige.

---

24. For de 28-39-årige gjaldt det, at der var 79 seksuelle overgreb ud af samtlige tilfælde med førstegangspersonfarlig vold og overgreb mod børn. Dette svarer til 0,006 pct. af person-årene. Som vi skal se i næste afsnit, er dette væsentligt færre tilfælde end for de 15-24-årige.

TABEL 9.2

Logistisk regression. Baggrundskaraktetika, der estimerer sandsynligheden for at være blevet dømt for personfarlig voldelig straffelovsovertrædelse mod et barn, udført af 28-39-årige. Fødselsårgange 1966 og 1973 er fulgt i 2001-2012. Procent, Odds ratios og Ætiologiske fraktioner (EF).

Risikofaktorer vedr. gerningsmand som barn og voksen	Pct. person-år	Odds ratio	CI-95 pct. sikkerhedsgrenser		EF pct.
<i>Opvækstforhold i familien</i>					
Forældrene udvist selvmordsadfærd (I)	4,5	Ns			
Anbragt uden for hjemmet som barn (III)	3,2	2,7	1,6	4,3	5
Forældrene var arbejdsløse (III)	51,1	NS			
Mor fik barnet som teenager (I)	4,9	2,6	1,7	4,2	7
<i>Individuelle ressourcer</i>					
Barn fysisk handicap (I)	22,8	NS			
Barn fik ikke ungdomsuddannelse (I)	66,4	2,6	1,5	4,6	52
Barn fik ikke erhvervsuddannelse (I)	32,2	1,7	1,2	2,5	18
<i>Køn (mand) (I)</i>	50,2	5,5	3,4	8,7	-
<i>Umiddelbare situationsforhold</i>					
Vedkommende har ADHD (I)	5,5	4,1	2,8	6,1	15
Vedkommende har alkoholmisbrug (III)	6,7	NS			
<i>Lokalområdet</i>					
Bor i udsat boligområde (II)	1,5	Ns			-
Er ikke dansk statsborger (II)	9,2	2,7	1,8	4,0	14

Anm.: Denne analyse omfatter 1.233.478 person-år, idet 149.311 personer iagttages gennem perioden 2001-2012, mens de var i aldersgruppen 28-39 år. I alt var der 144 personer, dømt for personfarlig vold mod børn. Der er således gennemgående en stor usikkerhed forbundet med en regressionsanalyse på dette spinkle materiale, selvom den logistiske model netop egner sig til behandling af små datamaterialer (Hosmer og Lemeshow 2013). Test godkender den justerede model ($P > 0,77$).

Kilde: Registerdata 2013.

HVEM UDØVER SEKSUELLE OVERGREB MOD BØRN?

Vi undersøger i dette afsnit personer, der er dømt for seksuelle overgreb, rettet mod børn og unge under 18 år.

Formålet med dette afsnit er at belyse overgrebsmandens situation forud for overgrebet. Det er imidlertid forbundet med vanskeligheder at få et tilstrækkeligt sikkert sammenligningsgrundlag, når der er tale om forholdsvist sjældne hændelser. Netop ved hjælp af registeroplysninger sikrer man sig en systematisk beskrivelse af såvel gerningsmanden som af sammenligningsgruppen. Men det er kun en meget lille del af de seksuelle overgreb, der bliver retsforfulgt. Vi har i denne del-

undersøgelse alene set på de pådømte seksuelle krænkelser og overgreb mod børn og unge under 18 år. Det drejer sig om følgende overgreb²⁵:

- Blodskam (incest)
- Voldtægt
- Seksualforbrydelser mod børn under 12 år
- Blufærdighedskrænkelser
- Homoseksuelle og heteroseksuelle forbrydelser mod børn under 18 år.

OMFANGET AF 15-24-ÅRIGES SEKSUELLE OVERGREB

Denne analyse omfatter 3.776.980 person-år, idet 458.030 personer iagttages gennem perioden 2001-2012, mens de var i aldersgruppen 15-24 år. Undersøgelsen viser, at der inden for de nævnte afgrænsninger var i alt 6 kvinder og 432 mænd, der inden for periodeafgrænsningen var blevet dømt for seksuelle overgreb mod børn. Dette svarer til, at 0,1 pct. af de unge har været udsat for et pådømt seksuelt overgreb, hvilket er et væsentligt lavere tal end i tidligere undersøgelser. En nyere dansk undersøgelse blandt unge voksne viser således, at omkring 1,2 pct. på et tidspunkt har været udsat for seksuelle overgreb inden for familien. Der blev i undersøgelsen spurgt, dels om personen selv havde været udsat for seksuelle overgreb fra et familiemedlem, dels om forældre eller stedforældre nogensinde havde tvunget ham/hende til seksuel aktivitet. Dette blev eksemplificeret ved ubehagelig seksuel beføling, blotteri eller lignende, forsøg på tvunget samleje, gennemført tvunget samleje eller andre seksuelle overgreb (Vammen & Christoffersen, 2013). Hvis man også inddrager seksuelle overgreb uden for familien, så har i alt 3,4 pct. af de 24-årige oplevet en eller flere former for seksuelle overgreb (Christoffersen m.fl., 2013).

Hvis man alene baserer sig på undersøgelser af dømte gerningsmænd, vil man således stærkt undervurdere omfanget af det samlede antal unge, der har været ofre for alvorlige seksuelle overgreb. Dette skyldes dels, at mange overgreb ikke bliver anmeldt - mange fører ikke til en domhandling - dels at vi i analysen alene ser på førstegangsdømte, og dels at der fokuseres på de yngre gerningsmænd (15-24 år).

---

25. Nogle af begreberne og de tilhørende paragraffer kan være ændret efter 2012.

RISIKOFAKTORER FOR AT BEGÅ SEKSUELLE OVERGREB

Selvom der således er relativt få dømte tilfælde af seksuelle overgreb mod børn, viser undersøgelsen alligevel nogle markante forskelle mellem de dømte og deres jævnaldrende ikke-dømte. De unge, der er dømt for seksuelle overgreb mod børn, har gennemgående haft en helt anderledes opvækst end deres jævnaldrende. Det er først og fremmest gerningsmænd, der i barndommen har haft en belastet opvækst i et voldeligt miljø, som senere bliver dømt for seksuelle overgreb. Dels er det gerningsmænd, hvor familieforholdene har været således, at de som børn er blevet anbragt uden for hjemmet. I denne gruppe ses det også hyppigere, at forældrene har haft en længerevarende ledighedsperiode, og at en af forældrene har været indlagt med en psykiatrisk lidelse. Det er generelt set meget sjældent, at forældre er blevet dømt for personfarlige, kriminelle handlinger, rettet mod børn, men i gruppen af børn og unge, der senere er blevet dømt for seksuelle overgreb, ses dette signifikant oftere, end det er tilfældet blandt deres jævnaldrende.

Det er endvidere særligt karakteristisk, at de seksuelle krænker sjældent har fået en ungdomsuddannelse eller en erhvervsuddannelse. Og der ses relativt oftere et narkotikamisbrug eller en voldsdom. Ligesom relativt flere har en ikke-dansk herkomst i denne gruppe end blandt deres jævnaldrende.

Den profil, der her tegner sig, ligner meget det billede, man fandt i en tidligere dansk undersøgelse af unge mænd, der var dømt for voldtægt (Christoffersen, Soothill & Francis, 2005). Vi fulgte dengang 43.307 mænd, født i 1966, fra de var 15 til deres 27. år:

- I signifikant mange tilfælde havde familien ikke haft ressourcer til at have børnene boende hjemme. Ud af de 96 dømte havde 33 været anbragt uden for hjemmet.
- Flere af de unge, der var dømt for voldtægt, havde forinden fået en dom for vold.
- Der fandtes desuden en overhyppighed af psykiske lidelser hos de unge mænd og hos deres forældre. Familien og de unges erhvervstilknytning var endvidere ringere end gennemsnittet.

TABEL 9.3

Logistisk regression. Baggrundskaraktæristika, der estimerer sandsynligheden for at være blevet førstegangsdømt for seksuelle overgreb mod et barn inden 24-årsalderen. Fødselsårgange 1980-1988. Procent, Odds ratios og Ætiologiske fraktioner (EF).

Risikofaktorer vedr. gerningsmand som barn og ung:	Pct. person-år	Odds ratio	CI-95 pct. Sikkerhedsgrenser		EF, pct.
<i>Opvækstforhold i familien</i>					
Forældre havde mentale lidelser (I)	10,0	1,3	1,0	1,7	3
Barnet anbragt uden for hjemmet (III)	3,1	2,4	1,8	3,2	4
Faderen dømt for personfarlig kriminalitet (II)	0,02	9,5	2,3	38,6	0
Forældrene var arbejdsløse (III)	66,2	1,4	1,1	1,8	21
<i>Individuelle ressourcer</i>					
Barn fik ikke ungdomsuddannelse (I)	55,6	4,7	3,2	6,7	67
Barn fik ikke erhvervsuddannelse (I)	40,9	2,6	2,1	3,3	40
<i>Køn (mand) (I)</i>	50,8	53,7	24,0	120,3	-
<i>Umiddelbare situationsforhold</i>					
Barnet får ADHD-medicin (III)	0,5	1,8	1,1	3,1	0
Barn har narkotikamisbrug (III)	4,4	1,8	1,3	2,5	3
Barn dømt for vold (III)	2,7	2,1	1,6	2,8	3
<i>Lokalområdet</i>					
Bor i udsat boligområde (II)	1,8	1,5	1,0	2,4	1
Er ikke dansk statsborger (II)	8,6	2,0	1,6	2,6	8

Anm.: Denne analyse omfatter 3.776.980 person-år, idet 458.030 personer iagttages gennem perioden 2001-2012, mens de var i aldersgruppen 15-24 år. I alt var der 438 personer, dømt for seksuelle overgreb mod børn, heraf var seks kvinder. Der er derfor relativt stor usikkerhed vedrørende estimater af odds ratio, ligesom de tilfælde, hvor faderen er dømt for personfarlig kriminalitet (Hosmer og Lemeshow 2013). Test godkender den justerede model ($P > 0.43$). Chi^2 angiver forskellen mellem forventede og observerede ved de enkelte risikofaktorer's 'maximum likelihood'-estimater.

Kilde: Registerdata, 2013.

SAMMENFATNING

I dette kapitel har vi undersøgt personer, dømt for henholdsvis personfarlig vold og seksuelle overgreb. Vi fandt, at 0,7 pct. af de 15-24-årige var dømt for personfarlig vold mod et barn, og 0,1 pct. af aldersgruppen var dømt for seksuelle overgreb mod et barn under 18 år. Hertil fandt vi en række risikofaktorer, der karakteriserer gerningsmændene.

For personfarlige, voldelige handlinger fandt vi følgende:

- For såvel 15-24-årige som 28-39-årige gerningsmænd giver belastninger i barndomshjemmet en signifikant forhøjet risiko for senere domme for vold og overgreb mod børn.
- Den unges begrænsede individuelle ressourcer og impulsivitet (ADHD) og alkoholmisbrug kan kædes sammen med en øget risiko for voldelige overgreb.
- Unge, der ikke har dansk statsborgerskab, tegner sig for 11 pct. af volden.
- Personer med ADHD tegner sig for 6 pct. af voldshandlingerne, mens personer med alkoholmisbrug tegner sig for 5 pct. af de dømte voldshandlinger.
- Undersøgelsen viser en tydelig, signifikant sammenhæng mellem de unges skolegang og senere personfarlige kriminalitet. Forældrenes længerevarende ledighed ses endvidere kun for denne gruppe – ikke for de 28-39-årige, som den næstvigtigste faktor. Denne faktor kan være en indikator på, at familien har oplevet en marginaliseret tilknytning til arbejdsmarkedet og dermed en grundlæggende økonomisk usikkerhed; dette tegner et billede af belastende opvækstforhold i lighed med andre indikatorer som fx forældres selvmordsadfærd, vold i hjemmet, familiens opløsning og barnets anbringelse uden for hjemmet.

Resultaterne leder derfor frem til at undersøge, om en investering i børnenes skoleuddannelse og erhvervsuddannelse kan vise sig at have den største indflydelse på nedbringelse af omfanget af voldshandlinger mod børn.

Vi fandt også en række fællestræk, der gælder for personer, dømt for seksualforbrydelser mod børn. Selvom gruppen af personer, der er dømt for seksuelle overgreb mod børn, er relativt lille, er der nogle markante forskelle mellem dem, der dømmes for seksuelle overgreb mod børn, og deres jævnaldrende.

- I signifikant flere tilfælde havde familien ikke haft ressourcer til at have børnene boende hjemme.
- Flere af gerningsmændene havde tidligere været dømt for vold. Og relativt flere af gerningsmændene havde et narkotikamisbrug.
- Der fandtes en overhyppighed af psykiske lidelser hos såvel gerningsmænd som deres forældre.

- Familien og gerningsmandens uddannelses- og erhvervtilknytning var ringere end gennemsnittet.
- Ikke-danske statsborgere var relativt hyppigere blevet dømt for seksuelle overgreb mod børn. Omkring 8 pct. af samtlige seksuelle overgreb kunne statistisk set kædes sammen med etnicitet. Mens omkring 67 pct. af overgrebene kunne kædes sammen med manglende ungdomsuddannelse.
- Der ses ingen sammenhæng med ADHD, men omkring 3 pct. af de seksuelle overgreb kan henføres til, at gerningsmanden har et narkotikamisbrug

Sandsynligheden taler for, at de unge mænd har haft en stærkt belastet opvækst, uden at der er udviklet almindelige tilknytningsrelationer til forældrene.

RISIKOFAKTORER VED BØRN, UDSAT FOR VOLD OG OVERGREB, HVOR GERNINGSMANDEN ER DØMT

I dette kapitel beskriver vi de børn, der på et tidspunkt bliver udsat for personfarlige, kriminelle handlinger, der er blevet pådømt. Det er baseret på registerdata, hvor der er faldet dom for vold eller seksuelle overgreb. Vi undersøger dermed den fysiske vold og de seksuelle handlinger, der er særligt grove og falder ind under kategorien fysisk og seksuel mishandling. Ud fra de domme, der er blevet afsagt i perioden 2001-2012, vil vi besvare en række spørgsmål: Hvor stort er omfanget af den personfarlige mishandling i Danmark, hvis vi alene baserer os på offerstatistik? Vi vil endvidere forsøge at besvare spørgsmålet: Er nogle børn mere udsatte end andre børn for at blive offer for vold og overgreb, hvor der er faldet dom? Viser denne danske undersøgelse samme tendenser som tidligere danske og udenlandske undersøgelser af børn, der er ofre for børnemishandling?

TIDLIGERE UNDERSØGELSER AF BØRN SOM OFRE FOR VOLD OG SEKSUELLE KRÆNKELSER

I USA har man gennemført systematiske undersøgelser af antallet af børn, der udsættes for fysisk mishandling og seksuel børnemishandling. Det er dermed muligt at følge udviklingen (Sickmund, Snyder & Poe-Yamagata, 1997; Snyder & Sickmund, 2006). Undersøgelserne viser, at

nogle kategorier af børn er udsat for en større risiko end andre børn. Børn i alderen 12-17 år har i de amerikanske undersøgelser næsten tre gange højere risiko for at blive offer for vold i forhold til voksne (Snyder & Sickmund, 1995).

Man finder i undersøgelserne, at børnenes opvækstmiljø spiller en afgørende rolle. Børn, der vokser op i fattigdom, udsatte boligområder med megen kriminalitet, eneforsørger-familier, etniske minoriteter, og børn i familier, der lever i social isolation, har en relativt større risiko for at blive udsat for vold og overgreb. Men beskyttende faktorer i opvækstmiljøet som fx social støtte, uddannelse, og positive rollemodeller (Garbarino & Bradshaw, 2003; Rutter, 1989) kan mindske risikoen for at blive offer for vold og seksuelle overgreb.

Især de yngre børn har en forhøjet risiko for at blive udsat for børnemishandling i familien, mens de ældre børn har en forhøjet risiko for at blive udsat for vold blandt jævnaldrende (Garbarino & Bradshaw, 2003). Yngre børn er mest afhængige af forældres beskyttelse og er derfor også mere udsatte for mishandling (Finkelhor, 1995). Børn, der har udviklingsmæssige vanskeligheder, er mere udsatte end deres jævnaldrende, bl.a. fordi deres muligheder for at beskytte sig selv er begrænsede. De er også mere udsatte for vold og seksuelle overgreb, fordi de bliver anset for at være svage og derfor ikke i stand til at kunne rapportere om overgrebene (Garbarino & Bradshaw, 2003; Hernandez, Lodico & DiClemente, 1993). De ældre børn har en bedre mulighed for at løbe væk hjemmefra eller forsvare sig fysisk og verbalt.

Det er sjældent fremmede, der mishandler børn. Langt de fleste overgreb mod børn sker i familien (Armour, Elklit & Christoffersen, 2014; Christoffersen m.fl., 2013; Christoffersen, 2010). Børnemishandling og vanrøgt i familien leder dog sjældent til domsafgørelser og retsforfølgning. Ofte lever familierne på forskellige måder under særlige belastninger. Mange er enlige forsørgere, der lever med fattigdom, familiekonflikter, social isolation og manglende støtte fra lokalsamfundet, alt sammen noget, der mindsker evnen til relevante problemløsningsstrategier i stresssituationer. Etniske minoritetsproblemer ses ikke i disse undersøgelser at have en selvstændig sammenhæng med børnemishandling, når der er taget højde for de øvrige baggrundsforhold (Garbarino & Bradshaw, 2003; Wilson & Saft, 1993). Bedsteforældre og udvidede familierelationer ses i disse undersøgelser at udgøre et støttende netværk for eneforsørgerfamilierne med praktisk aflastning og emotionel støtte i situ-

ationer, der ellers kunne opleves som stressende (Egeland, Jacobvitz & Papatola, 1987). Men netop det udvidede familienetværk kan være svagt i nogle etniske minoritetsgrupper i Danmark.

I det følgende vil vi søge at belyse, om disse udenlandske undersøgelsesresultater også vil være dækkende for danske forhold.

DATA

Der findes kun ganske sporadiske oplysninger om børn, der er blevet udsat for personfarlige, kriminelle handlinger af personer, der er blevet retsforfulgt og dømt. For at sikre et tilstrækkeligt stort sammenligningsgrundlag medtages i første omgang 11 fødselsårsgange i denne delundersøgelse. For valget af fødselsårsgange har det været afgørende, at overgrebet har fundet sted inden for perioden 2001 til 2012, fordi det kun er i denne periode, at der findes registeroplysninger om ofrene. De årsgange, der i første omgang er valgt, er fødselsårgangene, der har været mellem 7 og 18 år inden for perioden 2001 og 2012.

Det har endvidere været afgørende at have mulighed for at sammenligne eksempelvis 7-årige børn, der har været ofre for vold eller seksuelle overgreb i forhold til de andre 7-årige, der ikke har været udsat for vold eller overgreb. Og tilsvarende de 8-årige, sammenlignet med deres jævnaldrende osv. Oplysninger om de 11 fødselsårsgange er indhentet fra fødslen og frem til børnenes 18. år (den statistiske model er nærmere beskrevet i bilag 2).

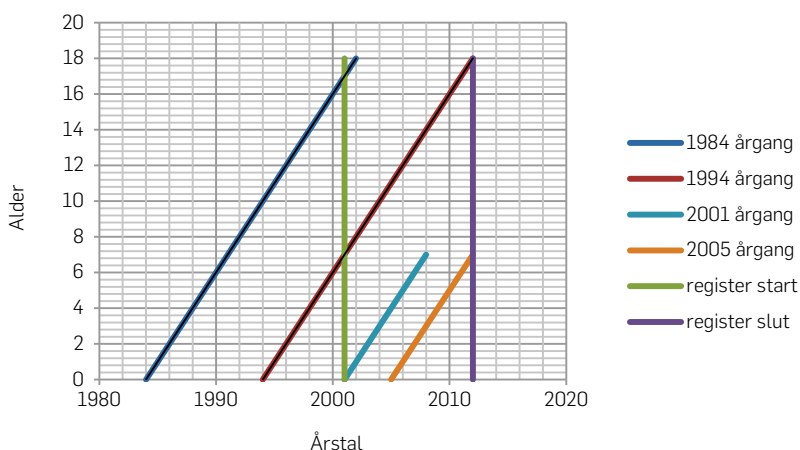
I undersøgelsen har vi alene set på de personfarlige kriminelle handlinger, der er overgået børn og unge under 18 år, hvor handlingen har udmøntet sig i en domsafsigelse for voldsudøveren eller krænkeren inden for perioden 1/1 2001 til 31/12 2012. I denne periode var der 36.573 børn, der var ofre for vold eller et seksuelt overgreb blandt de i alt 622.956 børn, der var født 1984-1994. Samlet set undersøges 3.882.759 person-år for disse fødselsårsgange. Nogle person-år er udeladt, idet det kun er de person-år, der falder inden for de nævnte afgrænsninger, der medtages.

I anden omgang foretages en tilsvarende analyse, men nu alene med de 0-7-årige, der er født 2001-2005. Disse fem fødselsårsgange kan følges fra fødslen og til deres 7. år. I alt drejer det sig om 301.175 førsko-

lebørn, der kan følges inden for perioden 1/1 2001 til 31/12 2012. Samlet set bliver dette til 2,1 mio. person-år (se figur 10.1).

FIGUR 10.1

Lexis Diagram¹ for fødselsårgangene 1984-1994 samt 2001-2005, sammenholdt med start for dataoplysningerne om vold og seksuelle overgreb (2001).

Anm.: Offerstatistik er afgrænset til at omhandle personfarlig kriminalitet. Offerstatistikken omfatter ofre for personfarlige forbrydelser under straffeloven. Dvs. stort set alle seksual- og voldsforbrydelser samt enkelte kategorier af ejendomsforbrydelser og andre straffelovsforbrydelser, hvor offeret er direkte konfronteret med lovovertræderen (Times).

1. Lexis skema er et diagram, hvor man afsætter kalenderårstal ud ad x-aksen (vandrette akse) og personernes alder afsættes op ad y-aksen. Skemaet er opkaldt efter den tyske økonom og statistiker Wilhelm Lexis (Gyldendals den store danske, besøgt 2.5.2015).

Kilde: TIMES www.dst.dk/da/Statistik/dokumentation/Times/kriminalstatistik.

HVILKE 7-18-ÅRIGE BØRN OG UNGE UDSÆTTES FOR PERSONFARLIG VOLD

På baggrund af de administrative registeroplysninger vil vi i det følgende give en beskrivelse af de baggrundsforhold, der optræder særlig hyppigt blandt de børn og unge, der er blevet udsat for personfarlige, voldelige handlinger.

Personfarlig vold er i registrene defineret som:

- vold
- forsøg på manddrab
- simpel vold
- alvorligere vold
- særligt alvorlig vold
- forbrydelser mod liv og helbred.

OMFANG

Ud af de 622.956 børn, der i denne undersøgelse er fulgt i tidsrummet 2001-2012, har omkring 5 pct., dvs. 30.981 børn, været ofre for personfarlig vold i aldersgruppen 7-18 år. Set i forhold til de gennemløbne person-år, som udgør 3.911.823, er der for hvert person-år en risiko på 0,79 pct. for at bliver offer for personfarlig vold for første gang fra de er 7 år, til de er 18 år. Vi skelner ikke mellem vold, der er udført af forældre, stedforældre, søskende eller vold, der er udført af andre uden for familien.

RISIKOFAKTORER

Resultaterne i tabel 10.1 viser på en lang række punkter, at de børn og unge, der er blevet ofre for personfarlig vold, har haft en væsentlig anden opvækst end deres jævnaldrende. Opvækstforholdene i hjemmet har i højere grad været præget af forældres alkoholmisbrug, selvmordsforøg og vold i hjemmet. Relativt flere af de børn, der er blevet anbragt uden for hjemmet, er efterfølgende blevet offer for personfarlige, voldelige handlinger. Både forældres tidlige moderskab (allerede som teenager) og familieopløsning er forhold, der hver for sig kan kædes sammen med en øget risiko for, at barnet bliver offer for vold. Men som det fremgår af tabel 10.1, så er det kun en relativt lille del (EF 0,5-7,5) af tilfældene, der kan forklares ud fra betingelser i barnets opvæksthjem.

Det er ikke bare opvækstforholdene; det er også barnets mangelfulde skolegang (ingen ungdomsuddannelse) eller barnets egen ADHD-diagnose, samt eventuelle fysiske sygdomme, der kan kædes sammen med en øget risiko for personfarlig vold. Manglende ungdomsuddannelse og ADHD er som individuelle ressourcer²⁶ dem, der øger risikoen mest for, at barnet udsættes for vold (hhv. EF 16,3 og EF 6,6).

Et alkoholmisbrug samt den unges tidligere voldsdomme ser ud til at øge risikoen for, at barnet udsættes for personfarlig vold. Ikke over-

---

26. Barnet har fået stillet diagnosen ADHD på en psykiatrisk sygehusafdeling.

raskende betyder det at bo i et belastet boligområde en øget risiko for personfarlig vold, men det er kun en mindre del af volden, der kan forklares ud fra boligområdet (EF 0,6).

Der er flere drenge end piger, der udsættes for personfarlig vold, men i modsætning til, hvad man skulle forvente, er der særlige grupper af børn og unge, der, på trods af forventningerne, har en mindre risiko for at blive offer for personfarlig vold. Det er således relativt sjældnere, at børn og unge med en psykiatrisk lidelse, samt unge med et narkotikamisbrug, udsættes for personfarlig vold (odds ratio er mindre end 1 i tabel 10.1). 7-18-årige uden dansk statsborgerskab er ofre for voldshandlinger, der falder dom over, i samme grad som andre. Vi havde forventet, at børn med anden etnisk herkomst end dansk havde en relativt højere risiko for at blive ofre for vold. Når vi alligevel ikke finder dette, kan det skyldes, at disse unge faktisk i mindre grad bliver udsat for personfarlig vold, end man skulle forvente. Det kan også skyldes, at disse voldshandlinger sjældnere bliver dømt og dermed bliver synlige i statistikken. Forklaringerne kan her være mange. Fx kan det være, at vold sjældnere anmeldes i disse grupper, at der ikke er vidner til overgrebene, der tør stå frem, eller at ofrene virker eller på forhånd skønnes at virke 'utroværdige' i en retssal, eller at disse grupper mangler den nødvendige sociale støtte fra miljøet og politi til at kunne gå rettens vej.

Det gennemgående billede er, at de ressourcestærke børn, der kommer fra ressourcestærke miljøer, har en signifikant mindre risiko for at blive ofre for personfarlige, voldelige handlinger.

Imidlertid bør der tages en række forbehold ved undersøgelsen af vold. De indikatorer på risikoforhold, der indgår i analyserne, er utilstrækkelige til at tegne et fyldestgørende billede af alle de mulige relevante risikofaktorer²⁷. De ætiologiske fraktioner (EF) i tabel 10.1 er gennemgående relativt små, fx sammenlignet med de værdier, vi så i tabel 9.1 for gerningsmændene. En del af forklaringen kan være, at vi i første omgang alene har set på aldersgruppen af de 7-18-årige. Vi vil derfor også se, om risikofaktorer, der her gælder for de 7-18-årige, også gælder for de 0-7-årige.

I det efterfølgende afsnit vil vi desuden analysere gruppen af ofre for seksuelle overgreb for at finde ud af, om sådanne overgreb rammer særlige grupper af børn.

---

27. Dette viser sig bl.a. ved, at Hosmer-Lemeshow-testen viser, at de indgående risikofaktoreres prædiktionssevne inden for grupper med forskellige niveauer, er dårligt kalibrerede (Hosmer & Lemeshow, 1989).

TABEL 10.1

Baggrundskarakteristika, der estimerer sandsynligheden for at være blevet offer for personfarlige, voldelige straffelovsovertrædelser i 7-18-års-alderen. Fødselsårangange 1984-1994. Procent, Odds ratios og Ætiologiske fraktioner (EF).

Risikofaktorer vedr. barn som offer:	Pct. person-år	Odds ratio	CI-95 pct. Sikkerhedsgrænser	EF pct.	
<i>Opvækstforhold i familien:</i>					
Forældrene udvist selvmordsadfærd (I)	4,8	1,1	1,0	1,1	0,5
Forældre har et alkoholmisbrug (I)	10,1	1,2	1,1	1,2	2,0
Moderen har ADHD (I)	1,5	0,9	0,8	0,9	-
Der er vold i hjemmet (I)	13,5	1,6	1,5	1,6	7,5
<i>Faderen dømt for personfarlig kriminalitet (II)</i>					
Forældre udsætter barn for vold (II)	0,03	ns			
Forældre udsætter barn for vold (II)	0,5	1,4	1,2	1,6	0,2
Barnet anbragt uden for hjemmet (III)	1,5	1,1	1,0	1,2	0,1
Forældrene er separeret (III)	19,6	1,4	1,4	1,5	7,3
Møren fik barnet som teenager (I)	1,7	1,2	1,1	1,3	0,3
Forældrene var arbejdsløse (III)	69,9	Ns			
<i>Individuelle ressourcer</i>					
Barn fysisk handicap (I)	17,9	1,3	1,2	1,3	5,1
Barn fik ikke ungdomsuddannelse (I)	64,8	1,3	1,2	1,3	16,3
Barn har narkotikamisbrug (III)	2,1	0,8	0,8	0,9	-
Barn har psykisk lidelse (III)	3,6	0,7	0,6	0,8	-
<i>Køn (mand) (I)</i>					
	51,1	1,4	1,4	1,4	17
<i>Umiddelbare situationsforhold</i>					
Barnet har ADHD (I)	8,8	1,8	1,7	1,9	6,6
Barnet forsøgt selvmord (III)	1,7	Ns			
Barn har alkoholmisbrug (III)	2,9	1,4	1,2	1,5	1,1
Barn fået dom for vold (III)	0,3	1,5	1,3	1,7	0,1
<i>Lokalområdet</i>					
Bor i udsat boligområde (II)	1,9	1,3	1,2	1,4	0,6
Er ikke dansk statsborger (II)	8,0	Ns			-

Anm.: Justeret odds ratio med 'stepwise regression', dvs. kun de risikofaktorer, der kan bidrage med signifikant ny information, medtages i modellen. Hosmer og Lemeshow Test (Hosmer Jr, Lemeshow & Sturdivant, 2013) godkender ikke den justerede model ($P < 0,001$). EF kan kun estimeres for odds ratio > 1 (se bilag 2).

I de undersøgte fødselsårangange var der i alt 30.981 børn, der var ofre for en personfarlig, kriminel handling inden for registreringsperioden 2001-2012. Det samlede antal person-år for de 11 fødselsårangange var 3.911.823.

Kilde: Registerdata, 2013.

HVILKE 0-7-ÅRIGE BØRN UDSÆTTES FOR PERSONFARLIG VOLD?

Vi vil her undersøge, om de risikofaktorer, der kendetegnede de 7-18-årige, der blev ofre for personfarlig vold, også er de samme risikofaktorer, der beskriver de 0-7-åriges situation.

OMFANG

Vi undersøger her alle de børn, der er født 2001-2005 (dvs. 301.175 børn), der følges, til de er fyldt 7 år. Dette bliver til 2.048.125 person-år. I dette tidsrum er der 522 børn, der er ofre for personfarlig vold, hvilket svarer til 0,17 pct. af børnene. Det betyder, at hvert person-år har en risiko for at blive udsat for personfarlig vold på 0,025 pct., mens børnene er i alderen 0-7 år. Dette er som forventeligt væsentligt færre, end det var tilfældet for de 7-18-årige.

RISIKOFAKTORER

Resultaterne viser, at når førskolebørn udsættes for personfarlig vold, hvor udøveren bliver retsforfulgt og dømt, så har der forudgående været kaotiske forhold i hjemmet, forstået som vold i hjemmet²⁸, eller at en eller begge forældre har mentale lidelser, og at barnet ifølge landspatientregisteret er blevet indlagt som følge af vold og mishandling (se tabel 10.2).

Ligesom med de ældre børn (de 7-18-årige) er lidt flere drenge udsat for disse personfarlige voldshandlinger, end det er tilfældet for pigerne. Flere af de børn, der oplever personfarlig vold, er født af en teenagemoder. Og relativt flere af børnene har på et tidspunkt fået stillet en ADHD-diagnose. Der er relativt flere af disse børn, der har oplevet, at familien er blevet opløst. I den gruppe af børn, der udsættes for personfarlig vold, er der relativt flere børn fra etniske minoritetsgrupper. Derved adskiller den pådømte vold mod de 0-7-årige sig fra den pådømte vold mod de 7-18-årige.

---

28. Denne indikator på 'vold i hjemmet' er en kombination af oplysninger fra Landspatientregisteret og Kriminalstatistikregisteret. Voldsramte i henhold til hospitalsindlæggelser eller forældre, dømt for en voldsforbrydelse. Forældre, der har været udsat for skader, som er pådraget utilsigtet. Ofre for vold, der førte til indlæggelse og lægelig undersøgelse, der forsætligt er påført af andre. Forældre, dømt for vold i henhold til strafferegistret. Denne kategori omfatter en bred vifte af kriminel adfærd varierende i grovhed, fx drab, grov legemsbeskadigelse, intenderet vold, håndgemæng, mishandling, tvang og trusler. Omfatter ikke uagtsomt manddrab i forbindelse med trafikuheld eller voldtægt, som hører under sædelighedsforbrydelser (Landspatientregisteret og Kriminalstatistikregisteret).

TABEL 10.2

Baggrundskarakteristika, der estimerer sandsynligheden for at være blevet offer for personfarlig vold i 0-7-årsalderen. Fødselsårgange 2001-2005. Procent, Odds ratios og Ætiologiske fraktioner (EF).

Risikofaktorer vedr. barn som offer:	Pct. person-år	Odds ratio	CI-95 pct. Sikkerhedsgrenser		EF, pct.
<i>Opvækstforhold i familien</i>					
Forældrene udvist selvmordsadfærd (I)	4,5	Ns			
Forældre har mentale lidelser (I)	8,6	1,4	1,1	1,7	3
Faderen har ADHD (I)	1,1	Ns			
Moderen har ADHD (I)	1,7	Ns			
Der er vold i hjemmet (I)	17,0	7,4	6,1	9,0	52
Forældre udsætter barn for vold (II)	0,2	2,4	1,3	4,5	0
Barnet anbragt uden for hjemmet (III)	0,1	Ns			
Forældrene er separeret (III)	7,5	2,4	1,9	2,9	10
Moren fik barnet som teenager (I)	0,9	1,8	1,2	2,8	1
Forældrene var arbejdsløse (III)	57,5	Ns			
<i>Individuelle ressourcer:</i>					
Barn fysisk handicap (I)	12,5	Ns			
Køn (dreng) (I)	51,1	1,4	1,2	1,6	17
<i>Umiddelbare situationsforhold:</i>					
Barnet har ADHD (I)	3,2	1,8	1,3	2,5	2
<i>Lokalområdet:</i>					
Bor i udsat boligområde (II)	1,8	1,5	1,0	2,2	1
Er ikke dansk statsborger (II)	10,7	1,9	1,5	2,4	9

Anm.: Justeret odds ratio med 'stepwise regression', dvs. kun de risikofaktorer, der kan bidrage med signifikant ny information, medtages i modellen. Hosmer og Lemeshow Test (Hosmer Jr, Lemeshow & Sturdivant, 2013) godkender ikke den justerede model ($P < 0,001$). EF kan kun estimeres for odds ratio > 1 (se bilag 2). Kun børn, født 2001-2005, følges fra de er 0-7 år.

I de undersøgte fødselsårgange var der i alt 522 børn, der var ofre for en personfarlig, kriminel handling inden for registreringsperioden 2001-2012. Det samlede antal person-år for de fem fødselsårgange var 2.048.125.

Kilde: Registerdata, 2013.

HVILKE 7-18-ÅRIGE BØRN OG UNGE UDSÆTTES FOR SEKSUELLE OVERGREB?

Undersøgelsen giver mulighed for at vurdere, om der er særlige kendetegn i børns opvækst eller miljø, der udgør en forhøjet risiko for seksuelle overgreb (tabel 10.3). De seksuelle overgreb udgør omkring en sjettedel af de pådømte kriminelle handlinger over for børn, men som vi skal se af det følgende, så er der ganske karakteristiske forskelle mellem opvækstforholdene for de børn, der udsættes for vold, og de opvækstforhold, der er forbundet med en forhøjet risiko for seksuelle overgreb.

OMFANG

Det er yderst sjældent, at børn bliver ofre for et seksuelt overgreb, der omfattes af en domstolsafgørelse. Ud af de 622.956 børn, der i denne undersøgelse er fulgt i tidsrummet 2001-2012, har omkring 1 pct., dvs. 6.684 børn i aldersgruppen 7-18 år, været udsat for et pådømt seksuelt overgreb. Andre undersøgelser viser, at risikoen for seksuelle overgreb er højest i aldersgruppen 6 til 10 år, men yngre børn vil ofte være mindre tilbøjelige til at rapportere overgrebet (Garbarino & Bradshaw, 2003).

Ikke overraskende er der en væsentlig forhøjet risiko for piger i forhold til drenge for at være udsat for pådømte seksuelle overgreb²⁹. Ud fra de dømte seksuelle overgreb ser det ud til, at sandsynligheden for, at en pige bliver offer for en sædelighedsforbrydelse, er ni gange større, end det er tilfældet for en dreng. En amerikansk opgørelse finder, at piger i forhold til drenge har tre gange højere risiko for at blive udsat for seksuelle overgreb. Det er muligt, at der blandt drengene er relativt flere ikke-dømte seksuelle overgreb, end det er tilfældet blandt pigerne. Det kan hænge sammen med, at drengene har en frygt for omverdenens fordømmelse, hvor de risikerer at blive betragtet som mentalt eller fysisk svage eller homoseksuelle (Finkelhor, 1995; Garbarino & Bradshaw, 2003).

RISIKOFAKTORER

Undersøgelsen viser, at de børn, der er vokset op i ressourcetsvage familier, har en gennemgående ekstra forhøjet risiko for at blive ofre for seksuelle overgreb. Ved ressourcetsvage familier menes her familier, hvor den ene eller begge forældre har et alkoholmisbrug, fædre med ADHD, voldelige familier, familier med længerevarende ledighed, opløste familier, eller familier, hvor moderen fik barnet som teenager. Børn fra de ressourcetsvage familier er oftere blevet anbragt uden for hjemmet, og i den gruppe er risikoen efterfølgende dobbelt så stor for at blive offer for et seksuelt overgreb, end det er tilfældet blandt de jævnaldrende. Også andre danske undersøgelser, baseret på interview med de unge selv, dokumenterer, at de anbragte unge har en forhøjet risiko for seksuelle overgreb, enten fra andre jævnaldrende eller voksne på eller uden for anbringelsesstedet (Lausten, Andersen, Skov & Nielsen, 2007).

De ressourcetsvage børn har også en større risiko for at blive ofre for et pådømt seksuelt overgreb. De ressourcetsvage er i denne sam-

---

29. Det samme viser resultatet af spørgeskemaundersøgelsen.

menhæng børn, der klarer sig dårligt i skolen og dermed ikke får en ungdomsuddannelse, og børn med en somatisk lidelse (fysisk handicap) – antageligt fordi de har vanskeligt ved at forsvare sig, og de bliver anset for svage og ikke i stand til at rapportere overgrebene. Netop børn med en fysisk funktionsnedsættelse kan have sværere ved at løbe væk hjemmefra, og de kan oftere end andre mangle beskyttende faktorer i opvækstmiljøet.

Undersøgelsen viser også, at børn med ADHD³⁰ har en forøget risiko for at blive ofre for et seksuelt overgreb. Der kan være flere forklaringer på dette. Børn med ADHD har gennemgående en større impulsivitet, lavt selvværd og risikoadfærd (Christoffersen & Vammen, 2011), hvilket kan gøre dem ekstra udsatte for seksuelle overgreb.

For de børn, der har ADHD, og som har fået behandling med medicin³¹, ses dog en 'beskyttende virkning'. Der er således færre, der har været udsat for et seksuelt overgreb blandt dem, der har fået ADHD-medicin. En forklaring kan være, at medicinen begrænser impulsiviteten og risikoadfærden hos børnene. En anden forklaring kan være, at det i højere grad er i de mere opmærksomme og lydøre familier, at lidelsen opdages og behandles.

Børn med anden etnisk herkomst end dansk er sjældnere end danske børn udsat for seksuelle overgreb, der senere dømmes ved en domstol. Det er antageligt indgroede kønsrollemønstre, der her er mere beskyttende over for pigerne med hensyn til netop seksuelle overgreb. Der kan også – i et ukendt omfang – være tale om en større underrapportering i gruppen af familier med anden etnisk herkomst end dansk, end det er tilfældet i familier med dansk herkomst.

Det gennemgående billede er, at de ressourcestærke børn, der kommer fra ressourcestærke miljøer, har en signifikant mindre risiko for at blive ofre for pådømte seksuelle overgreb. Dette svarer til andre undersøgelser, der viser en overhyppighed af seksuelle overgreb i dysfunktionelle familier (Berliner & Elliott, 2002).

---

30. ADHD-diagnosen er stillet på en psykiatrisk sygehusafdeling og dermed indføjet i landspatientregisteret. Personer, der får stillet diagnosen ADHD hos en privat praktiserende læge/specialist, vil således ikke blive omfattet af landspatientregisteret.

31. Hvis udredningerne hos egen læge eller på en sygehusafdeling fører frem til en medicinsk behandling, vil dette fremgå af medicinregisteret.

TABEL 10.3

Baggrundskarakteristika, der estimerer sandsynligheden for at være blevet offer for personfarlige, seksuelle overgreb i 7-18-årsalderen. Fødselsårgange 1984-1994. Procent, Odds ratios og Ætiologiske fraktioner (EF).

Risikofaktorer vedr. barn som offer:	Pct. person-år	Odds ratio	Sikkerhedsgrænser	CI-95 pct.	EF pct.
<i>Opvækstforhold i familien</i>					
Forældrene udvist selvmordsadfærd (I)	4,8	ns	ns	Ns	-
Forældre har et alkoholmisbrug (I)	10,2	1,3	1,3	1,4	3,0
Faderen har ADHD (I)	1,1	1,2	1,1	1,4	0,2
Der er vold i hjemmet (I)	13,8	1,4	1,4	1,5	5,2
Faderen dømt for personfarlig kriminalitet (II)	0,03	2,3	1,3	4,2	0,0
Moderen dømt for personfarlig kriminalitet (II)	0,01	3,1	1,1	8,5	0,0
Forældre udsætter barn for vold (II)	0,5	1,4	1,2	1,7	0,2
Barnet anbragt uden for hjemmet (III)	1,5	2,0	1,8	2,2	1,5
Forældrene er separeret (III)	19,8	1,6	1,5	1,7	10,6
Moren fik barnet som teenager (I)	1,7	1,6	1,4	1,8	1,0
Forældrene var arbejdsløse (III)	70,0	1,3	1,2	1,4	17,4
<i>Individuelle ressourcer</i>					
Barn fysisk handicap (I)	18,0	1,3	1,3	1,4	5,1
Barn fik ikke ungdomsuddan. (I)	64,9	1,9	1,8	2,1	36,9
Barn får ADHD-medicin (III)	0,8	0,7	0,6	1,0	-
Barn har narkotikamisbrug (III)	2,2	Ns	ns	ns	-
Barn har psykisk lidelse (III)	3,7	Ns	ns	Ns	-
Køn (kvinde) (I)	48,3	9,3	8,6	10,0	-
<i>Umiddelbare situationsforhold</i>					
Barnet har ADHD (I)	8,9	2,4	2,2	2,5	11,1
Barnet forsøgt selvmord (III)	1,8	Ns	ns	ns	-
Barn har alkoholmisbrug (III)	3,0	Ns	Ns	ns	-
Barn fået dom for vold (III)	0,4	Ns	ns	ns	-
<i>Lokalområdet</i>					
Bor i udsat boligområde (II)	1,9	ns	ns	Ns	-
Er ikke dansk statsborger (II)	8,0	0,6	0,6	0,7	-

Anm.: Justeret odds ratio med 'stepwise regression', dvs. kun de risikofaktorer, der kan bidrage med signifikant ny information, medtages i modellen. Hosmer og Lemeshow Test (Hosmer Jr, Lemeshow & Sturdivant, 2013) godkender ikke den justerede model ($P < 0,001$). EF kan kun estimeres for odds ratio > 1 (se bilag 2).

I de undersøgte fødselsårgange var der i alt 6.684 børn, der var ofre for personfarlige seksuelle overgreb inden for registreringsperioden 2001-2012. Det samlede antal person-år for de 11 fødselsårgange var 3.972.494.

Kilde: Registerdata, 2013.

En meget stor del af de seksuelle overgreb kan imidlertid ikke forklares ud fra karakteristika ved offerets situation. Dette viser estimationen af den ætiologiske fraktion³², hvor det i tabel 10.3 ses, at det kun er en ganske begrænset del af samtlige seksuelle overgreb, der kan henføres til de risikofaktorer, som undersøgelsen giver oplysning om vedrørende offeret

32. Under forudsætning af, at modellen holder, kan man beregne, hvor stor en reduktion der vil ske af de uønskede udfald som følge af dette indgreb (se bilag 2). Reduktionens andel af samtlige negative udfald kaldes for "Ætiologisk fraktion" (EF). EF kan kun estimeres for odds ratio > 1 .

selv eller dennes familiesituation. Alligevel kan undersøgelsen underbygge behovet for præventive indsatser over for børnemishandling i særligt udsatte familier.

HVILKE 0-7-ÅRIGE BØRN UDSÆTTES FOR SEKSUELLE OVERGREB?

Offerregisteret giver mulighed for at følge de 0-7-årige inden for kalenderårene 2001-2012 og dermed beregne risikoen for, at førskolebørnene kan blive ofre for et pådømt seksuelt overgreb.

OMFANG

De fem fødselsårgange, der her følges fra 0- til 7-årsalderen, indbefatter 301.175 børn. Dette giver i alt 2.048.460 person-år, hvor undersøgelsen viser, at 456 af disse børn har været ofre for et pådømt seksuelt overgreb, hvilket vil sige 0,15 pct. af de 0-7-årige. Eller med andre ord, at risikoen for et pådømt seksuelt overgreb har været 0,022 pct. i hvert af person-årene.

RISIKOFAKTORER

Da der er tale om relativt få tilfælde, kan det være vanskeligt at vurdere, om der er nogle særlige forhold, hvor ofrene adskiller sig fra deres jævnaldrende, som ikke blev udsat for et sådant overgreb. Men selv om der er få børn, så er der alligevel nogle enkelte risikoforhold i børnenes opvækst, der adskiller dem fra deres jævnaldrende (se tabel 10.4).

I forhold til deres jævnaldrendes familier har barndomshjemmet i højere grad været præget af længerevarende ledighed, forældres mentale lidelser og selvmordsadfærd (selvmordsforsøg eller selvmord) og familiens opløsning. Data fra hospitalsregisteret indikerer, at de seksuelle overgreb er forekommet med en overrisiko i familier, der har været præget af vold. Odds ratio (2,1) viser, at de seksuelle overgreb optræder dobbelt så hyppigt i familier, hvor en af forældrene har været indlagt som offer for vold, eller at en af forældrene er dømt for vold. Omkring 16 pct. af tilfældene kan tilskrives denne risikofaktor (EF 16).

Ligesom med de større børn går de pådømte seksuelle overgreb i særlig grad ud over pigerne, som har en mere end tre gange højere risiko end drengene for at blive ofre for et sådant overgreb (odds ratio 3,6).

Førskolebørn i etniske minoriteter har ikke større risiko end danske børn for at blive ofre for seksuelle overgreb.

TABEL 10.4

Baggrundskarakteristika, der estimerer sandsynligheden for at være blevet offer for seksuelle overgreb i 0-7-års-alderen. Fødselsårge 2001-2005. Procent, Odds ratios og Ætiologiske fraktioner (EF).

Risikofaktorer vedr. barn som offer:	Pct. person-år	Odds ratio	CI-95 pct. Sikkerhedsgrænser	EF pct.	
<i>Opvækstforhold i familien</i>					
Forældrene udvist selvmordsadfærd (I)	4,5	1,9	1,4	2,6	4
Forældre har mentale lidelser (I)	8,6	1,4	1,0	1,8	3
Faderen har ADHD (I)	1,1	Ns			-
Moderen har ADHD (I)	1,7	Ns			-
Der er vold i hjemmet (I)	17,0	2,1	1,7	2,6	16
Faderen dømt for personfarlig kriminalitet (II)	0,03	6,6	1,6	26,7	0
Barnet anbragt uden for hjemmet (III)	0,1	Ns			-
Forældrene er separeret (III)	7,6	3,0	2,4	3,7	13
Moren fik barnet som teenager (I)	0,9	Ns			-
Forældrene var arbejdsløse (III)	57,5	1,5	1,2	1,8	22
<i>Individuelle ressourcer</i>					
Barn fysisk handicap (I)	12,5	Ns			-
Køn (pige) (I)	48,9	3,6	2,9	4,5	56
<i>Umiddelbare situationsforhold</i>					
Barnet har ADHD (I)	3,2	2,1	1,4	3,0	3
<i>Lokalområdet</i>					
Bor i udsat boligområde (II)	1,8	Ns			-
Er ikke dansk statsborger (II)	10,7	Ns			-

Anm.: Justeret odds ratio med 'stepwise regression', dvs. kun de risikofaktorer, der kan bidrage med signifikant ny information, medtages i modellen. Hosmer og Lemeshow Test (Hosmer Jr, Lemeshow & Sturdivant, 2013) godkender den justerede model ($P > 0,28$). EF kan kun estimeres for odds ratio > 1 (se bilag 2). Kun børn, født 2001-2005, følges fra de er 0-7 år.

I de undersøgte fødselsårge var der i alt 456 børn, der var ofre for en personfarlig, kriminel overgrebshandling inden for registreringsperioden 2001-2012. Det samlede antal person-år for de fem fødselsårge var 2.048.460.

Kilde: Registerdata, 2013.

En del af de risikoforhold, som kendetegnede børn, der var ofre for vold eller seksuelle overgreb i 7-18-årsalderen, kunne ikke genfindes blandt de 0-7-årige ofre. Dette kan skyldes, at det kun var et stærkt begrænset antal børn, der var ofre for seksuelle overgreb, eller at der i en vis udstrækning er tale om underrapportering, når det drejer sig om de 0-7-årige, der vanskeligt selv kan forsvare sig mod seksuelle overgreb og andre personfarlige handlinger.

På trods af dette tegnede der sig alligevel et billede af dysfunktionelle familier med indikationer på vold, familieopløsning og længerevarende ledighed.

SAMMENFATNING

Ofre for vold og seksuelle overgreb har mange opvækstbetingelser tilfældes med gerningsmændene. Gennemgående har forholdene i ofrenes opvækstfamilier budt barnet på mange vanskeligheder, når man ser på pådømte gerninger:

- Stærke indicier på vold i hjemmet, hvor den ene eller begge forældre har været indlagt som følge af vold, eller forældrene har været dømt for voldshandlinger.
- Familierne er relativt oftere opløst, og man ser hyppigere mentale lidelser eller selvmordsadfærd hos forældrene i ofrenes familier, både for de ældre børn (7-18-årige) og førskolebørnene (0-7-årige). Dette billede går igen, både hos de børn, der har været ofre for personfarlig vold, og hos de børn, der har været ofre for pådømte seksuelle overgreb.
- De 7-18-årige, der har en kronisk sygdom med funktionspåvirkning eller en fysisk funktionsnedsættelse, har også en øget risiko for at blive ofre for vold eller seksuelle overgreb. Især børn med ADHD har en forhøjet risiko, og dette går igen for både de større børn (7-18-årige) og førskolebørnene.
- De 7-18-årige børn, der gennemfører en ungdomsuddannelse, har gennem deres opvækst en mindre risiko for at blive udsat for personfarlig vold eller seksuelle overgreb, sammenlignet med de børn, der ikke gennemfører en ungdomsuddannelse.
- Både for de 0-7-årige og de 7-18-årige gælder det, at drenge gennemgående har en større risiko for at blive ofre for personfarlig vold end piger i samme aldersgruppe, mens piger har en stærkt forhøjet risiko i forhold til drenge for at blive ofre for seksuelle overgreb, uanset aldersgruppe.
- Undersøgelsen viser også, at børn med ADHD har en forøget risiko for at blive ofre for et seksuelt overgreb. Omkring 11 pct. af de seksuelle overgreb kan henføres til, at offeret havde ADHD.

For at undersøge boligområdets betydning blev en række udsatte boligområder inddraget i analyserne. Det viser sig her, at boligområder har mindre betydning for personfarlig vold over for både de ældre børn, men også for førskolebørnenes vedkommende. Dette mønster kan imidlertid

ikke genfindes, hvad angår seksuelle overgreb. De seksuelle overgreb foregår ikke hyppigere i de udsatte boligområder end i resten af landet.

- Der er nogle bemærkelsesværdige forskelle i det forventede mønster mellem børn med dansk hhv. ikke-dansk baggrund. Vi fandt, at der var en overhyppighed af gerningsmændene med anden etnisk herkomst end dansk i aldersgruppen 15-24 år, og vi ville derfor have forventet, at børn i alderen 7-18 år med anden etnisk herkomst end dansk oftere ville være ofre for personfarlig vold end danske unge i samme aldersklasse. Men undersøgelsen viste, at når man opgør risikoen for at blive offer for personfarlig vold for de 7-18-årige, viste undersøgelsen, at der ikke var signifikante forskelle mellem at have dansk eller ikke-dansk baggrund.
- For førskolebørn (de 0-7-årige) med anden etnisk herkomst end dansk var der imidlertid en overrisiko for at blive offer for vold, sammenlignet med de danske førskolebørn.
- Det forholder sig anderledes med hensyn til seksuelle overgreb mod børn. De 7-18-årige børn og unge med dansk baggrund har en større risiko for at blive offer for et seksuelt overgreb end børn og unge i samme aldersgruppe med ikke-dansk herkomst. Mens risikoen for at blive udsat for et seksuelt overgreb i 0-7-årsalderen er lige stor for børn med dansk som med ikke-dansk herkomst.
- Børn og unge, der udsættes for personfarlig vold eller seksuelle overgreb, har gennemgående en række belastende forhold i hjemmet og begrænsede individuelle ressourcer. Børn med funktionsnedsættelser er gennemgående mere udsatte end deres jævnaldrende, der ikke har sådanne problemer. En vellykket skolegang kendetegner de børn og unge, der undgår vold og seksuelle overgreb, og den vellykkede skolegang indikerer, at der har været beskyttende faktorer i miljøet.

BILAG

BILAG 1 METODE OG DATA: SPØRGESKEMAUNDER- SØGELSE BLANDT 8. KLASSER

I kapitel 4-8 belyser vi, hvor udsatte danske børn og unge er for vold i nære relationer og for seksuelle overgreb. Analysen er baseret på en spørgeskemaundersøgelse blandt 1.927 elever i 8. klasser i Danmark, gennemført i foråret 2015. I det følgende redegør vi uddybende for repræsentativitetsanalyser i forbindelse med gennemførelse af spørgeskemaundersøgelsen.

POPULATIONEN OG UDTRÆK AF SKOLER

I designet af spørgeskemaundersøgelsen har det været vigtigt at få et stort analyseudvalg til de endelige analyser. Omfanget af grov vold og seksuelle overgreb er af flere grunde svært at afdække i en kvantitativ spørgeskemaundersøgelse. For det første er udbredelsen så lav, at der ikke vil være mange børn i en repræsentativ undersøgelse, der vil have disse oplevelser (spørger vi fx 2.000 børn og unge, vil vi kun kunne forvente at registrere 1-20 tilfælde af mishandlingsvold). For det andet må vi forvente et større frafald i gruppen af børn og unge, som faktisk er udsat for fx mishandlingsvold. Tidligere undersøgelser har vist, at disse børn

og unge oftest kommer fra de socialt dårligst stillede familier og derfor erfaringsmæssigt er svære at få med i spørgeskemaundersøgelser.

GRUNDE TIL AT SKOLERNE TAKKEDE NEJ

Af de i alt 196 adspurgte skoler valgte 92 at deltage med i alt 108 klasser. Det svarer til en deltagelsesprocent på 46,9 pct.

Skolerne blev alle spurgt om begrundelse for ikke at deltage og angav flere grunde. Langt de fleste skoler angav, at de i forvejen er med i mange undersøgelser og derfor ikke har tid. Flere angav, at de er undersøgelsestrætte og nævnte, at de også deltager i Undervisningsministeriets trivselsundersøgelse, Undervisningsministeriets evalueringsprojekt vedr. folkeskolereformen, kommunal trivselsmåling, fire nationale test, PISA. Enkelte skoler havde ligefrem lavet en principiel beslutning om ikke at deltage i flere undersøgelser. Nogle skoler angav, at 8. klasserne i forvejen havde meget at se til, og at man derfor ikke ønskede at belaste dem yderligere (fx projektopgave, skolefestuge, brobygningsuge, lejrskole, emneuge mm.). Endelig angav enkelte skoler, at man havde mange sårbare elever i netop 8. klasse, og at deltagelse ville bidrage til sårbarheden og de udfordringer, som eleverne har. For specialskolerne gjaldt, at flere fravalgte at deltage, fordi nogle elever havde handicaps og havde svært ved at svare på spørgsmålene, selv med hjælp.

I undersøgelsen er flere forskellige typer skoler udtrukket for at gøre undersøgelsen så repræsentativ som muligt. Blandt skoler til børn med særlige behov forventede vi et større frafald; derfor er de oversamplet i undersøgelsen. Det vil sige, at der er udvalgt flere skoler, hvor eleverne havde særlige behov, end hvis blot udvælgelsen af skolerne havde været simpel tilfældig.

REPRÆSENTATIVITETSANALYSER

For at vurdere repræsentativiteten af vores analyseudvalg og sample har vi gennemført repræsentativitetsanalyser på skoleniveau og elevniveau, samt bortfaldsanalyser af de elever, der ikke var tilstede og derfor ikke deltog i spørgeskemaundersøgelsen.

SKOLENIVEAU

I alt blev 196 skoler udtrukket til stikprøven. Skolerne er opdelt i stratum ét og stratum to, hvor stratum to blev set som skoler for elever med særlige behov, dvs. efterskoler, specialskoler for børn og dagbehandlingstil-

bud og behandlingshjem. Stratum to-skoler har fået en oversampling, der er ti gange større end den udtræksandsynlighed, der er brugt til de ordinære skoler, for at sikre, at disse skoler er repræsenteret. I udtrækket til stikprøven tilhører 22,6 pct. af de udvalgte skoler stratum 2, mens blandt de deltagende skoler tilhører 16,3 pct. af de udvalgte skoler stratum 2. Denne skævhed forsøger vi at korrigere, når vi vægter stikprøven efter antal elever, der går på specialskoler. Vi vægter altså på individniveau og ikke på skoleniveau (se nedenfor). I alt er der 92 skoler, der deltager, og det giver en deltagelsesprocent på skoleniveau på 46,9 pct. Blandt de 92 skoler, der deltager i undersøgelsen, er der 62 folkeskoler, 15 friskoler eller private grundskoler, 9 efterskoler, 3 specialskoler for børn og 3 dagbehandlingstilbud eller behandlingshjem.

For at vores stikprøve er repræsentativ, skal vi korrigere for oversamplingen af skoler, hvor eleverne har særlige behov. Oversamplingen har ført til en signifikant større andel af elever fra denne type skoler i analyseudvalget end andelen i hele populationen, det vil sige blandt alle 8. klasser i Danmark. I undersøgelsens analyseudvalg går 92,0 pct. af eleverne i folkeskole, friskoler eller private grundskoler (1.772 elever). Mens 8,0 pct. går på efterskole, specialskoler for børn eller dagbehandlingstilbud og behandlingshjem (155 elever). I populationen går 97,4 pct. af eleverne i folkeskole, friskoler eller private grundskoler (66.419 elever). Mens 2,6 pct. går på efterskole, specialskoler for børn eller dagbehandlingstilbud og behandlingshjem (1.738 elever). Vi har undersøgt forskellen på fordelingen i stikprøven og i populationen med en z-test og fundet, at der er signifikant forskel. Dvs. at de unge i folkeskoler samt friskoler og private grundskoler er underrepræsenterede i vores stikprøve. Da denne fordeling i stikprøven adskiller sig signifikant fra fordelingen i hele populationen, er vores stikprøve ikke repræsentativ. Vi har derfor valgt at bruge vægte til at rette stikprøven op. Dvs. at vi i afrapporteringen af undersøgelsens resultater tildeler elever fra folkeskoler samt friskoler og private grundskoler en større vægt end elever fra de øvrige skoler.

De vægte, vi har konstrueret, svarer til, at vi tager forholdet mellem populationens andel og den tilsvarende andel for analyseudvalget (Bay, 2009). Vægten for elever fra folkeskoler samt friskoler og private grundskoler er udregnet til 3,1, som er forholdet mellem andelen 8,0 og 2,6. At vægten er større end 1, betyder, at elever i dette stratum tæller for mere end én person, helt præcist for 3,1 personer. Vægten for elever fra

efterskoler, specialskoler for børn, dagbehandlingstilbud og behandlingshjem er udregnet til 0,9, som er forholdet mellem andelene 92,0 og 97,4. At vægten er mindre end 1, betyder, at elever i dette stratum tæller for mindre end én person.

Når vi anvender de konstruerede vægte, svarer fordelingen af skoletyper i analyseudvalget til fordelingen i hele populationen, hvorved analyseudvalget må anses som værende repræsentativt. Vægtene er anvendt igennem hele rapporten, medmindre andet er anført.

ANTAL BESVARELSER PER KLASSE

Antallet af besvarelser varierer mellem 2 og 66 elever per skole (at nogle skoler har deltaget med få elever, skyldes ofte, at de er specialskoler og har små klassestørrelser). Der var i gennemsnit 20,9 elevbesvarelser fra hver skole, og der er en standardafvigelse på det gennemsnitlige antal elevbesvarelser på 12,0. De fleste elever har besvaret alle de spørgsmål, der var relevante for dem. Således svinger de partielle bortfald mellem 1 og 4 pct. for de forskellige spørgsmål. Dog er der et noget større partielt bortfald i forhold til spørgsmålene om fx forældres uddannelse, hvor ca. 20 pct. har svaret ”ved ikke” (Andersen, 2007). Det er genkendeligt fra andre undersøgelser.

ELEVNIVEAU

Vores analyseudvalg kan være ikke-repræsentativt på andre forhold end skoletypen. Derfor ønsker vi at undersøge, hvorvidt vores analyseudvalg er repræsentativt i forhold til populationen af 14-15-årige i hele landet. Det vil vi gøre ud fra nogle karakteristika om de unges køn, fødeland samt forældres jobsituation. Vi tester, om fordelingen i analyseudvalget er signifikant forskelligt fra fordelingen i hele populationen. Vi tester andelene med en z-test for at finde ud af, om eventuelle forskelle skyldes stikprøvestøj eller er statistisk signifikante forskelle. Tallene for hele populationen er fundet i Danmarks Statistiks statistikbank (Danmarks Statistik, 2015).

Blandt de 1927 elever, der deltager i undersøgelsen, er der 949 drenge (48 pct.) og 958 piger (50 pct.). 20 af eleverne i undersøgelsen svarer ikke på spørgsmålet omkring køn (1 pct.). I statistikbanken kan vi finde kønsfordelingen i aldersgruppen 14-15 år. I aldersgruppen 14-15 år er der på landsplan 51 pct. drenge og 49 pct. piger. Vi har testet andelene i analyseudvalget og populationen mod hinanden ved hjælp af en z-test. Testen viser, at der ikke er en statistisk signifikant forskel i kønsfordelin-

gen mellem analyseudvalget og hele populationen af 14-15-årige på et 5 pct. signifikansniveau. Vores spørgeskemaundersøgelse er derfor repræsentativ i forhold til fordelingen af køn.

Vi ønsker at undersøge, hvorvidt der er forskel på forældrenes beskæftigelsesniveau i stikprøven og beskæftigelsesniveauet i hele populationen. I Danmarks Statistiks statistikbank kan man ikke opdele de voksne efter, hvorvidt de har børn eller i hvilken aldersgruppe de voksne har børn i. Derfor sammenligner vi de unges forældre i undersøgelsen med alle voksne mellem 35 og 44 år på landsplan. Derfor er der stor usikkerhed i denne sammenligning. Vi kan ikke være sikre på, at mænd og kvinder, i alderen mellem 35 og 44 år, som har børn, har samme beskæftigelsesniveau som mænd og kvinder i samme alder, der ikke har børn. Ligeledes falder alle forældre til 8. klasser ikke inden for den afgrænsede aldersgruppe; nogle vil være yngre og andre ældre. Vi foretager alligevel sammenligningen for at give et bud på, om eleverne i analyseudvalget har en repræsentativ social forælderbaggrund. På landsplan arbejder 81 pct. af alle kvinder og 89 pct. af alle mænd i alderen mellem 35-44 år. I analyseudvalget er 84 pct. af mødrene og 90 pct. af fædrene beskæftigede.

Der er ingen signifikant forskel på fædrenes beskæftigelse i stikprøven og mændene i hele populationen i den givne aldersgruppe. Dog er der signifikant forskel på beskæftigelsesniveauet på mødrene i stikprøven og alle kvinder i alderen mellem 35 og 44 år. Det kan måske skyldes usikkerheden forbundet med sammenligningen, og at vi sammenligner beskæftigelsesniveau blandt kvinder med og uden børn og kvinder i forskellige aldersgrupper.

Sidst vil vi undersøge, om der er forskel på de unge i analyseudvalgets etniske baggrund i forhold til hele populationen. De unge er i spørgeskemaundersøgelsen blevet spurgt ind til, hvorvidt de er født i Danmark eller i et andet land, samt hvor deres forældre er født. Herudfra kan vi definere de unge som havende en dansk baggrund eller som værende indvandrere eller efterkommere. I spørgeskemaundersøgelsen er 38 af de unge indvandrere og 72 efterkommere, se evt. definitionen på indvandrere og efterkommere. Det giver i alt 110 unge med en anden baggrund end dansk, hvilket svarer til 6 pct. af analyseudvalget. 16 af de unge svarer ikke på nok spørgsmål til, at vi kan klassificere dem som havende en dansk baggrund eller en anden baggrund end dansk. I hele den danske population af 14-15-årige er der i alt 11 pct., som har en anden baggrund

end dansk. Med en z-test kan det vises, at der ingen signifikant forskel er på de to tal på et 0,05-niveau.

Vi vil i det følgende undersøge, hvilken baggrund de unge har, hvis de ikke har en dansk baggrund. Af bilagstabel B1.3 ses det, at 59 pct. af de unge, som er født i et andet land end Danmark, er født i et ikke-vestligt land.

BILAGSTABEL B1.3

De unge, som er indvandrere, fordelt på, om de er født i et vestligt eller et ikke-vestligt land. Procent.

	Procent
Ikke-vestligt land	59
Vestligt land	41
I alt	100
Antal	36

Kilde: SFI's undersøgelse: Vold og seksuelle overgreb mod børn og unge i Danmark 2016.

Ser man på de unge i undersøgelsen, som er født i Danmark, men som har forældre, der er født i et andet land end Danmark, ser billedet lidt anderledes ud. Her ses det, at ca. 88 pct. af forældrene er født i et ikke-vestligt-land.

Lande, som er særligt repræsenteret i de unges fødeland, er Afghanistan, Irak, Syrien, Polen, Rumænien og Tyskland. Lande, som er særligt repræsenteret i forældrenes fødeland er Tyrkiet, Afghanistan, Irak, Libanon, Pakistan og Sri Lanka.

BILAGSTABEL B1.4

De unge, som er efterkommere, fordelt efter, om deres forældre er født i et vestligt eller et ikke-vestligt land. Procent.

	Mor	Far
Ikke-vestligt land	88	90
Vestligt land	12	10
I alt	100	100
Antal	71	71

Kilde: SFI's undersøgelse: Vold og seksuelle overgreb mod børn og unge i Danmark 2016.

Vi kan sammenligne de unge med en anden baggrund end dansk med hele populationen af indvandrere og efterkommere med en z-test. I 2015 var 35 pct. af alle unge, som er født i et andet land end Danmark, i al-

dersgruppen 14-15 år oprindeligt fra et andet vestligt land. Testet med en z-test kan det vises, at der ikke er signifikant forskel fra de 41 pct., der er i vores analyseudvalg. Sammenligner man fordelingen af forældres oprindelsesland i hele populationen af efterkommere, finder man dog, at der er signifikant forskel fra fordelingen i vores analyseudvalg. I 2015 havde 95 pct. af alle efterkommere i alderen 14-15 år forældre, som oprindeligt var fra et ikke-vestligt land. Tallet for vores analyseudvalg er ca. 88 pct.

På baggrund af disse undersøgelser kan vi konkludere, at vores analyseudvalg er repræsentativt for populationen af 14-15-årige på køn. Andelen af fædre, der er i beskæftigelse, svarer i vores analyseudvalg til andelen af mænd i beskæftigelse i alderen 35-44 år i Danmark, mens andelen blandt mødrene er signifikant højere i analyseudvalget end blandt kvinder i alderen 35-44 år i Danmark. I forhold til baggrund kan det tyde på, at andelen af unge med en anden baggrund end dansk er underrepræsenteret i analyseudvalget, samt at deres baggrund er signifikant forskellig fra hele populationen af 14-15-årige. Dette kan skyldes, at skolerne er trukket med et andet fokus end elevernes baggrund. Vores stikprøve ser med andre ord ud til at være relativt repræsentativ på de testede karakteristika.

ELEVER, DER IKKE DELTOG I SPØRGESKEMAUNDERSØGELSEN

Ikke alle elever i de udtrukne klasser deltog i spørgeskemaundersøgelsen. I dette afsnit vil vi undersøge, om dette bortfald har konsekvenser for undersøgelsens repræsentativitet. Læreren, som var til stede, da undersøgelsen blev foretaget, har udfyldt et skema vedr. de elever, som ikke var til stede. Læreren har svaret på den unges køn, hvorfor barnet ikke deltog i spørgeskemaundersøgelsen, barnets faglige niveau, samt hvorvidt barnet er socialt udsat og mistrives i klassen.³³ Vi kan ud fra dette undersøge, hvorvidt de manglende elever adskiller sig fra de elever, som deltog i spørgeskemaundersøgelsen.

Lærernes besvarelser viser, at i alt 269 elever fra de udvalgte klasser undlod at deltage i undersøgelsen. Bortfald på skoleniveau giver en svarprocent på 87,8 pct. Den primære årsag til, at eleverne ikke deltog i undersøgelsen, var, at eleven ikke har været i skole den pågældende dag.

---

33. Dette skema er udviklet med inspiration fra Flemming Balvigs undersøgelse om Lovlydig Ungdom, udgivet af det Kriminalpræventive Råd.

Blot tre elever deltog ikke i spørgeskemaundersøgelsen, da deres forældre ikke gav dem tilladelse, og ti elever ønskede ikke at deltage.

Bortfaldet blandt elever i de deltagende skoler (12,2 pct.) er på niveau med bortfaldet i andre undersøgelser med et lignende design (Korzen, Fisker & Oldrup 2010; Helweg-Larsen, 2009; Egelund, 2007).

Blandt de 269 elever, der ikke deltog i spørgeskemaundersøgelsen, er 118 (44 pct.) drenge og 97 (36 pct.) piger. En del lærere har ikke besvaret spørgsmålet om elevernes køn, så 54 elever (20 pct.) kender vi ikke kønnet på. Der ses en tendens til, at der er en overrepræsentation af drenge i de manglende elever. Dette kan være årsagen til, at der er en lille overrepræsentation af piger i spørgeskemaundersøgelsen. Vores z-test af kønsfordelingen viser, når vi ser bort fra de 54 elever, som har uoplyst køn (dermed er der 54,9 pct. drenge og 45,1 pct. piger i bortfaldsgruppen), at der ikke er signifikant forskel på kønsfordelingen i de manglende elever og kønsfordelingen hos de elever, som deltog i spørgeskemaundersøgelsen. En yderligere test viser, at der heller ikke er signifikant forskel mellem kønsfordelingen i de manglende elever og kønsfordelingen i hele population af 14-15-årige.

Læreren er blevet bedt om at karakterisere, hvordan den manglende elev klarer sig fagligt i forhold til sine klassekammerater. 28 pct. af de manglende elever er af læreren blevet karakteriseret som værende blandt den bedste tredjedel. 43 pct. af de manglende elever er blevet karakteriseret som værende blandt den mellemste tredjedel fagligt. Og omkring 28 pct. er blevet karakteriseret som værende blandt den dårligste tredjedel fagligt.

De unge er i spørgeskemaundersøgelsen blevet spurgt til, hvor godt de selv mener, at de klarer sig fagligt. Vi vil prøve at bruge de unges svar på dette spørgsmål til at sammenligne de deltagende elevers faglige niveau med de manglende elever. Der er dog en del usikkerhed i denne sammenligning, da vi sammenligner lærerens vurdering, med elevernes egen vurdering. Vi har valgt at inddele de unge i spørgeskemaundersøgelsen således, at de elever, som vurderer, at de klarer sig virkelig godt eller godt, angiver vi som værende i den bedste tredjedel. De elever, som har svaret, at de klarer sig nogenlunde, angiver vi som værende i den mellemste tredjedel. Og de elever, som har svaret, at de klarer sig ikke så godt eller dårligt, som værende i den dårligste tredjedel fagligt. Sammenlignet med deres klassekammerater, som ikke deltog i spørgeskemaundersøgelsen, ses en tendens til, at de unge, som deltog i undersøgelsen, klarer sig

fagligt bedre. Ved denne opdeling fås, at 59,9 pct. af de unge, som deltager i spørgeskemaundersøgelsen, er blandt den bedste tredjedel, 27,8 pct. som værende i den mellemste tredjedel og 7,0 pct. som værende blandt den dårligste tredjedel fagligt. 5,3 pct. svarer ikke på spørgsmålet. Derved ses en tendens til, at eleverne i undersøgelsen er fagligt stærkere end de manglende elever. Dog skal der tages forbehold over for denne konklusion. For det første kan der være stor forskel mellem lærerens og elevens opfattelse af elevens faglige evner. Endvidere er de to spørgsmål, som vi prøver at sammenligne, konstrueret forskelligt.

Hver fjerde af de manglende elever er af læreren blevet karakteriseret som værende socialt udsat. Ligeledes mistrives mange af de manglende elever i klassen, ud fra lærerens vurdering. Ud af de 269 manglende elever har læreren vurderet, at 20 pct. mistrives i klassen. Disse tal kan vi desværre ikke sammenligne med tal for de elever, der deltager i spørgeskemaundersøgelsen. Tallene kan dog tyde på, at unge, som kommer fra en socialt udsat familie, og unge, som mistrives i skolen, har større fravær og derfor er underrepræsenteret i spørgeskemaundersøgelsen.

Dermed kan det tyde på, at eleverne, der ikke deltager i undersøgelsen, adskiller sig systematisk fra de elever, som deltager i undersøgelsen, hvilket kan give problemer for undersøgelsens repræsentativitet. Denne skævhed i deltagelse er dog ikke særlig for denne undersøgelse, men vil kunne genfindes i andre undersøgelser med et skoleklassebaseret undersøgelsesdesign.

SAMLET VURDERING AF ANALYSEUDVALGET

På baggrund af repræsentativitets- og bortfaldsanalyser i det ovenstående konkluderer vi, at analyseudvalget er repræsentativt for skoletype og for den samlede elevpopulation. Målt på skoletype har vi et bredt udvalg af skoletyper repræsenteret, herunder skoler, hvor vi forventer, at socialt udsatte unge er overrepræsenterede. For elevpopulation er eleverne repræsentative, målt på køn, elever født i et andet land, fars beskæftigelse og til dels mors beskæftigelse. Herudover har vi vurderet elever i de enkelte klasser, der ikke deltog i undersøgelsen, på baggrund af lærerens udsagn. Det tyder på, at disse elever adskiller sig systematisk fra de deltagende elever ved at være mere socialt udsatte og mere fagligt svage end de elever, der deltog i undersøgelsen. For undersøgelsens analyser betyder det, at de tal om vold og overgreb, der fremkommer, formentlig vil være præget af underrapportering.

ANALYSESTRATEGI

Analyserne af spørgeskemaundersøgelsen består primært af simple frekvensanalyser af de forskellige temaer. I rapporten sammenligner vi ofte forskellene mellem piger og drenge, hvor datagrundlaget er tilstrækkeligt til det, og vi vurderer det relevant. Igennem rapporten har vi signifikans-testet krydstabeller med χ^2 -testen for at undersøge, om evt. forskelle skyldes statistisk signifikante forskelle og ikke blot er et udtryk for stikprøvestøj. Desuden er forskelle mellem fx drenge og piger testet med en z-test. På alle test har vi anvendt et 5 pct. signifikansniveau.

BILAG 2 REGISTERUNDERSØGELSEN

I registerundersøgelserne belyser vi omfanget af børn og unge, som bliver udsat for registreret vold eller krænkelse, belyst ud fra domstolsafgørelser. Formålet er at belyse gerningsmandens baggrund og offerets baggrund for derigennem at få en viden, der kan vise sig at være nyttig i en forebyggelsessammenhæng. Først i de senere år er det blevet muligt at undersøge dette på registerbasis. Offerstatistikken giver mulighed for at undersøge såvel offer som gerningsmand for personfarlige, kriminelle handlinger, der er blevet dømt efter 2001.

PERSONER, DER INDGÅR I UNDERSØGELSEN

Denne delundersøgelse af børn, der er ofre for personfarlig vold og seksuelle overgreb, omfatter alle børn, der i tiden efter 1. januar 2001 er registreret for dette ifølge offerstatistikken. Alle børn, der er under 18 år i perioden 2001-2012, inddrages i denne analyse, der således vil omfatte omkring 1,8 mio. børn. Det drejer sig om alle børn, født 1984-2012.

Det er vanskeligt at få en fyldestgørende og repræsentativ viden om gerningsmændene, men dette forsøger vi at råde bod på i denne undersøgelse, hvor vi inddrager ni fødselsårsgange, født i 1980-88, i en prospektiv forløbsundersøgelse³⁴. I forløbsundersøgelsen inddrages alle, der er født 1980-88, og de følges fra fødslen til de bliver 25 år, dvs. indtil 2004 og 2012. Vi har her prioriteret, at der forelå data for alle fødselsårsgangene lige fra fødslen og til mindst 24-årsalderen. Vi har endvidere prioriteret at kunne sammenligne alle fødselsårsgangene inden for samme aldersgruppe. Således har vi ikke medtaget fødselsårsgange, der er født efter 1988. Det er et begrænset vindue, der giver mulighed for at belyse overgreb mod børn, idet de tidligste data om personfarlig vold og sædelighedsforbrydelser mod børn forelå i 2001, og de seneste data, der er til rådighed her i 2015, er data fra kalenderåret 2012.

Gerningsmandens barndom undersøges ved at se på forældrebaggrund, herunder misbrug (alkohol, stoffer), psykiske lidelser, selvmordsforsøg, andre kriminelle forhold, kort skoleuddannelse, længerevarende ungdomsarbejdsløshed, registreret vold og seksuelle overgreb. Barnets eventuelle familierelation til voldsmanden/krænkeren inddrages i

---

34. I en prospektiv forløbsundersøgelse, også kaldet et kohortestudie, observeres en gruppe af personer fremadrettet over en længerevarende periode. Ofte drejer det sig om mange år, hvilket giver mulighed for pålidelige oplysninger om de ændringer og hændelser, der sker med personerne i perioden.

analysen (se bilagstabel B2.1). Gerningsmandens køn og alder belyses. Endvidere inddrages oplysninger om opvækst i udsatte boligområder. Udover psykiske lidelser indhentes specifikt oplysninger om medicinforbrug. Antabus, ADHD, antidepressiva og lignende, hvor medicindosis kan give oplysninger om en behandling, og hvornår den er sat i værk.

BILAGSTABEL B2.1

Persongrupper og risikovariabeler i registerundersøgelsen.

Krænker	Krænkerens forældre	Barnet	Barnets forældre
		Udsat for personfarlig vold/ seksuelle krænkelser	
Misbrug (alkohol, stoffer)	Misbrug (alkohol, stoffer)		Misbrug (alkohol, stoffer)
Anbringelse uden for hjemmet	Anbringelse uden for hjemmet	Anbringelse uden for hjemmet	Anbringelse uden for hjemmet
Psykiatriske lidelser	Forældrevold		Forældrevold
Selv mord/selv mordsforsøg	Psykiatriske lidelser	Psykiatriske lidelser	Psykiatriske lidelser
	Selv mord/selv mordsforsøg	Selv mord/selv mordsforsøg	Selv mord/selv mordsforsøg
	Udsat for vold fra partner		Udsat for vold fra partner
Udsat andre for personfarlig vold/seksuelle krænkelser	Udsat andre for personfarlig vold/seksuelle krænkelser		Udsat andre for personfarlig vold/seksuelle krænkelser
Dømt for ikke-personfarlig kriminalitet	Dømt for ikke-personfarlig kriminalitet		Dømt for ikke-personfarlig kriminalitet
Kort skoleuddannelse	Kort skoleuddannelse		Kort skoleuddannelse
Længerevarende arbejdsløshed	Længerevarende arbejdsløshed		Længerevarende arbejdsløshed
Boet i udsat boligområde	Boet i udsat boligområde	Boet i udsat boligområde	Boet i udsat boligområde
		Familierelation til voldsmanden/krænkeren	

Kilde: Registerdata, 2013.

RISIKOFAKTORER FOR OVERGREB MOD BØRN OG UNGE

Vi ønsker at undersøge en række baggrundsforhold vedrørende såvel gerningsmanden som offer med henblik på at beskrive kendetegn og risikofaktorer, der er gået forud for den første overgrebshandling. Langt de fleste volds- og sædelighedsforbrydelser begås af personer mellem 15 og 33 år, og vi har derfor valgt at undersøge ca. 950.000 personer, født 1980-88. De følges frem til 24-årsalderen, idet vi antager, at langt de fleste førstegangsovergreb har fundet sted inden 25-årsalderen. I analyserne

inddrages deres eventuelle personfarlige vold eller seksuelle overgreb mod børn og unge efter 2001 i undersøgelsen. Vi inddrager desuden potentielle risikoforhold, der i andre undersøgelser har vist sig at have et signifikant sammenfald med vold og seksuelle overgreb mod børn.

Det usædvanlige ved vores offeranalyser er, at vi undersøger, om offeret har haft en opvækst, der ligner gerningsmanden – eller med andre ord om det er de samme risikofaktorer, der genfindes blandt ofrenes opvækstforhold, som det er tilfældet for gerningsmændene.

Det er muligt at undersøge følgende risikofaktorer, som i disse tidligere danske registerundersøgelser har vist sig at være udslagsgivende forud for det første overgreb/voldshandling: For det første vedrørende gerningsmandens baggrund, dvs. om gerningsmanden (-kvinden) selv har været udsat for overgreb, anbringelse uden for hjemmet, forældres psykiske lidelser, forældres selvmord/selvordsforsøg, forældre udsat for vold samt druk/stofmisbrug i hjemmet (se bilagstabel B.2.2). Og for det andet risikoforhold vedrørende gerningsmandens eget misbrug (alkohol, stoffer), psykiske lidelser, selvmordsforsøg, andre kriminelle forhold, kort skoleuddannelse og længerevarende ungdomsarbejdsløshed. Risikoforhold om krænkerens egen opvækst inddrages, fordi det potentielt kan give den bedste risikovurdering (Christoffersen & Joshi, 2015). Bl.a. inddrages opvækst i udsat boligområde i analyserne (Christoffersen, Soothill & Francis, 2007; Christoffersen, Soothill & Francis, 2005; Soothill, Christoffersen, Hussain & Francis, 2010).

Det må forventes, at omkring 1-1½ promille af de unge mænd vil blive dømt for seksuelle overgreb (straffelovens § 216-226), dvs. omkring 800-1200 mænd (Christoffersen, Soothill & Francis, 2005). Det må forventes, at omkring 5 pct. af mændene vil blive dømt for personfarlig vold (Christoffersen, Soothill & Francis, 2003; Christoffersen, Soothill & Francis, 2005). Vi vil undersøge, hvor mange af disse overgreb der omfatter vold mod børn. Kvinder bliver også inddraget i undersøgelserne på lige fod, men vi forventer, at det kun er få, der vil figurere i statistikken. I bilagstabel B.2.2 har vi angivet en foreløbig oversigt over relevante persongrupper og risikovariabeler i registerundersøgelsen.

Relationen mellem offer og krænker inddrages i en senere undersøgelse, hvor familierelation som fx stedforældre, plejefamilie, og adoptioner inddrages. Alder ved anbringelse, alder ved adoption og adoptionstype inddrages (fremmedadoptioner, familieslægtadoptioner, stedbarnsadoption mm.), samt om barnet er danskfødt (herunder føde-

land, opdelt på verdensdele, fx Asien, Afrika) inddrages ligeledes i en efterfølgende undersøgelse. Desuden inddrages også aldersforskellen mellem de adopterede børn og adoptanterne.

BILAGSTABEL B2.2

Forklaring af risikofaktorer samt afgrænsningskriterier.

Betegnelse	Anvendte afgrænsningskriterier i registerdata
<i>Forældres baggrundsfaktorer (både potentielle ofres og potentielle krænkernes forældre)</i>	
Forældres misbrug	En eller begge forældre er indlagt med alkohol- eller narkotikarelateret sygdom. For yderligere information om diagnoser, se under individuelle faktorer. Her inddrages lægemiddelregisteret.
Forældres psykiatriske lidelser	En eller begge forældre er indlagt på en psykiatrisk afdeling i henhold til Det psykiatriske Centralregister samt Lægemiddelregisteret.
Åndssvag	Denne variabel dækker over diagnoser som sinkestadium og åndssvaghed i lettere grad, debilitet, imbecilitet i lettere grad, imbecilitet i sværere grad, åndssvaghed i dyb grad, idioti og ikke specificeret åndssvaghed i henhold til Landspatientregisteret og Det psykiatriske Centralregister.
Vold i hjemmet	Voldsramte i henhold til hospitalsindlæggelser eller forældre, dømt for en voldsforbrydelse. Forældre, der har været udsat for skader, som er pådraget utilsigtet. Ofre for vold, der har ført til indlæggelse og lægelig undersøgelse, der forsætligt er påført af andre. Forældre, dømt for vold i henhold til strafferegistret. Denne kategori omfatter en bred vifte af kriminel adfærd, varierende i grovhed, fx drab, grov legemsbeskadigelse, intenderet vold, håndgemæng, mishandling, tvang og trusler. Omfatter ikke uagtsomt manddrab i forbindelse med trafikuheld eller voldtægt, som hører under sædelighedsforbrydelser (Landspatientregisteret og kriminalstatistikregisteret).
Udsat andre for personfarlig kriminalitet	Dømt for straffelovens personfarlige og andre personorienterede forbrydelser. Dvs. stort set alle sædeligheds- og voldsforbrydelser samt enkelte kategorier af ejendomsforbrydelser og andre straffelovsforbrydelser, hvor offeret er direkte konfronteret med lovovertræderen, samt fx taske- og lommetyverier, røverier eller overtrædelser af polititudstedte advarsler (Kriminalstatistikregisteret).
Suicidal adfærd	Selvmoordsforsøg i henhold til Patientregistret og Det psykiatriske Centralregister eller selvmord i henhold til dødsårsagsregisteret. Inkluderer også bevidst selvpåført skade i henhold til hospitalsindlæggelser, diagnoser, der normalt forekommer i forbindelse med selvmord eller selvmordsforsøg: åbent sår og vævssønderrivning på albue, underarm, håndled, hoved, nakke (fx ved skud), brystvæg (forside) (fx ved skud), læsion af arterie og vene i overekstremitet, af nerve i underarm, håndled og finger, senelæsion i underarmen inkl. håndled, lægemiddelforgiftninger af forskellig slags (fx sovemiddel, overdosis af narkotika), toksisk virkning af andre stoffer (fx alkoholforgiftning, gas, kulilte, opløsningsmidler, stryknin, pesticider, rengøringsmidler), kvælning. (Dødsårsagsregisteret og Landspatientregisteret).
Børn udsat for overgreb	Enten offer for vold (se vold i hjemmet) eller indlæggelse af sociale grunde (omsorgssvigt), fx social elendighed, ond cirkel i hjemmet, 'battered child syndrome'. (Landspatientregisteret).
Offer for personfarlig kriminalitet	Ofre for straffelovens personfarlige og andre personorienterede forbrydelser. Dvs. stort set alle sædeligheds- og voldsforbrydelser samt enkelte kategorier af ejendomsforbrydelser og andre straffelovsforbrydelser, hvor offeret er direkte konfronteret med lovovertræderen, samt fx taske- og lommetyverier, røverier eller overtrædelser af polititudstedte advarsler (Offerstatistikken, fra 2001 og fremefter).
Ikke-personfarlig kriminalitet	Dømt for en overtrædelse af straffeloven, der ikke er omfattet af ovenstående. Kriminalstatistikregisteret.
Anbragt uden for hjemmet	Barnet anbragt i familiepleje, institution socialpædagogisk opholdssted mv. (Børn og unge-registeret)

Tabellen fortsættes

BILAGSTABEL B2.2 FORTSAT

Forklaring af risikofaktorer samt afgrænsningskriterier.

Betegnelse	Anvendte afgrænsningskriterier i registerdata
Forældre separeret	Familieopløsning betyder, at barnet bor hos den ene forælder. Hvis barnet og forældrene ved opgørelsen 1. januar havde fælles adresse, men barnet og den ene forælder eksempelvis havde forskellige adresser ved opgørelsen 1. januar to år efter, så er familien antageligt opløst i løbet af den pågældende periode. Afgrænsningen er uafhængig af, om forældrene er gift eller papirløst samlevende.
Moren fik barnet som teenager	Aldersforskellen mellem barnet og moren er mindre end 20 år.
Arbejdsløse forældre	Arbejdsløshed for én eller begge forældre, hvor antallet af dage uden beskæftigelse er mere end 21 uger, ifølge Arbejdsløshedsstatistikregistret og Sammenhængende Socialstatistikregistret.
Forældre har ingen erhvervsuddannelse	For forældrenes vedkommende baserer uddannelsesoplysningerne sig på folke- og boligtællingens oplysninger fra 1970, hvor man blev spurgt om afsluttet erhvervsuddannelse. Uddannelsesspørgsmålene var i et vist omfang mangelfuldt eller slet ikke besvaret – især for de ældre (Danmarks Statistik, 1988). For uddannelser, opnået efter 1973-74, anvendes uddannelsesinstitutionernes opgørelser i det såkaldte "Uddannelsesstatistikregister". I nærværende undersøgelse kan dette finde anvendelse til belysning af børnenes senere erhvervsuddannelser.
Dømte forældre	Overtrædelser af den danske straffelov, som har ført til dømsafsigtelse. Kriminalstatistikregisteret.
Individuelle faktorer for potentielle ofre og for potentielle krænkere selv:	
Er arbejdsløs	Antallet af dage uden beskæftigelse, der overstiger 21 uger, ifølge Arbejdsløshedsstatistikregistret og Sammenhængende Socialstatistikregistret.
Statsborger dansk	Man defineres som dansk, hvis man opfylder en af de følgende betingelser: - Hvis mindst en af forældrene har dansk statsborgerskab og er født i Danmark. - Hvis der ikke findes noget information om, hvorvidt forældre har dansk statsborgerskab eller ej, og barnet har dansk statsborgerskab og er født i Danmark. Alle andre er defineret som ikke-danske.
Adoptioner: Relation til forældre	Alder ved adoption og adoptionstype inddrages (fremmedadoptioner, familieslægtadoptioner, stedbarnsadoption mv) danskfødt. Fødeland (dvs. land, hvor barnet er født, opdeles på verdensdele, fx Asien, Afrika, mv.) Aldersforskellen mellem de adopterede børn og adoptanterne.
Uafsluttet folkeskole	Har ikke gennemført ni års folkeskole. Uddannelsesklassifikationsmodulet.
Ungdomsuddannelse	Har ikke gennemført en studentereksamen, hf, hhx, htx, teknisk adgangseksamen eller anden adgangsgivende eksamen. Uddannelsesklassifikationsmodulet.
Bor i udsat boligområde	Regeringen har udpeget de mest udsatte boligområder. Der findes 135 områder, som alle er socialt boligbyggeri. Der bor omkring 200.000 eller 4 pct. af den samlede population i disse områder. Hvert område består i gennemsnit af 1.500 beboere, men spænder fra 30 til 14.000 beboere (Boligministeriet, 1993; Graversen m.fl., 1997; Hummelgaard m.fl., 1997). De udsatte boligområder blev inddelt i kvintiler, og de to mest udsatte kvintiler figurerer her som den dikotomiserede variabel: udsat boligområde.
Psykiatrisk lidelse	Indlagt på en psykiatrisk afdeling, ifølge Det psykiatriske Centralregister.

Tabellen fortsættes

BILAGSTABEL B2.2 FORTSAT

Forklaring af risikofaktorer samt afgrænsningskriterier.

Betegnelse	Anvendte afgrænsningskriterier i registerdata
Selvordsforsøg	For diagnoser, der normalt forekommer i forbindelse med selvmord eller selvmordsforsøg, se ovenfor under suicidal adfærd. Selvmordsforsøg defineres kun, hvis ovenstående diagnoser findes i kombination med enten diagnoserne E950-E959 (dvs. selvmord og selvmordsforsøg) indtil 1987 eller efter 1/1 1987 i kombination med den eksterne årsagskode, kaldet selvtilføjet skade (dvs. selvtilføjet skade, villet egenskade, selvlæstelse eller selvmord og selvmordsforsøg) i henhold til Landspatientregisteret.
ADHD	Dianoser i forbindelse med behandling på en psykiatrisk sygehusafdeling.
Narkotikamisbrug	Diagnoser i forbindelse med indlæggelse på en sygehusafdeling eller skadestuebehandling. Narkotikamisbrug omfatter her: afhængighed af morfika ¹ , afhængighed af syntetiske morfika, afhængighed af kokain, afhængighed af hallucinogener, forgiftninger af opium eller syntetiske analoger, forgiftninger med LSD, forgiftninger med andre midler med stimulerende virkning på centralnervesystemet (bl.a. amfetamin og beslægtede stoffer), forgiftninger med opiumsderivater i kombination med andre lægemidler, forgiftninger med opiumsderivater i kombination med alkohol (Det Psykiatriske centralregister og Landspatientregisteret).
Alkoholmisbrug	Diagnoser i forbindelse med indlæggelse på en sygehusafdeling eller behandling på en skadestue. Alkoholmisbrug omfatter her: alkoholpsykose, alkoholisme (dog undtaget 303.90 ebrietas), åreknuder på spiserøret, skrumpeliver (alkoholisk), fedtlever (alkoholisk), pankreatitis; bugspytkirtlen defekt pga. alkohol, delirium, forgiftninger med alkohol tillige med antabus/dipsan (forgiftninger i forbindelse med narkotika medtages ikke her), forgiftningsulykker med alkohol (før 1987), forgiftninger med alkohol. Ambulant behandling, fx hos egen læge, er ikke medtaget. (Det Psykiatriske centralregister og Landspatientregisteret. Samt lægemiddelregisteret).

Kilde: Registerdata, 2013 samt (Christoffersen m.fl., 2011) 'Risikofaktorer i barndommen' (Christoffersen, 1999) og 'Provokeret abort' (Christiansen, Schmidt & Christoffersen, 2003).

VALG AF ANALYSEMODEL

Den statistisk analysemodel vælges ud fra undersøgelsens problemstilling og de spørgsmål, vi søger at besvare, kombineret med egenskaber ved de data, vi har til rådighed.³⁵ I denne undersøgelse analyserer vi en række afgørelser for kriminel adfærd blandt unge. Det drejer sig om en række strafelovsovertrædelser som fx butikstyveri, indbrud eller personfarlig vold.

Hvorfor er der nogle af de unge, der året efter belastende begivenheder i deres opvækstfamilie efterfølgende får dom for vold, og andre, der ikke gør det? Er der relativt flere af de unge, der kommer godt i gang med en uddannelse, der ikke bliver dømt for kriminelle handlinger, når man tager højde for andre kendte belastningsfaktorer, der ofte kædes sammen med en risiko for ungdomskriminalitet? Dette er eksempler på spørgsmål, som register- og interview-materialet kan belyse, dog uden at give nogen endelige svar på de stillede spørgsmål.

---

35. Baggrunden for analysemetoden er tidligere beskrevet i rapporterne 'Tidlig identifikation af kriminalitetstruede børn og unge' (Christoffersen, 2011) 'Risikofaktorer i barndommen' (Christoffersen, 1999) og 'Provokeret abort' (Christiansen, Schmidt & Christoffersen, 2003).

Målet er at kunne give nogle holdbare forklaringer på disse spørgsmål og bl.a. belyse, hvorvidt ændringer i opvækstforholdene spiller en rolle, når man også tager andre kendte, relevante baggrundsforhold i betragtning.

Nogle af de oplysninger, der inddrages i analyserne for at forklare dette, er konstante for det enkelte individ, fx køn, social status og fødselsårgang, mens andre kan variere i løbet af den undersøgte periode. Man skelner her mellem konstante og dynamiske risikofaktorer.

DE SOCIALE BEGIVENHEDER KAN TIDSFÆSTES

I nogle undersøgelsesmaterialer kan tiden betragtes som en kontinuert variabel. Det betyder, at et hvilket som helst tidspunkt kan forekomme i datamaterialet. Ved behandlingen af kontinuerlige tidsvariable kan man derfor behandle så små tidsintervaller, at kun én person udsættes for den sociale begivenhed i det pågældende tidsinterval.

I datamaterialet til denne analyse er tiden en diskret variabel, idet begivenhederne kun kan tidsfæstes inden for et enkelt kalenderår. Der er således tale om et relativt langt tidsinterval, hvor flere individer oplever den pågældende sociale begivenhed i løbet af samme år. Dette har betydning for valget af statistisk model.

DEN ANVENDTE STATISTISKE MODEL

Metoden er udviklet og detaljeret beskrevet af Paul D. Allison (1982). Denne gennemgang bygger på hans analyser samt på Hosmers & Lemeshows generelle gennemgang af modellen (Hosmer & Lemeshow, 1989; Allison, 1982). Den anvendte model, der kan håndtere disse data, er den logistiske regressionsfunktion, en såkaldt diskret Cox-model:

$$\ln \frac{P_t}{1 - P_t} = \alpha_t + \beta x_t$$

hvor t betegner tiden og kan udtrykkes ved personens alder. T kan antage værdierne: 1, 2, 3, ...³⁶

---

36. $\ln$ er den naturlige logaritme med grundtallet e , der er en konstant (ca. 2,718281828). En logaritmefunktion er bl.a. kendetegnet ved, at logaritmen til tallet 1 er 0, og logaritmen til grundtallet er 1.

P_{it} er sandsynligheden for, at person nr. i oplever den pågældende sociale begivenhed i tidsintervallet t , givet at personen ikke har oplevet begivenheden tidligere.

$$P(Y = 1) = \frac{e^{\beta_0 + \beta_1 + \beta_2 + \dots}}{1 + e^{\beta_0 + \beta_1 + \beta_2 + \dots}}$$

$(P_{it})/(1-P_{it})$ er de såkaldte odds, der udgør forholdet mellem sandsynligheden for, at begivenheden indtræffer for person nr. i til tidspunkt t i forhold til sandsynligheden for, at begivenheden ikke indtræffer i dette tidsinterval, α_t er en konstant, der er ens for alle individerne med samme alder, og som kan være forskellig fra aldersgruppe til aldersgruppe.

βx_{it} er en vektor, som indeholder de forklarende variable: $\beta^1 x^1_{it} + \beta^2 x^2_{it} + \beta^3 x^3_{it} + \dots$, hvor β 'erne udgør estimerede parametre, mens x 'erne er de forklarende variable (risikofaktorerne). β 'erne udtrykker logaritmen af odds ratio: $\ln(\text{odds ratio})$. Det antages, at disse variable kan beskrive, hvorfor nogle personer har en relativt høj sandsynlighed for at blive dømt for en kriminel handling, mens andre har en relativt lav sandsynlighed.

Parametrene (dvs. α 'erne og β 'erne) estimeres ved hjælp af maximum-likelihood-metoden. Ved at maksimere likelihood-funktionen for de pågældende data findes de parametre, der – inden for modellen – giver størst sandsynlighed for de pågældende data. Estimationerne foregår på grundlag af et datamateriale bestående af observationer for hvert person-år. I vores datamateriale med register- og surveydata for årgangene 1980-88 antages alderen $t = 0, 1, 2, \dots, 24$. Mens personerne i stikprøven optræder med $i = 1, 2, 3, \dots, 458.030$.

Personerne følges så længe, de er under risiko for en første-gangshændelse.

Lad os antage, at en person i i stikprøven oplever den pågældende sociale begivenhed (dom for et overgreb) som 19-årig, altså ved $t = 19$, så indgår der 19 observationer i et nyt datamateriale, ét for hvert år. Det sidste år er det 19. år, hvor personen overgår til case-gruppen.

En anden person fra stikprøven oplever ikke den pågældende sociale begivenhed i observationsperioden og indgår således med 24 observationer i kontrolgruppen. Mens en tredje person oplever den pågældende sociale begivenhed allerede som 15-årig, og personen indgår kun med én observation i case-gruppen.

Personen bidrager med en observation for hvert år, han/hun er under risiko for en førstegangshændelse. Hvis vi ser på psykiatriske indlæggelser, bidrager personen kun med observationer, så længe han/hun er i live, ikke er udvandret og endnu ikke har oplevet den pågældende hændelse. De oprindelige 458.030 børn fra 1980-88-fødselskohorten bliver på denne måde til omkring 3.755.454 person-år, der er under risiko for den pågældende sociale begivenhed. Alle personer i de pågældende fødselskohorter, der oplever den pågældende sociale begivenhed, indgår i case-gruppen for det pågældende år.

FORSKELLIGE TYPER AF RISIKOFAKTORER

Bilagstabel 2.3 illustrerer forskelligheder mellem tre typer af risikofaktorer (benævnt type I-III).

BILAGSTABEL B2.3

Illustration af forskellen på variablene.

Personernes alder	14	15	16	17	18	19	20	21	22
Er dømt for kriminalitet (udfald)	0	0	0	0	0	1	.	.	.
Forældrene har et alkohol-/stofmisbrug (type I)	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Bor i et belastet boligområde (type II)	0	0	0	0	1	0	0	0	0
Forældrene er skilt (type III)	0	1	1	1	1	1	1	1	1

Anm.: Hvis en person dømmes, udgår vedkommende af datamaterialet i de følgende år. Dette er illustreret ved punkummer.

Kilde: Soothill & Francis, 2003.

Risikofaktorer af type I ses som værende et tegn på en tilstand i hele risikoperioden. Derfor vil en mor, der er indlagt på et hospital med en alkoholrelateret sygdom, antages at være udtryk for forældrenes alkoholmisbrug eller stofmisbrug i hele personens barndom og ungdom og er dermed en risikofaktor for alle år i den undersøgte periode. Risikofaktorer af type II konstaterer tilstedeværelsen af denne faktor i det foregående år, og så længe personen er eksponeret for den pågældende risikofaktor. Hvis en person fx bor i et belastet boligområde, når personen er 17 år, vil type II fungere som en risikofaktor, når personen er 18 – det følgende kalenderår. Hvis personen flytter, vil denne type risikofaktor tilsvarende ændres for det efterfølgende år. Risikofaktorer for type III er derimod udslagsgivende på både det følgende kalenderår og alle efterfølgende år. Type III anses for at være tegn på en tilstandsændring for personen. Hvis personens forældre blev separeret, da vedkommende var 15 år, vil dette

placere personen i skilsmisse-kategorien fra 15 år og fremefter – også selvom forældrene flytter sammen igen.

BORTCENSURERING AF DATA

I en række tilfælde har vi valgt at censurere personer eller person-år bort fra materialet. Da vi kun analyserer førstegangsbegivenheder, udelukkes de personer, der har begået kriminalitet i ét år, fra de efterfølgende år. Personer, der dør de efterfølgende år, bortcensureres, mens personer bibeholdes i analyserne, selvom deres forældre dør eller rejser til udlandet og derfor ikke har mulighed for at bidrage med informationer i forhold til de inddragne belastningsfaktorer.

Derudover bortcensureres personer, der er rejst til udlandet eller på anden måde er forsvundet fra befolkningsstatistikregisteret per 1. januar 2001. De pågældende personer censureres bort fra datamaterialet – uanset om personen eventuelt vender tilbage eller indvandrer nogle af de efterfølgende år.

Endelig har vi valgt helt at se bort fra personer, hvis forældre var betegnet som evnesvage i forskellig grad i henhold til indlæggelsesdiagnoser. Baggrunden for denne beslutning var, at analyserne viste, at disse familier dels udgjorde et meget lille antal, dels var vanskelige at sammenligne med de øvrige familier. Vurderingen var, at denne problemstilling krævede udtag af en særskilt stikprøve, der var af en tilstrækkelig størrelse til at kunne beskrive disse familiers særlige situation.

DIKOTOMISERING AF DE FORKLARENDE VARIABLE

I vores analyser har vi valgt at lade de forklarende variable være konstrueret som dummy-variable, dvs. at de kan antage værdierne 0 eller 1. Fx inddrages, hvorvidt faren har en erhvervsuddannelse eller ej. Ved sådanne uafhængige dummy-variable gælder det, at $\ln(\text{odds ratio})$, dvs. β 'erne) følger en normalfordeling selv ved et relativt lille antal observationer (Hosmer & Lemeshow, 1989), hvilket ikke er tilfældet for lineære regressionsmodeller.

Nogle af de forklarende variable er konstante for den pågældende person igennem hele den undersøgte periode, mens andre af de forklarende variable kan antage forskellige værdier igennem den observerede periode. Det er de aktuelle værdier, der indgår i det nykonstruerede observationsmateriale.

Det er på grundlag af dette nye observationsmateriale, at man kan estimere modellens parametre. Man kan vise matematisk, at man kan estimere modellens parametre ved at behandle det enkelte individs personlige historie som en række uafhængige observationer for hvert enkelt år (Allison, 1982; Clayton, 1993; Rothman & Greenland, 1998).

For hvert enkelt af de undersøgte kalenderår tilføjes en aldersvariabel til modellen. Eksempelvis kan man betragte en pådømt kriminel handling som den adfærd, man vil forklare. Det virker således som en rimelig forudsætning at antage, at risikoen for kriminalitet ændres med personens alder. De estimerede parametre for kalenderårene vil i dette tilfælde udtrykke en ændret risiko med personens alder. Vi har derfor valgt at følge Allison's (1982) anbefaling, der går ud på, at man indfører en dummyvariabel for hvert alders-år. Det betyder, at der sker en aldersmæssig standardisering, hvilket har vist sig ganske nødvendigt i mange tilfælde, hvor det fx drejer sig om helbredsforhold eller som her kriminalitet.

MODELLENS BEGRÆNSNINGER

Ligesom ved andre statistiske modelanalyser antages det, at de forklarende variable på en udtømmende måde kan beskrive variationerne i sandsynlighederne for det pågældende udfald, her kriminalitet. Imidlertid er dette ikke en realistisk forudsætning. Det vil ofte være sådan, at det kun er en del af variationen, som kan forklares ved hjælp af de forhåndenværende informationer, fordi betydningsfulde variable mangler i datamaterialet.

For den resterende del af variationerne, som ikke kan forklares, kan der fx være en individuel stabilitet i den undersøgte periode – og således sjældent en helt tilfældig variation. Der kan fx være visse personegenskaber, der ikke er beskrevet i datamaterialet, som imidlertid kunne være med til at forklare den resterende variation for det undersøgte udfald. Problemet er vanskeligt at løse. Men problemets omfang kan holdes nede ved at man sikrer sig, at tilstrækkeligt mange relevante baggrundsforhold inddrages i modellen for at opnå en acceptabel overensstemmelse mellem modellen og de observerede data. Vi har således søgt udgangspunkt i eksisterende teoretiske paradigmer for at finde en bred repræsentation af kendte risikofaktorer eller indikatorer på risikoforhold.

ANALYSERNES PRAKTISKE GENNEMFØRELSE

En lang række forklarende variable indgik i analysen af det enkelte fænomen. Ved hjælp af gennemgangen af tidligere forskning på det pågældende område har vi udvalgt de relevante forklarende variable.

Ved estimationen i en multivariabel model bidrog en stor del af de potentielt forklarende variable alligevel ikke med nogen selvstændig ny information, der kunne forklare, hvordan det gik. Disse variable blev så ekskluderet ved den endelige estimation af de tilbageblevne, forklarende variables indflydelse på det undersøgte fænomen.

Der er ikke på nuværende tidspunkt foretaget analyser af kombinationseffekter med vekselvirkning mellem faktorer, men kun af de forklarende variables uafhængige effekter i den samlede model.

I præsentationen af den samlede model i tabellerne indgår således kun de forklarende variable, der bidrager med signifikant ny information, der kan være med til at forklare sandsynligheden for det undersøgte fænomen. Men i afprøvningen af, hvilke variable der tilsammen giver den bedste forklaringsværdi, bør også indgå en vurdering af, hvor meget de øvrige parametre ændrer sig som følge af, om en variabel medtages eller udelades af modellen. Disse overvejelser er ikke tilendebragt i den nærværende analyse.

VURDERING AF VARIABLENES INDFLYDELSE

En vurdering af den talmæssige størrelse af den enkelte forklarende variables statistiske indflydelse sker ved estimation af variabelens odds ratio. Odds udtrykker sandsynligheden for en begivenhed (S) sat i forhold til sandsynligheden for, at begivenheden ikke indtræffer (1-S). Odds er altså brøken

$$\frac{S}{1-S}$$

Odds ratio udtrykker forholdet mellem to gruppers odds for en begivenhed. Hvis den ene gruppe er de personer, der har været udsat for en bestemt baggrundspåvirkning, mens den anden gruppe er de øvrige, som ikke har været udsat for den pågældende baggrundspåvirkning, så vil odds ratio udtrykke følgende forhold:

$$\psi = \frac{\frac{S_1}{I - S_1}}{\frac{S_2}{I - S_2}}$$

Odds ratio beregnes under en given model. Som det kan ses af odds ratio-brøken, vil den for relativt sjældne begivenheder (altså når S_1 og S_2 er små) nærme sig brøken:

$$\frac{S_1}{S_2}$$

Når der er tale om relativt sjældne hændelser, tilnærmer odds ratio (OR) sig således den relative risiko (RR) for den undersøgte begivenhed for en person, der har et bestemt fænomen i forhold til den person, der ikke har det pågældende fænomen, givet at de øvrige variable i modellen er uforanderlige (Hosmer & Lemeshow, 1989).³⁷

Hvis fx odds ratio for at blive dømt for en kriminel handling er 1,65 for de unge, der har været arbejdsløse i mere end 21 uger året forinden, har disse unge en risiko for at begå kriminalitet, der er 1,65 gange større (eller 65 pct. større) end de unge, som ikke var arbejdsløse i det nævnte omfang, efter kontrol for de øvrige forhold.

Odds ratio i den multiple model udtrykker således den pågældende variabels effekt, når der er kontrolleret for de øvrige variable i modellen. Odds ratio gør det således muligt at sammenligne andre forhold med ledighedens indflydelse på fx risikoen for en domsafsigelse, når man samtidig tager højde for de øvrige faktoreres indflydelse.

DIKOTOMISERING AF DE KONTINUERLIGE VARIABLE

En variabel, der principielt kan antage en hvilken som helst værdi inden for det pågældende interval, fx alder og indkomst, betegnes som en kontinuert variabel. Den grundlæggende forudsætning for anvendelse af kontinuerte variable er, at log odds for det undersøgte fænomen varierer lineært med den kontinuerte variabel (eller en anden kendt funktion, der lader sig transformere til en lineær funktion). Denne forudsætning kan ofte volde problemer. Hvis den pågældende variabel fx er ledighedens

---

37. Denne fortolkning af odds ratio gælder ved relativt sjældne begivenheder, som der her er tale om.

omfang, forudsættes det, at log odds for det pågældende fænomen øges med samme faktor fra 10 til 15 år som for intervallet 15 til 20 år.

For at mindske disse problemer er alle de forklarende variable, som nævnt, gjort dikotome, hvilket vil sige, at de kun kan antage værdierne 0 eller 1. Vi har vilkårligt valgt at anvende 1 for dem, der udgør størst risiko, og 0 for dem, der har den mindste risiko. Dette gør det lettere umiddelbart at sammenligne risikofaktorenes betydning for et givent udfald. Og samtidig skal vi se, at der senere åbnes mulighed for at beregne den ætiologiske fraktion under denne forudsætning.

Man finder mange eksempler på, at kontinuerte variable kan dikotomiseres på en meningsfuld måde (Hosmer & Lemeshow, 1989). Ved, som vi har valgt at gøre i vores analyser, kun at arbejde med dikotome forklarende variable fås en forholdsvis simpel måde at fortolke modellens parametre (β) på, idet odds ratio for de forklarende variable (eksponeringsfaktorerne) er e^β . Netop på grund af denne sammenhæng giver odds ratio en nem måde at fortolke resultaterne fra logistiske regressions-modeller på.

Man må imidlertid regne med, at i de tilfælde, hvor der er foretaget en kunstig dikotomisering af en kontinuerlig variabel (fx om personen var ledig i mindst 21 uger det foregående år eller ej), ville man antageligt estimere en anden odds ratio for den pågældende variabel, hvis dikotomiseringen var foretaget anderledes.

SIKKERHEDSGRÆNSER OG SIGNIFIKANSNIVEAU

Der vil være en usikkerhed forbundet med estimationen af odds ratio for de forskellige forklarende variable. Derfor er der for hvert estimat angivet et signifikansniveau P for nul-hypotesen: At den pågældende β er lig med 0, altså at den forklarende variabel ikke bidrager med nogen information, der kan forklare den afhængige variabel, når man har taget informationen fra de øvrige variable i betragtning. Hvis P er tilstrækkeligt lille (fx $P < 0,05$), vil man være tilbøjelig til at forkaste nul-hypotesen og altså acceptere, at den pågældende forklarende variabel bidrager med en signifikant information, når man i øvrigt har taget højde for de øvrige variable.

I praksis har vi valgt en maksimal værdi for P på 0,05. Hvis P beregnes til at have en højere værdi, udelukkes den pågældende variabel fra modellen. Dette valg kan diskuteres, idet man på den ene side kan argumentere for, at det med nogenlunde sikkerhed kan afvises, at den pågældende variabel har en forklaringsværdi, mens den pågældende faktor på

den anden side alligevel kan have en modificerende indflydelse på estimeringen af de øvrige variable i modellen.

Der kan i disse regressionsanalyser, hvor flere faktorer analyseres i en model, optræde et problem med kollinearitet (eller multikollinearitet), hvor to variable (eller flere) hænger så tæt sammen, at det er vanskeligt at adskille dem. Dette viser sig i den logistiske regressionsanalyse ved ekstraordinær stor spredning (dvs. usikkerhedskoefficienter eller Standard Errors) ved estimation af parametrene til de pågældende variable (Hosmer & Lemeshow, 1989). Den forhøjede usikkerhed kan i dette tilfælde resultere i, at den ene af to variable, der er tæt sammenknyttet, smides ud af modellen. Men det vil være tilfældigt, hvilke af de to variable der forbliver i den endelige model. Det vil således ikke nødvendigvis være den bedste model.

Vi har i vores analyser valgt en mekanisk procedure (kaldet stepwise), der betyder, at det er en algoritme, der automatisk foretager disse valg. Der er en lang række indvendinger imod en sådan mekanisk fremgangsmåde, idet stepwise-metoden ikke nødvendigvis giver den bedste model. Således gør Judd, McClelland & Ryan (2011) gældende, at modeller, frembragt på denne måde, sjældent kan bekræftes på et andet datamateriale. Og de bliver i øvrigt sjældent testet på denne måde. De mener, at man bør foretage en 'fokuseret dataanalyse', som er udsprunget af en solidt funderet teori (Judd, McClelland & Ryan 2011).

Andre numeriske problemer kan opstå ved relativt små datamaterialer med et stort antal forklarende variable eller variable, der enten er meget sjældne eller meget hyppige hændelser. Disse såkaldt tynde datamaterialer vil ligeledes resultere i relativt høj usikkerhed ved estimationen af modellens parametre. Det er med andre ord tilstrækkeligt at undersøge for de relativt store usikkerhedsmomenter, som fx kan iagttages ved forholdsvist brede sikkerhedsintervaller omkring de estimerede parametre. Man kan således forvente, at en række af de sjældent forekommende begivenheder resulterer i relativt brede sikkerhedsintervaller. I sådanne situationer kan det være vanskeligt at estimere parametrene i modellen. Vi har derfor valgt at medtage sikkerhedsintervaller for estimationer af odds ratio for alle risikofaktorerne i de justerede modeller.

ÆTIOLOGISK FRAKTION

De præsenterede analyser kan anvendes til at foretage et tankeeksperiment, hvor man forestiller sig, at man kan reducere eller fjerne en belast-

ningsfaktor. Under forudsætning af, at modellen holder, kan man beregne, hvor stor en reduktion der vil ske af de uønskede udfald som følge af dette indgreb. Reduktionens andel af samtlige negative udfald kaldes for “Ætiologisk fraktion” (EF). Hvis man eksempelvis ønsker at reducere antallet af unge mennesker, der dømmes for en lovovertrædelse i en generation, så er der to faktorer, der er afgørende. For det første må man interessere sig for, hvilke faktorer der kan tænkes at ligge bag den pågældende adfærd, og her er *udbredelsen* af disse belastningsforhold en afgørende parameter. For det andet må man interessere sig for, med hvilken *styrke* de må forventes at fremkalde en uønsket kriminel adfærd (odds ratio, OR, eller den relative risiko, RR). Belastningsfaktorens udbredelse, altså hvor stor en del af populationen, der eksponeres for den pågældende belastning, og det er angivet i tabellerne i pct. ($P \cdot 100$).

Når det drejer sig om relativt sjældne begivenheder, kan en tilnærmet beregningsformel anvendes som udtryk for den ætiologiske fraktion (EF), ifølge Rothman & Greenland (1998):

$$EF = \frac{P \cdot (RR - 1)}{P \cdot (RR - 1) + 1}$$

Beregningen kan kun foretages for $RR > 1$ (Szklo, 2012). Denne forudsætning kan imidlertid nemt løses, idet risikofaktorerne er dikotomiserede, og vi har her valgt at anvende tallet 1 til dem, der har den højeste risiko, og tallet 0 til dem med den laveste risiko. Disse beregninger er imidlertid baseret på en række forudsætninger, som det ofte er vanskeligt at opfylde. En af forudsætningerne er – som det fremgår af navnet – at der er tale om årsagsforhold. Dette indebærer, at hvis belastningsfaktorens udbredelse reduceres, så reduceres effekten i et tilsvarende omfang.

Da de belastende faktorer, der indgår i modellerne, ofte vil være indbyrdes afhængige, er det ikke ualmindeligt, at de ætiologiske fraktioner for belastningsfaktorerne samlet giver over 100 pct., selvom estimatierne af odds ratio er sket under hensyn til de øvrige forklarende forhold.

For at gøre det nemmere at sammenligne de enkelte belastningsfaktorer, er alle belastningsfaktorerne, som nævnt, angivet ved den værdi, der forventes at være forbundet med et negativt udfald. Fx er mors erhvervsuddannelse, som normalt ses som en beskyttende faktor, vendt til: ‘Moren har ingen erhvervsuddannelse’. I dette tilfælde må man forvente, at odds ratio (og RR) vil være over 1. Man kunne selvfølgelig lige

så godt have valgt at angive det modsatte udfald. Den estimerede odds ratio ville i så fald blive den reciprokke værdi (og dermed en brøk mellem 0 og 1), og en sammenligning med de øvrige ville derfor blive vanskeligere. I det ene eksempel vil odds ratio fx være 4,0 og i det andet eksempel 0,25. I det sidste tilfælde ville man være afskåret fra at beregne EF.

BILAG 3 DOKUMENTATION FOR FIGURER I KAPITEL 3-7

BILAGSTABEL B3.1

De unge, fordelt efter, hvorvidt de har oplevet vold i hjemmet inden for de seneste 12 måneder. Særskilt for køn, samt resultatet fra 2010-rapporten. Procent

	Dreng	Piger	Total	Total 2010
Udsat for vold i hjemmet	17	16	17	20
Udsat for vold én gang/én ting	10	9	10	8
Udsat for vold flere gange/flere ting	7	7	7	12
Ved ikke/Ubesvaret	2	1	2	-
Antal	947	959	1.906	1.042

Anm.: 21 af de unge svarer ikke på spørgsmålet om køn. Disse tæller ikke med i denne tabel.

1. Testet med z-test. Der er ingen signifikant forskel mellem køn. "Total 2010" svarer til total i 2010-undersøgelsen (Korzen m.fl. 2010). Forskellene mellem total i denne undersøgelse og total 2010 er signifikant i tilfældene "Udsat for vold i hjemmet" og "Udsat for vold flere gange/flere ting" på et 5-procents signifikansniveau.

Kilde: SFI's undersøgelse: Vold og seksuelle overgreb mod børn og unge i Danmark 2016.

BILAGSTABEL B3.2

Psykisk vold mod unge fra henholdsvis deres mor og far. Procent.

	Total
Oplevet psykisk vold fra far	5,0
Oplevet psykisk vold fra mor	4,8

Anm.: Definitionerne adskiller sig ved antallet af reaktioner, den unge skal have oplevet af følgende fem reaktioner: En forælder har kaldt den unge noget, som gjorde den unge ked af det, udelukket den unge med tavshed, en forælder har vist, at den unge ikke blev regnet for noget, den unge er blevet truet med at blive smidt ud hjemmefra, og den unge er blevet truet med noget andet voldsomt.

Testet med z-test. Ingen signifikant forskel på, om det er mor eller far, som udfører den psykisk vold.

Kilde: SFI's undersøgelse: Vold og seksuelle overgreb mod børn og unge i Danmark 2016.

BILAGSTABEL B3.3

Forekomsten af de tre typer krænkelse fordelt på, om udøveren var jævnaldrende eller voksen eller et familiemedlem. Procent.

	Blottelser	Berøring	Samleje
Jævnaldrende	64	71	76
Voksne	19	7	4
Familiemedlemmer	5	8	6
Ubesvaret	12	14	13
I alt	100	100	100
Antal	239	229	114

Kilde: SFI's undersøgelse: Vold og seksuelle overgreb mod børn og unge i Danmark 2016.

BILAGSTABEL B3.4

De unge, fordelt efter, hvem de har talt med omkring volden i hjemmet. Mulighed for flere svar. Procent.

	Total
Min ven	69
Voksne i min nærmeste familie	29
Mine søskende	23
Nogen i kommunen, fx sundhedsplejerske eller sagsbehandler	23
Voksne i skole eller klub	16
Andre voksne	14
Børnetelefonen el. lign.	3
Børnehatten el. lign.	3
Andre	13
Ønsker ikke at svare/ubesvaret	1

Anm.: I alt svarer 82, at de har fortalt om volden til nogen.

Kilde: SFI's undersøgelse: Vold og seksuelle overgreb mod børn og unge i Danmark 2016.

BILAGSTABEL B3.5

De unge, fordelt efter, hvem de har talt med omkring uønskede seksuelle hændelser fra jævnaldrende. Mulighed for flere svar. Procent.

	Procent
Min ven	86
Voksne i min nærmeste familie	23
Voksne i skole eller klub	4
Andre voksne	0
Børnetelefonen	2
Børnehatten	0
Nogen i kommunen	3
Andre	14
Ved ikke	0

Anm.: I alt svarer 82 unge, at de har fortalt om overgrebene til nogen.

Kilde: SFI's undersøgelse: Vold og seksuelle overgreb mod børn og unge i Danmark 2016.

BILAGSTABEL B3.6

De unges mødres tilknytning til arbejdsmarkedet og uddannelse, fordelt efter, hvorvidt de haft en uønsket seksuel erfaring, samt særskilt for køn. Procent.

	Alle unge, som ikke har haft uønskede seksuelle erfaringer	Alle unge, som har haft uønskede seksuelle erfaringer		
	Total	Total	Drenge	Piger
<i>Mors tilhørsforhold til arbejdsmarkedet</i>				
Arbejder	82	80	83	78
Arbejder ikke	10	12	11	12
Andet	2	2	2	3
Ved ikke	5	6	4	7
I alt	100	100	100	100
<i>Mors uddannelse</i>				
Grundskole	6	7	9	7
Praktisk	32	34	37	33
Boglig	46	44	39	47
Ubesvaret	16	14	15	14
I alt	100	100	100	100
Antal	1.585	339	112	227

Anm.: Min mor arbejder ikke, men søger arbejde", "Min mor arbejder ikke, og søger ikke arbejde" og "Min mor er hjemmegående" er slået sammen til "Arbejder ikke".

Testet med z-test. Testet "Alle unge, som ikke har haft uønskede seksuelle erfaringer med en jævnaldrende" mod "Alle unge, som har haft uønskede seksuelle erfaringer med en jævnaldrende". Ingen signifikant forskel. Ingen signifikant forskel mellem køn.

Kilde: SFI's undersøgelse: Vold og seksuelle overgreb mod børn og unge i Danmark 2016.

BILAGSTABEL B3.7

De unges fædres tilknytning til arbejdsmarkedet og uddannelse, fordelt efter, hvorvidt de haft en uønsket seksuel erfaring, samt særskilt for køn. Procent.

	Alle unge, som ikke har haft uønskede seksuelle erfaringer	Alle unge, som har haft uønskede seksuelle erfaringer		
	Total	Total Dreng	Piger	
<i>Fars tilhørsforhold til arbejdsmarkedet</i>				
Arbejder	87	88	92	86
Arbejder ikke	5	5	3	6
Andet	1	2	1	2
Ved ikke	7	5	3	6
I alt	100	100	100	100
<i>Fars uddannelse</i>				
Grundskole	6	6	5	6
Praktisk	44	49	53	47
Boglig	31	26	27	26
Ved ikke/ubesvaret	19	19	15	20
I alt	100	100	100	100
Antal	1.585	339	112	227

Anm.: "Min far arbejder ikke, men søger arbejde", "Min far arbejder ikke, og søger ikke arbejde" og "Min far er hjemmegående" er slået sammen til "Arbejder ikke".

Testet med z-test. Testet "Alle unge, som ikke har haft uønskede seksuelle erfaringer med en jævnaldrende" mod

"Alle unge, som har haft uønskede seksuelle erfaringer med en jævnaldrende". Ingen signifikant forskel. Ingen

signifikant forskel mellem drenge og piger.

Kilde: SFI's undersøgelse: Vold og seksuelle overgreb mod børn og unge i Danmark 2016.

BILAGSTABEL B3.8

De unge, fordelt efter, hvem de har talt med omkring uønskede seksuelle hændelser fra en voksen eller et familiemedlem. Mulighed for flere svar. Procent.

	Procent
Min ven	75
Voksne i min nærmeste familie	49
Voksne i skole eller klub	13
Andre voksne	11
Børnetelefonen	6
Børnechatten	1
Nogen i kommunen	21
Andre	40
Ved ikke	0

Anm.: I alt svarer 25 unge, at de har fortalt om overgrebene til nogen.

Kilde: SFI's undersøgelse: Vold og seksuelle overgreb mod børn og unge i Danmark 2016.

BILAGSTABEL B3.9

SDQ-score og livstilfredshed for de unge, fordelt efter, hvorvidt de har oplevet vold inden for de seneste 12 måneder og i 6. klasse eller før, samt særskilt for køn. Procent

	Aldrig oplevet vold	Har oplevet vold inden for de seneste 12 måneder, men ikke i 6. klasse eller før	Har oplevet vold inden for de seneste 12 måneder og i 6. klasse eller før
<i>SDQ</i>			
Normal	88	67	62
Borderline	6	17	21
Abnormal	4	13	14
Ubesvaret	2	3	3
I alt	100	100	100
<i>Tilfredshed</i>			
Ikke tilfreds	3	10	15
Tilfredshed	26	45	33
Meget tilfreds	70	42	49
Ved ikke	2	2	3
I alt	100	100	100
Antal	1.415	213	110

Anm.: De unge har svaret, hvor tilfredse de er med deres liv på en skala fra 1-10, hvor 10 er den højeste score. Har de unge svaret et tal mellem 1-3, er de unge blevet kategoriseret som "Ikke tilfreds". Har de svaret 4-7, er de blevet kategoriseret som "Tilfreds", og "Meget tilfreds", hvis de har svaret et tal mellem 7-10.

Testet med z-test. "Aldrig oplevet vold" mod "Har oplevet vold inden for de seneste 12 måneder, men ikke i 6. klasse eller før": Alle forskelle er signifikante på et 5-procents signifikansniveau. Forskellen mellem "Har oplevet vold inden for de seneste 12 måneder, men ikke i 6. klasse eller før" og "Har oplevet vold inden for de seneste 12 måneder og i 6. klasse eller før" er ikke signifikant, kun i tilfældet "Tilfreds" i Tilfredshed.

Kilde: SFI's undersøgelse: Vold og seksuelle overgreb mod børn og unge i Danmark 2016.

BILAGSTABEL B3.10

De unges familietype og baggrund, fordelt efter, hvorvidt de har oplevet vold inden for de seneste 12 måneder og i 6. klasse eller før. Procent.

	Aldrig oplevet vold	Har oplevet vold inden for de seneste 12 måneder, men ikke i 6. klasse eller før	Har oplevet vold inden for de seneste 12 måneder og i 6. klasse eller før
<i>Familietype</i>			
Bor hos mor og far	72	58	54
Bor på skift hos mor og far	7	8	8
Bor hos mor	17	26	27
Bor hos far	4	3	7
Bor ikke hos forældrene	1	4	5
Ved ikke	0	1	1
<i>Baggrund</i>			
Dansk baggrund	95	93	87
Anden baggrund end dansk	5	6	10
Ved ikke	0	0	3
I alt	100	100	100
Antal	1.415	213	110

Anm.: "Bor hos mor – kommer hos far" og "kommer hos mor – ser ikke far" er slået sammen til "Bor hos mor". Tilsvarende for "Bor hos far". "Bor hos andre i familien" og "Bor hos plejefamilie eller på døgninstitution" er slået sammen til "Bor ikke hos forældrene". En ung er karakteriseret som havende en anden baggrund end dansk, hvis begge forældre er født i et andet land end Danmark.

Testet med z-test. "Aldrig oplevet vold" mod "Har oplevet vold inden for de seneste 12 måneder, men ikke i 6. klasse eller før": Forskellen i tilfældene "Bor hos mor og far", "Bor hos mor" og "Bor ikke hos forældre" er signifikant på et 5-procents signifikansniveau. Ingen forskelle i baggrund. Ingen signifikant forskel mellem "Har oplevet vold inden for de seneste 12 måneder, men ikke i 6. klasse eller før" og "Har oplevet vold inden for de seneste 12 måneder og i 6. klasse eller før". Forskellene mellem "Aldrig oplevet vold" og "Har oplevet vold inden for de seneste 12 måneder og i 6. klasse eller før" i tilfældet med baggrund er signifikant på et 5-procents signifikansniveau.

Kilde: SFI's undersøgelse: Vold og seksuelle overgreb mod børn og unge i Danmark 2016.

BILAGSTABEL B3.11

Om den unge har oplevet psykisk vold i hjemmet inden for de seneste 12 måneder, og hvor harmonisk de unge oplever familien, fordelt efter hvorvidt de har oplevet vold inden for de seneste 12 måneder og i 6. klasse eller før. Procent.

	Aldrig oplevet vold	Har oplevet vold inden for de seneste 12 måneder, men ikke i 6. klasse eller før	Har oplevet vold inden for de seneste 12 måneder og i 6. klasse eller før
<i>Psykisk vold</i>			
Har ikke oplevet psykisk vold i hjemmet inden for de seneste 12 måneder	97	77	73
Har oplevet psykisk vold i hjemmet inden for de seneste 12 måneder	3	23	27
Ubesvaret	0	0	0
I alt	100	100	100
<i>Familieharmonisk</i>			
Ikke så harmonisk	4	16	22
Nogenlunde	31	45	51
Fuld harmoni	62	32	20
Ved ikke	3	8	7
I alt	100	100	100
Antal	1.415	213	110

Anm.: Psykisk vold er defineret ved, at den unge har oplevet to ud af følgende fire situationer mere end én gang fra en forælder inden for de seneste 12 måneder: blevet kaldt negativt ladede navne, som gjorde den unge ked af det, blevet udelukket ved tavshed, en forælder har vist, at personen ikke regner den unge for noget eller blevet truet med at blive smidt ud hjemmefra.

Testet med z-test. Alle forskelle mellem "Aldrig oplevet vold" mod "Har oplevet vold inden for de seneste 12 måneder, men ikke i 6. klasse eller før" er signifikante på et 5-procents signifikansniveau. Forskellen mellem "Har oplevet vold inden for de seneste 12 måneder, men ikke i 6. klasse eller før" og "Har oplevet vold inden for de seneste 12 måneder og i 6. klasse eller før" i tilfældet "Fuld harmoni" er signifikant på et 5-procents signifikansniveau.

Kilde: SFI's undersøgelse: Vold og seksuelle overgreb mod børn og unge i Danmark 2016.

BILAGSTABEL B3.12

SDQ-score og livstilfredshed for de unge, fordelt efter, hvorvidt de haft en uønsket seksuel erfaring, samt særskilt for køn. Procent.

	Alle unge, som ikke har haft uønskede seksuelle erfaringer		Alle unge, som har haft uønskede seksuelle erfaringer	
	Total	Total	Drenge	Piger
<i>SDQ</i>				
Normal	86	67	76	62
Grænseområde	7	17	15	18
Uden for normalområdet	4	15	8	18
Ubesvaret	3	1	1	1
I alt	100	100	100	100
<i>Tilfredshed med livet</i>				
Ikke tilfreds	3	11	3	15
Tilfreds	27	40	18	50
Meget tilfreds	67	48	76	34
Ubesvaret	3	2	3	1
I alt	100	100	100	100
Antal	1585	339	112	227

Anm.: De unge svarer på en skala fra 1-10, hvor tilfredse de er med deres liv, hvor 10 er den højeste score. Har de unge svaret et tal mellem 1-3, er de unge blevet kategoriseret som "Ikke tilfreds". Har de svaret 4-7, er de blevet kategoriseret som "Tilfreds", og "Meget tilfreds", hvis de har svaret et tal mellem 7-10.

Testet med z-test. Testet "Alle unge, som ikke har haft uønskede seksuelle erfaringer med en jævnaldrende" mod "Alle unge, som har haft uønskede seksuelle erfaringer med en jævnaldrende". Alle forskelle mellem disse to grupper er signifikante på et 5-procents signifikansniveau. Alle forskelle mellem køn er signifikante på et 5-procents signifikansniveau i alle tilfælde bortset fra i SDQ "Grænseområde".

Kilde: SFI's undersøgelse: Vold og seksuelle overgreb mod børn og unge i Danmark 2016.

TABEL 1.5

Føler de unge, at de har nogen at tale med, fordelt efter, hvorvidt de har været udsat for vold det seneste år eller for langvarig vold. Procent.

	Aldrig oplevet vold	Unge, der har oplevet vold det seneste år	Unge, der har oplevet langvarig vold
Ja, altid	73	53	51
Ja, for det meste	21	32	30
Nej, aldrig eller næsten aldrig	2	12	11
Ved ikke	3	3	8
I alt	100	100	100
Antal	1.415	213	110

Anm.: "Ja, for det meste" og "Ja, nogle gange" er slået sammen i "Ja, for det meste".

Testet med z-test. Alle forskelle mellem "Aldrig oplevet vold" mod "Unge, der har oplevet vold det seneste år" er signifikante på et 5-procents signifikansniveau. Ingen signifikant forskel mellem "Unge, der har oplevet vold det seneste år" og "Unge, der har oplevet langvarig vold".

Kilde: SFI's undersøgelse: Vold og seksuelle overgreb mod børn og unge i Danmark 2016.

TABEL 1.5

Føler de unge, at de har nogen at tale med, når de har problemer, fordelt efter, hvorvidt de oplevet en uønsket seksuel hændelse, samt særskilt for køn. Procent.

	Alle unge, som ikke har oplevet uønskede seksuelle hændelser	Alle unge, som har oplevet uønskede seksuelle hændelser		
	Total	Total	Drenge Piger	
Ja altid	71	54	67	48
Ja, for det meste	22	33	25	38
Nej, aldrig	3	7	2	10
Ved ikke/ubesvaret	4	5	6	4
I alt	100	100	100	100
Antal	1.585	339	112	227

Anm. "Ja, for det meste" og "Ja, nogle gange" er slået sammen i "Ja, for det meste".

Testet med z-test. Alle forskelle mellem "Alle unge, som ikke har oplevet uønskede seksuelle hændelser med en jævnaldrende" mod "Alle unge, som har oplevet uønskede seksuelle hændelser med en jævnaldrende" er signifikante på et 5-procents signifikansniveau. Alle forskelle mellem køn er signifikante.

Kilde: SFI's undersøgelse: Vold og seksuelle overgreb mod børn og unge i Danmark 2016.

LITTERATUR

- Allison, P.D. (1982): "Discrete-time methods for the analysis of event histories." I: Leinhardt, S.: *Sociological Methodology*. San Francisco: Jossey-Bass, s. 61-98.
- Andersen, D.: *Skoleerfaringer* i Ottosen, M.H. (red): *15-åriges hverdagsliv og udfordringer*. Rapport 12:30. SFI, 2012
- Andersen, D. & A. Kjærulff (2007): *Hvad kan børn svare på? - om børn som respondenter i kvantitative spørgeskemaundersøgelser*. København: SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd, 03:07.
- Annerbäck, E.M., G. Wingren, C.G. Svedin & P.A. Gustafsson (2010): "Prevalence and characteristics of child physical abuse in Sweden - findings from a population-based youth survey". *Acta Paediatrica*, 99(8), s. 1229-1236.
- APSAC - American Professional Society on the Abuse of Children (1995): *Psychosocial evaluation of suspected psychological maltreatment in children and adolescent*. Chicago: APSAC.
- Armour, C., A. Elklit & M.N. Christoffersen (2014): "A Latent Class Analysis of Childhood Maltreatment: Identifying Abuse Typologies". *Journal of Loss and Trauma*, 19(1), s. 23-39.
- Arruabarrena, I. (2014): "Maltreated Children". I: Ben-Arieh, A., F. Casas, I. Frønes & J.E. Korbin (red.): *Handbook of Child Well-Being*. Springer Netherlands, s. 2669-2696.

- Bay, H. (2009): "Vejning/vægtning af stikprøver". *Dansk Sociologi*, 20(4), s. 113-120.
- Becker, G.S. (1968): "Crime and Punishment: An Economic Approach". *The Journal of Political Economy*, 76(2), s. 169-217.
- Berliner, L. (2000): "What is sexual abuse?" I: Dubowitz, H. & D. DePanfilis (red.): *Handbook for child protection practice*. Thousand Oaks, Calif.: Sage Publications, s. 18-22.
- Berliner, L. & D.M. Elliott (2002): "Sexually abuse of children". I: Myers, J.E.B., L. Berliner, J. Briere, C.T. Hendrix & C. & R.T. Jenny (red.): *The APSAC handbook on child maltreatment*. Thousand Oaks: Sage Publications, s. 55-78.
- Binggeli, N.J., S.N. Hart & M.R. Brassard (2001): *Psychological maltreatment of children*. Thousand Oaks, CA: Sage Publications.
- Boligministeriet (1993): *Første rapport fra Byndvalget*. København: Indenrigsministeriet.
- Bramsen, R. H., Lasgaard, M., Koss, M. P., Elklit, A., & Banner, J. (2012). *Adolescent sexual victimization: a prospective study on risk factors for first time sexual assault*. *European child & adolescent psychiatry*, 21(9), 521-526.
- Brassard, M.R. & S. Hart (2000): "What is psychological maltreatment?" I: Dubowitz, H. & D. DePanfilis (red.): *Handbook for child protection practice*. Thousand Oaks, Calif.: Sage Publications, s. 23-27.
- Cadore, R. (1986): "An adoption study of genetic and environmental factors in drug-abuse". *Archives of general psychiatry*, 43(12), s. 1131-1136.
- Cantril, H. (1965): *The Pattern of Human Concerns*. New Brunswick, New Jersey, USA: Rutgers University Press.
- Cawson, P., C. Wattam, S. Brooker & G. Kelly (2000): *Child Maltreatment in the United Kingdom: A Study of the Prevalence of Child Abuse and Neglect*. London: National Society for the Prevention of Cruelty to Children.
- Center for Ungdomsforskning (2002): *Ungdomsforskning - Unge og Sex*. Center for Ungdomsforskning, København.
- Christensen, E. (1988): *Opræksel eller overlevelse: Psykisk forsvar mod vold og strategier for overlevelse hos 4-6-årige børn i familier med hustrumishandling*. København: SIKON, Socialstyrelsens Informations- og Konsulentvirksomhed.
- Christensen, E. & D.A. Pedersen (2004): *Vold mod børn 1*. København: SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd.
- Christiansen, C.C., G. Schmidt & M.N. Christoffersen (2003): *Provokeret abort: undersøgelse af baggrund og virkninger*. København: Socialforskningsinstituttet.

- Christoffersen, M.N., K. Soothill & B. Francis (2003): "An upbringing to violence? Identifying the likelihood of violent crime among the 1966 birth cohort in Denmark". *Journal of Forensic Psychiatry & Psychology*, 14(2), s. 367-381.
- Christoffersen, M.N. (2010): *Børnemishandling i hjemmet*. København: SFI - Det Nationale Forskningscenter for Velfærd, 10:30 - Delrapport 1.
- Christoffersen, M.N., C. Armour, M. Lasgaard, T.E. Andersen & A. Elklit (2013): "The prevalence of four types of childhood maltreatment in Denmark". *Clinical Practice and Epidemiology in Mental Health*, 9, s. 149-156.
- Christoffersen, M.N. (1993): *Anbragte børns livsforløb: en undersøgelse af tidligere anbragte børn og unge født i 1967*. København: Socialforskningsinstituttet.
- Christoffersen, M.N. (1996): "A follow-up study of out-of-home care in Denmark: Long-term effect on self-esteem among abused and neglected children". *International Journal of Child & Family Welfare*, 1(1), s. 25-39.
- Christoffersen, M.N. (1999): *Risikofaktorer i barndommen: en forløbsundersøgelse særligt med henblik på forældres psykiske sygdomme*. København: Socialforskningsinstituttet.
- Christoffersen, M.N. (2004): *Familiens udvikling i det 20. århundrede: demografiske strukturer og processer*. København: Socialforskningsinstituttet.
- Christoffersen, M.N. & I. Hammen (2011): *ADHD-indsatser – en forskningsoversigt*. København: SFI- Det Nationale Forskningscenter for Velfærd.
- Christoffersen, M.N. & H. Joshi (2015): "Can Rose's paradox be useful in delinquency prevention?" *Longitudinal and Life Course Studies*, 6(4), s. 397-419.
- Christoffersen, M.N., B. Møhl, D. DePanfilis & K.S. Vammen (2015): "Non-Suicidal Self-Injury: Does social support make a difference? An epidemiological investigation of a Danish national sample" *Child Abuse & Neglect*, 44(0), s. 106-116.
- Christoffersen, M.N., P. Skov Olsen, K.S. Vammen, S. Sander Nielsen, M. Lausten & J. Brauner (2011): *Tidlig identifikation af kriminalitetsruede børn og unge: risiko- og beskyttelsesfaktorer*. København: SFI - Det Nationale Forskningscenter for Velfærd.
- Christoffersen, M.N., K. Soothill & B. Francis (2005): "Who Is Most at Risk of Becoming a Convicted Rapist? The Likelihood of a Rape Conviction among the 1966 Birth Cohort in Denmark". *Journal of Scandinavian Studies in Criminology & Crime Prevention*, 6(1), s. 39-56.

- Christoffersen, M.N., K. Soothill & B. Francis (2007): "Violent Life Events and Social Disadvantage: A Systematic Study of the Social Background of Various Kinds of Lethal Violence, Other Violent Crime, Suicide, and Suicide Attempts." *Journal of Scandinavian Studies in Criminology & Crime Prevention*, 8(2), s. 157-184.
- Clarke, R.V.G. (1980): "'Situational' Crime Prevention: Theory and Practice." *British Journal of Criminology*, 20(2), s. 136-147.
- Clayton, D. & M. Hills (1993): *Statistical models in epidemiology*. Oxford: Oxford University Press.
- Danmarks Statistik (2015). Tilgængelig på: www.statistikbanken.dk. Besøgt 05-02-2016.
- Deding, M. & M. Olsson (2009): *Hverdagsliv for 11-årige børn med anden etnisk baggrund end dansk. Resultater fra SFI's forløbsundersøgelser af årgang 1995*. København: SFI - Det nationale forskningscenter for velfærd, 9:23.
- Dubowitz, H. (2000): "What is child neglect?" I: Dubowitz, H. & D. DePanfilis (red.): *Handbook for child protection practice*. Thousand Oaks, Calif.: Sage Publications, s. 10-15.
- Edfeldt, Å. W. (1985). "*Allt vad I gören---*": *Slutrapport från SUSAs-projektet om åga och våld i hemmet*. Stockholm, Proprius.
- Egeland, B., D. Jacobvitz & K. Papatola (1987): "Intergenerational continuity of abuse." I: Gelles, R.J. & J.B. Lancaster (red.): *Child Abuse and Neglect* New York: Aldine De Gruyter, s. 255-276.
- Egelund, N. (2007): *PISA 2006 - Danske unge i en international sammenligning 6*. København: DPU.
- Ellonen, N. & T. Pösö (2011): "Violence Experiences in Care: Some Methodological Remarks based on the Finnish Child Victim Survey". *Child Abuse Review*, 20(3), s. 197-212.
- Finkelhor, D. (1979): *Sexual Victimized Children*. New York: Free Press.
- Finkelhor, D. (1993): "Epidemiological factors in the clinical identification of child sexual abuse." *Child Abuse & Neglect*, 17(1), s. 67-70.
- Finkelhor, D. (1995): "The victimization of children: a developmental perspective." *American Journal of Orthopsychiatry*, 65(2), s. 177-193.
- Garbarino, J. & C.P. Bradshaw (2003): "Violence against children." I: Heitmeyer, W. & J. Hagan (red.): *International handbook of violence research*. Springer Science & Business Media, s. 719-735.
- Goodman, R. (1997): "The Strengths and Difficulties Questionnaire: A Research Note." *Journal of Child Psychology and Psychiatry (formerly Journal of Child Psychology and Psychiatry and Allied Disciplines)*, 38(5), s. 581-586.

- Graversen B.K, H. Hummelgaard, D. Lemmich & J.B Nielsen (1997): *Residential Mobility in Danish Problem Housing Estates*. København: AKF, Amternes og Kommunernes Forskningsinstitut.
- Gyldendal Den Store Danske. Tilgængelig på: www.denstoredanske.dk. Besøgt: 05-02-2016. Gyldendal.
- Hansen, E.J. & B.H. Andersen B.H (2009): *Et sociologisk værktøj: Introduktion til den kvantitative metode*. København: Hans Reitzels Forlag.
- Hansen, E.J. & B.H. Andersen (2000): *Et sociologisk værktøj - Introduktion til den kvantitative metode*. København: Hans Reitzels Forlag.
- Harris, J. (2000): "Self-harm: cutting the bad out of me." *Qualitative Health Research*, 10(2), s. 164-173. SAGA Publications.
- Harts, S.N., M.R. Brassard, N.J. Binggeli & H.A. Davidson (2002): "Psychological maltreatment." I: Myers, J.E.B., L. Berliner, J. Briere, C.T. Hendrix, C. Jenny & T. Reid (red.): *The APSAC handbook on child maltreatment*. Thousand Oaks: Sage Publications, s. 79-103.
- Helweg-Larsen, K. (2009): *Framework for nordic youth surveys on child sexual abuse and exposure to violence outside and in the family*. København: Nordic Council of Ministers.
- Helweg-Larsen, K., H.N.M. Schütt & H.B. Larsen (2009): *Unge trivsel år 2008: en undersøgelse med fokus på seksuelle overgreb og vold i barndom og tidlig ungdom*. Statens Institut for Folkesundhed.
- Helweg-Larsen, K. & H.B. Larsen (2002): *Unge trivsel År 2002 - En undersøgelse med fokus på seksuelle overgreb*. København Ø: Statens institut for folkesundhed
- Hernandez, J.T., M. Lodico & R.J. DiClemente (1993): "The effects of child abuse and race on risk-taking in male adolescents." *Journal of the National Medical Association*, 85(8), s. 593-597.
- Hope, T. (2000): *Perspectives on crime reduction*. Aldershot, Hants: Ashgate.
- Hosmer Jr, D.W., S. Lemeshow & R.X. Sturdivant (2013): *Applied logistic regression*. New York: John Wiley & Sons.
- Hummelgaard, H., B.K. Graversen, D. Lemmich & J.B. Nielsen (1997): *Udsatte boligområder i Danmark*. København: AKF, Amternes og Kommunernes Forskningsinstitut.
- Judd, C.M., G.H. McClelland & C.S. Ryan (2011): *Data analysis: A model comparison approach*. Routledge.
- Kahn, A.J. (1968): "From delinquency treatment to community development." I: Lazarsfeld, P.F., W.H. Sewell & H.L. Wilensky (red.): *The uses of sociology*. London: Weidenfeld and Nicolson, s. 477-505.
- Kendler, K.S. (1996): "Childhood parental loss and alcoholism in women: A causal analysis using a twin-family design." *Psychological Medicine*, 26(1), s. 79-95.

- Kendler, K.S. (2006): "Illicit psychoactive substance use, abuse and dependence in a population-based sample of Norwegian twins." *Psychological Medicine*, 36(7), s. 955-962.
- Kolko, D.J. (2002): "Child physical abuse." I: Myers, J.E.B., L. Berliner, J. Briere, C.T. Hendrix, C. Jenny & T. Reid (red.): *The APSAC handbook on child maltreatment*. Thousand Oaks: Sage Publications, s. 21-54.
- Korzen, S., L. Fisker & H. Oldrup (2010): *Vold mod unge i Danmark. En spørgeskemaundersøgelse blandt 8.-klasses-elever. Delrapport 2*. København: SFI - Det Nationale Forskningscenter for Velfærd, 10:32.
- Kriminalpræventive Råd (2007): *Overgreb mod børn. Ser du noget? Gør du noget?* Det Kriminalpræventive råd. København.
- Krug, E.G., L.L. Dahlberg, J.A. Mercy, A.B. Zwi & R. Lozano (2002): *World report on violence and health*. Geneva: World Health Organization.
- Janson, S., Långberg, B., Svensson, B. (2007). *Våld mot barn 2006-2007 – en nationell kartläggning*. Stiftelsen Allmänna Barnhuset och Karlstads Universitet.
- Laaksonen, T., H. Sariola, A. Johansson, P. Jern, M. Varjonen, B. von der Pahlen, N.K. Sandnabba & P. Santtila (2011): *Changes in the prevalence of child sexual abuse, its risk factors, and their associations as a function of age cohort in a Finnish population sample*. *Child Abuse and Neglect*, 35(7), s. 480-490.
- Lausten, M., D. Andersen, P.R. Skov & A.A. Nielsen (2007): *Anbragte 15-åriges hverdagsliv og udfordringer: Rapport fra tredje dataindsamling af forløbsundersøgelsen af anbragte børn født i 1995*. København: SFI - Det Nationale Forskningscenter for Velfærd.
- Lehmann, P. (1997): "The Development of Posttraumatic Stress Disorder (PTSD) in a Sample of Child Witnesses to Mother Assault." *Journal of Family Violence*, 12(3), s. 241-257.
- Mattsson, C., A.D. Hestbæk & A.R. Andersen (2008): *11-årige Børns Hverdagsliv og Trivsel*. SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd, 08:16.
- Makoroff, K. L., Brauley, J. L., Brandner, A. M., Myers, P. A., & Shapiro, R. A. (2002). *Genital examinations for alleged sexual abuse of prepubertal girls: findings by pediatric emergency medicine physicians compared with child abuse trained physicians*. *Child abuse & neglect*, 26(12), 1235-1242.
- McWilliams, K., G.S. Goodman, J. Raskauskas & I.M. Cordon (2014): *Child Maltreatment and Bullying*. I: Melton, G.B., A. Ben-Arieh, J. Cashmore, G.S. Goodman & N.K. Worlay (red.): *The SAGE*

- Handbook of Child Research*. Great Britain: SAGE Publications Ltd., s. 300-315.
- Mossige, S. & L. Huang (2010): "Omfanget av seksuelle krenkelser og overgrep i en norsk ungdomsbefolkning." *Norsk Epidemiologi*, 20(1), s. 53-62.
- Mossige, S. & K. Stefansen (2007): *Vold og overgrep mot barn og unge. En selvrappporteringsstudie blant avgangselever i videregående skole*. NOVA Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring, 20.
- Murray, J., D.P. Farrington & M.P. Eisner (2009): "Drawing conclusions about causes from systematic reviews of risk factors: The Cambridge Quality Checklists." *Journal of Experimental Criminology*, 5(1), s. 1-23.
- Myhre, M., S. Thoresen & O.K. Hjemdal (2015): *Vold og voldtekt i oppveksten. En nasjonal intervjuundersøkelse av 16- og 17-åringer*. Norge: Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress a/s, 1.
- Møhl, B. (2006): *At skære smerten bort: en bog om cutting og anden selvskadende adfærd*. København: PsykiatriFonden.
- National Center for Injury Prevention and Control (2009): *Sexual violence and intimate partner violence*. Centers for Disease Control and Prevention, Atlanta.
- Ottosen, M.H., D. Andersen, K.M. Dahl, A.T. Hansen, M. Lausten & S.V. Østergaard (2014): *Børn og unge i Danmark. Velfærd og trivsel 2014*. København: SFI - Det Nationale Forskningscenter For Velfærd, 2.
- Ottosen, M.H., D. Andersen, L.P. Nielsen, M. Laustsen & S. Stage (2010): *Børn og unge i Danmark. Velfærd og trivsel 2010*. København: SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd.
- Paine, M.L. & D.J. Hansen (2002): "Factors influencing children to self-disclose sexual abuse." *Clinical Psychology Review*, 22(2), s. 271-295.
- Perry, B.D (1997): "Incubated in Terror: Neurodevelopmental Factors in the Cycle of Violence." I: Osofsky, J.D. (red.): *Children, Youth and Violence. The Search for Solutions*. New York: Guildford Press.
- Ricci, L.R. (2000): Initial Medical Treatment of the Physically Abused Child, i: Reece, R.M. (red.): *In Treatment of Child Abuse: Common Ground for Mental Health, Medical and Legal Practitioners*, s. 81-94. Baltimore: Johns Hopkins University Press.
- Rind, B., P. Tromovitch & R. Bauserman (1998): "A meta-analytic examination of assumed properties of child sexual abuse using college samples." *Psychological Bulletin*, 124(1), s. 22-53.
- Rothman, K.J. & S. Greenland (1998): *Modern epidemiology*. Philadelphia, PA: Lippincott-Raven.
- Rutter, M. (1989): "Pathways from childhood to adult life." *Child Psychology and Psychiatry and Allied Disciplines*, 30(1), s. 23-51.

- Schiøler, G. & J. Mosbech (2005): *Klassifikation af sygdomme: Alfabetsk del. 10. revision*. København: Munksgaard Danmark.
- Schütt, N.M., M.L. Frederiksen & K. Helweg-Larsen (2008): *Unge og kærestevold i Danmark. En landsdækkende undersøgelse af omfang, karakter og følger af vold blandt 16-24-årige med fokus på vold i kæresteforhold*. København: Statens Institut for Folkesundhed ved Syddansk Universitet i samarbejde med Ministereriet for Børn, Undervisning og Ligestilling.
- Sickmund, M., H.N. Snyder & E. Poe-Yamagata (1997): "Juvenile Offenders and Victims: 1997 Update on Violence. Statistics Summary. Washington: Educational Resources Information Centre (ERIC).
- Snyder, H.N. & M. Sickmund (1995): *Juvenile offenders and victims: A national report*. DIANE Publishing.
- Snyder, H.N. & M. Sickmund (2006): *Juvenile offenders and victims: 2006 national report*. Office of juvenile justice and delinquency prevention.
- Socialdepartementet (2001). *Barn och misshandel. En rapport om kroppslig bestraffning och annan misshandel i Sverige vid slutet av 1900-talet*. SOU 2001:18.
- Soothill, K., M.N. Christoffersen, M.A. Hussain & B. Francis (2010): "Exploring Paradigms of Crime Reduction: An Empirical Longitudinal Study." *British Journal of Criminology*, 50(2), s. 222-238.
- Stefansen, K., I. Smette & D. Bossy (2014): "Angrep mot kjønnsfriheten: Unge jenters erfaringer med uønsket beføling." *Tidsskrift for kjønnsforskning*, 1(38), s. 3-19.
- Sterne, A. & A. Poole (2010): *Domestic Violence and Children*. Abingdon: Routledge.
- Straus, M.A., S.L. Hamby, D. Finkelhor, D.W. Moore & D. Runyan (1998): "Identification of child maltreatment with the Parent-Child Conflict Tactics Scales: Development and psychometric data for a national sample of American parents." *Child Abuse & Neglect*, 22(4), s. 249-270.
- Sudermann, M. & P.G. Jaffe (1999): "Child witnesses of domestic violence." I: Ammerman, R.T. & M. Hersen (red.): *Assessment of family violence: clinical and legal sourcebook*. New York: Wiley, s. 343-366.
- Szklo, M. & F.J. Nieto (2012): *Epidemiology: beyond the basics*. Jones & Bartlett Publishers.
- Thornhill, R. & C.T. Palmer (2001): *A natural history of rape: Biological bases of sexual coercion*. MIT press.
- UNICEF (2013): *Child Well-being in Rich Countries. A comparative overview*. UNICEF Office of Research, Innocenti Report Card 11.

- Vammen, K.S. & M.N. Christoffersen (2013): *Unge selvskade og spiseforstyrrelse: kan social støtte gøre en forskel?* SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd.
- Wilson, M.N. & E.W. Saft (1993): "Child maltreatment in the African-American community." I: Cicchetti, D. & S.L. Toth (red.): *Child abuse, child development, and social policy*. New Jersey: Ablex Publishing Company New Jersey, s. 213-247.
- Wolfe, D. A., & Feiring, C. (2000). *Dating violence through the lens of adolescent romantic relationships*. *Child maltreatment*, 5(4), 360-363. Sage Publications, Inc.
- World Health Organization (1999): *International statistical classification of diseases and related health problems (ICD-10) in occupational health*. Geneva: World Health Organization.

SFI-RAPPORTER SIDEN 2015

SFI-rapporter kan købes eller downloades gratis fra www.sfi.dk. Nogle rapporter er kun udkommet som netpublikationer, hvilket vil fremgå af listen nedenfor.

- 15:01 Ottosen, M.H., M. Lausten, S. Frederiksen & D. Andersen: *Anbragte børn og unges trivsel 2014*. 122 sider. ISBN: 978-87-7119-276-6. e-ISBN: 978-87-7119-277-3. Pris: 120,00 kr.
- 15:02 Benjaminsen, L., T. Dyrvig & T. Gliese: *Livet på hjemløseboformer*. 144 sider. ISBN: 978-87-7119-278-0. e-ISBN: 978-87-7119-279-7. Pris: 140,00 kr.
- 15:03 Gorinas, C. & V. Jakobsen: *Indvandreres og efterkommeres placering på det danske arbejdsmarked*. 176 sider. ISBN: 978-87-7119-280-3. e-ISBN: 978-87-7119-281-0. Pris: 170,00 kr.
- 15:04 Niss, N.K., A. Kierkgaard, A.-K. Højen-Sørensen & A.Aa. Hansen: *Barrierer for tidlig opsporing af alkoholproblemer i børnefamilier. En analyse af barrierer for frontpersonalet*. 145 sider. e-ISBN: 978-87-7119-282-7. Netpublikation
- 15:05 Bengtsson, S., A.L. Rasmussen & S. Gregersen: *Metoder i botilbud*. 208 sider. ISBN: 978-87-7119-283-4. e-ISBN: 978-87-7119-284-1. Pris: 200,00 kr.

- 15:06 Larsen, M.R. & J. Høgelund: *Handicap og beskæftigelse. Udviklingen mellem 2002 og 2014*. 240 sider. ISBN: 978-87-7119-285-8. e-ISBN: 978-87-7119-286-5. Pris: 240,00 kr.
- 15:07 Dietrichson, J., M. Bøg, T. Filges & A.-M.K. Jørgensen. *Skolerettede indsatser for elever med svag socioøkonomisk baggrund*. 144 sider. ISBN: 978-87-7119-287-2. e-ISBN: 978-87-7119-288-9. Pris: 140,00 kr.
- 15:08 Østergaard, S.V., A.B. Steensgaard, A.T. Hansen, S. Henze-Pedersen & J. Østergaard: *På vej mod ungdomskriminalitet. Hvilke faktorer i barndommen gør en forskel?* 100 sider. e-ISBN: 978-87-7119-289-6. Netpublikation.
- 15:09 Keilow, M. & A. Holm: *Udvikling af måleinstrument for elevadfærd og -holdninger. Baseline data fra evaluering af folkeskolereformen*. 56 sider. e-ISBN: 978-87-7119-290-2. Netpublikation.
- 15:10 Albæk, K., H.B. Bach, R. Bille, B.K. Graversen, H. Holt, S. Jensen & A.B. Jonassen: *Evaluering af mentorordningen*. 144 sider. e-ISBN: 978-87-7119-291-9. Netpublikation.
- 15:12 Christensen, E. & S. Baviskar: *Unge i Grønland. Med fokus på seksualitet og seksuelle overgreb*. 128 sider. ISBN: 978-87-7119-293-3. e-ISBN: 978-87-7119-294-0. Pris: 120,00 kr.
- 15:13 Christensen, E. & S. Baviskar: *Kalaallit nunaanni inuusuttut. Kinguaassiuutitut tunngasut kinguaasiuutitigullu innarliisarnert qitiunneqarlutik*. 144 sider. ISBN: 978-87-7119-295-7. e-ISBN: 978-87-7119-296-4. Pris: 140,00 kr.
- 15:14 Rangvid, B.S., V.M. Jensen & S.S. Nielsen. *Forberedende tilbud og overgang til ungdomsuddannelse*. 99 sider. e-ISBN: 978-87-7119-297-1. Netpublikation.
- 15:15 Amilon, A. (red.): *Inkluderende skolemiljøer – elevernes roller*. 288 sider. ISBN: 978-87-7119-304-6. e-ISBN: 978-87-7119-300-8. Pris: 280,00 kr.
- 15:16 Amilon, A.: *Evaluering af lokale initiativer for førtidspensionister*. 96 sider. e-ISBN: 978-87-7119-301-5. Netpublikation
- 15:17: Jakobsen, V.: *Uddannelses- og beskæftigelsesmønstre i årene efter grundskolen. En sammenligning af indvandrere og efterkommere fra ikke-vestlige lande og etniske danskere*. 144 sider. ISBN: 978-87-7119-305-3. e-ISBN: 978-87-7119-306-0. Pris: 140,00 kr.
- 15:18 Christensen, G., A.G. Jeppesen, A.A. Kjær & K. Markwardt: *Udsættelser af lejere – Udvikling og benchmarking. Lejere berørt af faged-*

- sager og udsættelser i perioden 2007-13*. 178 sider, e-ISBN: 978-87-7119-307-7. Netpublikation
- 15:19 Christensen, C.P. & C. Scavenius: *Et felteksperiment med Kærlighed i Kaos. Et forældretræningsprogram til familier med ADHD eller ADHD-lignende vanskeligheder*. 96 sider. ISBN: 978-87-7119-308-4. e-ISBN: 978-87-7119-309-1. Pris: 90,00 kr.
- 15:20 Larsen, M.R. & J. Høgelund: *Handicap og beskæftigelse i 2014. Regionale forskelle*. 96 sider. ISBN: 978-87-7119-310-7. e-ISBN: 978-87-7119-311-4. Pris: 90,00 kr.
- 15:21 Nielsen, C.P., M.D. Munk, M.T. Jensen, K. Karmsteen & A.-M.K. Jørgensen: *Mønsterbryderindsatser på de videregående uddannelser. En forskningskortlægning*. 168 sider. e-ISBN: 978-87-7119-312-1. Netpublikation.
- 15:22 Sievertsen, H.H. & C.J. de Montgomery: *Børn i lavindkomstfamilier*. 105 sider. e-ISBN: 978-87-7119-313-8. Netpublikation.
- 15:23 Wendt, R.E. & A.-M.K. Jørgensen: *Forskningskortlægning, kvalitetsvurdering og analyse af udviklingen i skandinaviske dagtilbudsforskning for 0-6-årige i året 2013*. 98 sider. E-ISBN:978-87-7119-314-5. Netpublikation.
- 15:24 Termansen, T., T. Dyrvig, N.K. Niss & J.H. Pejtersen: *Unge i misbrugsbehandling*. 176 sider. ISBN: 978-87-7119-315-2. e-ISBN: 978-87-7119-316-9. Pris: 170,00 kr.
- 15:25 Christensen, E.: *Det har vi lært af NAKUUSA*. 56 sider. e-ISBN: 978-87-7119-317-6. Netpublikation.
- 15:26 Christensen, E.: *Nakuusamit makku ilikkarpavut. NAKuusap meeqqanut isummorsorfiani ilaasortanik apersuineq*. 62 sider. e-ISBN: 978-87-7119-318-3. Netpublikation.
- 15:27 Keilow, M. & A. Holm: *Skalaer til måling af elevtrivsel på erhvervsuddannelserne. En analyse af data fra tidligere trivselsmålinger. Bidrag til Undervisningsministeriets udvikling af elevtrivselsmålinger på erhvervsuddannelserne*. 92 sider. e-ISBN: 978-87-7119-319-0. Netpublikation.
- 15:28 Andersen, D. & B.S. Rangvid: *Skoleudvikling med fokus på sprog i al undervisning. Implementering og elevresultater af udviklingsprogram til styrkelse af tosprogede elevers faglighed i de 2 første år*. 116 sider. e-ISBN: 978-87-7119-320-6. Netpublikation.
- 15:29 Baviskar, S: *Grønlandere i Danmark. En registerbaseret kortlægning*. 102 sider. e-ISBN: 978-87-7119-321-3. Netpublikation.

- 15:30 Siren, A., R.N. Brunner & R.C.H. Jørgensen: *"Øvelse gør mester" i Næstved Kommune. Evaluering af livs kvalitet i forbindelse med et rehabiliteringsforløb på plejecentre.* 71 sider. e-ISBN: 978-87-7119-322-0. Netpublikation.
- 15:31 Holt, H., M. Larsen, H.B. Bach & S. Jensen: *Borgere I fleksjob efter reformen.* 208 sider. ISBN: 978-87-7119-323-7. e-ISBN: 978-87-7119-324-4. Pris: 200,00 kr.
- 15:32 Keilow, M., M. Friis-Hansen, R.M. Kristensen & A. Holm: *Effekter af klasseledelse på elevers læring og trivsel.* 176 sider. ISBN: 978-87-7119-325-1. e-ISBN: 978-87-7119-326-8. Pris: 170,00 kr.
- 15:33 Christensen, E: *3-5 år efter ophold i Mælkebøtten – en opfølgning af 26 børn og unge.* 64 sider. ISBN: 978-87-7119-327-5. e-ISBN: 978-87-7119-328-2. Pris: 60,00 kr.
- 15:34 Christensen, E: *Meeqqanik inuusuttumillu 26-nik malinnaaqinneq - Mælkebøttenimit nuunnerinit ukiut 3-5 kingorna.* 64 sider. ISBN: 978-87-7119-329-9. e-ISBN: 978-87-7119-330-5. Pris: 60,00 kr.
- 15:35 Benjaminsen, L. & H.H. Lauritzen: *Hjemløshed i Danmark 2015. National kortlægning.* 208 sider. ISBN: 978-87-7119-333-6. e-ISBN: 978-87-7119-334-3. Pris: 200,00 kr.
- 15:36 Nielsen, C.P., A.T. Hansen, V.M. Jensen & K.S. Arendt: *Folkeskolereformen. Beskrivelse af 2. dataindsamling blandt elever.* 137 sider. E-ISBN: 978-87-7119-335-0. Netpublikation.
- 15:37 Jensen, M.T., K. Karmsteen, A.-M.K. Jørgensen & S.B. Rayce: *Psychosocial Function and Health in Veteran Families - A Gap Map of Publications within the Field.* 220 sider. e-ISBN: 978-87-7119-336-7. Netpublikation.
- 15:38 Sievertsen, H.H: *En god start – betydningen af alder ved skolestart for barnets udvikling.* 83 sider. e-ISBN: 978-87-7119-337-4. Netpublikation.
- 15:39 Mehlsen, L., H. Holt, H.B. Bach & C. Törnfeldt: *Ressourceforløb. Koordinerende sagsbehandlere og borgeres erfaringer.* 108 sider. ISBN: 978-87-7119-338-1. Pris: 200,00 kr.
- 15:40 Kjer, M.G., S. Baviskar & S.C. Winter: *Skoleledelse I folkeskolereformens første år. En kortlægning.* 140 sider. e-ISBN: 978-87-7119-340-4. Netpublikation.
- 15:41 Benjaminsen, L., S.B. Andrade, D. Andersen, M.H. Enemark & J.F. Birkelund: *Familiebaggrund og social marginalisering i Danmark.*

- En registerbaseret kortlægning*. 336 sider. ISBN: 978-87-7119-341-1. e-ISBN: 978-87-7119- 342-8. Pris: 330,00 kr.
- 15:42 Lausten, M., S. Frederiksen, R.F. Olsen, A.A. Nielsen & T.T. Bengtsson: *Anbragte 15-åriges hverdagsliv og udfordringer – del II. Rapport fra tredje dataindsamling af forløbsundersøgelsen af anbragte børn født i 1995*. 128 sider. ISBN: 978-87-7119-343-5. e-ISBN: 978-87-7119- 344-2. Pris: 120,00 kr.
- 15:43 Niss, N.K. & I.S. Rasmussen: *Evaluering af satspuljen forebyggende indsatser for overvægtige børn og unge*. 129 sider. e-ISBN: 978-87-7119-345-9. Netpublikation.
- 15:44 Jakobsen, V., M. Larsen & S. Jensen: *Virksomheders sociale engagement. Årbog 2015*. 272 sider. ISBN: 978-87-7119-346-6. e-ISBN: 978-87-7119- 347-3. Pris: 270,00 kr.
- 15:45 Christensen, G., R.C.H. Jørgensen & M.R. Larsen: *Erfaringer med at ændre socialt mix i udsatte boligområder. Evaluering af brugen af anvisnings- og udlejningsredskaber som led i Landsbyggefondens 2006-10-midler*. 208 sider. ISBN: 978-87-7119-348-0. e-ISBN: 978-87-7119- 349-7. Pris: 200,00 kr.
- 15:46 Mehlsen, L., M.T. Jensen, A.-M.K. Jørgensen, R.E. Wendt & G. Christensen: *Effektfulde indsatser i boligområder til forebyggelse af kriminalitet. En systematisk forskningsoversigt, nr. 1 af 4*. 112 sider. ISBN: 978-87-7119-350-3. e-ISBN: 978-87-7119- 351-0. Pris: 110,00 kr.
- 16:01 Skårhøj, A., A.-K. Højen-Sørensen, K. Karmsteen, H. Oldrup & J.H. Pejtersen: *Anbragte unges overgang til voksenlivet. Evaluering af fire efterværnsinitiativer under efterværnspakken*. 160 sider. ISBN: 978-87-7119-352-7. e-ISBN: 978-87-7119- 353-4. Pris: 160,00 kr.
- 16:02 Andersen, D., M.B. Holtet, L. Weisbjerg & L.L. Eriksen: *Alkoholbehandling til socialt udsatte borgere. Systemets tilbud i borgerperspektiv*. 176 sider. ISBN: 978-87-7119-354-1. e-ISBN: 978-87-7119-355-8. Pris: 170,00 kr.
- 16:03 Baviskar, S., M.N. Christoffersen, K. Karmsteen, H. Hansen, M. Leth-Espensen, A. Christensen & J. Brauner: *Kontinuitet i anbringelser. Evaluering af lovændringer under Barnets reform, delrapport 1*. 128 sider. e-ISBN: 978-87-7119-356-5. Netpublikation.
- 16:04 Niss, N.K., K.I. Dannesboe, C.P. Nielsen & C.P. Christensen: *Evaluering af inklusionsindsatsen i Billund Kommune*. 132 sider. e-ISBN: 978-87-7119-357-2. Netpublikation.

- 16:05 Benjaminsen, L., M.H. Holm & J.F. Birkelund: *Fattigdom og afsavn. Om materielle og sociale afsavn blandt økonomisk fattige og ikke-fattige.* 336 sider. ISBN: 978-87-7119-358-9. e-ISBN: 978-87-7119-359-6. Pris: 320 kr.
- 16:06 Keilow; M., M. Friis-Hansen, S. Henze-Pedersen & S. Ravn: *Inklusionsindsatser i folkeskolen. Resultater fra to lodtrækningsforsøg.* 128 sider. ISBN: 978-87-7119-361-9. e-ISBN: 978-87-7119-362-6. Pris: 130 kr.
- 16:07 Niss, N.K. & I.S. Rasmussen: *Evaluering af satspuljen "Forebyggende indsatser for overvægtige børn og unge". Projekt "Øget udbytte" på Julemærkehjemmene.* 130 sider. e-ISBN: 978-87-7119-363-3. Netpublikation.
- 16:08 Andersen, D, K. Markwardt, L.B. Larsen & M.A. Svendsen: *Vel-færdsteknologi i plejeboliger. Borger, medarbejder og økonomisk perspektiv.* 200 sider. e-ISBN: 978-87-7119-364-0. Netpublikation.
- 16:09 Amilon, A & A.G. Jeppesen: *Økonomisk udsatte pensionister. Levevilkår blandt økonomisk dårligt stillede pensionister.* 98 sider. ISBN: 978-87-7119-365-7. e-ISBN: 978-87-7119-366-4. Pris: 100 kr.
- 16:10 Bille, R.: *Implementering af beskæftigelsespolitik i Danmark.* 102 sider. e-ISBN: 978-87-7119-369-5. Netpublikation.
- 16:11 Bach, H.B., L. Mehlsen & J. Høgelund.: *Evidens om effekten af indsatser for ledige seniorer.* 62 sider. e-ISBN: 978-87-7119-370-1. Netpublikation.
- 16:12 Mehlsen, L., R.C.H. Jørgensen, M.G. Kjer & V. Jakobsen: *Effektfulde indsatser i boligområder til at forbedre børns skolegang og uddannelse og voksnes arbejdsmarkedsparathed. En systematisk forskningsoversigt, nr. 2 og 3 af 4.* 172 sider. ISBN: 978-87-7119-371-8. e-ISBN: 978-87-7119-372-5. Pris 170 kr.
- 16:13 Mehlsen, L., R.C.H. Jørgensen, M.G. Kjer & V. Jakobsen: *Effektfulde indsatser i boligområder til at øge børns trivsel og forbedre forældres kompetencer. En systematisk forskningsoversigt, nr. 4 af 4.* 134 sider. ISBN: 978-87-7119-373-2. e-ISBN: 978-87-7119-374-9. Pris: 130 kr.
- 16:15 Larsen, M., H. Holt, M.R. Larsen: *Et kønsopdelt arbejdsmarked. Udviklingstræk, konsekvenser og forklaringer.* 170 sider. ISBN: 978-87-7119-376-3. e-ISBN: 978-87-7119-377-0. Pris: 170 kr.
- 16:16 Oldrup, H., M.N. Christoffersen, I.L. Kristiansen, S.V. Østergaard: *Vold og seksuelle overgreb mod børn og unge i Danmark 2016.*

256 sider. ISBN: 978-87-7119-378-7. e-ISBN: 978-87-7119-379-4. Pris: 250,00 kr.

VOLD OG SEKSUELLE OVERGREB MOD BØRN OG UNGE I DANMARK 2016

Denne undersøgelse belyser omfang af fysisk og psykisk vold, samt seksuelle overgreb mod børn og unge i Danmark. Undersøgelsen har et dobbeltblik på vold og seksuelle overgreb. Den belyser det brede spektrum af fysisk og psykisk vold og seksuelle overgreb, som børn og unge har været ude for. Dvs. hændelser gående fra mindre grove til meget grove handlinger over for barnet. Derudover belyser den fysiske mishandlinger og seksuelle overgreb, som falder inden for straffelovens rammer, og hvor der er faldet en dom.

Undersøgelsen viser blandt andet, at:

- hvert 6. barn oplever vold i hjemmet
- hvert 12. barn er udsat for psykisk vold fra forældre
- 5 pct. af børn og unge mellem 7-18 år har været udsat for grov vold, og 1 pct. har været udsat for seksuelle overgreb
- gerningsmændene og ofre har ofte haft de samme belastende opvækstforhold.

Undersøgelsen afdækker desuden væsentlige risikofaktorer for, at børn eller unge bliver udsat for vold og seksuelle overgreb. Den afdækker også væsentlige risikofaktorer for at være udøver af vold eller være en krænker, der begår seksuelle overgreb mod et barn eller en ung.